

100 років
СПУ 1924
2024

✦✦

ІСТОРІЯ

КАФЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

СУМСЬКОГО

ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО

УНІВЕРСИТЕТУ

ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

✦✦

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

**Історія кафедри української мови
Сумського педагогічного університету
імені А. С. Макаренка в іменах**

**За редакцією
О. Семеног, Н. Дейниченко**

Суми
Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка
2024

УДК 378.096:811.161.2:378.4(477.52)СумДПУ

Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського
державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 4 від 25 листопада 2024 року)

Рецензенти:

М. ВОВК, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти, член кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття» (Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України)

Н. ГРОНА, доктор педагогічних наук, доцент (КЗ «Прилуцький гуманітарнопедагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради)

Історія кафедри української мови Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка в іменах: науково-педагогічне видання. Вид. друге доповнене і оновлене / за ред. О. Семеног, Н. Дейниченко. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2024. 266 с.

У науково-педагогічному виданні репрезентовано архівні відомості про викладачів і співробітників кафедри педагогічного університету, що 94 роки здійснює в університеті підготовку вчителів української мови і літератури як культуромовних особистостей.

Окреслено основні напрями й результати наукової, навчально-методичної, міжнародної та культурно-просвітницької діяльності викладачів кафедри.

Для студентів філологічних спеціальностей, науково-педагогічних працівників, учителів, широкої громадськості.

The History of the Department of Ukrainian Language at Sumy State Pedagogical University Named After A. S. Makarenko through Names: A Scholarly and Educational Publication. Second, Expanded and Updated Edition / Edited by O. Semenog, N. Deinichenko. Sumy: Sumy State Pedagogical University Publishing House, 2024. 266 p.

This scholarly and educational publication presents archival records on the faculty and staff of the university's department, which has been dedicated to training teachers of Ukrainian language and literature as culturally and linguistically conscious individuals for 94 years.

It highlights the department's key directions and achievements in scientific, educational-methodological, international, and cultural-educational activities.

For students in philological disciplines, scholars and educators, teachers, and the general public.

УДК 378.096:811.161.2:378.4(477.52)СумДПУ

© Семеног О., Дейниченко Н., 2024
© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024

ЗМІСТ

Вступ	4
Кафедра української мови крізь призму часу.....	5
Кафедра української мови і літератури – мовний форпост Сумщини.....	8
Привітання.....	9
Хронологія університету	16
Історія кафедри української мови	18
Назви кафедри української мови	18
Кількісний склад кафедри української мови	19
Завідувачі кафедри	20
Викладачі кафедри	22
Лаборанти кафедри	33
Умовні «вороги» серед викладачів кафедри	35
Нагороди викладачів.....	36
Навчальна і наукова робота кафедри	37
Література	50
Персоналії	51
Показчик імен	264

ВСТУП

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка відзначає своє 100-річчя. Історію кафедри української мови можна розглядати як окремий структурний підрозділ університету тільки в контексті становлення й розвитку всього навчального закладу. Тому перед історією кафедри української мови подаємо хронологічну таблицю.

Дослідження, що підготовлене в 2014 р. й оновлене до ювілею університету в 2024 р., пов'язане з постатями завідувачів кафедри, викладачами та лаборантами кількох поколінь, що спонукає вибудовувати матеріал у хронологічній послідовності від далекого 1930 року, коли виникла кафедра, до її сьогодення.

Склад кафедри та завідувачів до 1970 року відновлено на основі архівних матеріалів Державного архіву Сумської області (ДАСО) та архіву Сумського державного педагогічного університету (СумДПУ). У першому випадку в квадратних дужках подаються номери справ.

Увага дослідників прикута не тільки до імен авторитетних викладачів лінгвістичних дисциплін. У фокусі уваги – члени кафедри української мови, що читали лінгвістичні та лінгвометодичні дисципліни ще до започаткування кафедри як окремої структурної одиниці та викладали мову на робітфаці.

Видання містить наукові біографії викладачів, які характеризують науковий потенціал і професійний рівень кожної персоналії.

Доповненням до цієї інформації є структуровані за роками публікації викладачів кафедри, що характеризують напрями наукової діяльності та створюють їх фаховий портрет.

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЧАСУ

Потужний осередок філологічних традицій та педагогічної інноватики на Сумщині в перші роки після заснування навчального закладу (з 1930 року) очолювали П.Н. Абрамович, Юрій Нестеренко, Сергій Панченко, доцент Катерина Вишневська, Григорій Черевко, доцент Євген Марковський, Аркадій Добровольський. Вагомий внесок у розвиток української мови зробив автор посібників з педагогіки, української мови, методики викладання Юрій Самброс.

З кафедрою пов'язана педагогічна діяльність доктора педагогічних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи УРСР Федора Гужви. Саме завдяки клопотанню Ф.Гужви Міністерство освіти УРСР 23 лютого 1957 року присвоїло СумДПІ ім'я Антона Семеновича Макаренка.

На кафедрі працювали кандидат філологічних наук, професор, проректор з науково-дослідної роботи Сергій Іванович Дорошенко (1965–1967), декан філологічного факультету та проректор з навчальної й наукової роботи Олександр Скорик (1975–1997); декан філологічного факультету Галина Малишко (1978–1980); кандидат філологічних наук, доцент Валерій Володимирович Поставний (1994–2002).

Кафедра української літератури як окремий підрозділ функціонує в університеті з 1967 року. У різні роки її очолювали Юрій Ступак, Карл Симоненко, Михайло Бик, Дмитро Марков, Лія Кауфмак, Федір Яловий, Дмитро Білецький, Ольга Манченко, Надія Каменська, доктор філологічних наук, професор Лариса Михайлівна Горболіс (2008–2018).

1 жовтня 2018 року кафедра української мови та кафедра української літератури були об'єднані шляхом злиття. Очолила кафедру доктор педагогічних наук, професор Олена Миколаївна Семенов, а 19 червня 2024 року вчена рада університету обрала завідувачем кафедри кандидата філологічних наук, доцента Вікторію Василівну Герман.

Колектив кафедри забезпечує мовну, літературну, методичну підготовку майбутніх учителів-філологів за акредитованими освітніми програмами, а також мовно-професійну підготовку майбутніх учителів інших спеціальностей, фахову підготовку докторів філософії, підвищення кваліфікації науково-педагогічних, педагогічних працівників.

В освітньому процесі враховуються запити стейкхолдерів, роботодавців, результати стажувань дослідників у Польщі, Словаччині, виконання міжнародних грантових проєктів. Викладачі кафедри розробили 7 робочих навчальних програм з елементами інтеграції інфомедійної грамотності, сертифікованих Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX).

Професорсько-викладацький колектив кафедри системно реалізує інновації у змісті, методах і технологіях викладання, спільно з колегами-вчителями та провідними вченими України, Польщі, Чехії, Австрії проводить численні вебінари фахово-методичного спрямування; дієво співпрацює з

учителями міста Суми та регіону як популяризатор українознавчих проєктів.

У 2019–2024 роках викладачі кафедри склали іспити, закінчили магістратуру або пройшли навчання з підвищення рівня володіння іноземною мовою (англійською, польською, словацькою, нідерландською), що дозволило у 2023–2024 навчальному році започаткувати викладання англійською мовою навчальної дисципліни «Етика наукового пошуку: філософські, мовні аспекти» для майбутніх докторів філософії.

Досвід фахової практики майбутніх учителів української мови й літератури був представлений на міжнародних спеціалізованих виставках «Освіта та кар'єра – 2021», «Сучасні заклади освіти – 2023» в номінації «Інтеграція освіти і науки у європейський простір: здобутки, проблеми, перспективи» і відзначений дипломом ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України за активну роботу з упровадження педагогічних інновацій в освітній процес.

Формуванню культуромовної особистості, національно-патріотичних якостей учителя підпорядковані наукові рефлексії та практико-орієнтована діяльність структурних підрозділів кафедри української мови і літератури – науково-дослідних лабораторій «Академічна культура дослідника», літературного краєзнавства, інфомедійної грамотності, Ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови й літератури, студентських гуртків.

Упродовж 2019–2023 рр. підрозділи кафедри провели понад 40 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій з актуальних проблем україномовної компетентності, літературного краєзнавства, педагогічної майстерності, виховання академічної культури як європейської цінності.

Викладачі кафедри української мови і літератури підготували студентську команду СумДПУ, яка взяла участь у Міжнародній онлайн-виставці «Освіта та кар'єра – 2023», презентувавши в рамках секції «Безпечне інформаційно-освітнє середовище в умовах війни: поради вчителю» медіаосвітній проєкт «Твоє життя важливе». Творчі зусилля колективу були відзначені дипломом за активну роботу з упровадження педагогічних інновацій в освітній процес ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Колектив кафедри ініціював проведення безкоштовних короткотривалих курсів підвищення кваліфікації для науково-педагогічних та педагогічних працівників за програмою «Академічна культура дослідника в умовах воєнних реалій» (2022); у співпраці з Центром українсько-європейського наукового співробітництва співорганізував і провів усеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації «Управління якістю науково-дослідницької діяльності в закладах вищої та фахової передвищої освіти в умовах воєнних реалій» (2022).

Починаючи з березня 2022 року кафедра української мови і літератури спільно з Управлінням Державної служби якості освіти України в Сумській області і Центром професійного розвитку педагогічних працівників

Сумської міської ради виконує проєкт «Мовний форпост Сумщини», провівши близько 50 майстер-класів та вебінарів для вчителів різних областей України з питань навчання української мови, проведення дослідницької роботи. У 2022–2024 роках у рамках реалізації Концепції нової української школи в умовах воєнного часу професор Олена Семеног у співавторстві підготувала 3 підручники «Українська мова» з грифом МОН України для учнів 5-7 класів закладів загальної середньої освіти.

Ціннісне сходження до вершин професіоналізму на засадах любові до рідного слова – ключові дієві ідеї професійного життя кафедри. Сподвижницькою працею викладачі майстерно плекають нові покоління української національної інтелектуальної еліти, розширюють культурні обрії, сприяють зміцненню контактів між Україною і світом.

**Олена СЕМЕНОГ, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови і літератури у 2007-2024 рр.**

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

- МОВНИЙ ФОРПОСТ СУМЩИНИ

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка наближається до свого 100-річчя. На всі виклики воєнного часу колектив відповідає мужньо й гідно, макаренківська родина патріотично налаштована й має чітку громадянську позицію».

94 роки виповнюється й кафедрі, що здійснює в університеті підготовку вчителів української мови і літератури як культуромовних особистостей. Фахівців з української мови та літератури в СумДПУ імені А.С.Макаренка почали готувати з моменту заснування закладу вищої освіти. У 1930 році в складі мовно-літературного відділення Сумського інституту соціального виховання була створена кафедра української мови й літератури, яка пізніше називалася кафедрою мовознавства, української мови і з якої пізніше було виокремлено кафедру української літератури. Упродовж десятиліть колектив кафедри розвиває глибокі філологічні та лінгводидактичні традиції своїх наставників, знаних науковців і педагогів. Наукові рефлексії і викладацька діяльність науково-педагогічних працівників підпорядковані формуванню мовної стійкості, мовного чуття студентської та учнівської молоді, розвитку мовної культури в учительства Сумщини.

Відданість професорів і доцентів робочій альма-матер викликає глибоку повагу, професійний інтерес, а хвилююча підготовка до сторічного ювілею педагогічного університету та прагнення кафедри зберегти тяглість традицій любові до рідної мови спонукає дослідити постаті викладачів в науково-академічному дискурсі.

Шановні колеги! Своєю щоденною наполегливою працею Ви формуєте нову генерацію свідомих, сильних та вільних українських громадян і робите неоціненний внесок у майбутнє України як потужної європейської держави. Ваша відданість, мужність та непохитність наближають Україну до перемоги.

Дозвольте висловити глибоку повагу та щиру вдячність за вашу працю, професіоналізм, терпіння та стійкість.. Нехай кожен день відкриває нові можливості й перспективи. Нехай здійснюються всі ваші плани та мрії, а доля дарує щасливі миті та відкриває нові горизонти.

Тримаємо освітній фронт! Разом до перемоги!

Юрій Лянной, доктор педагогічних наук, професор, ректор
Сумського державного педагогічного університету імені
А.С.Макаренка

ПРИВІТАННЯ

Славному університету – 100 років. Славетній кафедрі 94 роки. За ці роки кафедра стала не просто осередком науки, а справжнім храмом науки та освіти. У цьому є велика заслуга як попередніх, так і нинішніх поколінь співробітників цієї кафедри.

Прийміть мої щирі вітання з цим славним ювілеєм!

Молитовно зичу всім викладачам, співробітникам, почесним членам кафедри душевного та тілесного здоров'я, наснаги та допомоги Божої у Вашому житті та Вашій кропіткій праці на ниві науки та педагогічної освіти в ім'я величі України.

Нехай Господь завжди оберігає Вас і Вашу славу кафедру.

Мацько Любов Іванівна,
доктор філологічних наук, професор,
дійсний член НАПН України

Дорогі колеги!

«Жодне знання, хай навіть високе і благородне, але лише для мене одного, не дасть мені задоволення», – писав Л. Сенека. Таку ж ідею сповідує кафедра української мови і літератури. Інтелігентність, толерантність, чуття нового – це ваша кафедри. Внутрішній простір кожного студента ви наповнюєте благородними почуваннями, чистотою помислів, щирістю почуттів, шляхетністю виховання, вірою, творчістю і допомогою іншим.

Утілення вашої подвижницької праці – в учнях та їхній продуктивній праці. Сердечно бажаю вам міцного здоров'я, оптимізму, невичерпної енергії, родинного затишку, благополуччя, добра і миру. Нехай життєва стежина буде довгою та щасливою, а серце випромінює любов та добро.

Із повагою,
Мирослава Вовк,
кандидат філологічних наук,
доктор педагогічних наук,
завідувач відділу змісту
і технологій педагогічної освіти
Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України

ТАЛАНОВИТІ ПЕДАГОГИ І НАСТАВНИЦІ МОЛОДІ

У наш непростий для всіх час вельми затребувані часом, Богом і людьми особистості, які активно створюють новий світ творчих людських відносин.

Серед таких особистостей – ваша кафедра, дорогі колеги. За роки нашого плідного наукового товариства вона стала для мене зразком наполегливості, творчого формування мовної особистості педагога. Своєю подвижницькою роботою ви доводите, що значною мірою якість освіти, особистісно-професійне зростання студента, аспіранта, викладача залежить від особистості педагога-наставника, що «особа вихователя означає все у справі виховання».

Дорогій кафедрі зичу здоров'я, гармонії серця й розуму, подальших потужних наукових звершень, затишної, доброзичливої і надихаючої погоди – вдома, на роботі, серед друзів, соратників, учнів.

Наталія Гоголь,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови,
літератури та методики навчання
Глухівського НПУ імені Олександра Довженка

Книга об'єднує українську філологічну родину
<http://kulbabska.com/news/aktualni-novyny/206-kniga-ob-ednue-ukrajinsku-filologichnu-rodinu>

*Тільки книжки перетворюють подив у допитливість.
Тільки читання відкриває перед людиною розкіш інтелектуального життя*
(Василь Сухомлинський)

Ефективною формою науково-педагогічної взаємодії, співпраці та взаємозбагачення особистостей є ОСВІТНІЙ ДІАЛОГ, а живильним джерелом радості мислення – КНИГА. До співтворчості й обміну думками з актуальних проблем українського мовознавства й лінгводидактики запрошують нас вельмишановні мовознавці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, учасники науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника».

Презентований науково-методичний доробок кафедри української мови СумДПУ імені А. С. Макаренка засвідчує тяглість традицій в інтелектуальному й культурному просторі, у «педагогічній матриці

української освіти – базовому пласті педагогічної думки і досвіду, завдяки якому вона постає як оригінальна система, співмірна з аналогічними європейськими моделями» (В. Андрущенко).

Викладачі й студенти філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича добре знають працю О. М. Семеног «Культура наукової української мови» (К. : Академія, 2012. – 216 с.), оскільки кожному дослідникові необхідні розвинуті чуття академічної мови, мовний смак, володіння науковим стилем мовлення і письма, мовними засобами наукового тексту. Саме на цих пріоритетах акцентує увагу ґрунтовний посібник, що охоплює три розділи «Наукова мовна культура – основа професійної діяльності дослідника», «Культура наукового тексту» і «Культура усного наукового мовлення». Нині можемо з упевненістю констатувати, що в цій книзі з'являються все нові й нові роздуми автора, очільника науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника» та ініціатора багатьох науково-практичних конференцій, про особливості наукової комунікації та потенціал академічної мовної особистості, про культуру навчання в університеті, цінності, традиції, норми, правила проведення наукового дослідження, культуру толерантності, що виформовується в культурно-освітньому просторі кожного навчального закладу.

Яскравим підтвердженням цієї констатації є два нових видання: одноосібне «Урок української мови у вимірах педагогічної дії» (Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 334 с.) і колективна монографія «Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців», що вийшла друком 2017 року (автори: О. Семеног, Н. Громова, М. Ячменик, В. Герман, О. Рудь, Н. Пономаренко, І. Левенок).

Обидві праці є професійним освітньо-культурним діалогом із зацікавленими читачами за критеріями знання, мистецтва комунікації, новітніх технологій, духовного проникнення в сутність предмета, явищ, речей (Л. І. Мацько). А ще – діалогом між Учителем і Учнем, Викладачем та Студентом, щирим спілкуванням у два рівноправні голоси, під час якого беруть до уваги думку кожного, на неї реагують, її переосмислюють і впроваджують у практику.

Можна лише уявити собі, «Скільки днів праці, скільки ночей без сну, скільки зусиль розуму, скільки надій і страхів, скільки довгих життів старанного вивчення закарбовано тут, у дрібних друкарських шрифтах, й увічнено в тісному просторі книжкових полиць» (Адам Сміт).

Кульбабська Олена Валентинівна
Доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри сучасної
української мови
Чернівецького національного
університету імені Ю. Федьковича.

Шановні студенти, викладачі та співробітники Сумського державного педагогічного університету імені Антона Семеновича Макаренка!

Щиро вітаю вас із ювілеєм – 100-річчям нашого університету! Це величне свято для всіх нас, адже протягом століття наш навчальний заклад був осередком знань, мудрості та натхнення.

Дякую всім викладачам за їхній професіоналізм, мудрість та відданість. Завдяки вам ми маємо змогу отримувати якісну освіту та зростати як особистості.

Окремі слова вдячності адресую кафедрі української мови і літератури, яка святкує 94-річчя. Ваша невтомна праця та відданість справі роблять безцінний внесок у збереження нашої мовної спадщини та формування національної свідомості.

Бажаю нашому університету процвітання, нових звершень і наукових досягнень. Нехай кожен новий день приносить натхнення і можливості для самореалізації.

З найкращими побажаннями,
Ігор Ганненко.
студент українського відділення ФІСФ
(2012 – 2016 рр).
Студентський ректор СумДПУ імені
А.С. Макаренка (2014 – 2015 рр).
Ветеран російсько-української війни.
Фізична особа – підприємець.

Пономаренко Наталія Петрівна – студентка українського відділення філологічного факультету (2007-2012 рр. навчання).

Пономаренко Наталія Петрівна
доктор філософії
старший викладач кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету

Рідний університете!

Вітаю зі сторіччям!

За цією датою – довгий шлях, насичений значними подіями, видатними іменами. Змінювалися епохи, змінювалися назви, але незмінним стало те, що

ти є осередком підготовки якісних спеціалістів освітньої галузі, здатних адаптуватися до сучасних умов, приймати обґрунтовані та відповідальні рішення.

І сьогодні, Університете, твої вчорашні студенти – висококваліфіковані спеціалісти та керівники, які працюють у науці, бізнесі, державному управлінні, що підкреслює твій високий статус!

Для мене є честю бути причетною до родини Сумського педуніверситету, до цих намолених українським словом стін.

Ти показав мені, хто я, а важливіше – ким я можу бути. Довів, що все, що можна хоча б уявити, – може стати реальністю. Переконав, що на кожному з нас лежить місія громадянина, відданого своїй землі й мові, місія перед суспільством – допомагати, підтримувати й не бути байдужим до проблем інших, та місія перед самим собою – відбутись як особистість, розкрити свій потенціал та злетіти з вітром чи всупереч йому.

Інтелігенти, переконані у своїй правді та в собі, викладачі кафедр філологічного факультету, дякую безмежно ВАМ.

Факультете, дякую, що дав простір для росту й подарував найкращих людей.

Університете, дякую, що спостерігав за мною ці роки. Сподіваюся, у майбутньому ти пишатимешся мною ще більше.

Навчання на бакалавраті, у магістратурі й аспірантурі... промайнуло як одна мить. Тут були перемоги, які окриляли, і поразки, які робили мене сильнішою. Тут були друзі, які робили студентські будні яскравими, і викладачі, які нагадували, що бути студенткою – це не лише сміятися на перервах та підтримувати лави студентського самоврядування, а й щось та й вчити. Тут були найкращі люди, які назавжди залишили крок у становленні мене як професіонала, як подруги, як особистості. З усіма невдачами були успіхи, з усіма сльозами були усмішки, з усіма семінарами були розмови на кампусі. З усіма «Боже, хочу швидше закінчити універ» були «так, я вчусь на філфаці». І так буде завжди, бо ми завжди й попри все пишатимемося рідною alma mater.

Обіцяю, що не підведу!

Процвітай з кожним днем, розширюй горизонти знань, прославляй ім'я своїх випускників і студентів!

Зі святом!

Панченко Тетяна Миколаївна – студентка українського відділення філологічного факультету (1993-1998 роки навчання).

Панченко Тетяна Миколаївна, учитель української мови та літератури Сумського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 26 Сумської міської ради.

Шановні викладачі, колеги, студенти та випускники Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка!

Від щирого серця вітаю вас із визначною подією — 100-річним ювілеєм університету та 94-ю річницею кафедри української мови!

Наш університет уже століття є осередком знань, науки та культури. Він виховує нові покоління висококваліфікованих фахівців, котрі роблять вагомий внесок у розвиток освіти та науки України. Кафедра української мови протягом 94 років безперервно сприяє збереженню та популяризації нашої рідної мови, культури та національної спадщини.

Ваша самовіддана праця, невтомний пошук нового та прагнення до досконалості завжди є прикладом для багатьох поколінь викладачів і студентів.

Бажаю вам подальших творчих успіхів, наукових здобутків, невичерпної енергії та натхнення в усіх починаннях! Нехай кожен новий день приносить радість, нові знання та відкриття, а університет і надалі процвітає, виховуючи гідних громадян нашої країни. Миру та перемоги рідній Україні!

З повагою та найкращими побажаннями!

Примак Марина Леонідівна.

Роки навчання: 2007-2012.

Працюю вихователем-методистом в КУ СНВК 16.

Вітаю всіх зі святом.

Дорогі друзі, я всім бажаю чудових моментів життя і великого щастя, досягнення бравих цілей і виконання заповітної мрії, світлих успіхів на життєвому шляху і грандіозних перемог.

Довгополова (Костенко) Ганна Геннадіївна – студентка українського відділення філологічного факультету (2000 – 2005 рр.).

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ.

Щиро вітаю рідний університет з ювілеєм та кафедру української мови з 94-ю річницею!

Альма-матер – це місце, де ми не просто вчилися та здобували знання.

Ми вчилися жити, дорослішали, вибудовували пріоритети та формували цінності.

Величезна вдячність моїм викладачам за те, що щедро ділилися досвідом, за приклад і людяність.

Зичу рідному університету та кафедрі української мови процвітання, успіху та цікавих, творчих, талановитих студентів на довгі роки!

Литвяк Тетяна Григорівна

Роки навчання: 1967- 1971 рр.

За фахом – вчитель. За покликом – журналіст.

Місце роботи: спеціальний кореспондент Сумської обласної державної телерадіокомпанії.

Педінститут – найкращий в світі.

Це знають навіть наші діти.

Рости й цвісти вам всім довічно!

Зустрінемося ми на сторіччя.

***

Наша кафедра – це сила:

Виховала нас, зростила.

Хай щастить на всі віки!

Уклінно.

Випускники.

ХРОНОЛОГІЯ УНІВЕРСИТЕТУ

28 грудня 1924 року – відкриття Сумських вищих трирічних учительських курсів.

1925 рік – Вищі педагогічні курси були реорганізовані в педагогічний технікум.

11 серпня 1930 року – Раднарком України постановою про реорганізацію системи педагогічної освіти затвердив педагогічні інститути, зокрема й Сумський інститут соціального виховання (3 роки навчання, 3 відділи).

1930 рік – створена кафедра української мови і літератури.

1930 рік – організація при Сумському інституті соціального виховання робітфаків.

1934 рік – реорганізація Сумського інституту соціального виховання в Сумський державний педагогічний інститут.

1935-1936 н.р. – заклад почав функціонувати як Сумський державний педагогічний інститут.

1935 рік – українські групи відділу мови й літератури були переведені до Полтавського педінституту, а російські групи – до Харківського педінституту.

1940 рік – поновлення в Сумському педінституті мовно-літературного факультету.

15 вересня 1941 року – евакуація Сумського педінституту в Чкаловську область.

Вересень 1943 року – повернення педінституту в Суми, запрацював заклад з 25 листопада 1943 року.

1957 рік – присвоєння Сумському державному педагогічному інституту ім'я А. С. Макаренка.

1962 рік – відкриття в педінституті загальнонаукового факультету, на якому був і гуманітарний відділ, що охоплював спеціальності «історія», «українська мова і література», «російська мова і література», «іноземна мова (англійська)», «бібліотекарство та бібліографія».

1999 рік – реорганізація закладу в Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.

1 вересня 2008 року – створення Інституту філології на базі філологічного факультету та факультету іноземних мов при СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Вересень 2014 року – реорганізація Інституту філології в факультет іноземної та слов'янської філології, який готує вчителів української мови й літератури, англійської мови.

О. Семенов

Н. Дейниченко

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Назви кафедри української мови

У 1930 році у складі мовно-літературного відділення Сумського інституту соціального виховання була створена кафедра української мови і літератури.

Кафедри керували навчальним процесом. До 1930 року організацією навчально-виховного процесу займалися предметні (циклові) комісії на чолі з головою.

Різні архівні документи ДАСО свідчать про зміни в назвах кафедри української мови:

- 1930 р. – кафедра української мови та літератури;
- 1934 р. – кафедра української мови;
- 1950–1954 рр. – кафедра української мови;
- 1955–1965 рр. – кафедра мовознавства;
- 1969–1970 рр. – кафедра української мови;
- 1970–1987 рр. – кафедра української мови;
- 1987 (з 1.10) – 1988 (до 15.02) рр. – кафедра української мови і літератури;
- 1988-2018 рр. – кафедра української мови.
- 2018 р. – сьогоднішня – кафедра української мови і літератури.

Іноді в документах СДПУ, що зберігаються в ДАСО, є неточності в називанні кафедри. Архівні матеріали 1933-1934 н.р. фіксують кілька назв кафедри української мови: кафедра мовознавства [Спр. 235. – Арк. 22], кафедра мови [Наказ №83 §1 від 16.09.1933 р.], завідувач українським сектором [Наказ №386 від 1.09.1933 р.], у 1933-1934 н.р. виділено 2 посади завідувачів секторами (українського і російського), мовний відділ [Наказ №96 від 4.07.1934 р.].

Протягом 60-х років ХХ ст. практикувалися спільні засідання кафедри української мови з іншими кафедрами: з кафедрою російської мови (протокол №8 від 15.02.1952 р.; №12 від 27.03.1952 р.; №13 від 11.04.1952 р.; №16 від 29.04.1953 р.), з кафедрою української літератури (протокол № 10 від 21.03.1952 р.).

**Кількісний склад кафедри української мови
(за штатними формулярами професорсько-викладацького
складу та протоколами кафедр)**

1. 1939-1940 н.р. (кафедра мовознавства) – 9 викладачів: 5 російської мови, 4 – німецької мови; українське відділення навчалося в Полтавському педінституті; на інших факультетах українська мова не вивчалася.

2. 1949 р. – 3 викладачі.

3. 1950 р. – 3 викладачі.

4. 1955–1956 н. р. (кафедра мовознавства) – 12 викладачів (української, російської, іноземних мов).

5. 1959–1960 н. р. – 8 викладачів (української і російської мов).

6. 1960–1961 н. р. – 8 викладачів української і російської мов, 4 – німецької мови.

7. 1964–1965 н. р. – 10 викладачів української і російської мов.

8. 1969–1970 н. р. – 7 викладачів.

9. 1970–1971 н. р. – 7 викладачів.

10. 1971–1972 н. р. – 7 викладачів.

11. 1972–1973 н. р. – 6 викладачів.

12. 1973–1974 н. р. – 6 викладачів.

13. 2014–2015 н. р. – 15 викладачів.

14. 2015-2016 н. р. – 10 викладачів.

15. 2016-2017 н. р. – 8 викладачів.

16. 2017-2018 н. р. – 8 викладачів.

17. 2019-2020 н. р. – 13 викладачів.

18. 2020-2021 н. р. – 11 викладачів.

19. 2021-2022 н. р. – 8 викладачів.

20. 2022-2023 н. р. – 7 викладачів.

21. 2023-2024 н. р. – 8 викладачів.

22. 2024-2025 н. р. – 7 викладачів.

Завідувачі кафедри

Абрамович П. Н. – завідувач кафедри мовознавства, «за контрабанду в навчальній роботі звільнений з посади завідувача до викладача» [Наказ №354 від 24.08.1933], [Спр. 235].

Нестеренко Юрій Гаврилович – в.о. керівника кафедри [Наказ №383 від 16.09.1933], завідувач кафедри мови і літератури [Опис 1. – Спр. 238. – Арк. 238].

Панченко Сергій Іванович – завідувач українським сектором з вересня 1933 року [Наказ №383 від 16.09.1933]. У 1933-1934 н.р. виділено 2 посади завідуючих відділами (секторами) – українського та російського.

Вишневська Катерина Семенівна – керівник кафедри української мови і літератури Сумського інституту соціального виховання.

Черевко Григорій Андрійович – в.о. завідувача кафедри мови і літератури [Спр. 268].

Марковський Євген Михайлович – виконуючий обов'язки завідувача, ст. викладач [Опис 3. – Спр. 120. – Арк. 25], завідувач кафедри української мови [Опис 3. – Спр. 72].

Добровольський Аркадій Йосипович – в.о. завідувача кафедри мовознавства з 16 грудня 1944 року, завідувач кафедри мовознавства [Протокол №1 від 14.10.1955 р.], звільнився з посади завідувача кафедри мовознавства 27 лютого 1956 року за власним бажанням (за станом здоров'я).

Гужва Федір Кирилович – завідувач кафедри мовознавства (1956-1959 рр.) [Спр. 385].

Дорошенко Сергій Іванович – завідувач кафедри української мови (1965-1967 рр.).

Скорик Олександр Семенович – завідувач кафедри української мови (1975–1997 рр.).

Малишко Галина Іванівна – завідувач кафедри української мови (1978–1980 рр.).

Поставний Валерій Володимирович – завідувач кафедри української мови (1994–2002 рр.).

Герман Вікторія Василівна – завідувач кафедри української мови (2002–2007 рр.).

Семеног Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови (2008- 2024 рр.)

Герман Вікторія Василівна – завідувач кафедри української мови і літератури (з 1 вересня 2024 р.).

Викладачі кафедри

Склад кафедри до 1970 року відновлено на основі архівних матеріалів ДАСО та СумДПУ.

Самброс Юрій Пилипович – закінчив Ленінградський педінститут, у 1924 році працював у Сумському педтехнікумі. Крім інших дисциплін, читав українську мову і літературу [Спр. 232].

Ковальков Омелян Андрійович – викладач української мови педагогічних курсів та педтехнікуму (1.12.1924 – 1.10.1925 рр.) [Спр. 229].

Панченко Сергій Ілліч – закінчив Київський інститут народної освіти, за фахом викладач української мови, читав українську мову на педкурсах у 1924-1925 н.р. [Спр. 231].

Мороз Яків Миколайович – викладач української мови і літератури в педтехнікумі, з 1 вересня 1930 року призначений на посаду доцента кафедри української мови Сумського інституту соціального виховання [Спр. 232].

Добровольський Аркадій Йосипович – закінчив Петроградський університет (1916 р.), асистент кафедри від 26.10.1930 р. [Спр. 1а], ст. викладач з 1.09.1940 р., декан факультету мови і літератури з 27 вересня 1946 р. [Спр. 268].

Вишневська Катерина Семенівна – викладач української мови в Сумському педтехнікумі, пізніше доцент кафедри української літератури, завідувач кафедри української мови і літератури Сумського інституту соціального виховання.

Цупрун Лука Данилович – закінчив Харківський інститут народної освіти (1927 р.), один із засновників і перших викладачів кафедри [Заява від 8.09.1932 р.]. Викладач кафедри української мови (1932–1935 рр., 1944–1949 рр., 1954-1957 рр.), ударник праці [Наказ №71 від 30.04.1934 р.].

Ведмицький Олександр Микитович – викладач української мови і літератури (1932-1934 рр.), був звільнений «за незабезпечення належної якості викладання з методологічного боку за наказом №149» [Спр. 270].

Нестеренко Юрій Гаврилович – закінчив Ніжинський історико-філологічний інститут (1912 р.), доцент мовознавства [Наказ №383 від 16.09.1933 р.].

Лесік В. А. – доцент з української мови, звільнений 29.11.1933 р. за вшанування пам'яті Миколи Хвильового під час похорону та пропаганду серед студентів гасла, що йде розгром української мови [Наказ №417 від 29.11.1933р.].

Куриленко Йосип Максимович – викладач мови, «звільнений з мовного відділу за незадовільний виклад лекцій..., за недостатню активність у боротьбі з націоналізмом» [Наказ №97 від 4.07.1934 р.].

Чабаненко Іван Ілліч – в.о. доцента з дисциплін: загальне мовознавство, методика мови, керівник педпрактики [Наказ №68 від 1935 р.].

Істраніна Катерина Павлівна – викладач української мови на робфаці в 1936-1937 н.р. [Спр. 232].

Лобунець Олена Юріївна – викладач української мови на робфаці в 1936-1937 н.р. [Спр. 232].

Махлин Натан-Тархун Борисович – викладач української і російської мов у 1938-1939 н.р. [Спр. 268].

Сабатовська Олександра Макарівна – викладач кафедри мови й літератури [Спр. 268].

Семиволос Михайло Васильович – викладач української і російської мов [Спр. 268].

Скрипник Лариса Григорівна – закінчила Київський університет ім. Т. Г. Шевченка (1947 р.), у 1947-1949 рр. викладач української мови в Сумському педінституті.

Марковський Євген Михайлович – навчався в Київському університеті (1912-1917 рр.), закінчив Вищий інститут народної освіти (1922 р.), здобув ступінь кандидата філологічних наук, працював на посаді доцента кафедри української мови (1948–1956 рр.), виконував обов'язки завідувача кафедри української мови [Опис 3. – Спр. 120], завідувач кафедри української мови [Опис 3. – Спр. 72], член Ради інституту в 1949 році.

Бова Лідія Панасівна – закінчила Дніпропетровський університет (1941 р.), аспірантуру (1943 р.), захистила дисертацію (1951 р.), викладач кафедри української мови (з 1949 р.) [Опис 3. – Спр. 72].

Тараненко Тетяна Петрівна – ст. викладач української і російської мов [Спр. 268].

Дорошенко Сергій Іванович – закінчив Харківський педінститут (1948 р.), асистент кафедри (з 1949 р.), ст. викладач кафедри (з 1953 р.), захистив кандидатську дисертацію (1956 р.), в.о. проректора з науково-дослідної та навчальної роботи (з 1960 р.), проректор (1962-1965 рр.), в.о. завідувача кафедри (з 1961 р.), доцент кафедри (1962-1967 рр.).

Кваша Віра Олександрівна – закінчила Сумський педінститут (1953 р.), асистент кафедри української мови (з 1953 р.), ст. викладач кафедри української мови (1976-1990 рр.).

Мокеєва Валентина Олексіївна – викладач кафедри української мови [Протокол №7 від 18.12.1953 р.].

Скорик Олександр Семенович – закінчив Черкаський педінститут (1947 р.), викладач кафедри української мови (1953–1961 рр.), захистив кандидатську дисертацію (1960 р.), доцент

кафедри, декан філологічного факультету (1961–1968 рр.), проректор з навчальної та наукової роботи (1968–1975 рр.), завідувач кафедри (1975–1997 рр.), звільнився з посади на кафедрі 31.08.1999 р. за власним бажанням.

Наконечний М. Ф. – викладач діалектології, історичної граматики, вступу до мовознавства, порівняльної граматики [Протокол №18 від 30.06.1954 р.].

Гужва Федір Кирилович – закінчив Новомосковський педагогічний інститут (1934 р.), захистив кандидатську дисертацію (1952 р.), присвоєно вчене звання доцента кафедри мовознавства (1953 р.), директор Сумського педінституту (1956–1959 рр.), завідувач кафедри мовознавства (1956–1959 рр.) [Спр. 385], доцент кафедри до 25.12.1967 р.

Гужва Неллі Григорівна – асистент кафедри мовознавства [Опис 3. – Спр. 424].

Білецька Марія Михайлівна – закінчила Запорізький педінститут (1937-1941 рр.), асистент кафедри мовознавства (1961-1974 рр.) [Спр. 385].

Колтаков Стефан Олексійович – закінчив Краснодарський педінститут (1941 р.), річну аспірантуру Київського національного університету ім. Т.Г.Шевченка (1952 р.), відділ дисертантів того ж університету (1955 р.), захистив кандидатську дисертацію (1961 р.), декан загальнонаукового факультету, ст. викладач, доцент кафедри мовознавства.

Гаврилов Пилип Трохимович – закінчив з відзнакою Харківський університет (1946 р.), викладач кафедри мовознавства (1962-1963 н.р.) [Звіт від 1.11.1962 р.], декан філологічного факультету (1971-1975 рр.).

Ганжа Ніна Борисівна – закінчила Лебединський педтехнікум (1933 р.), Харківський педінститут (1938 р.), аспірантуру Інституту мовознавства АН УРСР (1939–1945 рр.), асистент кафедри мовознавства (1962–1969 рр.) [Опис 3. – Спр. 424], ст. викладач кафедри української мови (1969-1976 рр.).

Горяний Валентин Давидович – закінчив Кіровоградський педінститут (1957 р.), аспірантуру в Запорізькому педінституті (1967 р.), захистив дисертацію (1967 р.), декан філологічного факультету (1968–1971 рр.), доцент кафедри української мови (з 1969 р.) [Опис 3. – Спр. 635].

Сеник Володимир Андрійович – закінчив Сумський педінститут (1968 р.), асистент кафедри української мови в 1969–1970 н.р.

Гелеверіна (Солдатенко) Тамара Яківна – закінчила Львівський університет (1961 р.), працювала протягом кількох років на кафедрі української мови за сумісництвом [Протокол №12 від 18.04.1970 р.].

Мартиненко Василь Андрійович – закінчив Сумський педінститут (1966 р.), працював протягом кількох років на кафедрі української мови за сумісництвом (1966-1970 рр.) [Протокол №12 від 18.04.1970 р.].

Малишко Галина Іванівна – закінчила Запорізький педінститут (1964 р.), аспірантуру Запорізького педінституту (1968 р.), асистент кафедри (1970–1972 рр.), захистила кандидатську дисертацію (1971 р.), ст. викладач кафедри (1972–1974 рр.), доцент кафедри української мови (1974–2001 рр.), завідувач кафедри української мови (1978-1980 рр.), декан філологічного факультету (1980–1991 рр.).

Дейниченко Наталія Павлівна – закінчила Сумський педінститут (1971 р.), асистент кафедри української мови (з 1974 р.), ст. викладач (з 1985 р.), захистила дисертацію в Київському педінституті (1985 р.), доцент кафедри (1989-2015 рр.).

Поставний Валерій Володимирович – закінчив Запорізький педінститут (1970 р.), аспірантуру в Запорізькому педінституті (1974 р.), на кафедрі працює з 1974 року, захистив кандидатську дисертацію (1977 р.) і здобув вчене звання доцента (1994 р.).

Працював заступником декана філологічного факультету (1976–1981 рр.), проректором заочного відділення (1981–1994 рр.), завідувачем, доцентом кафедри української мови (1994–2015 рр.).

Швачко Карпо Кирилович – закінчив Київський університет ім. Т. Г. Шевченка (1949 р.), аспірантуру цього ж університету (1952 р.), у 1954 році захистив кандидатську дисертацію, у 1975 році присвоєно вчене звання доцента. Проректор із навчальної роботи (1975–1986 рр.), доцент кафедри української мови (1986–1997 рр.).

Нестеренко Раїса Леонідівна – з відзнакою закінчила Сумський педінститут (1971 р.), по годинно та за сумісництвом працювала на кафедрі української мови (1974-1979 рр.).

Лазарко Микола Олександрович – закінчив Сумський педінститут (1970 р.), аспірантуру Запорізького педінституту, асистент кафедри української мови (з 1979 р.), ст. викладач кафедри (1984–2009).

Рудь Ольга Миколаївна – закінчила Сумський педінститут (1990 рік). З 1990 р. до 2006 р. працювала асистентом, старшим викладачем, доцентом кафедри української мови; доцентом кафедри педагогіки, психології та методики початкового навчання, заступником декана соціально-гуманітарного факультету Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. З 2016 р. доцент кафедри української мови і літератури.

Беценко Тетяна Петрівна – закінчила Сумський педінститут (1990 р.), асистент кафедри (з 1990 р.), навчалася в аспірантурі Харківського педінституту (1995-1999 рр.), у 1999 році захистила кандидатську дисертацію, у 2011 році – докторську дисертацію. У 2014 р. – присвоєно вчене звання професора кафедри української мови. Працювала в університеті до 2022 р.

Лиманчук Лідія Миколаївна – закінчила з відзнакою Сумський педінститут (1977 р.), відмінник освіти (1987 р.), асистент кафедри української мови (з 1990 р.), ст. викладач (з 1994-2015 рр.), заступник декана філологічного факультету (2009-2015 рр.).

Михайлюк Людмила Миколаївна – закінчила з відзнакою Сумський педінститут (1979 р.), асистент кафедри української мови (з 1994 р.), ст. викладач кафедри (1994–2014 рр.).

Герман Вікторія Василівна – закінчила Сумський педінститут (1990 р.), захистила кандидатську дисертацію (1999 р.), асистент кафедри української мови (з 1993 р.), доцент кафедри (з 2003 р.), завідувач кафедри української мови (2002–2007 рр.), заступник директора Інституту філології (2009–2014 рр.), проректор з навчально-виховної роботи (з 2014 р.), завідувач кафедри української мови і літератури (з 2024 р.).

Поставна Олена Олександрівна – закінчила Запорізький педінститут (1970 р.), асистент кафедри української мови (1988–1989 рр.), ст. викладач (1989–2003 рр.).

Полянничко Юрій Володимирович – закінчив Сумський педінститут (1988 р.), асистент кафедри української мови (1988–1991 рр.), навчання в аспірантурі (1992–1995 рр.), ст. викладач кафедри (1991–2000 рр.), викладач (з 2000 р.).

Книш Олена Іванівна – закінчила Сумський педінститут (1976 р.), асистент кафедри української мови (з 1989 р.), ст. викладач кафедри (1991–2012 рр.).

Дорошенко Любов Іванівна – закінчила Сумський педінститут (1983 р.), асистент кафедри української мови (з 1989 р.), ст. викладач кафедри (1993-1999 рр.), кандидат філологічних наук з 1999 року, доцент кафедри (2003-2014 рр.).

Ярова Алла Григорівна – закінчила Сумський педінститут (1994 р.), аспірантуру Київського педінституту (1995–1998 рр.), захистила кандидатську дисертацію (2008 р.), асистент кафедри української мови

(з 1994 р.), ст. викладач (з 2002 р.), доцент кафедри (2003–2005 рр.).

Євграфова Алла Олександрівна – закінчила Сумський педінститут (1961 р.), аспірантуру Інституту мовознавства АН УРСР (1978 р.), захистила кандидатську дисертацію у 1978 р., чотири роки працювала доцентом кафедри української мови (1997-2001 рр.).

Полінко Юлія Юріївна – закінчила Сумський педінститут (1994 р.), асистент кафедри української мови (1994–1997 рр.), звільнилася у зв'язку зі вступом до аспірантури при Київському педуніверситеті ім. М. П. Драгоманова.

Силка Алла Анатоліївна – закінчила Сумський педінститут (1977 р.), аспірантуру Київського педінституту (1984 р.), захистила кандидатську дисертацію (1984 р.), доцент кафедри української мови (1999-2015 рр.).

Брага Ірина Іванівна – закінчила Сумський педінститут з двох спеціальностей (1992 р., 1998 р.), асистент кафедри української мови (з 1999 р.), навчання в аспірантурі Київського національного лінгвістичного університету (1997-2001 рр.), захист кандидатської дисертації (2002 р.), присвоєно вчене звання доцента кафедри (2005 р.), доцент кафедри української мови (2005-2020 рр.).

Переломова Олена Степанівна – закінчила Сумський педінститут (1976 р.), асистент кафедри української мови (з 2002 р.), у 2002 році захистила кандидатську дисертацію, ст. викладач (2002–2003 рр.), доцент кафедри української мови (2003-2008 рр.).

Семеног Олена Миколаївна – закінчила Харківський державний університет (1985 р.), захистила кандидатську дисертацію (1996 р.), докторську дисертацію (2006 р.). На кафедрі української мови працювала на посаді професора (2007-2024 рр.).

Воропай Світлана Валеріївна – закінчила Сумський педінститут (1995 р.), аспірантуру Запорізького педінституту (2001 р.), захистила кандидатську дисертацію (2001 р.). ст. викладач кафедри української

мови (2009-2013 рр.).

Громова Наталія Василівна – закінчила Сумський педінститут (2001 р.), асистент кафедри української мови (з 2001 р.), захист кандидатської дисертації (2010 р.), ст. викладач кафедри української мови (2010–2011 рр.), доцент кафедри (з 2011 р.).

Івашина Світлана Вікторівна – закінчила з відзнакою Сумський педінститут (2003 р.), викладач кафедри української мови (2003–2004 рр.), звільнилася у зв'язку зі вступом до аспірантури при Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка.

Кумеда Олена Павлівна – закінчила з відзнакою Сумський педінститут (2003 р.), асистент кафедри (з 2004 р.), захист кандидатської дисертації (2011 р.), присвоєння вченого звання доцента кафедри (з 2014 р.).

Петленко Лариса Петрівна – закінчила Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка (1983 р.), асистент кафедри української мови.

Шевель Святослав Миколайович – закінчив Сумський педінститут (2005 р.), викладач кафедри української мови (2006–2011 рр.), ст. викладач кафедри (2011–2012 рр.), захистив кандидатську дисертацію (2011 р.), перебував на посаді доцента (2012–2014 рр.).

Грамма Катерина Миколаївна – закінчила з відзнакою магістратуру Сумського педуніверситету (2010 р.), з 2008 р. працює в Сумському педуніверситеті, асистент кафедри (2013-2015 рр.).

Ячменик Марина Михайлівна – закінчила з відзнакою магістратуру Сумського педуніверситету (2012 р.), з 2012 року працює в Сумському педуніверситеті, викладач кафедри (з 2014 р.), аспірант кафедри (з 2014 р.), захистила кандидатську дисертацію (2019 р.), старший викладач кафедри української мови і літератури (з 2020 року).

Кулікова Олена Анатоліївна – з відзнакою закінчила

магістратуру Сумського педуніверситету (2010 р.), працювала в Сумському педуніверситеті (2010–2012 рр.), ст. лаборант кафедри, викладач-сумісник (2014-2016 рр.).

Викладачі української мови в 1930–1939 рр.

1. Дахновський Олександр Васильович (1930 р.).
2. Рождественський Петро Васильович (1930 р.).
3. Хорунжий Михайло Іванович (1930-1932 рр.).
4. Кіяницька Ганна Павлівна (1931-1932 рр.).
5. Істранін, Денисенко, Яроцька, Кулібаба, Тараненко, Кулік (1934 р.).
6. Істраніна Катерина Павлівна (1936-1937 рр.).
7. Лобунець Олена Юріївна (1936-1937 рр.).

Лаборанти кафедри

Навчальний процес кафедри української мови обслуговували лаборанти:

Северинова Ганна Йосипівна – старший лаборант;

Гавриленко Галина Григорівна – старший лаборант кафедри мовознавства;

Дейниченко Наталія Павлівна – старший лаборант кафедри української мови;

Осадча Ольга Полікарпівна – старший лаборант кафедри української мови;

Нестеренко Раїса Леонідівна – старший лаборант кабінету методики мови й літератури;

Поставна Олена Олександрівна – старший лаборант кафедри української мови;

Трехліб Наталія Євгеніївна – старший лаборант кафедри української мови;

Старченко Любов Григорівна – старший лаборант кафедри української мови;

Громова Наталія Василівна – старший лаборант кафедри української мови;

Сухонос Оксана Іванівна – старший лаборант кафедри української мови;

Грамма Катерина Миколаївна – старший лаборант кафедри української мови;

Кулікова Олена Анатоліївна – старший лаборант кафедри української мови;

Ячменик Марина Михайлівна – старший лаборант кафедри української мови;

Антонова Катерина Олександрівна – старший лаборант кафедри української мови;

Лисянська Вікторія Віталіївна – старший лаборант кафедри української мови;

Зленко Аліна Олександрівна – старший лаборант кафедри

української мови;

Закоморна Альона Вікторівна – старший лаборант кафедри української мови;

Павлова Ольга Володимирівна – старший лаборант кафедри української мови;

Ковтуненко Олена Олександрівна – старший лаборант кафедри української мови і літератури;

Прокопенко Марія Сергіївна – старший лаборант кафедри української мови і літератури (з вересня 2024 р.).

Усі співробітники мали вищу освіту, були помічниками не тільки студентів-філологів, а й студентів інших факультетів, які в різні часи вивчали ділову українську мову, сучасну українську літературну мову, українську мову за професійним спрямуванням.

Умовні «вороги» серед викладачів кафедри

Протягом 1933–1935 рр. відбувалася фільтрація викладачів кафедри та студентів-філологів за класові ворожі ідеї.

Спрямовувала на це й програма з української мови, яка проголошувала не тільки боротьбу з типовими помилками, з уживанням провінціалізмів, що засмічували мову, а й подавався в ній текст лекцій про те, як контрреволюційні націоналістичні елементи шкодять на фронті мови.

Дослідниця історії педінституту, доцент Л. Корж, зазначає, що лише в 1933–1935 рр. зі складу близько 40 викладачів було вилучено 29 осіб «класово-ворожих націоналістичних недобитків, що намагаються прищепити студентам буржуазно-націоналістичну ідеологію» [3, 31]. В архівах ДАСО Лариса Корж знаходить і прізвища викладачів кафедри української мови: «Одними з перших жертв репресивної політики стали викладачі дисциплін гуманітарного циклу: Г. Самброс, Н. Онацький, К. Вишневська, Т. Абрамович, які своїми натхненними лекціями демонстрували приклади української мови, розкривали самотність національної історії, освіти, культури» [3, 31].

Наприклад, Т. Абрамович – завідувач кафедри мовознавства, а потім викладач літератури – був звільнений з роботи в 1933 році з формулюванням «за контрабанду націонал-петлюрівської ідеології в навчальній роботі і програмах з мовознавства ..., за свідоме просування класово-ворожої ідеології» [Оп. 1. – Спр. 235. – Арк. 22].

Відбувалася фільтрація й серед студентів. У 1933 році були відраховані зі складу студентів, як свідчать архівні матеріали, зокрема мовно-літературного факультету, Т. Іванченко і М. Берестюк «за спробу організувати студентів на опір ... дирекції у справі вилучення з інституту ворожої націоналістичної лектури» [Оп. 1. – Спр. 237. – Арк. 39].

Такі репресивні заходи державного примусу чи частіше покарання були спрямовані проти носіїв української ідеї державності, зокрема викладачів української мови, української літератури, історії та їх студентів.

Нагороди викладачів

У зв'язку з початком Другої світової війни Сумський педінститут 15 вересня 1941 року був евакуйований у Чкаловську область. Частина викладачів поїхала в евакуацію. Більшість добровольцями пішли на фронт захищати Вітчизну. Багато викладачів та вихованців інституту віддали своє життя за перемогу.

Урядових нагород удостоєні:

Гужва Ф. К.:

- медаль «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (9.05.1945 р);
- медаль «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (6.02.1945 р.).

Дорошенко С. І.:

- медаль «За відвагу за участь в боях на озері Балатон (Угорщина)» (1945 р.);
- медаль «За відвагу за участь у боях під Грацем (Австрія)».

Скорик О. С.:

- медаль «За бойові заслуги»;
- медаль «За перемогу над Японією»;
- медаль «20 років перемоги»;
- медаль «50 років Збройних Сил СРСР».

Тараненко Т. П.:

- медаль «За доблесний труд у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.».

Навчальна і наукова робота кафедри

На початку 20-х років ХХ століття організовували навчально-виховний процес так звані циклові (предметні) комісії, тобто об'єднання викладачів споріднених дисциплін на чолі з головою. Комісії розподіляли між викладачами навчальне навантаження, здійснювали контроль з викладання дисциплін, рекомендували кращих випускників до аспірантури тощо [5, 32-33].

Навчальний процес у Сумському інституті соціального виховання забезпечують кафедри, зокрема й кафедра української мови, через навчальні плани. Архівні матеріали зберігають такі плани.

Візьмемо три післявоєнні плани за 1944–1945 н.р. (у вересні 1943 року педінститут повернувся з евакуації в Суми), 1945–1946 н.р. та 1948–1949 н.р. і порівняємо їх із навчальними планами 2014-2015 н.р.

№	Назва дисципліни	1944-1945 н.р. лек./прак.	1945-1946 н.р. лек./прак.	1948-1949 н.р. заг. кільк.	2014-2015 н.р. заг.кільк.
1	Вступ до мовознавства	68/17	68/17		126
2	Старослов'янська мова	54/31	40/28		127
3	Сучасна українська літературна мова	93/60	234/258		1116
4	Російська мова	60/42	140/100		54
5	Методика мови		50/40	98	252
6	Порівняльна граматики	[Р.2817. –	38/19	50	-
7	Практикум з граматики і орфографії	Оп. 3. – Спр. 4. –	-/51 84/56		72
8	Загальний курс історії мови з діалектології	Арк. 4]	51/19 40/-	72	-
9	Історія мови		-/70		90
10	Спецкурси з мови			50	144
11	Спецсемінари			70	54
12	Загальне мовознавство		[Р.2817. –	[Р.2817. –	108
13	Історична граматики		Оп. 3. –	Оп. 3. –	90
14	Діалектологія		Спр. 7. – Арк. 10]	Спр. 23. – Арк. 5]	72

У планах мовно-літературного факультету післявоєнного періоду співвідношення суспільних і гуманітарних наук, зокрема лінгвістичних, було разючим. У планах 1945-1946 н.р. з 23 дисциплін лише 10 філологічних.

Але досить цікавим у післявоєнних планах були факультативи: латинська мова – 120 годин, одна зі слов'янських мов – 60 годин, порівняльна граматики слов'янських мов – 60 годин, вступ до слов'янської філології – 40 годин, історія слов'янських народів – 60 годин, спецкурси з української мови – 62 години [Р.2817. – Оп. 3. – Спр. 23. – Арк. 5].

У звіті до МО України про спецкурси і спецсемінари зазначається: «Головна увага кафедр російської і української мов звертається на критичне вивчення як загальнометодологічної, так і спеціальної лінгвістичної літератури» [Спр. 56].

Завданням кафедри було поглиблене ознайомлення студентів з марксистською розробкою окремих проблем з питань мовознавства або критичне студювання лінгвістичної спадщини в світлі основоположних праць товариша Сталіна про мову як методологічну основу сучасного радянського мовознавства» [Спр.56]. Про це свідчить добір тем для спецкурсів і спецсемінарів. Одна з них: «Вибрані фонетичні, морфологічні, синтаксичні явища сучасної української літературної мови в світлі вчення Й. В. Сталіна» [Р.2817. – Оп. 3. – Спр. 56. – Арк. 28; 30].

Зрідка теми спецсемінарів мали суто лінгвістичний характер:

- Л. П. Бова: «Давньоруська мова епохи Київської держави, відображена в оригінальних творах письменства»;
- Є. М. Марковський: «Способи вираження членів речення в сучасній українській мові», «Мова інтермедій Довгалевського»;
- В. О. Мокеєва: «Окремі питання синтаксису складного речення»;
- В. М. Покуц: «Взаємозв'язок у викладанні російської і української мов у середній школі» [Р.2817. – Оп. 3. – Спр. 175. – Арк. 12].

Кафедру хвилювали питання грамотності студентів.

Управління підготовки вчителів НКО перевірило стан грамотності студентів Сумського педінституту з української та російської мов і виявило незадовільний стан грамотності [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 225. – Арк. 91].

На мовно-літературному факультеті, де питання грамотності не повинно стояти, ІІ курс мав найгіршу грамотність (9,7 помилок на

студента). I курс математичного факультету має по 13 помилок на студента, а IV курс біохімічного факультету – по 8 помилок на студента [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 237. – Арк. 53].

Для покращення грамотності завідувач кафедри Ю. Г. Нестеренко організовує сигнальні пости грамотності, до роботи в яких залучає кращих студентів (Наказ №74 від 6.05.1934 р.), [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 235. – Арк. 92] та викладачів-інструкторів Цупруна, Лобунець, Тараненко, Тулінову (Наказ №16 від 25.01.1935 р.). На посаду викладача української мови в гуртках щодо підвищення грамотності студентів призначили Ю. І. Миргородського [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 242. – Арк. 5].

Гостро питання грамотності студентів стояло в протоколах кафедри протягом декількох років: №16 від 26.01.1935 р.: про проведення додаткових занять з мови та затвердження групових керівників для них; №63 від 28.04.1937 р.: підібрати склад лекторів для проведення диктанту з української мови на випускних курсах інституту; №21 від 27.03.1953 р.: обговорення листів заступника міністра освіти УРСР про підвищення грамотності і культури мови студентів, обговорення листа управління у справах вищої освіти від 12.03.1953 р. [Р.2817. – Оп. 3. – Спр. 89. – Арк. 24].

Плідна робота щодо підвищення грамотності студентів дала свої результати. Останні показники грамотності студентів у 2014-2015 н.р. свідчать, що майже 100% студентів-філологів є грамотними.

Архівні матеріали зберігають графіки іспитів за 4 роки навчання та результати успішності. Нас, звичайно, цікавлять показники початкового етапу в історії педагогічного інституту.

Наказ №430 від 22 грудня 1933 року фіксує іспити студентів українського відділення в зимову (три іспити) та літню (чотири іспити) сесії [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 235. – Арк. 47].

	I семестр	II семестр
I курс	–	Загальне мовознавство
II курс	–	Історія мови
III курс	Загальне мовознавство	–
IV курс	Методика мови	–

За 4 роки навчання, як показує таблиця, студенти-філологи склали тільки чотири іспити з лінгвістичних дисциплін.

У 1935–1936 н.р. ситуація ще погіршилася: на мовно-літературному факультеті за 4 роки навчання студенти склали лише один іспит – історія української мови [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 237. – Арк. 8].

У 50-х роках ХХ ст. студенти тричі склали вступ до мовознавства і тричі сучасну українську літературну мову. Як же навчалися філологи мовно-літературного факультету в цей період?

	Відмінно	Добре	Посередньо	Незадовільно
СУМ	7	15	3	–
	6	13	6	–
	4	12	1	–
Вступ до мовознавства	2	15	6	1
	4	19	3	–
	5	12	6	1

Для порівняння: у 2013-2014 н.р. бакалаври українського відділення вивчали 17 лінгвістичних дисциплін.

За навчальним планом у 2014-2015 н.р. для студентів українського відділення було визначено такі практики: фольклорна, діалектологічна, педагогічна (навчальна і виробнича).

Безпосереднім продовженням навчального процесу була й є педагогічна практика. Архівні матеріали зберігають дані про терміни та результати успішності за педагогічну практику за 1949-1950 н.р. [Р. 2817. – Оп. 3. – Спр. 56. – Арк. 2]:

	Початок	Закінчення
I курс	24.04.1950 р.	29.04.1950 р.
II курс	10.04.1950 р.	15.04.1950 р.
III курс	7.02.1950 р.	20.03.1950 р.
IV курс	11.11.1949 р.	20.12.1949 р.

Підсумки педагогічної практики

№	Кількість студентів	«5»	«4»	«3»
1	88	24	44	20

Архівні матеріали фіксують протоколи засідань кваліфікаційних комісій, які приймали захист дипломних робіт

випускників Сумського інституту соціального виховання. Протокол від 19 квітня 1934 року засвідчує захист 60 осіб. Наведемо приклади деяких тем дипломних робіт:

1. Т. І. Лушпа: «Віддієслівні іменники та їх роль у реченні». Відмовилася від захисту через відсутність літератури. Писала дипломну роботу 4 дні.

2. О. М. Імшенецька: «Наочність у викладанні мови в політехнічній школі».

3. О. П. Дерев'янку: «Елементи історії мови в старшому концентрі політехнічної школи».

4. Д. П. Сергієва: «Інтонація та її роль в оформленні пунктуації».

5. Т. І. Третякова: «Форми складного присудка». Дипломниця заявила, що вона відмовляється від захисту дипломної праці, яка рецензентом Цупруном визнана незадовільною, і бере для опрацювання іншу тему. Комісія ухвалила: Третяковій написати дипломну роботу на іншу тему до 1 вересня 1934 року [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 236. – Арк. 34, 61, 62, 64, 65, 73].

Наведемо приклади тем дипломних робіт з методики української мови:

1. Цапов «Націоналістичне шкідництво в творенні української літературної мови».

2. Друзєва «Організація кабінету мови й літератури в політехнічній школі».

3. Овсюченко «Методика і техніка зразкової лекції. Тема «Іменник» [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 236. – Арк. 234, 255, 275].

У 2012–2013 н.р. дипломні роботи пишуть усі студенти. З української мови писали 32 студенти.

Викладачі кафедри забезпечували читання української мови на учительських курсах. В архіві збережено програму 6-годинних курсів учителів української мови, складену співробітником ВУПКВ Т. Адамовичем (російською мовою):

I. Вступление. Язык как идеологическая надстройка. Маркс о языке. Краткие сведения об источниках и истории создания литературного украинского языка. Место украинского языка среди прочих языков; его основные диалекты.

II. Синтаксис українського мови.

III. Морфологія.

IV. Фонетика українського мови та українського письма.

V. Робота з книгою та газетою.

VI. Устна та письмена реч. Словари та справочники різних категорій. Техніка користування ними [Р.2817. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 12].

Українська мова викладалася на всіх факультетах навчального закладу. ДАСО в післявоєнний період зберігає статистичні дані про кількість годин української мови на I і II курсах фізико-математичного, природничого й історичного факультетів у 1946–1947 н.р. [Р.2817. – Оп. 3. – Спр. 15. – Арк. 1, 7, 8].

№	Факультет	Курс I кільк. годин	Курс II кільк. годин	Кільк. годин у 2014–2015 н.р.
1	Фізико-математичний	200	100	162
2	Природничий	107	34	162
3	Історичний	68	34	162

У 1946–1947 навчальному році було облаштовано кабінет української літератури, нові лабораторії. Поступово збільшувався контингент студентів, а отже, і кількість випускників педагогічного інституту. На початок 1947–1948 навчального року на мовно-літературному навчалось 75 студентів.

У 1953 році СумДПІ мав у своєму складі факультет історико-філологічний з відділами історії, російської мови та літератури, української мови та літератури.

Однією зі складових роботи кафедри є наукова робота.

На кафедрі української мови ще в передвоєнний період видавалися «Наукові записки», в яких друкувалися дослідницькі праці.

Протокол кафедри української мови №1 від 6.09.1950 р. фіксує: «Усі викладачі кафедри основний наголос у науці кладуть на вивчення граматичної будови відповідно до учення товариша Сталіна Й. В.» [Р.2817. – Оп. 3. – Спр. 71. – Арк. 6].

Архівні матеріали фіксують наукові доповіді викладачів з питань мовознавства за 1951 рік:

- Є. М. Марковський: «Історичний розвиток української мови у

світлі вчення Й. В. Сталіна про мову»;

- А. Й. Добровольський: «Учення Й. В. Сталіна про граматичну будову мови»;
- Л. П. Бова (Ковальчук): «Вчення Й. В. Сталіна про мову й діалект» [Р. 2817. – Оп. 3. – Спр. 97. – Арк. 16].

Початок 2000-х рр. На базі сучасної кафедри української мови систематично проводяться всеукраїнські та регіональні наукові конференції. Так у 2007 році кафедра української мови спільно з МОН, Національним педагогічним університетом ім. М. П. Драгоманова, Полтавським державним педагогічним університетом ім. В. Г. Короленка провела Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Філологічні науки в освітніх закладах України» (27-28 вересня 2007 р.), спільно з Глухівським педагогічним університетом – Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Українська культуромовна особистість учителя» (23-24 вересня 2008 р.).

Викладачі кафедри мають значну кількість наукових праць з грифом Міністерства освіти і науки України (докт. пед. наук, проф. О. М. Семеног, канд. філол. наук, доц. А. А. Силка, канд. філол. наук, доц. Н. П. Дейниченко), монографій (докт. філ. наук, проф. Т. П. Беценко, докт. пед. наук, проф. О. М. Семеног). Під керівництвом докт. пед. наук, проф. О. М. Семеног підготовлено 2 докторські і 5 кандидатських дисертацій.

Кафедра української мови розробляє наукові теми «Від звука до тексту: Аналіз мовних явищ різних рівнів» (за ред. канд. філол. наук, доц. А. А. Силки), «Лінгвокраєзнавство: Мовний аспект стилю письменників періодичних видань, діалектів Сумщини» (за ред. доц. В. В. Герман, проф. О. М. Семеног). Протягом багатьох років видавався фаховий збірник «Філологічні науки» (відпов. редактор доц. В. В. Герман).

Викладачі кафедри постійно читають лекції з сучасної мови, з культури мови в закладах виконавчої влади, юстиції, прокуратури, в громадських організаціях; щорічно проводять обласний тур конкурсу з української мови імені Петра Яцика (голови журі – проф. О. М. Семеног, доц. В. В. Герман); підсумковий етап конкурсу Малої академії наук (доц. Н. П. Дейниченко, доц. В. В. Герман, доц. А. А. Силка, доц. О. П.

Кумеда, ст. викл. Л. М. Михайлюк); обласну олімпіаду з української мови (голова журі – доц. Н. П. Дейниченко); конкурс «Учитель року з української мови» (голови журі – доц. В. В. Поставний, доц. Н. П. Дейниченко).

Упродовж 2010-2014 рр. на кафедрі опубліковано 245 праць, і з них: 7 монографій, 14 посібників для студентів і учнів із грифом МОН України. Кафедрою проведено 10 міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових конференцій. Виконано дві колективні теми: «Від звука до тексту: аналіз мовних одиниць різних рівнів», «Лінгвокраєзнавство».

На засіданнях кафедри завідувач професор О. М. Семенов познайомила колег з текстом закону «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556 – VII «Ідея університетської автономії в академічній, організаторській та фінансовій сферах».

2015-2024 рр. Кафедра організовувала спільні засідання декількох структурних підрозділів щодо питань навчальної роботи. Як свідчить протокол № 7 засідання кафедри української мови від 27 грудня 2017 року, відбулося об'єднане обговорення питання навчальної роботи кафедрою інформатики, лабораторіями «Академічна культура дослідження», «Інформаційні технології».

У навчальному процесі, крім стаціонарної та заочної форм навчання, кафедра вирішила впровадити й екстернатну. Було розроблене положення, його затвердили на засіданні кафедри і було створено комісії для екстернатної форми навчання на 2014-2015 н. р. (протокол № 1 від 28 серпня 2014 року).

Кафедра української мови проводила співпрацю з вітчизняними й зарубіжними навчальними й науковими установами: Лебединським педучилищем, Барським гуманітарно-педагогічним коледжем, Уманським педагогічним університетом, Університетом суспільних наук (м. Лодзь, Польща); Національною Академією наук України.

Члени кафедри брали участь у всіх науково-методичних конференціях, що проводилися на базі педуніверситету: Всеукраїнський науково-практичний семінар «Університет III тисячоліття: виклики сьогодення та перспективи розвитку», «Українська мова: науково-освітні виміри», «Викладання лінгвістичних і мовно-методичних курсів в умовах реалізації концепції «Нова школа», «Інновації в освіті й педагогічна

майстерність учителя-словесника», «Філологія, лінгводидактика, професійна комунікація в науковому дискурсі» та інші.

На кафедрі діяв науково-методичний семінар (керівник доц. Л. І. Дорошенко), на якому розглядалися важливі проблеми: «Наукова українська мова для аспірантів» (проф. О. М. Семеног), «Про наукову школу доктора педагогічних наук О. М. Семеног», «Мовна культура держслужбовців та працівників органів місцевого самоврядування» (проф. О. М. Семеног, доц. В. В. Герман, доц. Н. В. Громова та інші), «Формування мовного естетичного ідеалу засобами навчальних дисциплін (до 100-річчя з дня народження проф. П. П. Охріменка і 95-річчя заснування СумДПУ).

Члени кафедри працювали над самовдосконаленням. У 2018-2019 н. р., як свідчить протокол № 1 від 30 серпня 2018 року, розглядалося питання «Про рейтингову систему оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників».

Професор О. М. Семеног брала участь у міжнародному проєкті Жан Моне Модуль: викладала навчальний курс «Академічна культура дослідника: європейський та національний досвід» (10 год.), провела конференції «Академічна культура дослідника» (2019 р.) і «Формування основ академічної культури дослідника у вимірах педагогічної взаємодії» (2019 р.).

До Дня працівника освіти на кафедрі проведено круглий стіл на тему «Велич особистості» з ветеранами праці доц. В. В. Поставним, доц. Н. П. Дейниченко, ст. в. Л. М. Лиманчук (2019 р.). У 2020 році круглий стіл був на тему «Академічна доброчесність», його підготували члени кафедри української мови спільно з першим проректором проф. Л. В. Пшеничною (протокол № 11 від 27 лютого 2020 року). Це було продовження теми, яка презентувалася на кафедрі в 2019 році «Обговорення основних положень кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А. С. Макаренка».

У 2021 році круглий стіл був проведений з Польщею на тему «Міжшкільний пункт навчання української мови».

Періодично на засіданнях звучали звіти викладачів про хід виконання колективної теми кафедри «Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти».

Протягом кількох років виконуються спільні проєкти:

- з кафедрою ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ ст»;
- з кафедрою стилістики української мови НПУ імені М.

П. Драгоманова;

- з Загальноукраїнським центром словникарства УМІФ НАН України «Словникова культура дослідника».

Особлива увага на кафедрі приділяється молодим кадрам, про це свідчить тема Всеукраїнської краєзнавчої науково-практичної конференції молодих учених «Сумщина в історико-філологічному вимірі» та конкурс «Студліт».

Часто на кафедрі проводяться семінари-практикуми. Одним з них є семінар на тему «Інновації в підвищенні кваліфікації» (протокол № 12 від 16 березня 2020 року).

Члени кафедри обговорюють і питання вдосконалення шкільної освіти. Протокол № 13 від 23 квітня 2021 року фіксує питання «Професійний стандарт: учитель закладу загальної середньої освіти».

Викладачі беруть участь у міжнародних конференціях, про що постійно звітують на засіданнях кафедри. Майже всі члени кафедри виступали на конференції «Філологія, лінгводидактика, професійна комунікація в науковому дискурсі».

Для покращення якості навчального процесу студентів різних спеціальностей викладачі кафедри розробляють посібники:

- О. М. Рудь: «Методичні рекомендації до практичних занять для студентів спеціальності «Фізична культура» «Українська мова за професійним спрямуванням»;
- О. М. Рудь: «Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Графіка й орфографія сучасної української літературної мови».

При кафедрі діє наукова школа «Формування культуромовної особистості фахівця-дослідника в умовах неперервної освіти», яка щорічно оновлює тему навчання. У 2022 році членами наукової школи надруковано 40 наукових праць.

Безпосереднім продовженням навчального процесу є гурткова робота. На кафедрі працювали такі гуртки: «Інтерференційні зони в сучасній українській мові» (кер. доц. В. В. Герман), «Інноваційні підходи до навчання української мови в ЗНЗ» (кер. доц. Н. В. Громова), «Мовна культура вчителя-словесника» (кер. доц. О. М. Рудь), «Академічна культура дослідника» (кер. проф. О. М. Семенов), «Дослідження зв'язків діалектної та літературної мов» (кер. доц. О. П. Кумеда).

Плідна робота викладачів кафедри української мови була достойно

оцінена студентами: в університетському рейтингу кафедра посіла 4 місце, а завідувач проф. О. М. Семеног – 1 місце.

Усі члени кафедри брали участь у конференціях, які проводила наукова частина університету:

Всеукраїнська науково-практична конференція «Інновації в освіті й педагогічна майстерність учителя-словесника» (29-30 жовтня 2021 року, м. Суми).

Не менша активність викладачів була в таких міжнародних конференціях: «Філологія, лінгводидактика, професійна комунікація в науковому дискурсі» (8 листопада 2021 року) та «Культуромовна особистість фахівця в ХХІ столітті» (10-11 грудня 2021 року).

У 2022 року за наслідками V Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених редакційно-видавничою радою СумДПУ був виданий збірник матеріалів на тему «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський і національний досвід».

У 2023 році викладачі кафедри брали участь у Міжнародній науково-теоретичній конференції «Актуальні питання сучасної лінгвістики», яку ініціював Український мовно-інформаційний фонд НАН України.

Заохочується на кафедрі наукова співпраця викладачів, магістрантів і студентів старших курсів. Під керівництвом доц. В. В. Герман був підготовлений і виданий збірник наукових праць «Актуальні питання філології та методології».

Виконано грантовий проєкт «МЕДІА@ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус», який фінансується Радою міжнародних досліджень і обмінів (IREX), у партнерстві з МОН України та Академією Української преси за підтримки посольства Великої Британії та США.

Кафедра української мови виконує спільні проєкти «Медіакультура вчителя» (з Донбаським педуніверситетом), «Інформаційна грамотність студентів-філологів» (з Чернівецьким університетом), «Культуромовна особистість фахівця» (з Донецьким університетом), «Проблеми підготовки студентів-філологів до українознавчої роботи в школі» (з Уманським педуніверситетом).

Члени кафедри проф. О. М. Семеног і доц. В. В. Герман проходили курси підвищення кваліфікації (стажування) на кафедрі української мови та методики її навчання в Уманському педуніверситеті імені Павла Тичини.
А два викладачі Харківського педуніверситету імені

Г. С.

Сковороди стажувалися в СумДПУ імені А. С. Макаренка в жовтні-грудні 2022 року. Мета таких обмінів – дослідити інноваційні підходи до викладання курсу української мови на освітньо-професійних програмах 035 та 014 спеціальності «Українська мова і література».

Укладено угоди про співробітництво в освітній та науковій сферах з кафедрою української філології Горлівського інституту іноземних мов, продовжено термін дії угоди з Інститутом педагогічної освіти й освіти дорослих ім. Івана Зязюна НАПН України; підготовлено проєкт угоди про співпрацю з Білоцерківським інститутом неперервної освіти.

Доцент О. П. Кумеда протягом трьох років виконувала обов'язки лектора кафедри русистики Університету імені Костянтина Філософа в м. Нітра (Словаччина). Доцент М. М. Ячменик є стипендіаткою Інституту імені Гете, лауреатом конкурсу «Молодий учений року» (2022 р.), керує грантовим проєктом з медіаграмотності серед закладів вищої освіти «Фейкотроці».

Доценти В. В. Герман, О. М. Рудь, О. П. Кумеда є членами Національної комісії зі стандартів державної мови (наказ №157 від 10 травня 1923 року).

Викладачі кафедри постійно співпрацюють з випускниками філологічного факультету. Кафедра брала участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти «Джерело творчості» (2024 рік). Голова журі В. В. Герман виявила високий професіоналізм у проведенні цього конкурсу.

Упродовж різних років імідж кафедри української мови формували такі мовознавці, як проф. О. М. Семеног, проф. С. І. Дорошенко, доц. О. С. Скорик, доц. Г. І. Малишко, доц. В. В. Герман, доц. А. А. Силка та інші.

Сьогодні колектив кафедри української мови має потужний науковий потенціал, займає належне місце в сучасній лінгвістиці, готує висококваліфіковані філологічні кадри для шкіл Сумської області і готовий до нових навчальних, наукових і методичних звершень.

Колектив кафедри має багатий досвід і високий потенціал, що сприяють не тільки підготовці кадрів, а й утвердженню української мови та зміцненню нашої рідної України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.
2. Державний архів Сумської області (ДАСО).
3. Корж Л. В. Історія становлення та розвитку Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Суми : Ред. відділ СДПУ, 1999. 88 с.
4. Корж-Усенко Л. В. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка: досвід, реалії, перспективи : Інформаційно-довідкове видання. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. 240 с.
5. Рудько М. П. З історії радянської вищої школи на Україні (1917-1928 рр.). Радянська школа. 1967. №3. С. 32-33.
6. Семенов О. М., Дейниченко Н. П. Історія кафедри української мови Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка в іменах : науково-педагогічне видання. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2014. 224 с.

ПЕРСОНАЛІЇ

Беценко Тетяна Петрівна – доктор філологічних наук,
професор кафедри української мови

Народилася 04.12.1967 року в місті Ромни Сумської області.

Шкільні роки минули в рідному місті в навчальних закладах №1 і №10. Навчалася Тетяна Петрівна охоче. Особливо виявляла нахил до філологічних наук, була неодноразовим переможцем місцевих, обласної та республіканської олімпіад юних філологів. Її полонило рідне слово, любов і шану до якого плекали рідні, батьки. Зокрема в атмосфері палкої любові до історії, культури росла та виховувалася Тетяна Петрівна.

У 1985–1990 рр. Т. Беценко – студентка філологічного факультету СДПІ імені А. С. Макаренка. З перших днів бурхливого студентського життя розпочинається серйозна і зважена робота над словом, любов до якого ревно плекали викладачі кафедри.

Під керівництвом доцента кафедри української мови Г.І. Малишко розпочала серйозні науково-дослідні студії з лінгвістики.

Неодноразово брала участь у роботі студентських наукових конференцій та олімпіад. Стала переможцем Всеукраїнської олімпіади з української мови, яка відбулася у м. Ворошиловграді (березень 1988 р.).

У 1990 р. Т. Беценко з відзнакою закінчила СДПІ імені А. С. Макаренка і за розподілом була прийнята на посаду викладача кафедри української мови цього ж навчального закладу.

У 1999 р. Т. Беценко під керівництвом доктора філологічних наук, професора С.І. Дорошенка захистила кандидатську дисертацію на тему «Структура і поетичні функції атрибутивних словосполучень у

віршовій мові поетів-шістдесятників». У 2011 р. – докторську дисертацію на тему «Мова українських народних дум: текстово-образні універсалії» .

З 2011 р. до 2022 р. Т. П. Беценко працювала на посаді професора кафедри української мови Сумського педуніверситету. У 2014 р. присуджено вчене звання професора кафедри української мови.

Т. П. Беценко – автор понад 180 наукових публікацій в українських виданнях, а також – за кордоном (США, Польщі, Чехії, Німеччині).

Наукові інтереси: загальне мовознавство, теорія мови, стилістика, лінгвофольклористика, топоніміка, лінгвокраєзнавство, лінгвістичний аналіз тексту, філологічний аналіз тексту, філологічна герменевтика.

Нагороди: нагороджена грамотою Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за якісну підготовку студентів-філологів.

Публікації

1994 рік

1. Беценко Т. П. О стилистической роли атрибутивных словосочетаний в произведениях Н. В. Гоголя. М. Гоголь і світова культура: матер. міжнар. наук. конф., присвяченої 185-річчю з дня народження письменника. Київ-Ніжин. 1994. С. 20-22.

2. Беценко Т. П. Атрибутивні словосполучення та їх роль як «словесних прикрас» у риторичі Г.Сковороди. Тези доповідей міжнар. наук. конф., присвяч. 200-річчю з дня смерті укр. поета і філософа Г.Сковороди. Харків: ХДПУ, 1994. С. 50-51.

3. Беценко Т. П. Порівняння як засіб створення гумористичного колориту в поемі І. П. Котляревського «Енеїда». Сатира і гумор в українській літературній традиції: матер. Всеукр. наук. конф. Чернівці, 1994. С. 246-248.

1996 рік

4. Беценко Т. П. Назви населених пунктів Сумщини у формі *pluralia tantum*. Филологічний аналіз: межрегіон. сб. научн. статей. Київ-Харьков-Херсон. 1996. Вип.8. С. 148-150.

5. Беценко Т. П. Рослинна символіка в поезії І. Драча. Народознавство. 1996. № 30-31. С.14-15.

6. Беценко Т. П. Світоч слов'янського мовознавства. Вісті Роменщини. 1996. № 79. С. 4.

7. Беценко Т. П. Іменники з кількома залежними прикметниками у віршовій мові поетів-шістдесятників. Актуальні проблеми граматики: зб. наук. пр. Київ Кіровоград, 1996. Вип.1. С. 150-153.

1998 рік

8. Беценко Т. П. Виховний потенціал художньо-образного слова Василя Стуса. Лінгвофілософські аспекти гуманітарної освіти. Суми, 1998. С. 3-6.

9. Беценко Т. П. Про особливості функціонування атрибутивних словосполучень у віршовій мові Є.Маланюка. Філологічні науки. зб. наукових праць. Суми, 1998. С. 40-50.

10. Беценко Т. П. Ромен чи Ромни? Березіль. 1998. №11-12. С. 181-185.

2000 рік

11. Беценко Т. П. Про особливості функціонування лексеми *сон* як компонента атрибутивного словосполучення у поезії шістдесятників. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць. Харків: ХДПУ. 2000. Вип. 3. С. 22-27.

12. Беценко Т. П. Фольклоризми в поезії Ю. Федьковича. Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Випуск 93. Слов'янська філологія. Чернівці: Рута, 2000. С. 177-184.

2001 рік

13. Беценко Т. П. Особливості синтаксичної організації українських народних дум. Українське і слов'янське мовознавство:

сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць. Ужгород, 2001. Вип. 4. С.100-104.

14. Беценко Т. П. Ідеї О. О. Потебні і дослідження художньо-образного потенціалу народнопоетичного слова. Історія української лінгвістики: зб. наукових праць. Київ Ніжин, 2001. С. 70-71.

15. Беценко Т. П. Етюди з топонімії Сумщини. Суми: Собор, 2001. 71 с.

16. Беценко Т. П. Мовне вираження простору в українських народних думках. Вісник Сумського державного університету. 2001. №2(23). С. 89-99.

17. Беценко Т. П. Інтерпретація лексеми *сон* у поезії В. Стуса. Філологічні науки. зб. наук. пр. Суми, 2001. С. 145-152.

18. Беценко Т. П. Ромен чи Ромни? (з історії виникнення топоніма) Пам'ять століть. 2001. №3. С.79-83.

19. Беценко Т. П. Стилістичне використання фразеологізмів у химерному романі Є. Гуцала «Позичений чоловік». *Stylistyka*. 2001. X. С.481-495.

20. Беценко Т. П. Загадки топоніма *Суми*. Культура слова. 2001. Вип. 57-58. С.89-93.

21. Беценко Т. П. Історія становлення та формування офіційно-ділового стилю української мови. *Слов'янська філологія*. 2001. №117-118. С.45-51.

2002 рік

22. Беценко Т. П. З історії походження топонімів Сумщини. Студії з ономастики та етимології. К., 2002. С. 22-25.

23. Беценко Т. П. Комунікативно-експресивний потенціал конструкцій з прямою мовою в думках. Проблеми гуманітарних наук: наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету. Дрогобич, 2002. С.228-238.

24. Беценко Т. П. Новий скарб у світі словникового царства. *Дивослово*. 2002. №12. С. 64.

25. Беценко Т. П. Олекса Ющенко. Літературне краєзнавство: навчальний посібник. Суми, 2002. С. 149-156.

26. Беценко Т. П. Ономастичний простір українських народних дум. Українське мовознавство. Вип. 24. К.: Київ. унів., 2002. С.12-18.

27. Беценко Т. П. Пізнати українську душу .Укр. мова і література в сер. школах, гімназіях, ліцеях та коледжах. 2002. №3. С. 82-88.

28. Беценко Т. П. Рильський – мовознавець. Дивослово. 2002. №6. С. 50-52.

29. Беценко Т. П. Фольклоризми як мовно-естетичні знаки національної культури в ідіостилі М. Стельмаха (на прикладі роману «Дума про тебе»). Наукові праці Кам'янець- Подільського педагогічного університету: Філологічні науки. Кам'янець – Подільський: Вип.6. 2002. – 239с. С.230-236.

2003 рік

30. Беценко Т. П. Вивчення думи «Маруся Богуславка» у школі (до проблеми аналізу твору). Рідна школа (США). 2003. Т. 2(135). С.13-17.

31. Беценко Т. П. Загадкові слова в українських народних думах. Дивослово. 2003. №12. С. 17-19.

32. Беценко Т. П. Особливості функціонування власних найменувань в українських народних думах. Наукові записки. Серія: Мовознавство. Ономастика. Тернопіль: ТДПУ, 2003. Вип. 1. С. 102-104.

33. Беценко Т. П. Період в українських народних думах: структурно-семантичні особливості й поетичні функції. Stylistyka. 2003. XII. С. 175-192.

34. Беценко Т. П. Семантико-синтаксичний паралелізм в українських народних думах. Філологічні науки. Суми, 2003. С. 3-9.

2004 рік

35. Беценко Т. П. Мова і стиль українських народних дум: ознаки маскулінолекту. Stylistyka. 2004. XIII. С.171-189.

36. Беценко Т. П. Навчально-виховний потенціал народнопоетичного слова у системі лінгвістичної освіти. Педагогічні науки: зб. наук. праць. Т.1. Суми. 2004. С.329-333.

37. Беценко Т. П. Павло Житецький про мову і стиль українських народних дум. Мандрівець. 2004. №5. С. 54-58.

38. Беценко Т. П. Стилiстичні універсалії як елемент думового епосу. Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. Вип. 14. Кн.1. К.: Вид. Дім Д. Бураго, 2004. С.41-45.

39. Беценко Т. П. Тавтологія в українських народних думках. Українське мовознавство. Вип. 29-30. К., 2004. С. 209-214.

40. Беценко Т. П. Формули закінчення в українських народних думках. Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія: Філологія. Вип. 42. Харків, 2004. № 632. С.34-37.

2005 рік

41. Беценко Т. П. Епітет *козацький* як мовно-естетичний знак національної культури в думках. Українське мовознавство. Вип. 34. К., 2005. С.57-60.

42. Беценко Т. П. Козацькі пісні (думи) як морально-етичні зразки національного поетичного генія. Рідна школа. 2005. Травень. С.15-17.

43. Беценко Т. П. Конструкції зі звертаннями – текстові універсалії в думовому епосі. Філологічні науки. Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2005. С.3-7.

44. Беценко Т. П. Субстантивні текстові універсалії в українських народних думках. Мовні і концептуальні картини світу: збірн. наук. праць. Вип. 15. Книга 1. К.: Вид. Дім Д. Бураго, 2005. С.25-30.

2006 рік

45. Беценко Т. П. Адвербіальні текстові універсалії з семантикою місця в українських народних думках. Stylistyka. 2006. XV. С.183-218.

46. Беценко Т. П. Стилiстичні текстові універсалії у думовому епосі. Ukrainika II. Soukvasna ukrajinstika. Olomouc. 2006. С.219-224.

47. Беценко Т. П. Текстова універсалія як нормативна текстова одиниця Філологічні науки. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. С.3-9.

48. Беценко Т. П. Текстові універсалії в думках. Українське мовознавство. Вип. 35. К.: Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка, 2006. С.42-45.

2007 рік

49. Беценко Т. П. Цвіт народнопісенного слова у науково-дослідних вимірах С.Я. Єрмоленко. Лінгвостилістика: об'єкт-стиль, мета-оцінка: збірник наукових праць. НАН України, Інститут

української мови. К., 2007. С.10-12.

2008 рік

50. Беценко Т. П. Мова думового епосу. Монографія. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. 108 с.

51. Беценко Т. П. З історії вивчення українських народних дум. UCRAINICA, 2008. С. 525-530 (Чехія).

2009 рік

52. Беценко Т. П. Стилїстика сучасної української літературної мови. Фонїка. Словник. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. 148с.

53. Беценко Т. П. Текстово-образні універсалїї в українських народних думах: семантика, структура, функції: [монографія]. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. 400с.

2010 рік

54. Беценко Т. П. Епїтет – елементарний універсальний мовно-образний засїб народнопоетичного тексту. Фїлологїчні науки. Суми: СумДПУ, 2010. С.3-9.

55. Беценко Т. П. Текстово-образні універсалїї з часовою і просторовою семантикою у думовому дискурсі (лінгвостилїстичні коментарї) . Мїфологїя і фольклор. 2010. №2(6).– С.56-70.

2011 рік

56. Беценко Т. П. Фїлологїчний аналіз думи «Маруся Богуславка» . Дивослово. 2011. №9 (654). С.10-20.

2012 рік

57. Беценко Т. П. Аспекти дослідження народного героїчного епосу. Слово і час. 2012. №1. С. 51-64.

58. Беценко Т. П. Народнопїсенні універсалїї в індивїдуально-авторськїй інтерпретації Михайла Стельмаха. Українська література в ЗОШ. 2012. №8. С.14-17.

59. Беценко Т. П. Фїлологїчний аналіз художнього тексту. Дивослово. 2012. №10. С.42-45.

60. Беценко Т. П. Структура і зміст спецкурсу «Фоніка». Українська мова і література в школі. 2012. №3. – С.49-52.

61. Беценко Т. П. Народнописенні універсалії в мовотворчості Андрія Малишка. Дивослово. 2012. №11. С.34-39.

2013 рік

62. Беценко Т. П. Фоностилестичний рівень філологічного аналізу тексту. Дивослово. 2013. № 2. С. 33-36.

63. Беценко Т. П. Концептуальне слово як складник текстово-образної універсалії. Теоретична і дидактична фахова філологія. Переяслав-Хмельницький, 2013. Вип. 16. – С. 31-43.

Підготувала магістрант Юлія Шимко

Бова (Ковальчук) Лідія Панасівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

1941 року Лідія Панасівна закінчила Дніпропетровський університет, 1943 року – аспірантуру. 1951 року захистила кандидатську дисертацію.

На кафедрі української мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка викладала з 1949 року.

Відома дослідниця української мови Л. П. Бова зробила вагомий внесок у розвиток наукового розкриття історії української літературної мови, історичної діалектології, старослов'янської мови та її впливу на сучасну українську літературну мову. І натеper її розробки актуальні та необхідні для розуміння формування української мови в її історичному аспекті.

Публікації

1954 рік

1. Бова (Ковальчук) Л. П. Говірки південної Житомирщини і їх відношення до полтавсько-київського діалекту. Полтавсько-київський діалект – основа української національної мови. К. : Вид-во АН УРСР, 1954. С. 98-114.

1965 рік

2. Бова (Ковальчук) Л. П. Діалектизми в синтаксисі «Перестороги». XII Республіканська діалектологічна нарада. К. : Вид-во АН УРСР, 1965. С. 18.

3. Бова (Ковальчук) Л. П. До питання про способи вираження присудка в староукраїнській мові. Міжвузівська наукова конференція з проблемних питань синтаксису української мови: тези доповідей. Чернівці, 1965. С. 91-94.

4. Бова (Ковальчук) Л. П. Синтаксичні особливості «Перестороги» (Типи простого речення). З історії української та інших слов'янських мов. К. : Вид-во АН УРСР, 1965. С. 3-15.

5. Бова (Ковальчук) Л. П. Словозміна прикметників у говірках південної Житомирщини. Територіальні діалекти і власні назви. К. : Наукова думка, 1965. С. 52-59.

1968 рік

6. Бова (Ковальчук) Л. П. Просте ускладнене речення в «Пересторозі». Синтаксична будова української мови. К.: Наукова думка, 1968. С. 146-154.

1971 рік

7. Бова (Ковальчук) Л. П. Деякі діалектні явища синтаксису «Перестороги». Праці XII Республіканської діалектологічної наради. – К. : Наукова думка, 1971. С. 412-422.

Підготувала студентка 231 групи Катерина Ступак

Брага Ірина Іванівна – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Закінчила Сумський державний педагогічний інститут імені А. С. Макаренка. Має дві вищі освіти, здобула фах учителя російської мови та літератури (1992 р.), а також учителя української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури (1998 р.). З 1997 р. до 2001 р. навчалася в аспірантурі Київського національного лінгвістичного університету.

2002 року в Інституті мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України захистила дисертацію на тему «Мовна репрезентація образу держави у пресі України (кінець 1970-х – початок 2000-х років)» зі спеціальності 10.02.01 – українська мова. Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Н.П. Шумарова.

У 2005 році присвоєно вчене звання доцента.

Працювала в СумДПУ імені А. С. Макаренка протягом 1999-2020 рр.

Наукові інтереси: соціолінгвістика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика, міжкультурна комунікація, стилістика.

Автор понад 70 наукових статей, зокрема в закордонних виданнях (Білорусь, Польща, Росія, Чехія), а також трьох навчальних посібників для студентів (у співавторстві). Бере активну участь у роботі закордонних (7), міжнародних (42) і всеукраїнських (18) конференцій. Керує курсовими, бакалаврськими, дипломними та магістерськими роботами, готує студентів до участі в наукових конференціях.

Працювала вченим секретарем університету (з 2004 р. до 2008 р.), була головою трудового колективу філологічного факультету (з 2005 р. до 2008 р.), а також головним редактором університетської газети «Гаудеамус» (з 2006 р. до 2009 р.). Брала участь у телепередачі «Державна мова» Сумського обласного телебачення (2009 р.).

Нагороди: нагороджена грамотою Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації (2005 р.), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2008 р.) за багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність.

Публікації

1999 рік

1. Брага І. І. Про деякі способи вираження оцінки в системі представлення публіцистичного образу (на матеріалі газетних текстів 1990-х рр.). Проблеми зіставної семантики: збірник наук. статей. Вип. 4. К. : КДЛУ, 1999. С. 158–162.

2. Брага І. І. Фразеологічні одиниці як засіб утворення публіцистичного образу (на матеріалі газетних текстів 1990-х років). Проблеми семантики слова, речення та тексту: збірник наук. статей. Вип. 2. К. : КДЛУ, 1999. С. 20–23.

2000 рік

3. Брага І. І. Метафоричні моделі українського політичного дискурсу. Проблеми семантики слова, речення та тексту: збірник наук. статей. Вип. 3. К. : КДЛУ, 2000. С. 21–26.

4. Брага І. І. Ціннісні орієнтації в газетному тексті: соціолінгвістичний та прагматичний аспекти Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту. Вип. 9. Ізмаїл : ІДПІ, 2000. С. 152–155.

2001 рік

5. Брага І. І. Мовні аксіологічні моделі відтворення публіцистичного образу. *Studia methodological*: наук. збірник. Випуск 6.

Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2001 [Електронний ресурс]. Режим доступу: studiamethodologica.com.ua/6.html.

6. Брага І. І. Способи номінації політика (на матеріалі українських і російських газет). Проблеми зіставної семантики: збірник наук. статей. Вип. 5. К. : КДЛУ, 2001. С. 148–151.

7. Брага І. І. Модифікації аксіологічної моделі «нове» – «старе» в газетних текстах. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наук. праць. Вип. 4 : Українське і слов'янське мовознавство. Ужгород : УНУ, 2001. С. 116–118.

8. Брага І. І. Лапки як одиниця експресивної графіки. Культура слова. К. : Ін-т української мови НАН України, 2001. Вип. 59. С. 67–71.

2002 рік

9. Брага І. І. Реферат як наукова робота студента-першокурсника (лінгводидактичний аспект). Педагогічні науки: збірник наукових праць. (Частина II). Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. С. 14–20.

2004 рік

10. Брага І. І. Комунікативно-прагматичні можливості фразеологічних одиниць у політичному дискурсі. Вісник Сумського державного університету. Науковий журнал. Серія : Філологічні науки. 2004. № 1. Суми : Вид-во СумДУ. С. 37–47.

11. Брага І. І. Політична метафора як важливий чинник дослідження політичного дискурсу. Філологічні науки: збірник наукових праць. Суми : СумДПУ, 2004. С. 17–24.

12. Брага І. І. Функціонування прецедентних текстів у політичному дискурсі. Мова і культура. (Науковий щорічний журнал). К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. Вип. 7. Т. III. С. 89–95.

13. Брага І. І. Особливості відтворення дитячого мовлення у текстах художнього стилю (на матеріалі творів М. Гриценка, О. Столбіна, Ю. Царика). Лінгвокраєзнавство: Мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумщини: збірник наукових праць викладачів кафедри, присвячений 80-річчю університету і філологічного факультету / [за ред. В.В.Герман]. – Суми

: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. С. 23–36 (у співавторстві із С.М. Ткаченко).

14. Від звука до тексту : Аналіз мовних одиниць різних рівнів : навч. посібник / [за ред. А.А.Силки] Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. 204 с. (у співавторстві, авторські сторінки: с. 15–30, 145–157).

2005 рік

15. Брага І. І. К проблеме анализа политического дискурса .Współczesne analizy dyskursu. Kognitywna analiza dyskursu a inne metody badawcze / [pod red. Marii Krauz]. Rzeszoów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2005. С. 321–326.

16. Брага І. І. Мовленнєвий портрет українця і українки (психолінгвістичний і функціонально-семантичний аспекти). Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – С. 8–13 (у співавторстві з О.М. Кутенко).

2006 рік

17. Брага І. І. Мова сучасних українських ЗМІ. Спецкурси і спецсемінари : навч. посібник / [за ред. В.В. Герман]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. С. 34–43.

2008 рік

18. Брага І. І. Про деякі риси ідіостилю А.С. Макаренка-письменника. Педагогічна спадщина А.С. Макаренка в контексті сучасної гуманістичної освіти. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. С.77–78.

19. Основи наукового дослідження : програма навчального курсу / [укл. І.І. Брага]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. 16 с.

20. Стилїстика української мови : програма навчального курсу / [укл. І.І. Брага]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. 20 с.

2009 рік

21. Брага І. І. Концепт «полїтик» у сучасних українських ЗМІ. Мова і культура. (Науковий журнал). К. : Видавничий Дїм Дмитра Бураго, 2009. Вип. 11. Т. I (113). С. 166–172.

22. Брага І. І. Ставлення до мови та її престиж серед молодї.

Мова і культура. (Науковий журнал). К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2009. Вип. 12. Т. II (127). – С. 332–337.

23. Брага І. І. Мовні аксіологічні моделі : механізми вибору і впливу. Філологічні науки : збірник наукових праць. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. С. 14–20.

24. Брага І. І. Віртуальна мовна особистість міського форуму. Журналістика, філологія та медіаосвіта: у 2-х т. Полтава : Освіта, 2009. Т. 1. С. 41–45.

2010 рік

25. Брага І. І. Лінгвосоціокультурний простір м. Суми.

Соціолінгвістичні студії / [за заг. ред. Л.О. Ставицької]. Ін-т української мови НАН України. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. С. 123–128.

26. Брага І. І. Суржик у ситуації спонтанного спілкування. Мова і культура. (Науковий журнал). К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. Вип. 13. Т. V (141). С. 187–191.

2011 рік

27. Брага І. І. Українсько-російський суржик в соціокомунікативній ситуації ринку. Мова і суспільство. 2011. Вип. 2. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2011. С. 119–126.

28. Брага І. І. Відображення мовної свідомості в Інтернет-дискурсі. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Лінгвістичні науки : зб. наук. пр. № 13. Одеса : Астропринт, 2011. С. 62–71.

29. Брага І. І. Мовна особистість суржикомовця в Інтернет-дискурсі. Мова і культура. (Науковий журнал). К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. Вип. 14. – Т. VIII (154). С. 144–149.

30. Брага І. І. Репрезентація суржику в Інтернет-дискурсі. Знак – свідомість – знання: зб. наук. пр. Горлівка : Вид-во ГДПІМ, 2011. Вип. 2. С. 166–173.

31. Брага І. І. Етностереотип як складник мовної свідомості (на прикладі жанру анекдоту). Філологічні науки : зб. наук. пр. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. С. 12–24.

2012 рік

32. Брага І. І. Суржик у соціолінгвістичному вимірі. Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки : збірник наукових праць. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. № 1. С. 82–87.

33. Брага І. І. Концептуально-семіотичний і соціолінгвістичний аналіз креолізованого тексту. Українське мовознавство : міжвідомчий науковий збірник. Вип. 42/1. К. : Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2012. С. 44–51.

34. Брага І. І. Соціолінгвістичний підхід до вивчення суржику. Мова. Свідомість. Концепт : зб. наук. праць. Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. Вип. 2. С. 11–17.

35. Від звука до тексту : Аналіз мовних одиниць різних рівнів : навчальний посібник / [І.І. Брага, Л.І. Дорошенко, А.А. Силка та ін.]; за ред. А.А. Силки. Вид. 2-ге, випр. і допов. Суми : Університетська книга, 2012. 348 с. (у співавторстві, авторські сторінки: с. 25–59, 280–287, 291–300).

2013 рік

36. Брага І. І. До проблеми аналізу українсько-російського змішаного мовлення. Українське мовознавство: міжвідомчий наук. збірник. Вип. 43/1. К. : Київський націон. ун-т імені Тараса Шевченка, 2013. – С. 424–432.

37. Брага І. І. Термінологізація лексеми *суржик* : основні тенденції / І. І. Брага // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Научный журнал. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Т. 26 (65). – № 1. – Симферополь, 2013. – С. 93–98.

38. Лінгвістичний аналіз тексту : програма навчального курсу / [укл. І.І. Брага]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 20 с.

39. Нові напрями сучасної лінгвістики : програма навчального курсу / [укл. І.І. Брага]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 20 с.

40. Соціолінгвістика : програма навчального курсу / [укл. І.І. Брага]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 20 с.

2014 рік

41. Брага Ірина. Українсько-російський суржик: перемикання і змішування кодів? // Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Philosophica. Philologica 103–2014. UCRAINICA VI. Současná ukrajinistika. Problémy jazyka, literatury a kultury. Sborník vědeckých článků z mezinárodní konference VI. Olomoucké sympozium ukrajinistů střední a východní Evropy. Olomouc 21-23.8.2014. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2014. – S. 154–158.

42. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Фонологія. Морфологія : методичні рекомендації / [укл. І.І. Брага]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 88 с.

43. Стилїстика української мови : програма навчального курсу / [укл. І.І. Брага]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 24 с.

44. Стилїстика української мови : методичні рекомендації / [укл. І.І. Брага]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. –80 с.

Підготувала магістрант Юлія Грицай

Воропай Світлана Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

У 1995 році закінчила Сумський державний педагогічний інститут імені А. С. Макаренка за спеціальністю «Українська мова і література та іноземна мова». 1996–2013 рр. – викладач кафедри української мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Читала дисципліни: сучасна українська літературна мова, українська мова за професійним спрямуванням, практикум із правопису української мови.

У 2001 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук на тему «Система конфіксального словотворення іменників в сучасній українській мові» зі спеціальності 10.02.01 – українська мова.

Наукові інтереси: мовознавство, українознавство, комунікативна лінгвістика.

Публікації

2010 рік

1. Воропай С. В. Конфіксальні назви інструментів у сучасній українській мові. Філологічні науки. Суми : СумДПУ, 2010. С.16-27.

2012 рік

2. Воропай С. В. Структурно-семантичні особливості конфіксальних назв страв у сучасній українській мові. Мова. Свідомість. Концепт : зб. наук. праць. Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. Випуск 2. С. 8-11.

3. Воропай С. В. Конфіксальні nomina abstracta в українській мові XIX-XXI століть. Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки : зб. наук. праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. № 1. С. 108-118.

4. Воропай С. В. Конфіксальні зооніми в сучасній українській мові / С. В. Воропай // Наукові записки. – Випуск 105 (1). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : у 2 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – С. 28-32.

2013 рік

5. Воропай С. В. Конфіксальні іменники у складі професійно-технічних термінів сучасної української мови / С. В. Воропай // Вісник Дніпропетровського університету. Науковий журнал. – № 11. – Т. 21. – Серія: Мовознавство. – Випуск 19. – Т.3. – 2013. – С. 26-32.

Підготував магістрант Олексій Бойко

Герман Вікторія Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, проректор із науково-педагогічної (навчально-виховної) роботи, завідувач кафедри української мови і літератури

Герман В.В. розпочала педагогічну діяльність у 1990 році вчителем української мови і літератури в Сумській середній школі № 8. З 1993 року працює в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, де пройшла шлях від асистента до проректора з навчально-виховної роботи.

У 1997-1999 рр. навчалася в аспірантурі, яку успішно закінчила, захистивши кандидатську дисертацію. У 2003 році здобула вчене звання доцента.

З 2002 до 2008 року – завідувач кафедри української мови. З 2008 року – заступник директора Інституту філології з навчальної роботи. З 2014 року – проректор з навчально-виховної роботи, з 2024 р. – завідувач кафедри української мови і літератури.

Вікторія Василівна – постійний учасник радіо й телепрограм із культури мовлення, лектор у прокуратурі, суді, ДАІ.

До 2011 року – постійний відповідальний редактор фахового збірника «Філологічні науки» (затверджено постановою Президії ВАК України від 9 червня 1999р., №1-05/7); постійний учасник міжнародних і всеукраїнських конференцій і семінарів; один із провідних викладачів і лекторів університету.

Протягом 2014-2015 рр. В. В. Герман – проректор із навчально-виховної роботи.

З 2024 р. – завідувач кафедри української мови і літератури.

В. В. Герман докладает багато зусиль для організації навчального процесу, забезпечення його навчальною і методичною літературою, вдосконалення технології навчання української мови.

До роботи в університеті Вікторію Василівну запросили її наставники ще зі студентських років – В. В. Поставний та Н. П. Дейниченко. Нерозривний зв'язок зі своїми викладачами і студентами забезпечує завжди належне взаєморозуміння, що створює сприятливі стосунки для співпраці.

Поза науково-педагогічною діяльністю для Вікторії Василівни справжньою насолодою є праця на землі. Природа передає силу й стійкість для нових досліджень, наукових пошуків і розвідок.

Наукові інтереси: культура української мови і стилістика, синтаксис української мови, риторика, соціолінгвістика.

Нагороди: нагороджена медаллю «Софія Русова», грамотами Сумської облдержадміністрації, Управління освіти і науки за якісну підготовку студентів-філологів.

Публікації

1994 рік

1. Герман В. В. Формування національної свідомості студентів у курсі вивчення історії мови / В. В. Герман, Н. П. Дейниченко, Л. І. Дорошенко // Сучасна освіта і проблеми виховання творчої особистості (Доповіді та повідомлення міжрегіональної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю СДПУ імені А. С. Макаренка). – Суми, 1994. – С. 278-282.

1996 рік

2. Герман В. В. Стилістичні особливості оказіональних композитів та юстапозитів у поезії 60-90-х років ХХ ст. / В. В. Герман // Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку: збірник наукових праць, присвячених пам'яті професора С. П. Самійленка. – Запоріжжя: ЗДУ, 1996. – С. 104-107.

1998 рік

3. Герман В. В. Мовленнєва експресія і поетичні оказіоналізми / В.В. Герман // Соціально-політичні та правові проблеми формування особистості і держави: збірник наукових праць (за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 23-24 жовтня 1997 р.). – Хмельницький: ТУП, 1998. – С. 132-135.

4. Герман В. В. Дієслівні словотвірні моделі авторських неологізмів у сучасній поезії / В.В. Герман // Система і структура східнослов'янських мов: міжкафедральний збірник наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 1998. – С. 171-175.

5. Герман В. В. Художні неологізми в поезії І. Драча / В.В. Герман // Дивослово. – 1998. – №5. – С. 13-15.

1999 рік

6. Герман В. В. Лексико-семантичний паралелізм (синонімізація і антонімізація) у поезії Олександра Олеся // Олександр Олесь. Творча спадщина і сучасність: збірник наукових праць. – Суми: Козацький вал, 1999. – С. 235-240.

7. Герман В. В. Лексико-семантичні особливості оказіональних слів у сучасній українській поезії (аналогія, синонімізація, антонімізація) / В. В. Герман // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ, 1999.– С. 28-38.

2000 рік

8. Герман В. В. Індивідуально-авторські композити та юктапозити в системі дериваційних процесів сучасної української поезії / В.В. Герман // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумПДУ, 2000. – С. 21-31.

2002 рік

9. Герман В. В. Тестовий тренінг і формування культури ділового мовлення / В. В. Герман // Педагогічні науки. – Суми: СумДПУ, 2002. – С.32-45.

10. Контрольні роботи з української мови: Практикум, методичні рекомендації, тести (Для учнів 11 класу Обласного багатoproфільного

ліцею СумДПУ імені А. С. Макаренка / Укл. В.В. Герман. – Суми: СумДПУ, 2002. – 35 с.

11. Українська мова: Методичні вказівки абітурієнтам (для слухачів факультету довузівської підготовки) / Укл. В.В. Герман. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2002. – 40 с.

2003 рік

12. Герман В. В. Конфесійна лексика в мовотворчості П.Грабовського/ В. В. Герман // Вісник Сумського державного університету: філологічні науки. – Суми: СумДУ, 2003. – С. 113-116.

13. Герман В. В. Структурно-синтаксичні особливості кліше як засобу стандартизації ділового мовлення / В. В. Герман // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г.Сковороди: Філологія. – Переяслав-Хмельницький: ДПУ, 2003. – С. 92-96.

14. Герман В. В. Стилістичні відношення у сфері міжмовної (українсько-російської) омонімії / В.В. Герман // Філологічні науки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2003. – С.17-23.

2004 рік

15. Герман В. В. Лексична база конфесійних номенів (на прикладі поезії П. А. Грабовського) // Філологічні науки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С.25-29.

16. Герман В. В. Складні okazіоналізми як засоби мовленнєвої інтенсифікованої виразності (на матеріалі поезії А.Гризуна, О. Ющенко, О. Вертіля, М. Данька, О. Педяша, А. Тарана / В. В. Герман, Н. В. Громова // Лінгвокраєзнавство: мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумщини. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С.37-43.

17. Українська мова. Збірник диктантів для студентів / За ред. В. В. Герман, Н. П. Дейниченко. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – 220 с.

18. Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів. Навчальний посібник для студентів філологічних факультетів / За ред. А. А. Силки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С.99-104.

19. Програма державного екзамену зі шкільного курсу української мови та методики її викладання / В. В. Герман, Н. В. Громова, О. І. Книш, Л. М. Лиманчук. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – 12с.

2005 рік

20. Герман В. В. Культура української мови: Практикум / В. В. Герман, Н. В. Громова. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – 106 с.

21. Герман В. В. Структурно-семантичні типи питальної модальності в новелах В. Стефаника / В. В. Герман, М. М. Колесник // Філологічні науки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – С.14-17.

2006 рік

22. Герман В. В. Визначальна роль І.Франка в нормуванні та науковому вивченні української літературної мови / В. В. Герман, Л. М. Лиманчук // Філологічні науки. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – С.9-15.

23. Герман В. В. Граматико-стилістичний потенціал часу в поезії Ліни Костенко / В. В. Герман // Філологічні науки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – С.15-22.

24. Науково-теоретичні, теоретико-прикладні, професійно-орієнтовані спецкурси й спецсемінари з української мови: навчально-методичний посібник для бакалаврів, спеціалістів і магістрів філологічного факультету / За ред. В. В. Герман. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – 144с.

2007 рік

25. Герман В. В. Норми вживання активних дієприкметників теперішнього часу в професійному мовленні / В. В. Герман, А. А. Книш // Актуальні проблеми становлення сучасного юриста. – Суми, 2007. – С. 140-143.

26. Герман В. В. Аналіз і прогнозування мовної ситуації в студентському середовищі (мовна поведінка і мовні орієнтації філологів СумДПУ імені А.С. Макаренка) / В. В. Герман, І. С. Троян // Філологічні науки. – Суми : СумДПУ, 2007. – С. 11-19.

27. Збірник тестових диктантів / За ред. В.В. Герман, Н. П. Дейниченко. – Суми, 2007. – 258 с.

2008 рік

28. Герман В. В. Лексико-граматичні доміанти нормативно-правових документів / В. В. Герман // Філологічні науки. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – С.13-20.

29. Герман В. В. Мовна поведінка і мовні орієнтації філологів / В. В. Герман // Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти: [монографія] / за ред. О. М. Семеног . – Глухів, 2008. – С. 234-240.

30. Герман В. В. Спецкурс «Академічна риторика» в системі фахової підготовки вчителя-філолога / В. В. Герман // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – №10. – С. 49-59.

31. Герман В. В. Культура української мови : практикум: навчально-методичний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів вищих навчальних закладів / В. В. Герман, Н. В. Громова. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – 220 с.

32. Герман В. В. Культура української мови : програма навчального курсу / В. В. Герман. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – 20 с.

33. Українська мова: Тести: навчально-методичний посібник для слухачів підготовчих курсів вищих навчальних закладів / За ред. В. В. Герман, Н. П. Дейниченко. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – 144 с.

2009 рік

34. Герман В. В. Актуальні проблеми культури мови : програма навчального курсу / В. В. Герман. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – 12 с.

35. Герман В. В. Складне синтаксичне ціле: до питання теорії / В. В. Герман // Філологічні науки. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – С. 27-34.

36. Герман В. В. Сучасна риторика вищої школи : програма навчального курсу / В. В. Герман. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – 20 с.

37. Герман В. В. Конфесіоналізми П. Куліша: лексико-семантичний опис / В. В. Герман, Н. В. Любич // Лінгвокраєзнавство. – Суми : СумДПУ, 2009. – С. 20-33.

38. Лінгвокраєзнавство: мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумщини: збірник наукових праць / за ред. В. В. Герман., О. М. Семенов. – Суми : СумДПУ, 2009. – 104 с.

2010 рік

39. Герман В. Культура української мови: навчальний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів вищих навчальних закладів / В. Герман, Н. Громова. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – 360 с.

40. Герман В. В. Функціональний статус мови права в сучасній лінгвістичній парадигмі / В. В. Герман, К. М. Грамма // Філологічні науки. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – С. 20-30.

2011 рік

41. Герман В. Академічна риторика : навч. посіб. для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів / В. Герман, В. Василенко. – Суми : ФОП А. С. Наталуха, 2011. – 276 с. – **Гриф МОН (лист від 25.01.11. №!/11-627).**

42. Герман В. В. Етичні джерела народного золотослова у сучасному риторичному ідеалі / В. В. Герман, Н. В. Громова // Філологічні науки. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – С. 59-68.

43. Мовні контакти та соціально-мовні проблеми : методичні рекомендації для магістрантів / Укл. В. В. Герман. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – 36 с.

2012 рік

44. Герман В. В. Мовно-риторичні аспекти фольклорного дискурсу : [монографія] / В. В. Герман // Фольклор: мовно-літературні особливості дискурсу. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – С. 91-141.

45. Герман В. Словосполучення: дискусійне питання сучасного синтезу / В. Герман // Українське мовознавство. – 2012. – №42. – С. 73-78.

46. Герман В. В. Словосполучення / Від звука до тексту : Аналіз мовних одиниць різних рівнів. – Суми : Університетська книга, 2012. – С.112-130.

47. Українською говори або Мовне обличчя Сумщини / За ред. В. Герман, Н. Пономаренко. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 80 с.

2013 рік

48. Герман В. В. Безсполучникові складні речення – репрезентанти фольклорного дискурсу / В. В. Герман // Українське мовознавство. – 2013.

49. Герман В. В. Риторична культура як основа формування риторичної особистості вчителя / В. В. Герман // Науковий часопис Нац. пед ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики. Вип. 20 (30). – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – С. 64-67.

2014 рік

50. Культура української мови: програма нормативної навчальної дисципліни для підготовки бакалавра напряму 6. 020303 Українська мова і література* / В. В. Герман. – Суми, 2014. – 21 с.

51. Сучасна риторика вищої школи: програма для магістрантів спеціальності 8.02030301 Українська мова і література / В.В. Герман. – Суми, 2014. – 18 с.

52. Герман В. В. Культура української мови: навчальний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів / В. В. Герман, Н. В. Громова. – Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 376 с.

53. Герман В. В. Дискусійні теорії словосполучення / В. В. Герман // Філологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: м-ли Міжнар. науково-практичної конференції 24-25 жовтня 2014 р. – Львів: ЛОГОС, 2014. – 46-49.

54. Невербальні засоби комунікації як запорука успіху оратора / за ред. В. В. Герман, Н. Соларьової. – Суми, 2014. – 48 с.

55. Віртуальна мовна особистість : спецсеминар для студентів філологічних факультетів / за ред. В. В. Герман, А. Купрієнка. – Суми, 2014. – 25 с.

56. Постфольклор в Інтернет-комунікації: спецсеминар для студентів філологічного факультету / за ред. В. В. Герман, Н. Соларьової. – Суми, 2014. – 32 с.

2015 рік

57. Герман В. В. Риторична особистість учителя-філолога. *Filologia, sociologia i kulturoznawstwo. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki* (30.09.2015 – 01.10.2015). Warszawa Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. С. 71-74.

2016

58. У пошуках риторичного ідеалу: практичні здобутки магістрантів факультету іноземної та слов'янської філології / за ред. В. В. Герман. Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. 92 с.

59. Герман В. Синтаксис складного речення: практичний комплекс: навч./ метод. пос. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 140 с.

60. Музична термінологія в поезії шістдесятників: семантико-стилістичний аспект: спецсеминар для спеціальності 6.020303 Українська мова і література / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 28 с.

61. Норми вживання дієприкметників у діловому мовленні (на матеріалі нормативно-директивних документів про освіту: спецсеминар для спеціальності 6.020303 Українська мова і література / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 30 с.

62. Герман В. Промова в системі формування риторичної культури майбутнього філолога (з досвіду роботи). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. № 1. С. 60-66.

63. Герман В. В. Народна фразеологія в конфесійній мові П. Куліша та П. Грабовського. *Filologia, socjologia i kulturoznawstwo*. Warszawa, 2016. S. 56-59. (PINC Science Index).

2017 рік

64. Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців / О. Семенов, Н. Громова, В. Герман та ін.; за заг. ред. О. Семенов. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. С. 223-271.

65. Герман В. Синтаксис простого та простого ускладненого речень: практичний комплекс: навч-метод. пос. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 148 с.

66. Сучасна українська літературна мова: практичний синтаксис: навч. метод. посіб. Суми: Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 250 с.

67. Риторика: від теорії до практики (у таблицях і схемах) / за ред. В. В. Герман. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 70 с.

68. Герман В. Роль доповіді у формуванні риторичної культури філолога (з досвіду практичної роботи). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. С. 40-50.

69. Герман В. В. Функціонування питальної модальності в новелах В. Стефаніка. *Literatura, socjologia i kulturoznawstwo*: Сопот (Польща), 2017. С. 95-99.

70. Герман В.В. Статус мови права в сучасній лінгвістичній парадигмі. *Національна самосвідомість та правова культура в умовах європейської інтеграції*: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції 17 лютого 2017 року / укл. О. М. Іваній. Суми: Сум ДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. С. 103-108.

2018 рік

71. Герман В. Риторична культура вчителя в академічному просторі: навч. пос. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. 190 с.

72. Система тренінгів з риторики / укл. В. Герман, І. Куликовська. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. 80 с.

73. Герман В., Громова Н. Сучасні орієнтири формування мовнокультурологічної компетенції педагога (з досвіду викладання української мови за професійним спрямуванням). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал* / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 9 (83). С. 219-229.

74. Герман В. В. Іван Франко і соборна українська літературна мова. *SLAVICA NITRIENSIA časopis pre vyskum slovanskych filologii*. Toto číslo vyšlo v juni 2018. Vydavateľ: Univerzita Konštantina Filozofa v Nitre, 2018. С. 48-56.

75. Герман В. В. Ораторське-мистецтво філолога-доповідача. *Nowoczesna nauka: teoria i praktyka: Mater. II Międz. Konf. Nauk.-Prakt.* / Pod red. S. Gorniaka. Katowice: Nowa nauka, 2018. s. 121-125.

76. Герман В. В. Суржик як явище інтерференції. *Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект*. Миколаїв: МНАУ, 2018. С. 39-42.

77. Герман В. В. Мова як вияв національної свідомості. *Культуромовна особистість фахівця XXI століття*. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018.

2019 рік

78. Іван Франко – титан слова: націєтворчий, лінгвориторичний і синтаксичний виміри: монографія / авт. кол. В. Герман, Т. Дробна, Т. Ковган, Н. Харченко; за заг. ред. В. Герман. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 134 с.

79. Герман В., Громова Н. Полемічна культура сучасного викладача й учителя української мови та літератури. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. № 4 (88). С. 17-27.

80. Герман В.В. Синкретизм риторичної культури вчителя. *Nowoczesna nauka: teoria i praktyka: Mater. III Międz. Konf. Nauk.-Prakt.* / Pod red. S. Gorniaka. Katowice: Nowa nauka, 2019. S. 67-69.

81. Герман В. В., Громова Н. В. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТИПИ ПИТАЛЬНОЇ МОДАЛЬНОСТІ В НОВЕЛАХ В. СТЕФАНІКА. *Nauka i edukacja w warunkach zmian cywilizacyjnych* / Pod red. M. Andrzejewskiego. Łódź: Nowa nauka, 2019. С. 81-83.

82. Герман В. В., Громова Н. В. ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ. *Nauka i edukacja w warunkach zmian cywilizacyjnych* / Pod red. M. Andrzejewskiego. Łódź: Nowa nauka, 2019. С. 20-22.

83. Герман В. Формування риторичної особистості вчителя: проблемно пошукові завдання для самостійної роботи. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25-26 квітня 2019 року): збірник тез. Бердянськ: БДПУ, 2019. С. 85-87.

84. Герман В. Формування риторичної культури філолога доповідача: М-ли конф. «Формування мовного естетичного ідеалу засобами навчальних дисциплін»: м-ли міжнар конф. 25 квітня 2019 р. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019.

85. Герман В. Полемічна культура викладача вищої школи: М-ли V міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін» (16 квітня 2019 р.). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. С. 161-166.

86. Герман В. Основні риси академічного красномовства вчителя. *Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти*: зб. наук. праць

матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції, 18 квітня 2019 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н. П. Муранова. Київ: НАУ, 2019. С. 54-58.

2020 рік

87. Навчальний словник-мінімум загальнонавчальної української лексики для іноземців / за ред. В. Герман, В. Закорка. Суми: Мрія, 2020. 120 с.

88. Академічна риторика: інтегрована програма навчального курсу (другий рівень освіти). Суми, 2020. 66 с.

89. Герман В. Інтеграція проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфо медійна грамотність» і курсу «Сучасна риторика». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал* / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. № 2 (96). С. 12-23.

90. Герман В. Навчальний курс «Типологія помилок» і медіакультура майбутніх учителів. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka: wydanie specjalne*. Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2020. С. 47-50.

91. Герман В. Формування критичного мислення майбутніх учителів під час вивчення курсу «Типологія помилок». *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту»*. Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. С. 294-301.

92. Герман В. Роль курсу «Типологія помилок» у формуванні інфомедійної грамотності філологів. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі*. Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2020.

93. Герман В. Формування риторичної особистості філолога в навчальному курсі «Академічна риторика». *Формування мовного естетичного ідеалу засобами навчальних дисциплін: м-ли міжнар. конф.* 24.05.2020 р. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019.

94. Герман В.В. Риторична особистість філолога. *Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперевної освіти* / О. Семенов, Н. Громова, В. Герман та ін.; за заг. ред. О. Семенов. Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. С. 67-77; 91-137.

2021 рік

95. Герман В., Полякова Л. Мистецька термінологіка в поетичній мові Ліни Костенко (семантико-функціональний аспект): монографія. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. 84 с.

96. Герман В. Сучасна українська літературна мова: синтаксис складного речення: методичні рекомендації для студентів 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література). Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. 68 с.

97. Герман В. В. СКЛАДНЕ СИНТАКСИЧНЕ ЦІЛЕ ЯК СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ОДИНИЦЯ СИНТАКСИСУ. *Сумщина в історико-філологічному вимірі: монографія* / авт. кол. В. Владимірова, В. Герман, Н. Кириленко, О. Кумеда, С. П'ятаченко, О. Рудь, З. Савченко, М. Ячменик; за заг. ред. Н. І.

Кириленко. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 5-8; 20-49; 265-268.

98. Герман В. МЕДІАКУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА: ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ В КУРСІ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал /* голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. № 1 (105). С. 121-131.

99. Герман В., Громова Н. ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ («МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВА» І «КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ») *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал /* голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. № 7 (111). С. 22-33.

100. Герман В. Замошнікова В. Психолінгвістична спрямованість звертань у листах Лесі Українки до Ольги Кобилянської. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія».* Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11(79). С. 55-59.

101. Герман В. Медіакультура оратора: з досвіду впровадження сертифікованої програми «Академічна риторика» у вищій педагогічній освіті. *Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти.* Київ: Академія української преси, 2021. С. 60-66.

102. Герман В., Вербицька В. Фемінітиви: становлення норми. *Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника /* за ред. О. М. Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 113-116.

103. Герман В.В. Формування полемічної культури риторичної особистості. *Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті: збірник матеріалів V міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 2021 року) /* за ред. О. М. Семенов. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2022. Випуск 5. С. 28-33.

104. Герман В. З досвіду впровадження сертифікованої програми «Академічна риторика» у вищій педагогічній освіті. *Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти: збірник статей /* редкол.: В. Ф. Іванов (голов. ред.) [та ін.]. Київ: Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. С. 60-66.

105. Герман В., Громова Н. Позитивне і негативне значення калькування: дискусійні погляд вчених. *WITH PROCEEDINGS OF THE II INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE «SCIENTIFIC PRACTICE: MODERN AND CLASSICAL RESEARCH METHODS»,* OCTOBER 15, 2021 • BOSTON, USA. I. 110-112.

106. Герман В., Громова Н. Інтеграційний підхід до формування медіакультури вчителя-словесника в курсах «Сучасна українська літературна мова» і «Методика навчання української мови». *Scientific Collection «InterConf»,* (44): with the Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century» (March 6-8, 2021). Ottawa, Canada: Methuen Publishing House, 2021. С. 166-177.

2022 рік

107. Герман В. Синтаксис складного речення: практикум для самостійної роботи. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. 112 с.

108. Герман В. Українська мова: методичні рекомендації для позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку (МАН). Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. 113 с.

109. Герман В. Типологія помилок: методичні рекомендації для студентів 2 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. 77 с.

110. Герман В. Медіакультура вчителя-словесника: інтеграційний аспект формування: методичні рекомендації до практичних занять із мовних дисциплін. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. 93 с.

111. Герман В. Науковий текст Івана Франка в аспекті семантико-синтаксичних відношень допустовості. *Текст у дослідницьких парадигмах: теорія і практика*: [колективна монографія]: за заг. ред. О. М. Семеног. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. С. 85-110.

112. Герман В., Громова Н. Формування медіакультури майбутнього вчителя-словесника в циклі професійної підготовки *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал* / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. № 6 (120). С. 49-63.

113. Герман В. Сердюк К. Інтерактивні технології як сучасний підхід до організації навчання української мови в школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал* / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. № 9-10 (123-124). С. 26-37.

114. Герман В. МЕТОДИКА ІНТЕГРАЦІЇ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В «АКАДЕМІЧНУ РИТОРИКУ» (ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ). *Методика інтеграції в проєкті «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність.* / Редкол.: В. Ф. Іванов (голов. ред.) [та ін.]. Київ: Академія української преси, IREX, Центр вільної преси 2022. С. 45-52.

115. Герман В.В. Формування полемічної культури риторичної особистості. *Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті*: збірник матеріалів V міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 2021 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2022. Випуск 5. С. 28-33.

2023 рік

116. Hedzyk, A., Pohoda, O., Herman, V., Sydorenko, O., & Klochko, O. (2023). Prospects for the development of distance education in Ukraine: Methodological aspect. *Revista Eduweb*, 17(1), 62-75.

117. Герман В. В., Кириленко Н. І. Складнопідрядні приєднувальні речення: синтаксичний статус. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород:

Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 27. Т. 2. С. 9-14.

118. Герман В. В., Кириленко Н. І. Міфологічно-символічна рецепція астрального культу в українському фольклорі зимового циклу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія, 2023. № 53. Т 2. С. 154-158.

119. Герман В. В. Синтаксична організація складнопідрядних приєднувальних (супровідних) конструкцій. *Слобожанський науковий вісник*. Серія. Філологія: збірник наукових праць (науковий журнал). Вип. 2. Суми, 2023. С. 5-11.

120. Вікторія ГЕРМАН, Вероніка ЗАМОШНІКОВА. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ЗВЕРТАНЬ ДО ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ У ЛИСТАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ: М-ли Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «ПОЛІТ. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ» (04-07 квітня 2023 року). *Гуманітарні науки*. Том 2. Київ, 2023. С. 276-278.

121. Герман В. В., Провозьон С. Є. Розвиток мовнокомунікативної компетентності учнів 7 класу під час вивчення синтаксису: інтерактивні вправи. *Слобожанський науковий вісник*. Серія: Філологія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 3 С. 123-127.

122. Герман В. В., Устименко О. Ю. Риторичні вміння в шкільному курсі української мови: теоретичний аспект. *Молодий вчений*. 2023. № 9 (121) вересень. С. 98-103.

123. Герман В. В., Устименко О. Ю. Методика формування риторичної компетентності учнів старшої школи. *Молодий вчений*. 2023. № 10. (122). С. 28-32.

2024 рік

124. Герман В., Кириленко Н. Лінгвістичний статус порівняльних синтаксем у структурі простого речення. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. Випуск 1(208). Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 112-120.

125. Герман В., Громова Н., Кириленко Н. Формування цифрової компетентності студентів-філологів під час дистанційного навчання: застосування платформи *LMS MOODLE*. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. № 1-2 (135-136). С. 3-13.

126. Герман В., Провозьон С. Використання онлайн-сервісів під час вивчення синтаксису на уроках української мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. № 3 (137). С. 54-64.

127. V. V. Herman, N. V. Hromova, N. I. Kirilenko. LMS MOODLE AS AN INFORMATION AND DIGITAL TECHNOLOGY FOR DISTANCE LEARNING OF PHILOLOGY STUDENTS: FROM THE EXPERIENCE OF USE (LMS Moodle як інформаційно-цифрова технологія дистанційного навчання студентів-філологів: із досвіду використання). *The latest development trends in*

philological science and education (February 7–8, 2024. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 190-194.

128. Герман В., Єфремова К. Відокремлені обставини в поезії Надії Кириленко: граматико-стилістичні особливості (на матеріалі збірки «До сонця»). *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід* : збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 17-18 травня 2024 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка, 2024. С. 211-214.

129. Герман В., Маценко С. Морфолого-стилістичні риси звертань у збірці Надії Кириленко «До сонця». *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід* : збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 17-18 травня 2024 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка, 2024. С. 214-217.

130. Viktoriia Herman, Oleh Vesolovskyi, Inna Pysmenna, Alla Kolodyazhna, Ruslana Mnozhynska. DISTANCE EDUCATION: AN ADAPTIVE APPROACH TO LEARNING IN THE AGE OF INFORMATION AND KNOWLEDGE. *EDUCAÇÃO A DISTÂNCIA: UMA ABORDAGEM ADAPTATIVA À APRENDIZAGEM NA ERA DA INFORMAÇÃO E DO CONHECIMENTO*. *Conhecimento & Diversidade, Niterói, v. 16, n. 41 Jan./mar. 2024.*

Підготував Олексій Бойко

наук, доцент кафедри української мови

Народився 1 березня 1927 року в селі Лідівка Московського району Одеської області.

У 1941 році Валентин Давидович закінчив 8 класів. У 1942 році за часів окупації був насильно вивезений до Німеччини, де працював на черепичному заводі до 1945 року.

Із червня 1945 року до квітня 1951 року служив у Радянській Армії. У 1953 році закінчив вечірню школу в Дніпропетровську. У 1953 році вступив на філологічний факультет

Кіровоградського педагогічного інституту, який закінчив у 1957 році. Із 1957 – до 1960 року – учитель російської мови і завуч Нерудстальської спеціалізованої школи П'ятихатського району Дніпропетровської області. У 1960 році обраний за конкурсом до Криворізького педагогічного інституту на посаду викладача кафедри української мови. Із 1965 до 1966 року Валентин Давидович виконує обов'язки декана факультету педагогіки та методики початкової освіти. У 1967 році при Харківському державному університеті захистив кандидатську дисертацію на тему «Субстантивні словосполучення з прийменниками в сучасній українській мові». 10 квітня 1968 року отримав диплом кандидата філологічних наук.

Із 1968 року – доцент кафедри української мови Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка.

Із 1 жовтня 1968 року – декан філологічного факультету Сумського державного педагогічного інституту. 1970 рік – тимчасово призначений на посаду завідувача кафедри російської мови зі збереженням посади декана філологічного факультету. У 1970 році присвоєно вчене звання доцента. Із 1971 року звільнений від обов'язків декана філологічного факультету і доцента кафедри української

мови Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка (за власним бажанням).

Наукові інтереси: синтаксис української мови, стилістика, написання підручників.

Публікації

1960 рік

1. Горяний В. Д. Стягнені словосполучення і їх місце у синтаксисі / В. Д. Горяний // Тези доповідей та повідомлень на конференції студентів та аспірантів, присвячені підсумкам науково-дослідної роботи в 1965 – 1966 навчальному році. – Запоріжжя, 1960. – С. 35–37.

1961 рік

2. Горяний В. Д. Василь Кучер. До 50-річчя письменника / В. Д. Горяний // Дніпро. – 1961. – №7. – С. 2.

1963 рік

3. Горяний В. Д. Основи майстерності / В. Д. Горяний // Дніпро. – 1963. – №4. – С. 5.

1965 рік

4. Горяний В. Д. Аналіз іменникових словосполучень з двома прийменниками / В. Д. Горяний // Українська мова і література в школі. – 1965. – №3. – С. 5.

5. Горяний В. Д. Субстантивні словосполучення з прийменниками у функції речень. Тези доповідей та повідомлень на конференції присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1964 рік (Запоріжжя, 23 – 26 березня 1965 р.). – Запоріжжя, 1965. – С. 113 – 115.

1966 рік

6. Горяний В. Д. Про деякі види творчих робіт з мови в початкових класах / В. Д. Горяний // Педагогіка і методика початкової освіти: республіканський науково-методичний збірник. Вип. 3. – К.: Рад. школа, 1966. – С. 52–59.

1968 рік

7. Горяний В. Д. Визначення синтаксичної ролі іменника. Українська мова і література в школі. 1968. – №2. – С. 52–56.

8. Горяний В. Д. Наукове життя. Хроніки. Мовознавство. 1968. №5. – С. 90–91.

9. Горяний В. Д. Стилiстична роль iменникових словосполучень в образній системі художніх творів / В. Д. Горяний // Розвиток і оновлення видів і жанрів та мовностилістичних засобів художніх зображень в радянській літературі: матеріали міжвузівської республіканської наукової конференції. – Одеса, 1968. – С. 198–199.

10. Горяний В. Д. Явища синтаксичного перекладу словосполучення в сучасній розмовній мові / В. Д. Горяний // Республіканська наукова конференція, присвячена вивченню українського усного літературного побутового мовлення. – К.: Рад. школа, 1968. – С. 80–82.

1969 рік

12. Горяний В. Д. До питання про роль прикладки у словотворі. Складні слова і словосполучення / В. Д. Горяний // Питання словотвору східнослов'янських мов: матеріали міжвузівської республіканської наукової конференції. – К.: Наукова думка, 1969. – С. 34–35.

13. Горяний В. Д. Синтаксична синонімія словосполучення і речення / В. Д. Горяний // Українська мова і література в школі. – 1969. – №5. – С. 26–28.

1970 рік

14. Горяний В. Д. Щедрий засів (Про П. Т. Гаврилова) / В. Д. Горяний. – Ленінська правда, 1970.

Підготувала магістрант Тетяна Таценко

Грамма Катерина Миколаївна – заступник декана факультету іноземної та слов'янської філології з наукової та виховної роботи, викладач кафедри української мови

Грамма Катерина Миколаївна народилася 29 грудня 1985 року в м. Суми. У 2003 році закінчила ліцей Сумського державного педагогічного інституту ім.А.С. Макаренка. Цього ж року вступила на філологічний факультет, після закінчення якого продовжила навчання в магістратурі СумДПУ імені А. С. Макаренка.

На кафедрі української мови працює з 2008 року старшим лаборантом, а з 2011 року викладачем української мови. У 2013 році розпочала роботу над дисертацією на здобуття наукового

ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю «українська мова». Тема дисертації «Вербалізація інтенсивності ознаки у публіцистичному дискурсі».

З 2008 року виконувала обов'язки відповідального секретаря збірника наукових праць «Філологічні науки: синхронічний та діяхронічний аспекти», а з 2010 року – відповідального редактора збірників наукових робіт магістрантів та студентів «Актуальні питання філології та методології» і «Філологічні студії».

З вересня 2014 року призначена заступником декана факультету іноземної та слов'янської філології з наукової та виховної роботи.

Катерина Миколаївна має 10 наукових статей у фахових виданнях, є співавтором методичного посібника «Культура професійного спілкування: мовний тренінг» для студентів та учнів. Готувала студентів нефілологічних факультетів до участі у всеукраїнських олімпіадах.

Наукові інтереси: теоретична граматики сучасної української літературної мови (морфологія), юридична лінгвістика.

Публікації

2008 рік

1. Грамма К. М. Лексико-граматичні доміанти нормативно-правових документів / К. М. Грамма, В. В. Герман // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. – 2008. – С. 10-23.

2009 рік

2. Грамма К. М. Роль і місце запозиченої лексики у терміносфері мови права / К. М. Грамма // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. – 2009. – С. 27-35.

2010 рік

3. Грамма К. М. Функціональний статус мови права в сучасній лінгвістичній парадигмі / К. М. Грамма, В. В. Герман // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. – 2010. – С. 20-30.

2011 рік

4. Грамма К. М. Інфінітивний імператив та лексична доміанта як дистинктивні ознаки нормативно-правового тексту / К. М. Грамма // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. – 2011. – С. 70-80.

2012 рік

5. Грамма К.М. Граматичний статус категорії інтенсивності у сучасному мовознавстві / К.М. Грамма // Українське мовознавство: міжвідомчий науковий збірник. – Київ, 2012. – С.93-97.

2013 рік

6. Грамма К. М. Про співвідношення та взаємозв'язок суб'єктивно-прагматичних категорій інтенсивності та експресивності / К. М. Грамма // Українське мовознавство: міжвідомчий науковий збірник. – Київ, 2013. – С.113-117.

7. Культура професійного спілкування: мовний тренінг / за ред. К.М. Грамми, М.М. Ячменик. – Суми : Вид-во СумДПУ ім.А.С. Макаренка, 2013. – 60 с.

2014 рік

8. Грамма К. М. Поняття «ознака» як логіко-філософська та лінгвістична категорія / К. М. Грамма // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – 2014. – № 10.

9. Грамма К. М. Функціонально-семантична категорія інтенсивності / К. М. Грамма // Філологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24-25 жовтня 2014 р.). – Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2014. – С. 50-53.

Підготувала магістрант Юлія Береза

Громова Наталія Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови

Наталія Василівна народилася 12 квітня 1979 року в с.Косівщина Сумського району Сумської області.

У 1996 році закінчила Косівщинську загальноосвітню школу I-III ступенів. Протягом 1996-2001 рр. навчалася на філологічному факультеті Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. З 2004 р. до 2007 р. навчалася в аспірантурі СумДПУ імені А. С. Макаренка (спеціальність 13.00.09 – теорія навчання).

2010 року в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди захистила кандидатську дисертацію на тему «Творча самореалізація старшокласників в евристичному навчанні предметів гуманітарного циклу» (науковий керівник – проф. М.О. Лазарєв).

Свою трудову діяльність Наталія Василівна розпочала у 2001 році старшим лаборантом кафедри української мови СумДПУ імені А. С.Макаренка, потім працювала викладачем кафедри, старшим викладачем, протягом 2012-2014 н.р. виконувала обов'язки заступника завідувача кафедри української мови. У 2014 році здобула вчене звання доцента.

Автор понад 60 наукових праць, бере активну участь у міжнародних та всеукраїнських конференціях. Керує дипломними, бакалаврськими та курсовими роботами на кафедрі української мови, готує студентів до участі в наукових конференціях, всеукраїнських олімпіадах, міжнародних конкурсах. Відповідає за організацію педагогічної практики студентів слов'янського відділення. Багаторазовий член журі обласного етапу Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика.

Наукові інтереси: проблеми інноваційних технологій викладання української мови; актуальні питання ділової української мови та української мови за професійним спрямуванням.

Нагороди: нагороджена грамотами Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за якісну підготовку студентів-філологів; за високий рівень організаційної роботи з підготовки та проведення Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика; за значні особисті досягнення в галузі освіти Сумщини, сумлінну творчу роботу, упровадження сучасних методів навчання.

Публікації

2004 рік

1. Українська мова. Збірник диктантів для студентів / За ред. В. В. Герман, Н. П. Дейниченко. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – 220 с.

2. Громова Н. В. Формування професійних мовленнєвих умінь студентів-філологів / Н. В. Громова, О. І. Книш // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Ч.І. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С. 391-396.

3. Громова Н. В. Складні okazіоналізми як засоби мовленнєвої інтенсифікованої виразності (на матеріалі поезії А. Гризуна, О. Ющенко, О. Вертіля, М. Данька, О. Педяша, А. Тарана / Н. В. Громова, В. В. Герман // Лінгвокраєзнавство: Мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумщини. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2004. – С.37-43.

4. Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів / За ред. А. А. Силки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С. 165-203.

5. Програма державного екзамену зі шкільного курсу української мови та методики її викладання / Н. В. Громова, В. В. Герман, О. І. Книш, Л. М. Лиманчук. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – 12с.

2005 рік

6. Громова Н. В. Культура української мови: Практикум / Н. В. Громова, В. В. Герман. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – 106 с.

7. Громова Н. В. Педагогічні передумови творчої самореалізації особистості / Н. В. Громова // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Частина друга. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – С. 57-62.

8. Громова Н. В. Творча самореалізація особистості та евристичне навчання / Н. В. Громова // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки вчителя-вихователя-викладача: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 29 березня – 1 квітня 2005 р.). – К.: НПУ, 2005. – С. 78-80.

9. Громова Н. В. Евристичне навчання в контексті гуманістичної парадигми освіти / Н. В. Громова // Педагогічний процес: теорія і практика: збірник наукових праць. – К.: Видавництво П/П «ЕКМО», 2005. – С. 102-108.

2006 рік

10. Громова Н. В. Гуманістичні ідеї – основа нового педагогічного мислення та сучасної парадигми освіти / Н. В. Громова // Розвиток особистісного потенціалу та професійних навичок майбутнього фахівця: збірник наукових праць. – Харків: Стиль-Іздат, 2006. – С. 64-73.

11. Громова Н. В. Евристичне навчання у становленні елементів комунікативної компетенції майбутнього учителя-словесника / Н. В. Громова // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 7. – Глухів: ГДПУ, 2006. – С. 58-62.

12. Громова Н. В. Дидактична модель організації евристичного навчання учнів / Н. В. Громова // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Частина друга. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. –

С. 137-143.

13. Громова Н. В. Творча і духовна самореалізація особистості в евристичному навчанні / Н. В. Громова // Збірник наукових праць. Наукові записки кафедри педагогіки Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Випуск XVII. – Х.: Основа, 2006. – С. 49-53.

2007 рік

14. Українська мова: Збірник тестових диктантів / За ред. В. В. Герман, Н. П. Дейниченко. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – 260 с.

15. Громова Н. В. Системний підхід до творчої самореалізації учня в евристичному навчанні / Н. В. Громова // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Частина друга. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – С. 274 – 278.

16. Громова Н. В. Деякі аспекти організації евристичного навчання учнів на уроках української мови та літератури / Н. В. Громова // Питання професійної підготовки фахівців у сучасних педагогічних дослідженнях: збірник наукових праць. – Харків: Стиль-Іздат, 2007. – С. 27–35.

2008 рік

17. Громова Н. В. Культура української мови: практикум: навчально-методичний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів вищих навчальних закладів / Н. В. Громова, В. В. Герман. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – 220 с.

18. Громова Н. В. Механізми евристичної діяльності вчителя та учнів під час вивчення гуманітарних предметів / Н. В. Громова // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Частина третя. – Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – С. 217-225.

2009 рік

19. Громова Н. В. Українська мова за професійним спрямуванням: методичні рекомендації / Укл. Н. В. Громова. – Суми: СумДПУ, 2009. – 56

с.

20. Громова Н. В. Діагностичний підхід до самореалізації основних пізнавально-творчих якостей старшокласників / Н. В. Громова // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Частина друга. – Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – С. 127-137.

2010 рік

21. Громова Н. В. Культура української мови: навчальний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів вищих навчальних закладів / Н. В. Громова, В. В. Герман. – Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – 360 с.

22. Громова Н. В. Мовний аналіз рекламних текстів м. Суми / Н. В. Громова, І. В. Хижняк // Лінгвокраєзнавство: мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, ономастики, діалектів Сумщини. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2010. – С. 31-36.

2011 рік

23. Громова Н. В. Мовні контрасти як засоби експресивності у творах О. Забужко та Ю. Андруховича / Н. В. Громова // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наук. праць. Випуск 16. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2011. – С. 357-361.

24. Громова Н. В. Етичні джерела народного золотослова в сучасному риторичному ідеалі / Н. В. Громова, В. В. Герман // Філологічні науки: синхронічний та діахронічний аспекти: збірник наук. праць. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2011. – С.59-68.

2012 рік

25. Громова Н. В. Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів / За ред. А. А. Силки. – Вид. 2-ге, випр. і доповн. – Суми: Університетська книга, 2012. – С. 301-339.

26. Громова Н. В. Творча взаємодія вчителя й учнів в евристичному навчанні гуманітарних предметів / Н. В. Громова // Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць. – Вип. 12. – Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич О.М., 2012. – С. 32-36.

27. Громова Н. В. Пізнавально-творчі якості як показники самореалізації студентів у навчанні / Н. В. Громова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – №8 (26). – С. 254-260.

28. Громова Н. В. Пізнавально-творчі якості як показники самореалізації студентів у навчанні / Н. В. Громова // Професійно-творча самореалізація педагога в умовах інноваційної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Суми, 25-26 жовтня 2012 р.). – Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – С. 32-34.

29. Громова Н. В. Творча самореалізація майбутнього вчителя-словесника під час педагогічної практики / Н. В. Громова // Формування професійної культури майбутніх педагогів в умовах модернізації освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 5-6 грудня 2012 року). – Харків: ФОП Шейніна О.В., 2012. – С. 119-120.

2013 рік

30. Громова Н. В. Методичні рекомендації до курсу «Ділова українська мова» / Укл. Н. В. Громова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка. – 2013. – 74 с.

31. Громова Н. В. Роль і місце педагогічної практики в професійному становленні майбутнього вчителя-філолога / Н. В. Громова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2013. – № 5.

32. Громова Н. В. Формування професійних мовленнєвих умінь у майбутніх учителів-словесників / Н. В. Громова // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова: збірник наукових праць. Серія 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики». – К., 2013. – № 21 (31).

33. Громова Н. В. Метафорика тілесності в сучасному дискурсі ЗМІ / Н. В. Громова // Українське мовознавство: міжвідомчий науковий збірник. Вип. 43/1. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. – С. 448-454.

34. Громова Н. В. Агентиви-запозичення в лексико-семантичній системі української мови / Н. В. Громова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: збірник наукових праць. Серія 10 «Проблеми граматики і лексикології української мови». – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013.

35. Громова Н. В. Оволодіння педагогом і учнями основними механізмами евристичної діяльності / Н. В. Громова; [за ред. М. О. Лазарева] // Професійно-творча самореалізація майбутнього педагога в інноваційній освіті: [монографія]. – Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – С. 209-225.

2014 рік

36. Громова Н. В. Наскрізна програма практики / Н. В. Громова, В. А. Захарова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 34 с.

37. Громова Н. В. Культура української мови: навчальний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів / Н. В. Громова, В. В. Герман. – Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 376 с.

2015 рік

44. Громова Н. В. Пізнавально-творча самореалізація школярів в евристичному навчанні / Наталія Громова // Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в евристичній освіті: монографія / За ред. проф. М. О. Лазарева. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015.

45. Громова Н. В. Технологія сучасного заняття з лінгвістичних курсів. Лінгвістична підготовка майбутніх фахівців: ефективні технології навчання і моніторинг якості: монографія / Олена Семенов, Наталія Громова, Марина Ячменик, Олена Кулікова. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – С. 92-132.

46. Громова Н.В. Безеквівалентні одиниці та позначення назв дій у романі П. Куліша «Чорна рада» та особливості їх відтворення в перекладі // «Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – Вип. 51. – С. 185-187.

47. Громова Н. В., Кулікова О. А., Ячменик М. М. Елементи національно-патріотичного виховання як мотивація до підвищення культуромовної особистості фахівця // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 7 (51). – С.16-23.

48. Актуальні питання сучасної неології / Укл. Н.В. Громова, Ю.В. Коваленко. – Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – 24 с.

2016 рік

50. Громова Н.В. Дидактична модель пізнавально-творчої самореалізації школярів в евристичному навчанні / Н.В. Громова // Самореалізація пізнавально-творчого потенціалу особистості в інноваційній освіті: [монографія] / [за ред. проф. М.О. Лазарєва]. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 296 с.

51. Громова Н.В. Творча самореалізація суб'єктів навчання в евристичній діяльності / Н.В. Громова // Збірник наукових праць «Pedagogika. Osiagniecia naukowe, rozwoj, propozycje». – Warszawa, Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – S. 79 -83.

52.Громова Н.В. Пізнавально-творча самореалізація майбутнього вчителя в інноваційній освіті / Н.В. Громова // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – № 9 (63). – С. 176-188.

53. Громова Н.В., Захарова В.А. Педагогічна практика з української мови

та літератури: Методичні рекомендації з практики для студентів 4 курсу факультету іноземної та слов'янської філології. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 82 с.

54. Від зернинки до плодів: навчально-методичний посібник / [за ред. Н.В. Громової]. – Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. – 152 с.

55. Громова Н.В. Пізнавально-творча самореалізація майбутнього вчителя на заняттях з лінгвістичних курсів та в позанавчальній діяльності (з досвіду роботи) / Н.В. Громова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. : наук. журнал. / головн. ред. А.А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – № 10 (64). – С. 13-24.

56. Громова Н.В. Роль інформаційних технологій у формуванні комунікативної компетенції майбутнього вчителя-філолога / Н.В. Громова // Сучасна іншомовна освіта в Україні: збірник наукових праць. – Умань: ФПО Жовтий О.О., 2016. – С. 70-72.

2017 рік

57. Громова Н.В. Технологія сучасного заняття з лінгвістичних курсів / Н.В. Громова // Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців: монографія / за ред. О. М. Семеног. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. С. 58 – 112.

58. Громова Н.В. Структурно-семантичні особливості неолексем у художньо-публіцистичному дискурсі початку ХХІ ст. // Славянские языки: системно-описательный и социокультурный аспекты исследования : сб. науч. тр. / Брест. гос. ун-т им. А. С. Пушкина ; редкол.: Л. А. Годуйко [и др.] ; под общ. ред. О. Б. Переход. – Брест : БрГУ, 2017.

59. Громова Н.В. Самоаналіз уроку як важливий елемент творчої самореалізації студента-практиканта / Н.В. Громова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. : наук. журнал. / головн. ред. А.А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017.

60. Формування комунікативної компетенції майбутнього вчителя-філолога засобами інформаційних технологій» // Pedagogika Naukowa i

Praktyczna Nauka swiatowa: problem i innowacje/ – Warszawa, 2017. –164 str. – S.130-134.

61. Наскрізна програма практики для студентів за напрямом підготовки Середня освіта (Українська мова і літератури) / Укладач Н.В. Громова. – Суми, 2017. – 34 с.

2018 рік

62. Громова Н.В. Система роботи над удосконаленням комунікативно-мовленневих якостей майбутнього педагога засобами риторики // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти : збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. С. О. Омельченко; відп. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. №8. Ч.1.

63. Громова Н. В. Сучасні орієнтири формування мовнокультурологічної компетенції педагога (з досвіду викладання української мови за професійним спрямуванням). Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. № 9. С.218-228.

64. Громова Н.В. Стилєтвірна функція приказок і прислів'їв у філософських трактатах Г. Сковороди // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, червень 2018. Вип. 3(71). 136 с. С. 63-67

2019 рік

65. Громова Н.В. Евристична освіта у творчій самореалізації старшокласників: зміст, структура, способи діяльності, результати. Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в евристичній освіті [монографія] / [за редакцією проф. М.О. Лазарєва, проф. О.Г. Козлової]. Суми: ФОП Цьома С.П., 2019. С. 115-133.

66. Громова Н. Полемічна культура сучасного викладача й учителя української мови та літератури. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. № 4 (88). С. 17-27.

67. Громова Н.В., Герман В.В. Структурно-семантичні типи питальної модальності в новелах В. Стефаника. *Nauka i edukacja w warunkach zmian cywilizacyjnych* / Pod red. M.Andrzejewskiego. Łódź: Nowa nauka, 2019. С. 81-83.

68. Громова Н.В., Герман В.В. Творча самореалізація майбутнього вчителя-словесника під час педагогічної практики. *Nauka i edukacja w warunkach zmian cywilizacyjnych* / Pod red. M.Andrzejewskiego. Łódź: Nowa nauka, 2019. С. 20-22.

69. Методичні рекомендації до курсу «Фахова українська мова» / Укл. Н.В. Громова. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 72 с.

70. Методичні рекомендації до курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» / Укл. Н.В. Громова. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. 56 с.

2020 рік

71. Громова Н.В. Формування медіакомпетентності майбутнього вчителя-філолога засобами медіаосвіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук.журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. № 8(102).

72. Громова Н.В. Методичні аспекти розвитку зв'язного мовлення студентів під час написання творів-роздумів // *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти* : збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. С. О. Омельченко; відп. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. – Слов'янськ : ДДПУ, 2020.

73. Громова Н.В., Герман В.В. Система роботи з формування риторичної компетентності майбутнього педагога. Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти: монографія /О.Семенов, В.Герман, Н.Громова, І. Левенок, Н.Пономаренко // за заг.ред. О.Семенов. Суми:

Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 247 с. С. 77-86.

74. Громова Н.В. Українська мова за професійним спрямуванням – важливий складник формування мовнокультурної компетентності педагога. Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти: монографія /О.Семенов, В.Герман, Н.Громова, І. Левенок, Н.Пономаренко, К.Шамунова // за заг.ред. О.Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 247 с. С. 67-77.

75. Громова Н.В., Герман В.В. Формування полемічної культури риторичної особистості викладача й учителя української мови та літератури. Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти: монографія /О.Семенов, В.Герман, Н.Громова, І. Левенок, Н.Пономаренко, К.Шамунова // за заг.ред. О.Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 247 с. С.107-117.

76. Громова Н.В. Формування медіакомпетентності майбутнього вчителя-словесника у курсі «Методика навчання української мови». Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук.журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. № 8 (102). С. 119-130.

77. Громова Н.В. Шляхи формування соціальної компетенції на уроках української мови в сучасному освітньому просторі. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Вип.2. Бердянськ : БДПУ, 2020. – 420 с. С.201-207.

78. Громова Н.В., Бурнос Є.Ю. Структурно-граматична характеристика назв страв та напоїв у сучасній українській мові // Славянские языки: системно-описательный и социокультурный аспекты исследования : сб. науч. тр. / Брест. гос. ун-т им. А. С. Пушкина; редкол.: Л. А. Годуйко [и др.] ; под общ. ред. О. Б. Переход. – Брест : БрГУ, 2020. С.129-133.

79. Громова Н.В., Пилипенко-Фріцак Н.А. Іменники спільного роду в дериваційному аспекті // Славянские языки: системно-описательный и социокультурный аспекты исследования : сб. науч. тр. / Брест. гос. ун-т им.

А. С. Пушкина; редкол.: Л. А. Годуйко [и др.]; под общ. ред. О. Б. Переход. – Брест : БрГУ, 2020. С. 91-95.

80. Громова Н.В., Ковтуненко О. Квест як одна з інноваційних форм навчання української мови. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів Усеукраїнської науково-практичної конференції «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника» (26-27 листопада 2020 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2020.

81. Фахова українська мова: навчально-методичний комплекс. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 120 с.

2021 рік

82. Семеног О.М., Вовк М.П., Дятленко Т., Громова Н. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: навч. посіб. / Семеног О., Вовк М., Дятленко Т., Громова Н. Київ: Талком, 2021. 378 с.

83. Averina, K., Hromova, N., Hornostaieva, O., Kravchenko, H., Volosatych, O., & Shamayeva, K. (2021). Development of professional competence of teachers in the system of continuing education. *Laplage in Journal*, 7(3), p.591-597 <https://doi.org/10.24115/S2446-62202021731346p.591-597>

84. Громова Н.В. Формування медіаграмотності майбутнього вчителя в умовах професійної філологічної підготовки («Методика навчання української мови» і «Культура української мови»). Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. № 7 (111).

85. Громова Н.В., Герман В.В. Інтеграційний підхід до формування медіакультури вчителя-словесника в курсах «Сучасна українська літературна мова» і «Методика навчання української мови». *Scientific Collection «InterConf»*, (44): with the Proceedings of the 8 th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century» (March 6-8, 2021). Ottawa, Canada: Methuen Publishing House, 2021. 784 p. С. 166-167.

86. Герман В.В., Громова Н.В. Позитивне і негативне значення калькування: дискусійні погляди вчених. Scientific practice: modern and classical research methods: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference, Boston, October 15, 2021. Boston-Vinnytsia: Primedia eLaunch & European Scientific Platform, 2021.

87. Громова Н.В. Медіаграмотність сучасного фахівця як компонент професійної культури. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів V усеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Суми, 29-30 жовтня 2021 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. Випуск 5. С.43-45.

88. Громова Н.В. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника. Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій : матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Слов'янськ, 07–08 жовтня 2021 року /відповід. ред. О. Хващевська. Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2021. 275 с. С. 67-71.

89. Громова Н.В. Медіакомпетентність фахівця: практика формування у курсі «Українська мова за професійним спрямуванням». Матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект» (9 листопада 2021 року) Харків: НУЦЗУ, 2021 С. 144-147.

2022 рік

90. Широков Володимир, Загнітко Анатолій, Надутенко Максим, НадутенкоМаргарита, Семеног Олена, Громова Наталія, Пономаренко Наталя. Віртуальна лексикографічна лабораторія «Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності» [Електронний ресурс]. Сум.ДПУ імені А.С. Макаренка; Українськиймовно-інформаційний фонд НАН України. 2022. доповнене.

91. Надутенко Максим, Надутенко Маргарита, Семеног Олена, Громова Наталія, Пономаренко Наталя та ін. Трансдисциплінарний кластер

«МЕДІАКАПСУЛИ» [Електронний ресурс]. СумДПУ імені А.С. Макаренка; Український мовно-інформаційний фонд НАН України. 2022. доповнене.

92. Українська мова за професійним спрямуванням: методичні рекомендації / Укл. Н.В. Громова. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022. 62 с.

93. Громова Н.В. Формування медіакультури майбутнього вчителя-словесника в циклі професійної підготовки. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. С. № 6 (120). С.49-63.

94. Громова Н.В. Медіаграмотність учителя-словесника в умовах воєнного стану. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 12-13 травня 2022 року) / за ред. О. М. Семеног. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка, 2022. С.61-64.

95. Громова Н., Посна К. Формування мовної компетенції учнів на уроках української мови в середній школі під час вивчення лексикології. Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті: збірник матеріалів V міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 2021 року)/ за ред. О. М. Семеног. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2022. випуск 5. С.83-87.

96. Громова Н. В., Герасимець Т. В. Порушення проблем сучасності у творах О. Кобилянської. Література й історія : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (17–18 листопада 2022 р.) / редкол. : Н. В. Горбач (відп. ред.), В. М. Ніколаєнко (ред.-упоряд.), І. М. Бакаленко (техн. ред.) та ін. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. С.56-58.

2023 рік

97. Громова Н.В. Фахова практика – невід’ємний компонент педагогічної майстерності майбутнього вчителя-словесника. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. №2.

98. Громова Н.В. Просвітницько-популяризаторська діяльність викладачів як складник реалізації політики академічно доброчесності педагогічних ЗВО України. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 87.

99. Громова Н.В. Підготовка вчителя-словесника на засадах академічної доброчесності: з досвіду формування. Академічна доброчесність, відкрита наука, штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище: збірник есе програми підвищення кваліфікації/упорядники : А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Вовк. 18 вересня – 18 жовтня 2023 року. Львів. Торунь: Liha-Pres, 2023. С.135-140.

2024 рік

100. Nataliia Hromova. Pedagogical conditions for the professional development of students of Higher Education through the disciplines of the General University Block. [Vol. 20 Núm. 97 \(2024\): Competencias digitales en la educación](#)

101. Громова Н.В. Сучасні цифрові технології у професійній підготовці учителя-словесника. *Філологія і філологічна освіта в епоху цифрової трансформації: європейські виміри, національний контекст, міжкультурна комунікація*. Рига : Izdevniecība “Baltija Publishing, 2024.

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp>

102. Громова Н.В. Активні методи навчання на уроках української мови. *THE LATEST FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF PRODUCTION, SCIENCE AND EDUCATION* – 2024.

<https://dspace.bdpi.org.ua/handle/123456789/3267>

103. Громова Н.В. [Функціонально-семантичні особливості ономастичного простору в романі Софії Андрухович «Фелікс Австрія».](#) Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія. 2024. № 4. 98 с.

104. Герман В., Громова Н., Кириленко Н. Формування цифрової компетентності студентів-філологів під час дистанційного навчання: застосування платформи *LMS MOODLE*. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. № 1-2 (135-136). С. 3-13.

105. **N. V. Hromova**, V. V. Herman N. I. Kirilenko. LMS MOODLE AS AN INFORMATION AND DIGITAL TECHNOLOGY FOR DISTANCE LEARNING OF PHILOLOGY STUDENTS: FROM THE EXPERIENCE OF USE (LMS Moodle як інформаційно-цифрова технологія дистанційного навчання студентів-філологів: із досвіду використання). *The latest development trends in philological science and education (February 7–8, 2024. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 190-194

Підготувала Юлія Коваленко

Гужва Федір Кирилович – директор Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка (1956–1959), доктор педагогічних наук, професор

Народився в 1913 році в селі Слов'янці (тепер Дніпропетровська область) у бідній селянській сім'ї.

У 1930 році вступив, а у 1934 році закінчив філологічний факультет Новомосковського педагогічного інституту та отримав диплом викладача російської мови та літератури. До 1938 року викладав російську мову та літературу в середніх школах Донецької області та на Червоноармійському гірничому робітничому факультеті.

Із 1938 року Федір Кирилович переходить на роботу до вищої школи. У 1938 – 1941 роках він працює проректором та завідувачем кафедри російської мови в Запорізькому педінституті. У період війни Ф. К. Гужва з 1941 до 1944 року вчителював, був директором Шурабської середньої школи в Таджикиській РСР. Із червня 1942 до квітня 1944 року служив у лавах Червоної Армії.

1944 – 1950 роки очолював Старобільський учительський інститут. Із 1950 до 1953 року – Ужгородський учительський інститут.

У 1952 році захистив кандидатську дисертацію «Исследование об употреблении кратких и полных прилагательных в русской советской художественной литературе».

Із 1953 до 1955 року очолював Ворошиловградський педагогічний інститут, а з 1955 до 1956 року – Чернівецький педагогічний інститут. Із 1956 до 1967 року був ректором Сумського педагогічного інституту. За сумлінну роботу Ф. К. Гужва отримав звання «Відмінник народної освіти» (1963 рік). Із 1967 року до кінця свого життя Федір Кирилович працював у Київському державному

педагогічному інституті імені О. М. Горького. У 1972 році Федір Кирилович захистив докторську дисертацію на тему «Содержание и проблемы преподавания современного русского языка в высшей педагогической школе». Із 1974 до 1988 року очолював кафедру російської мови та літератури в Київському педагогічному інституті імені О. М. Горького. Викладав курси сучасної російської мови, стилістики, культури мови. У 1974 році Федору Кириловичу було присвоєно вчене звання професора.

За вагомі досягнення в підготовці кваліфікованих кадрів та успіхи в науково-дослідній роботі Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 8 червня 1979 року Федору Гужві було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник вищої школи УРСР». Він був нагороджений медаллю імені А.С. Макаренка, знаком «Відмінник народної освіти УРСР», Почесними грамотами Міністерства освіти СРСР і Міністерства освіти УРСР. Помер Федір Кирилович 24 квітня 1988 року та похований у Києві на Берковецькому цвинтарі.

Публікації

1958 рік

1. Гужва Ф. К. Краткие прилагательные в функции определения в русской советской художественной литературе / Ф. К. Гужва // Наукові записки НДПИПУ. Т. ІХ. – 1958. – С. 18.

2. Гужва Ф. К. Обзор изучения функций кратких и полных прилагательных в современном русском литературном языке / Ф. К. Гужва. – Сумы: СумГПИ им. А. С. Макаренко, 1958. – 40 с.

1959 рік

3. Гужва Ф. К. Краткие прилагательные в составе сказуемого в русской советской художественной литературе / Ф. К. Гужва. – Сумы, 1959. – 48 с.

1960 рік

4. Гужва Ф. К. Питання походження російських прикметників у лінгвістичній літературі / Ф. К. Гужва // Тези доповідей звітної наукової конференції кафедр інституту за 1959 р. – Сумы, 1960. – С. 13 – 15.

1961 рік

5. Гужва Ф. К. Категория рода имен существительных. (Лекция для заочников) / Ф. К. Гужва. – Сумы, 1961. – 12 с.

6. Гужва Ф. К. Категория числа и падежа имен существительных. (Лекция для заочников) / Ф. К. Гужва. – Сумы, 1961. – 12 с.

7. Гужва Ф. К. Краткие прилагательные. (Лекция для заочников) / Ф. К. Гужва. – Сумы, 1961. – 14 с.

8. Гужва Ф. К. Полные прилагательные в функции определения в русской советской художественной литературе / Ф. К. Гужва / Тези доповідей звітної наукової конференції кафедр інституту за 1960 р. – Сумы, 1961. – С. 15 – 18.

9. Гужва Ф. К. Склонение имен существительных (Лекция для заочников) / Ф. К. Гужва. – Сумы, 1961. – 18 с.

10. Гужва Ф. К. Словообразование имен прилагательных. Переход прилагательных в существительные (Лекция для заочников) / Ф. К. Гужва. – Сумы, 1961. – 14 с.

11. Гужва Ф. К. Словообразование имен существительных / Ф. К. Гужва. – Сумы, 1961. – 20 с.

12. Гужва Ф. К. Степени сравнения имен прилагательных. Склонение имен прилагательных. (Лекция для заочников) / Ф. К. Гужва. – Сумы, 1961. – 16 с.

1965 рік

13. Гужва Ф. К. Морфология как грамматическое учение о слове / Ф. К. Гужва // Доповіді та повідомлення до звітної наукової конференції викладачів Сумського педінституту імені А. С. Макаренка. – Суми, 1965. – С. 77 – 85.

1966 рік

14. Гужва Ф. К. Разные точки зрения на систему частей речи в русском языке / Ф. К. Гужва // Тези доповіді та повідомлення наукової конференції кафедр інституту. – Суми, 1966. – С. 42–48.

1967 рік

15. Гужва Ф. К. Современный русский литературный язык. Словообразование. Морфология / Ф. К. Гужва. – К.: Рад. школа, 1967. – 223 с.

1972 рік

16. Гужва Ф. К. Современный русский литературный язык: учебное

пособие: в 2-х ч. Ч. 1: Введение. Фонетика и фонология. Орфография. Графика и орфография. Лексикология, фразеология и лексикография. Словообразование / Ф. К. Гужва. – К.: Вища школа, 1972. – 247 с.

1989 рік

17. Гужва Ф. К. Основы развития речи: пособие для учителя / Ф. К. Гужва. – К.: Рад. школа, 1989. – 224с.

Підготувала магістрант Тетяна Таценко

Дейниченко Наталія Павлівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

Народилася 29 листопада 1947 року в місті Лебедині Сумської області в родині інтелігентів.

У 1965 році закінчила Лебединську школу №1. 1965-1967 роки – навчання в Лебединському педагогічному училищі, де здобула спеціальність учителя початкових класів. Протягом 1967-1971 років навчалась у Сумському державному педагогічному інституті імені А. С. Макаренка. Фундаментальні знання їй дали викладачі: І. М. Мажура, О. С. Скорик, Ю. П. Ступак. 1980-

1984 роки – аспірантка Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького. Під керівництвом професора М. М. Пилинського захистила кандидатську дисертацію на тему «Зоологічна лексика в східнополіському говорі української мови».

Наталія Павлівна працювала в Староруднянській початковій школі Поліського району Київської області (1967–1968 рр.), у Сумській восьмирічній школі № 17 (1971–1973 рр.). З 1973 року – викладач Сумського педінституту. Протягом кількох років за сумісництвом доц. Н. П. Дейниченко викладала українську мову в Сумському державному педуніверситеті іноземним студентам.

У 1985 році Наталія Павлівна захистила кандидатську дисертацію на тему «Зоологічна лексика східнополіського говору української мови».

1989-2015 рр. – доцент кафедри української мови.

Науковий здобуток Н. Дейниченко – це дослідження з діалектології української мови, історії української мови, методики викладання української мови. Творчий здобуток доцента становлять статті про досвід роботи кращих учителів української мови

та літератури Сумської області. Загалом у своєму арсеналі Наталія Павлівна має 102 публікації. Свої наукові праці доцент Н.П.Дейниченко пише на основі спостережень над навчальним процесом і водночас для модернізації й забезпечення цього процесу навчально-методичною літературою.

Більш детально: ПОСТАТЬ МОВОЗНАВИЦІ В ОБ'ЄКТИВІ НАУКОВО-АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ.
<https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B3.pdf>

Під керівництвом Н. П. Дейниченко авторський колектив підготував чотири збірники диктантів для студентів, абітурієнтів та школярів.

Як науковця її цікавить робота в МАН.

Нагороди: нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти України за сумлінну працю (2000 р.), грамотою Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю (2003 р.), грамотою Сумської обласної державної адміністрації за активну співпрацю з Сумським центром післядипломної освіти (2006 р.) , грамотою СумДПУ за багаторічну підготовку висококваліфікованих фахівців (2007 р.), грамотою Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації (2007 р.), Почесною грамотою СумДПУ за високі показники у науковій та навчальній діяльності (2004 р.)

Публікації

1979 рік

1. Дейниченко Н. П. Методичні вказівки і матеріали для діалектологічної практики. Суми, 1979. 47с.

1982 рік

2. Дейниченко Н. П. Летіти соколом, співати соловейком. Культура слова. – 1982. – №23. – С. 20-23.

1983 рік

3. Дейниченко Н. П. Зоологічна лексика української мови як засіб відображення народного світосприйняття та її дидактичне значення /

Н. П. Дейниченко // Проблемы формирования научного мировоззрения учащейся молодежи: тезисы докладов и сообщений. – Сумы, 1983. – С. 103-104.

4. Дейниченко Н. П. Спостереження над лексико-семантичною диференціацією східнополіських говорів (на матеріалі лексики фауни) / Н. П. Дейниченко // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі: XV Республіканська діалектологічна нарада. – Житомир, 1983. – С. 190-191.

5. Дейниченко Н. П. Уроки життя / Н. П. Дейниченко // Ленінська правда. – 1983. – 22 травня. – С.3.

1984 рік

6. Дейниченко Н. П. Виховання активності студентів під час діалектологічної практики (на матеріалі лексики фауни) / Н. П. Дейниченко // Формирование общественной и трудовой активности учащейся молодежи: тезисы докладов межвуз. конфер. – Сумы, 1984. – С. 52.

7. Дейниченко Н. П. Питання вивчення зоологічної лексики рідного краю в курсі «Українська діалектологія» / Н. П. Дейниченко. – Сумы, 1984. – 120 с.

8. Дейниченко Н. П. Як народ утворює терміни / Н. П. Дейниченко // Культура слова. – 1984. – №26. – С. 41-44.

1985 рік

9. Дейниченко Н. П. Воспитательное значение картин и образов природы, запечатленных в «Слове о полку Игореве» / Н. П. Дейниченко // «Слово о полку Игореве» и наша современность. – Сумы, 1985. – С.25.

10. Дейниченко Н. П. Восточнославянская этимологическая номенклатура / Н. П. Дейниченко // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения: тезисы докладов III Республик. конфер. – Гомель, 1985. – С. 118-120.

11. Дейниченко Н. П. Зоологическая лексика в восточнополесском говоре украинского языка: автореф. дисерт. канд. филол. наук: спец. 10.02.02. / Н. П. Дейниченко. – К., 1985. – 22 с.

12. Дейниченко Н. П. Профорієнтаційна робота учителя-словесника / Н. П. Дейниченко // Актуальні проблеми професійної орієнтації учасної молодіжї в умовах професійного всеобуча. – Глухов, 1985. – С. 38-39.

13. Дейниченко Н. П. С. Н. Сергеев-Ценський і український язук / Н. П. Дейниченко // С. Н. Сергеев-Ценський – видаючийся советський писатель-академик. – Глухов, 1985. – С. 19-20.

1986 рік

14. Дейниченко Н. П. Звуконаслідувальний характер назв птахів у східнополіському говорі української мови / Н. П. Дейниченко. – Суми, 1986. – С. 39-41.

15. Дейниченко Н. П. Использование технической терминологии в процессе изучения украинского языка студентами физико-математического факультета / Н. П. Дейниченко // Ускорение социально-экономического развития страны и пути совершенствования профессионально-педагогической подготовки будущих учителей. – Сумы, 1986. – С. 39-41.

1987 рік

16. Дейниченко Н. П. Алєгоричне вживання зоолексем у байках Л. Глібова / Н. П. Дейниченко // Глібовські читання, присвячені 160-річчю з дня народження поета: тези доповідей. – Ніжин, 1987. – С. 60-61.

17. Дейниченко Н. П. Найвища нагорода (з досвіду роботи вчительки української мови та літератури Л. І. Оранської) / Н. П. Дейниченко // Вперед. – 1987. – № 56 – С. 3.

18. Дейниченко Н. П. Природнича лексика в творах Валер'яна Поліщука / Н. П. Дейниченко // Літературний процес на Україні 20-30 років і творчість Поліщука: тези доповідей. – Рівне, 1987. – С.90-92.

19. Дейниченко Н. П. Связь форм внеклассной работы с уроками языка / Н. П. Дейниченко // Организация внеклассной работы в ВУЗе: тезисы докладов. – Сумы, 1987. – С. 48-49.

20. Дейниченко Н. П. Українсько-білоруські взаємопереклади поезій про ленінську дружбу народів нашої Батьківщини / Н. П. Дейниченко // Під зорею Великого Жовтня: зб. тез. – Суми, 1987. –

1988 рік

21. Дейниченко Н. П. А. С. Макаренко о детской литературе и ее стиле / Н. П. Дейниченко // Творческое наследие А. С. Макаренко и современная школа: сб. тезисов. – Сумы, 1988. – С. 220-221.

22. Дейниченко Н. П. Використання «Словаря української мови» за редакцією Б. Д. Грінченка в курсі «Українська діалектологія» / Н. П. Дейниченко // Вивчення творчості Б. Д. Грінченка в школі і ВУЗі: методичні рекомендації. – Сумы, 1988. – С. 20-23.

23. Дейниченко Н. П. Из истории изучения городов Путивльщины / Н. П. Дейниченко // Древнерусский город Путивль. – Путивль, 1988. – С. 61-62.

24. Дейниченко Н. П. Микола Мошик – продовжувач традицій Єгора Мовчана та Євгена Адамцевича / Н. П. Дейниченко // Кобзарські традиції в українському фольклорі та літературі і творчість Є. Х. Мовчана: тези доповідей і повідомлень обласної науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю від дня народження Є. Х. Мовчана. – Сумы, 1988. – С. 83-84.

25. Дейниченко Н. П. Нове тлумачення слова-поняття «кмети» / Н. П. Дейниченко // Результати і перспективи дослідження «Слова о полку Ігоревім»: тези доповідей. – Сумы, 1988. – С. 35-36.

26. Дейниченко Н. П. Регіональні особливості зоологічної лексики східнополіського говору / Н. П. Дейниченко // Актуальні проблеми історичної лексикології, лексикографії східно-слов'янських мов: тези доповідей. – Дніпропетровськ, 1988. – С. 20-23.

27. Дейниченко Н. П. Сучасне вивчення «Слова о полку Ігоревім» / Н. П. Дейниченко // Результати і перспективи дослідження «Слова о полку Ігоревім»: тези доповідей і повідомлень. – Сумы, 1988. – С. 27-28.

1989 рік

28. Дейниченко Н. П. Антропонимы в ранних произведениях А. П. Чехова / Н. П. Дейниченко // Чеховские чтения: тезисы докладов и сообщения областной научной конференции, посвященной изучению жизни и творчества А. П. Чехова и его связей с Сумщиной. – Сумы, 1989.

– С. 46-49.

29. Дейниченко Н. П. Іменники зі значенням особи в творах П. А. Грабовського / Н. П. Дейниченко // П. А. Грабовський визначний громадський діяч, поет-революціонер, перекладач, фольклорист: обласні літературні читання, присвячені 125-річчю з дня народження П. А. Грабовського. – Суми, 1989. – С. 111-113.

30. Дейниченко Н. П. Поезія Т. Г. Шевченка як ілюстративний матеріал при вивченні лінгвістичних дисциплін / Н. П. Дейниченко // Вивчення життя і творчості Т.Г.Шевченка в школі і ВУЗі: методичні рекомендації. – Суми, 1989. – С. 23-27.

31. Дейниченко Н. П. Тренувальні й контрольні завдання з української мови та літератури: для слухачів очно-заочного відділення факультету довузівської підготовки / Н. П. Дейниченко, Ю.В. П'ятаченко. – Суми, 1989. – 43 с.

32. Дейниченко Н. П. Фразеологизмы с анималистическим компонентом / Н. П. Дейниченко. – Сумы, 1989. – 32 с.

1990 рік

33. Дейниченко Н. П. Діалектологічна практика і краєзнавство / Н. П. Дейниченко // Тезисы докладов и сообщений Первой Сумской областной научной историко-краеведческой конференции. – Сумы, 1990. – С. 177-178.

34. Дейниченко Н. П. Історизми в «Слові о полку Ігоревім» / Н. П. Дейниченко // Историзмы и обстоятельства возникновения «Слова о полку Игореве»: тезисы докладов и сообщений второй научной конференции участников семинария по изучению «Слова». – Сумы, 1990. – С. 61-62.

35. Дейниченко Н. П. Методичні вказівки до проведення спецсеминару з української мови «Уроки розвитку зв'язного мовлення в 4-7 класах» / Н. П. Дейниченко. – Суми, 1990. – 52 с.

36. Дейниченко Н. П. Сумський бандурист Микола Мошик / Н. П. Дейниченко // Народна творчість та етнографія. – 1990. – № 4. – С. 94-95.

37. Дейниченко Н. П. Уроки развития связной речи учеников 4-8 классов / Н. П. Дейниченко // Актуальные вопросы профессиональной подготовки учителя: сб. науч. статей. – Сумы, 1990. –

С. 68-73. – Деп. в НІІВШ. №625/90.

1991 рік

38. Дейниченко Н. П. Творче вивчення «Слова о полку Ігоревім» на Сумщині в світлі ідей А. С. Макаренка / Н. П. Дейниченко. – Суми, 1991. – С. 75-82.

39. Дейниченко Н. П. Факультативний курс з української мови в 9 класі / Н. П. Дейниченко // Дни науки по итогам научно-исследовательской работы в 1990 году. – Сумы, 1991. – С. 34-35.

1992 рік

40. Дейниченко Н. П. Вивчення та використання краєзнавчих матеріалів – одна з важливих форм патріотичного виховання учнів у школі / Н. П. Дейниченко // Патріотичне виховання школярів та студентів у позакласній краєзнавчій суспільно корисній діяльності. – Суми, 1992. – С. 125-127.

41. Дейниченко Н. П. Мовлення вчителя / Н. П. Дейниченко // Психологічні основи становлення творчої особистості вчителя: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Суми, 1992. – С. 140-141.

1995 рік

42. Дейниченко Н. П. Лексичні карти / Н. П. Дейниченко // Атлас Сумської області. – К., 1995. – С. 30.

1996 рік

43. Дейниченко Н. П. Є у сиріт гарна мати / Н. П. Дейниченко // Сумщина. – 1996. – № 15. – С. 3.

44. Дейниченко Н. П. Славна українка / Н. П. Дейниченко // Українське слово. – 1996. – 29 серпня. – С. 7.

1997 рік

45. Дейниченко Н. П. Ареальне членування східнополіського говору / Н. П. Дейниченко // Український діалектологічний збірник. – Кн.3. – К.: Наук.думка, 1997. – С. 172-176.

46. Дейниченко Н. П. Методичні поради щодо написання науково-дослідних робіт для слухачів МАН / Н. П. Дейниченко. – Суми,

1997. – 9 с.

47. Дейниченко Н. П. Програма вступних випробувань та контрольні роботи з української мови / Н. П. Дейниченко. – Суми, 1997. – 10 с.

1998 рік

48. Дейниченко Н. П. Контрольні роботи з історії української літературної мови / Н. П. Дейниченко. – Суми: РВВ СДПІ, 1998. – 71с.

49. Дейниченко Н. П. Збірник диктантів з української мови для 9 класу: На краєзнавчій основі / Н. П. Дейниченко, О.М. Чхайло. – Суми: Мрія, 1998. – 80 с.

1999 рік

50. Дейниченко Н. П. Антонімія в творах Євгена Маланюка / Н. П. Дейниченко // Філологічні науки : зб. наук. праць. – Суми, 1999. – 10 с.

51. Дейниченко Н. П. Зовнішні ізоглоси східнополіського говору / Н. П. Дейниченко // Волинь – Житомирщина: історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 1999. – С. 358-363.

2000 рік

52. Дейниченко Н. П. Мотиви номінації зоологічної лексики східнополіського говору / Н. П. Дейниченко // Філологічні науки : зб. наукових праць. – Суми, 2000. – С. 31-42.

2001 рік

53. Дейниченко Н. П. Активізація навчального процесу на уроках української мови / Н. П. Дейниченко // Педагогічні науки : зб. наукових праць. – Суми, 2001. – С. 334-343.

54. Дейниченко Н. П. Збірник диктантів з української мови для 9-11 класів / Н. П. Дейниченко, О. М. Чхайло. – Суми : Козац. вал, 2001. – 152с.

55. Дейниченко Н. П. Член редакційної колегії збірника наукових праць кафедри української літератури «Особистість письменника на уроці літератури» / Н. П. Дейниченко. – Суми, 2001.

2002 рік

56. Дейниченко Н. П. Діалектологічна практика в системі вузівської гуманітарної освіти / Н. П. Дейниченко // Педагогічні науки: збірник наукових праць. – Суми, 2002. – С. 50-54.

2003 рік

57. Дейниченко Н. П. Післяжовтневі термінологічні словники / Н. П. Дейниченко, Л. М. Лиманчук, О. М. Петькова // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми, 2003. – С. 23-30.

2004 рік

58. Дейниченко Н. П. Народні арнітоніми Східного Полісся / Н. П. Дейниченко // Лінгвокраєзнавство: Мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумищини. – Суми, 2004. – С. 43-47.

59. Дейниченко Н. П. Павло Штепа як українець і як лексикограф / Н. П. Дейниченко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми, 2004. – С. 29-32.

60. Дейниченко Н. П. Співавтор і співредактор «Збірника диктантів для студентів. Українська мова» / Н. П. Дейниченко. – Суми, 2004. – 220 с.

61. Дейниченко Н. П. Частини мови. Іменник. Прикметник / Н. П. Дейниченко // Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів. – Суми, 2004. – С. 40-49.

2005 рік

62. Дейниченко Н. П. Власні назви в географічній термінології / Н. П. Дейниченко // Філологічні науки: зб. наукових праць. – Суми, 2005. – С. 23-29.

63. Дейниченко Н. П. Звуконаслідувальні орнітоніми східнополіського говору / Н. П. Дейниченко // Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвографічний аспекти. матеріали доповідей Міжнародної наукової конференції. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – С. 108-114.

2006 рік

64. Дейниченко Н. Зоопрагматика в казці Івана Франка «Лис Микита» / Н. Дейниченко, О. Величко // Філологічні науки: збірник

наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – С. 29-34.

65. Дейниченко Н. П. Матеріали й методичні вказівки до курсу «Історія української літературної мови» / Н. П. Дейниченко. – Суми: СумДПУ, 2006. – 91 с.

66. Дейниченко Н. П. Навчально-виховна програма з української мови III навчального рівня / Н. П. Дейниченко // Виховуємо майбутню наукову еліту України: Збірка методичних матеріалів з досвіду роботи педагогів Сумського територіального відділення Малої академії наук України. – Суми, 2006. – С. 33-38.

2007 рік

67. Дейниченко Н. П. Активізація мисленнєвої діяльності обдарованих філологів у системі МАН / Н. П. Дейниченко // Педагогічні науки : збірник наукових праць / МОН України, Сумськ. держ. пед. ун-т імені А. С. Макаренка ; [ред. кол. : А. В. Іванченко, М. О. Лазарєв, В. І. Лоза та ін.]. – Суми, 2007. – С. 105-108.

68. Дейниченко Н. П. Збірник тестових диктантів / За ред. В. В. Герман, Н. П. Дейниченко. – Суми, 2007. – 158 с.

69. Дейниченко Н. П. Матеріали й методичні вказівки до курсу «Українська діалектологія» / Н. П. Дейниченко. – Суми: СумДПУ, 2007. – 70 с.

70. Дейниченко Н. П. Методика викладання української мови у вищій школі / Н. П. Дейниченко // Науково-теоретичні, теоретико-прикладні, професійно-орієнтовані спецкурси й спецсемінари з української мови. – Суми: СумДПУ, 2006. – С. 50-55.

71. Дейниченко Н. П. Наукова спадщина Ф. Т. Жилка / Н. П. Дейниченко // Філологічні науки : збірник наукових праць / МОН України; Ред. кол.: В. В. Герман, П. І. Білоусенко, Ю. А. Зацний та ін. – Суми, 2007. – Ч. 2. – С. 24-28.

72. Дейниченко Н. П. Репресований кобзарський триптих «Дума про голод» / Н. П. Дейниченко // М.Мошик. Репресований кобзарський триптих «Дума про голод». – Суми: ВВП «Мрія», 2007. – С. 24-28.

73. Дейниченко Н. П. Спецсемінар «Уроки розвитку зв'язного мовлення в учнів 5-6 класів» / Н. П. Дейниченко // Науково-теоретичні, теоретико-прикладні, професійно-орієнтовані спецкурси й

спецсемінари з української мови. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – С. 55-86.

74. Дейниченко Н. П. Стильове функціонування звертань / Н. П. Дейниченко, Л. М. Лиманчук // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ, 2007. – Ч.І. – С.9-17.

2008 рік

75. Дейниченко Н. П. Активізація розумової діяльності слухачів у системі навчально-виховної роботи відділення філології та мистецтвознавства / Н. П. Дейниченко // Розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в системі роботи Сумського територіального відділення МАН України: методичний збірник / За заг.ред. Л. В. Тихенко – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – С. 240-242.

76. Дейниченко Н. П. Власні назви в медичній термінології / Н. П. Дейниченко // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного ун-ту імені А. С. Макаренка у 2007 р. / [ред. кол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін.]. – Суми, 2008. – С. 176-177.

77. Дейниченко Н. П. Кольороназви в зоологічній лексичі східнополіського говору / Н. П. Дейниченко // Діалектологічний бюлетень. – К., 2008.

78. Дейниченко Н. П. Культура мовлення і діалекти / Н. П. Дейниченко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми, 2008. – С. 32-37.

79. Дейниченко Н. П. Назви жука-оленя в українських діалектах / Н. П. Дейниченко // Діалектна мова: Сучасний стан і динаміка в часі: До 100-річчя від дня народження професора Федота Трохимовича Жилка. – К., 2008.

80. Дейниченко Н. П. Українська мова: Тести: навчально-методичний посібник для слухачів підготовчих курсів вищих навчальних закладів / Н. П. Дейниченко, В. В. Герман, Л. М. Лиманчук, Л. М. Михайлюк. – Суми: СумДПУ, 2008. – 144с.

2009 рік

81. Дейниченко Н. Воєнна лексика в романі «Прапорonoсці» Олеся Гончара / Н. Дейниченко, Ю. Кривущенко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2009. – С. 39-46.

82. Дейниченко Н. П. З історії дослідження східнополіських говірок: Каталог / Укл. Н. П. Дейниченко, Л. І. Дорошенко, В. М. Куриленко, Д. А. Мареев. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2009. – 32 с.

2010 рік

83. Дейниченко Н. П. Антропоніми в творах Всеволода Нестайка / Н. П. Дейниченко // Матеріали всеукраїнській наукової конференції з міжнародною участю [«Мовна особистість студентів-філологів і учнів загальноосвітніх шкіл у сучасній парадигмі освіти], (Суми, 22-23 вересня 2010). – Суми, 2010.

84. Дейниченко Н. П. Власні назви в картині зоряного неба / Н. П. Дейниченко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ, 2010. – С. 27-36.

85. Дейниченко Н. П. Власні назви в кононімах Сумщини / Н. П. Дейниченко // Лінгвокраєзнавство : мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, ономастики, діалектів Сумщини : збірник наукових праць / за ред.: В. В. Герман, О. М. Семенов ; [авт. кол.: Т. П. Беценко, В. В. Герман, Н. В. Громова та ін.]. – Суми, 2010. – С. 37-43.

86. Дейниченко Н. П. Положення про магістерську практику / Н. П. Дейниченко, О. М. Семенов. – Суми: СумДПУ, 2010. – 20 с.

2011 рік

87. Дейниченко Н. П. Особливості номінації вчителів і учнів у казці «Надзвичайні пригоди в лісовій школі» В. Нестайка / Н. П. Дейниченко // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр СДПУ імені А. С. Макаренка у 2010 році. – Суми: СумДПУ, 2011. – С. 6-7.

88. Дейниченко Н. П. «Промовисті» імена Нестайкових персонажів / Н. П. Дейниченко, Л. М. Лиманчук // Філологічні науки : синхронічний та діахронічний аспекти : зб. наук. праць ; за заг. ред. Л. М. Горболіс. – Суми, 2011. – С. 77-85.

2012 рік

89. Дейниченко Н. П. Вивчення економічної термінології студентами-іноземцями на підготовчому відділенні / Н. П. Дейниченко // Актуальні проблеми навчання іноземних студентів на сучасному етапі: матеріали міжнародного науково-практичного семінару. – Суми: СумДУ, 2012. – С. 152-159.

90. Дейниченко Н. П. Від звука до тексту. Аналіз мовних одиниць різних рівнів. навчальний посібник для студентів філологічних факультетів; за ред. А. А. Силки. – Вид.2-ге, випр. і допов. – Суми: Універ. книга, 2012. – С. 84-108.

91. Дейниченко Н. П. З історії освіти в Лебединському повіті Харківської губернії (кінець XIX-початок XX століть) / Н. П. Дейниченко // Професійно-творча самореалізація педагога в умовах інноваційної освіти. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012.

92. Дейниченко Н. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах / О. Семенов, Н. Дейниченко. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2012. – 213 с.

2013 рік

93. Дейниченко Н. П. Роль діалектологічної практики у формуванні компетентнісних якостей майбутнього вчителя-словесника / Н. П. Дейниченко // Українська мова і література в школі. – 2013. – №5. – С. 55-57.

2014 рік

94. Дейниченко Н. П. Воєнна лексика в кіноповісті «Україна в огні» О. Довженка / Н. П. Дейниченко // Олександр Довженко і українська культура : історія, традиції, сучасність: Всеукраїнська науково-теоретична конференція VII Довженківські читання. – Глухів, 2014.

95. Дейниченко Н. П. Епонімічні медичні терміни [Електронний ресурс] / XXI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку III тисячоліття у країнах СНД»: зб.наук.праць. – Ч.2. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Режим доступу: <http://conferences.org.neasmo.org.ua>.

96. Дейниченко Н. П. Концепт «хата» на матеріалі «Малого Кобзаря» Т. Г. Шевченка / Н. П. Дейниченко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Тарас Шевченко в долі слов'янських народів: діалог через століття і кордони» / Міністерство освіти і науки України, Національний науково-дослідний інститут українознавства та всесвітньої історії. – К.: ННД ІУВІ, 2014. – С. 103-105.

97. Дейниченко Н. П. Методика викладання української мови у вищих навчальних закладах: навчальний посібник / Н. П. Дейниченко, О. М. Семеног. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. – 219 с.

98. Дейниченко Н. П. Обдарована молодь у гуманітарній системі МАН / Н. П. Дейниченко. – Обласна науково-практична конференція «Обдарована молодь – успішна держава» (Суми, 27 листопада 2014 року). – Суми СОІППО, 2014. – С. 69-71.

99. Дейниченко Н. П. Положення про магістерську практику. – Вид. 2-ге, виправлене, доповнене / Н. П. Дейниченко, О. М. Семеног. – Суми: Вид-во СумДПУ ім.А.С.Макаренка, 2014. – 22 с.

2016 рік

100. Дейниченко Н. П. Мова його калинова (Ідіолект твору «1709» Леоніда Полтави). Суми: Корпункт, 2016. 271 с.

2018 рік

101. Дейниченко Н. П. Анекдоти. Суми: Корпункт, 2018. 259 с.

Підготувала магістрант Юлія Сігута

Добровольський Аркадій Йосипович – старший викладач кафедри мовознавства

Народився 10 листопада 1890 року в селі Барки Харківської області. У 1916 році закінчив історико-філологічний факультет Петроградського університету і здобув спеціальність викладача російської мови і літератури.

У 1918-1919 рр. викладав російську й українську мову в гімназії міста Суми.

У 1919-1920 рр. викладав російську й українську мову в школах № 2, №8 міста Суми. 1920-1924 рр. був завідувачем дитячого будинку.

У 1924-1930 рр. працював завідувачем школи № 5 міста Суми.

1934-1940 рр. – викладач російської мови і літератури в Хімічному технікумі.

1940-1941 рр. – декан факультету мови і літератури та викладач Сумського педагогічного інституту.

У 1941-1942 рр. під час евакуації працював викладачем російської мови і був директором школи-семирічки.

У 1942-1943 рр. працював викладачем латинської мови в медичній школі.

З 1940 року – викладач Сумського педагогічного інституту. Зокрема був старшим викладачем кафедри мови і літератури (з 1940 р.). У 1943 році – виконувач обов'язків декана мовно-літературного факультету. У 1944 р. – виконувач обов'язків завідувача кафедри мовознавства. З 1946 року – декан мовно-літературного факультету Сумського педагогічного інституту. З 1947 року – завідувач кафедри російської мови.

За час своєї викладацької діяльності у Сумському педагогічному інституті був викладачем історичної граматики, російської мови і літератури, старослов'янської мови, порівняльної граматики російської та української мов.

У 1956 році звільнений із посади завідувача кафедри мовознавства. У 1958 році звільнений з посади старшого викладача кафедри мовознавства.

Стаж роботи Аркадія Йосиповича на посаді викладача – 27 років.

Наукові інтереси: історична граматика української мови, старослов'янська мова.

Підготувала магістрант Юлія Сігута

Дорошенко Любов Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

Народилася 5 серпня 1962 року. У 1969 році пішла до 1 класу Недригайлівської середньої школи, яку закінчила у 1979 році. Цього ж року вступила на навчання в педінститут. У 1983 р. закінчила філологічний факультет СумДПІ імені А. С. Макаренка.

Після закінчення інституту з 1983 до 1988 року працювала вчителем української мови та літератури у Правдинській середній школі Великописарівського району Сумської області. З 1988 до 1989 року вчителювала в Сумській

загальноосвітній школі №20.

На кафедрі української мови працює з 1989 року. Дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук захистила в 1999 році. Тема – «Ареалогія будівельної лексики східнополіського діалекту» (спеціальність – «українська мова»). У 2003 році здобула вчене звання доцента.

Стаж роботи на кафедрі – 25 років. Основна наукова тема: «Діалектні особливості будівельної лексики східнополіського говору».

Любов Іванівна автор понад 40 наукових статей у фахових виданнях, 6 навчально-методичних посібників для студентів і учнів. Бере активну участь у міжнародних і всеукраїнських конференціях. Керує дипломними роботами на кафедрі української мови, готує студентів до участі у всеукраїнських олімпіадах.

Доцент Дорошенко Любов Іванівна докладляє багато зусиль для організації навчального процесу, забезпечення його навчальною і методичною літературою, для вдосконалення технології навчання української мови.

Наукові інтереси: діалектологія, ареалогія, етнолінгвістика.

Публікації

1991 рік

1. Дорошенко Л. І. Народна будівельна лексика в оповіданнях Г. Тютюнника / Л. І. Дорошенко // Тези доповідей респ. науково-практичної конференції. – Луганськ, 1991. – С. 103-105.

1995 рік

2. Дорошенко Л. І. Методичні вказівки і матеріали для збирання будівельної лексики та обрядів, звичаїв, повір'їв, пов'язаних із сільським будівництвом / Л. І. Дорошенко. – Суми, 1995. – 56 с.

1996 рік

3. Дорошенко Л. І. Номінація традиційних сільських будівель у східнополіському діалекті / Л. І. Дорошенко // Полісся: мова, культура, історія. – К., 1996. – С. 118-126.

1997 рік

4. Дорошенко Л. І. Східнополіське традиційне будівництво у світлі номінації й народних вірувань / Л. І. Дорошенко // Український діалектологічний збірник. Книга 3. – К., 1997. – С. 325-334.

1998 рік

5. Дорошенко Л. І. До питання про визначення типів ареалів східнополіського діалекту (за матеріалами будівельної лексики) / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки: збірник наук. праць. Вип. І. – Суми, 1998. – С. 18-25.

1999 рік

6. Дорошенко Л. І. Архаїчні та інноваційні елементи будівельної лексики східнополіського діалекту в ареальному аспекті / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки: зб. наук. праць. Вип. 10. – Суми, 1999. – С. 38-45.

7. Дорошенко Л. І. Лексика східнополіських говірок у загальноукраїнській та східнослов'янській перспективах / Л. І. Дорошенко // Говірки Чорнобильської зони. Системний опис. – К., 1999. – С. 177-259.

2000 рік

8. Дорошенко Л. І. Макро- та мікроареальне членування східнополіського діалекту / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки: зб. наук. праць. Вип. III. – Суми: СумДПУ, 2000. – С. 42-52.

2001 рік

9. Дорошенко Л. І. Історіографія діалектного членування східнополіського говору / Л. І. Дорошенко // Волинь – Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2001. – С. 238-248.

2002 рік

10. Дорошенко Л. І. Збірник лабораторних робіт та підсумкових тестових завдань із сучасної української літературної мови. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Наголос. Склад. Графіка. Орфографія / Л. І. Дорошенко. – Суми: СумДПУ, 2002. – 62 с.

2003 рік

11. Дорошенко Л. І. Етнолінгвістичний аспект дослідження східнополіських говірок / Л. І. Дорошенко. – Суми, 2003. – 86 с.

12. Дорошенко Л. І. Розвиток семантичної структури діалектних одиниць східнополіського говору в контексті східнослов'янського континууму / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки: зб. наук. праць. – Суми: СумДПУ, 2003. – С. 30-35.

2004 рік

13. Дорошенко Л. І. Особливості мовотворчості М. Хвильового в контексті процесів нормування української мови / Л. І. Дорошенко // Лінгвокраєзнавство: мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумщини: зб. наук. праць / За ред. В. В. Герман. – Суми: СумДПУ, 2004. – С. 47-53.

14. Дорошенко Л. І. Українська мова: Збірник диктантів для студентів / За ред. В. В. Герман, Н. П. Дейниченко. – Суми: СумДПУ, 2004. – 220 с.

15. Дорошенко Л. І. Фонетичний аналіз слова / Л. І. Дорошенко // Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навч. посібник для студентів філологічних факультетів / За ред. А. А. Силки. – Суми: СумДПУ, 2004. – С. 6-14.

2005 рік

16. Дорошенко Л. І. Асоціативно-дери́ваційні відношення між діалектними одиницями східнополіського говору / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки: зб. наук. праць. – Суми: СумДПУ, 2005. – С. 35-41.

2006 рік

17. Дорошенко Л. І. До питання про науковий доробок українських мовознавців ХХ століття / Л. І. Дорошенко // Науково-методичні та професійно зорієнтовані спецкурси і спецсемінари кафедри української мови. – Суми: СумДПУ, 2006.

18. Дорошенко Л. І. До питання про характер ендемічних виявів східнополіського діалекту / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки: зб. наук. праць. – Суми: СумДПУ, 2006. – С. 35-40.

19. Дорошенко Л. І. Словник будівельної лексики східнополіського діалекту / Л. І. Дорошенко. – Суми: СумДПУ, 2006. – 252 с.

2007 рік

20. Дорошенко Л. І. Модульні контрольні роботи та підсумкові тестові завдання із сучасної української літературної мови. Лексикологія. Фразеологія. Морфемологія. Словотвір / Л. І. Дорошенко. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – 64 с.

2008 рік

21. Дорошенко Л. І. До питання про словотвірну парадигму будівельних назв східнополіського діалекту / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 43-47.

22. Дорошенко Л. І. Проблеми ареального аспекту дослідження говорів української мови / Л. І. Дорошенко // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного ун-ту імені А. С. Макаренка у 2007 р. / [ред. кол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін.]. – Суми, 2008. – С. 177-178.

23. Дорошенко Л. І. Символіка обрядових дійств слобожанського сільського будівництва / Л. І. Дорошенко // Лінгвокраєзнавство: мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумщини / За ред. В. В. Герман. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – С.44-50.

24. Дорошенко Л. І. Сучасна українська літературна мова: програма навчального курсу / Л. І. Дорошенко – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – 22с.

2009 рік

25. Дорошенко Л. І. З історії дослідження східнополіських говірок: каталог / [уклад.: Н. П. Дейниченко, Л. І. Дорошенко, В. М. Куриленко, Д. А. Мареев]. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2009. – 32 с.

26. Дорошенко Л. І. Словотвірні особливості будівельних назв східнополіського діалекту / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки: зб. наук. пр. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – С. 33-40.

27. Дорошенко Л. І. Традиційні та нові напрямки розвитку української граматики: програма спецкурсу / Л. І. Дорошенко – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – 23 с.

2010 рік

28. Дорошенко Л. І. Символіка обрядових дійств слобожанського сільського будівництва / Л. І. Дорошенко // Лінгвокраєзнавство: мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, ономастики, діалектів Сумщини: збірник наукових праць / за ред.: В. В. Герман, О. М. Семенов ; [авт. кол.: Т. П. Беценко, В. В. Герман, Н. В. Громова та ін.]. – Суми, 2010. – С. 44-50.

2011 рік

29. Дорошенко Л. І. Семантичний потенціал та етимологічне обґрунтування діалектних виявів Східного Полісся / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – С. 86-93.

2012 рік

30. Дорошенко Л. І. Модульні контрольні роботи та підсумкові тестові завдання із сучасної української літературної мови: Морфологія. Іменник. Прикметник: завд. та метод. реком. / Л. І. Дорошенко. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 68 с.

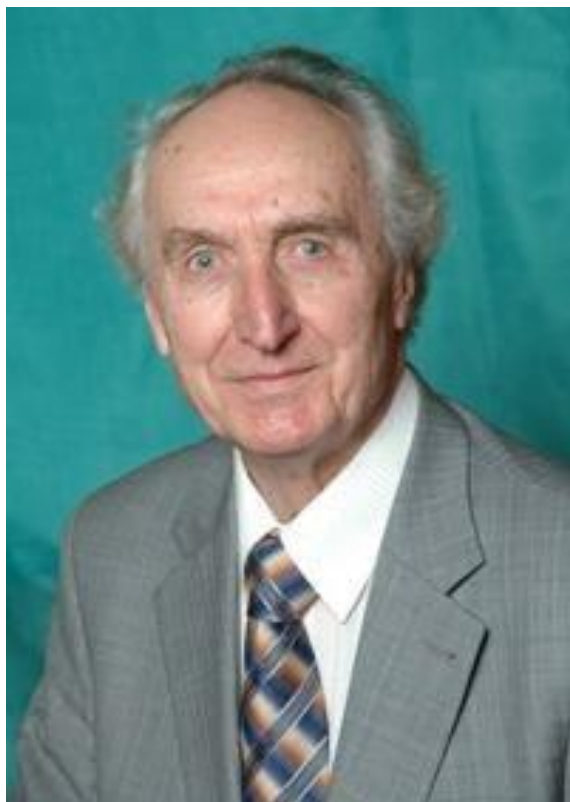
31. Фонетичний аналіз слова // Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навч. посібн. / [І. І. Брага, Л. І. Дорошенко, А. А. Силка та ін.]; за ред. А. А. Силки. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Суми: Університетська книга, 2012. – С. 8-24.

2013 рік

32. Дорошенко Л. І. Модульні контрольні роботи та підсумкові тестові завдання із сучасної української літературної мови: Морфологія. Числівник. Займенник: завд. та методичні рекомендації / Л. І. Дорошенко. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 62 с.

Підготувала магістрант Юлія Береза

Дорошенко Сергій Іванович – доктор філологічних наук, професор

Народився 7 березня 1924 р. в с. Обухівка, тепер Кореневського району Курської області в Росії. 1948 року закінчив Харківський педагогічний інститут. Учителював. З 1949 року Сергій Іванович починає працювати у Сумському педагогічному інституті. Спочатку – асистентом кафедри української мови, згодом – старшим викладачем.

За роки праці в Сумському педагогічному інституті Сергій Іванович закінчує аспірантуру при Київському державному університеті, захищає дисертацію з

діалектології «Українські говори Путивльського і Буринського районів Сумської області» (1955). З 1960 року Сергій Іванович стає проректором із навчальної і наукової роботи Сумського педагогічного інституту.

Із 1964 року кафедра української мови відокремлюється від загальної кафедри мовознавства і починає працювати самостійно. Завідувачем кафедри призначають кандидата філологічних наук, доцента Сергія Івановича Дорошенка. Ця подія позитивно вплинула на діяльність членів кафедри, стала важливим стимулом активізації їхніх наукових досліджень, академічної та методичної роботи.

З 1967 року Сергій Іванович працює у Харківському педагогічному інституті (тепер педагогічний університет ім. Г. Сковороди): проректор із навчальної роботи; з 1973 року – старший науковий співробітник, з 1977 року – доцент кафедри української мови, в 1979-1990 роках – завідувач кафедри методики викладання філологічних дисциплін у початкових класах, з 1990 року – професор кафедри української мови.

Наукові інтереси: діалектологія, синтаксис, вступ до мовознавства, методика викладання української мови, культура мовлення, стилістика.

Більш детально:

Семеног О. Цінності академічної культури мовознавця Сергія Дорошенка. Слобожанський науковий вісник. Серія Філологічні науки : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [гол. ред. О. М. Семеног ; редкол.: Н. М. Бідюк, Л. М. Горболіс, Т. В. Григоренко та ін.]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – Вип. 1. – С. 31–35. – DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.1.6>

Публікації

Дисертації

1. Дорошенко С. И. Бессоюзные сложные предложения в современном украинском языке: дис. ... доктора филол. наук / С. И. Дорошенко. – К., 1982.

2. Дорошенко С. И. Украинские говоры Путивльского и Буринского районов Сумской области: дис. ... канд. филол. наук / С. И. Дорошенко. – К., 1955.

Наукові праці

1952 рік

1. Дорошенко С. І. Стиль і мова районної газети / С. І. Дорошенко // На допомогу редакторів. – Вип. 6. – К., 1952. – С. 29-31.

1953 рік

2. Дорошенко С. І. Наслідки проведених вступних іспитів до Сумського педінституту в 1952 році / С. І. Дорошенко. – Суми, 1953. – 10 с.

1954 рік

3. Дорошенко С. І. Про культуру мови агітатора / С. І. Дорошенко // Блокнот агітатора.. – Суми, 1954. – № 22. – С. 26-32.

1955 рік

4. Дорошенко С. І. Мова і стиль районної газети / С. І. Дорошенко // На допомогу редакторів. -- К., 1955. – Вип. 7. – С. 37-41.

5. Дорошенко С. І. Українские говоры Путивльского и Буринского районов Сумской области: автореф. дис. ... канд. филол. наук / С. І. Дорошенко. – К., 1955.

1956 рік

6. Дорошенко С. І. Боротьба за грамотність і культуру мови учнів в умовах діалектного оточення / С. І. Дорошенко. – Суми, 1956. – 32 с.

1958 рік

7. Дорошенко С. І. Роль поточного опитування у підвищенні успішності з української мови / С. І. Дорошенко // Українська мова в школі. – 1958. – № 4. – С. 56-62.

1959 рік

8. Дорошенко С. І. Викладання фонетики української мови в школах з російською мовою навчання / С. І. Дорошенко. – Суми, 1959. – 28 с.

9. Дорошенко С. І. Словник діалектної лексики / С. І. Дорошенко // Республіканська діалектологічна нарада. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – С. 26-32.

10. Дорошенко С. І. Рецензія на «Посібник для занять з української мови у 8-10 класах» / С. І. Дорошенко // Українська мова в школі. – 1959. – № 2. – С. 72-74.

1960 рік

11. Дорошенко С. І. Вплив полтавських діалектів на говори середнього Посейм'я / С. І. Дорошенко // Середньонаддніпрянські говори. – К.: Вид-во АН УРСР, 1960. – С. 165-170.

12. Дорошенко С. І. Лексичні особливості говорів Сумщини / С. І. Дорошенко // Тези доповідей звітної наукової сесії кафедр інституту. – Суми, 1960. – С. 16-17.

1961 рік

13. Дорошенко С. І. Діалектний словник Сумщини /

С. І. Дорошенко // Праці X Республіканської діалектологічної наради. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. – С. 126-131.

14. Дорошенко С. І. Синтаксис говорів середнього Посейм'я в його відношенні до синтаксису української літературної мови / С. І. Дорошенко // Тези доповідей наукової сесії кафедр інституту. – Суми, 1961. – С. 6-7.

1962 рік

15. Дорошенко С. І. Лінгвістичний гурток – одна із форм позакласної роботи з піонерами / С. І. Дорошенко // Піонерії Сумщини – 40 років. – Суми, 1962. – С. 61-68.

16. Дорошенко С. І. Матеріали до словника діалектної лексики Сумщини / С. І. Дорошенко // Діалектологічний бюлетень. – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – Вип. 9. – С. 101-123.

1963 рік

17. Дорошенко С. І. Населення / С. І. Дорошенко // Довідник-путівник «Сумщина». – Харків, 1963. – С. 37-40.

18. Дорошенко С. І. Особливості словозміни говорів середнього Посейм'я / С. І. Дорошенко // Доповіді та повідомлення звітної конференції викладачів інституту. – Суми, 1963. – С. 44-47.

1964 рік

19. Дорошенко С. І. Питальник до укладання діалектологічного словника Сумщини і прилеглих до неї областей / С. І. Дорошенко. – Суми, 1964. – 38 с.

1965 рік

20. Дорошенко С. І. Стилїстика української мови: Програма для філологічних факультетів педінститутів / С. І. Дорошенко. – К.: Рад. школа, 1965. – 28 с.

1967 рік

21. Дорошенко С. І. Зауваження до проекту програми з української мови середньої школи / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1967. – № 3. – С. 77-78.

22. Дорошенко С. І. Практикум з курсу стилїстики української

мови: посібник для студентів-заочників педагогічних інститутів з спеціальності «Українська мова і література» / С. І. Дорошенко. – К.: Рад. школа, 1967. – 63 с.

1968 рік

23. Дорошенко С. І. Вступ до мовознавства: Програма для студентів з спеціальності «українська мова і література» / С. І. Дорошенко. – К.: Рад. школа, 1968. – 17 с.(у співавторстві).

24. Дорошенко С. І. Рецензія на книгу «Практична стилістика сучасної української мови» (автор А.П. Коваль) / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1968. – № 6. – С. 90-91.

25. Дорошенко С. І. Роль «Вступу до мовознавства» в оволодінні першокурсниками нормами усного літературного мовлення / С. І. Дорошенко // Республіканська наукова конференція, присвячена вивченню українського літературного мовлення. – К.: Рад. школа, 1968. – С. 132-134.

1969 рік

26. Дорошенко С. І. Робота над стилістикою української мови в середній школі / С. І. Дорошенко // Матеріали наукової сесії, присвяченої 50-річчю Харківського державного педагогічного інституту. – Харків, 1969. – С. 115-116.

1970 рік

27. Дорошенко С. І. Розвиток мов народів СРСР / С. І. Дорошенко // Научный журнал Магдебургского педагогического института – Магдебург, ГДР. – 1970. – № 5. – С. 54-72. (нім. мовою).

1971 рік

28. Дорошенко С. І. Вступ до мовознавства: Програма для філологічних факультетів педінститутів / С. І. Дорошенко. – К.: Вища школа, 1971. – 15 с.

29. Дорошенко С. І. З досвіду вивчення курсу «Вступ до мовознавства» студентами-заочниками / С. І. Дорошенко // Заочна педагогічна освіта. – Вип. 2. – К.: Вища школа, 1971. – С. 27-32.

30. Дорошенко С. І. Рецензія на збірник «В.І. Ленін про розвиток національних мов» / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1971. – № 8. – С. 87-89.

31. Дорошенко С. І. Стилiстика української мови: Програма для філологічних факультетів педінститутів / С. І. Дорошенко. – К.: Вища школа, 1971. – 28 с.

1972 рік

32. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови: програма для студентів педінститутів з спеціальності 2101 / С. І. Дорошенко. – К., 1984. 28 с.

1974 рік

33. Дорошенко С. І. Вступ до мовознавства: навчальний посiбник для студентів філологічних спеціальностей університетів і педінститутів / С. І. Дорошенко. – К.: Вища школа, 1974. – 295 с.

1975 рік

Рецензії:

34. Рецензія на книгу «Сучасна українська літературна мова: Стилiстика» // Українська мова і література в школі. – 1974. – № 5. – С. 89-91.

35. Мовознавство. – 1975. – № 5. – С. 93-95.

36. Українська мова і література в школі. – 1975. – № 3. – С. 93-95.

1976 рік

37. Дорошенко С. І. Взаємодія наукового стилю з іншими функціональними стилями української мови / С. І. Дорошенко // Науково-технічний прогрес і мова. – Житомир, 1976. – С. 76-78.

38. Дорошенко С. І. Безсполучникові складні речення: методичні рекомендації вчителям української мови / С. І. Дорошенко. – Харків, 1976. – 28 с.

1978 рік

39. Дорошенко С. І. Безсполучникові складні речення в системі синтаксичних синонімів / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1978. – № 5. – С. 37-40.

1979 рік

40. Дорошенко С. І. Безсполучникові складні речення зіставно-протиставного значення / С. І. Дорошенко // Українське мовознавство. – Вип. 7. – К.: Вища школа, 1979. – С. 47-54.

1980 рік

41. Дорошенко С. І. Безсполучникові складні речення / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1980. – № 5. – С. 20-26.

42. Дорошенко С. І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові / С. І. Дорошенко. – Харків: Вища школа, 1980. – 150 с. Рецензія: Мовознавство. – 1981. – № 3. – С. 93-94.

43. Дорошенко С. І. Співвідносність безсполучникових і сполучникових складних речень / С. І. Дорошенко // Мовознавство. – 1980. – № 2. – С. 21-25.

44. Дорошенко С. И. Стилистические свойства бессоюзных сложных предложений / С. И. Дорошенко // Русский язык и литература в школах Украины. – 1980. – № 6. – С. 18-21.

1981 рік

45. Дорошенко С. И. Бессоюзные сложные предложения в стилях русского языка / С. И. Дорошенко // Научный журнал Магдебургской педагогической школы – Магдебург, ГДР. – 1981. – № 2. – С. 179-184.

46. Дорошенко С. И. Бессоюзные сложные предложения в современном украинском языке: автореф. дис. ... доктора філол. наук / С. И. Дорошенко. – К., 1981. – 47 с.

1982 рік

47. Дорошенко С. І. Безсполучникові складні речення в стилях мови / С. І. Дорошенко // Культура слова. – Вип. 23.– К.: Наукова думка, 1982. – С. 77-80.

1983 рік

48. Дорошенко С. І. З життя імен / С. І. Дорошенко // Прапор. – 1983. – № 10. – С. 127-128.

49. Дорошенко С. І. Методичні вказівки до практичних і семінарських занять з курсу «Вступ до мовознавства» / С. І. Дорошенко. – Харків, 1983. – 29 с.

50. Дорошенко С. І. Рецензія на доповідь І.Фонтайне про складні речення і принципи їх аналізу / С. І. Дорошенко // Матеріали ІХ Міжнародного съезда славистов. – К., 1983.– С. 83-84.

1984 рік

51. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови: Програма для педучилищ з спеціальності «викладання в початкових класах» / С. І. Дорошенко. – К.: Рад. школа, 1984. – 27 с. (у співавторстві).

52. Дорошенко С. І. Рецензія на книгу «Марксистсько-ленінська методологія вивчення лінгвістичних об'єктів» / С. І. Дорошенко // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1984. – № 4. – С. 77-78.

1985 рік

53. Дорошенко С. І. Граматична стилістика української мови: Книга для учнів / С. І. Дорошенко. – К.: Рад. школа, 1985. – 200 с.

54. Дорошенко С. І. Допитливим / С. І. Дорошенко // Назви горять: методичні рекомендації на допомогу краєзнавчим та лінгвістичним гурткам середньої школи. – Харків, 1985. – С. 3-9.

55. Дорошенко С. І. Рецензія на збірник «Культура слова» (Вип. 25-26, 1983, 1984) / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1985. – № 4. – С. 77-78.

56. Дорошенко С. І. Українська мова: Програма педучилищ з спеціальності «викладання в початкових класах» / С. І. Дорошенко. – К.: Рад. школа, 1985. – 28 с.

1986 рік

57. Дорошенко С. І. Рецензія: Українська мова і література в школі / С. І. Дорошенко. – 1986. – № 10. – С. 78-79.

1987 рік

58. Дорошенко С. І. Державний екзамен з української мови та методики її викладання: програма для педучилищ / С. І. Дорошенко. – К., 1987. – 14 с.

59. Дорошенко С. И. Задания и методические указания к ним по изучению методики преподавания русского языка в начальных классах школ с украинским языком преподавания: для студентов педагогических факультетов / С. И. Дорошенко. – Харьков, 1987. – 36 с. (у співавторстві).

60. Дорошенко С. І. Наукові основи синтаксису складного речення української мови / С. І. Дорошенко // Програма XXXXII звітної наукової конференції за 1986 рік. – Харків, 1987. – С. 59-60.

61. Дорошенко С. І. Рецензія на книгу «Секреты пунктуации» / С. І. Дорошенко // Русский язык в национальной школе. – Москва. – 1987. – № 4. – С. 60-61. (у співавторстві).

62. Дорошенко С. І. Складні безсполучникові речення як окремий тип складних конструкцій / С. І. Дорошенко // Мовознавство. – 1987. – № 1. – С. 47-51.

1988 рік

63. Дорошенко С. І. Грамматическая природа предикативных частей сложного предложения / С. І. Дорошенко // Ленинские чтения. – Харьков, 1988. – 32 с.

64. Дорошенко С. І. Методические рекомендации по методике преподавания русского языка (для студентов педагогического факультета) / С. І. Дорошенко. – Харьков, 1988. – 30 с. (у співавторстві).

1989 рік

65. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови: навчальний посібник для учнів педучилищ / С. І. Дорошенко. – К.: Вища школа, 1989. – 398 с. (у співавторстві).

66. Дорошенко С. І. Рецензія на книгу В.М. Русанівського «Структура лексичної і граматичної семантики» / С. І. Дорошенко // Мовознавство. – 1989. – № 3. – С. 75-77.

67. Дорошенко С. І. Українська мова: програма для педучилищ / С. І. Дорошенко. – К.: Міносвіти, 1989. – 27 с.

1990 рік

68. Дорошенко С. І. Звуки чи фонемі вивчають учні? / С. І. Дорошенко // Мовознавство. – 1990. – № 2. – С. 46-50.

69. Дорошенко С. І. З увагою до принципу науковості в методиці української мови / С. І. Дорошенко // Актуальні питання вивчення у вузі курсу методики викладання мови і літератури. – Ніжин, 1990. – С. 26-30.

70. Дорошенко С. И. Методические рекомендации к контрольным работам по методике русского языка (для студентов заочного отделения педагогического факультета) / С. И. Дорошенко. – Харьков, 1990. – 26 с. (у співавторстві).

71. Дорошенко С. І. Рецензія на книгу А. П. Коваль «Життя і пригоди імен» / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 1. – С. 87-88.

72. Дорошенко С. І. Співвідношення основ шкільних підручників української і російської мов / С. І. Дорошенко // Шляхи посилення практичної спрямованості у викладанні близькоспоріднених мов. – Одеса, 1990. – С. 11-12.

1991 рік

73. Дорошенко С. І. Рецензія на книгу І.Р. Вихованця «Таїна слова» / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 10. – С. 90-92.

74. Дорошенко С. И. Семантико-структурная классификация бессоюзных сложных предложений / С. И. Дорошенко // Семантика и прагматика языковых единиц: сборник научных трудов. – Харьков, 1991. – С. 134-136.

75. Дорошенко С. І. Формування чуття слова під час вивчення оповідання Гр. Тютюнника «Перед грозою» / С. І. Дорошенко // Мова в системі початкового навчання. – Полтава, 1991. – С. 154-155. (у співавторстві).

1992 рік

76. Дорошенко С. І. Вузівські програми з мовознавчих дисциплін потребують удосконалення / С. І. Дорошенко // Шляхи і засоби підготовки вчителя української мови і літератури на сучасному етапі: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. – Херсон, 1992. – С. 12-13.

77. Дорошенко С. І. До питання про граматичний статус дієприслівника / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Харків, 1992. – С. 13-17.

78. Дорошенко С. І. Критерію доцільності – статус загальнодидактичного принципу / С. І. Дорошенко // Сучасні аспекти дослідження граматики української мови і лінгвістичні основи викладання шкільного курсу: тези Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава, 1992. – С. 43-44.

79. Дорошенко С. І. Курс практикуму з української мови необхідно перебудувати / С. І. Дорошенко // Шляхи посилення ефективності практичного курсу української мови та виховання читацької майстерності: матеріали обласної міжвузівської науково-методичної конференції. – Ч. II. – Одеса, 1992. – С. 4-5.

80. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови: навчальний посібник / С. І. Дорошенко. – 2-е перер. і доп. вид. – К.: Вища школа, 1992. – 396 с. (у співавторстві).

81. Дорошенко С. И. Осмысление основного критерия классификации согласных (на примере звука [в] украинского литературного языка) / С. И. Дорошенко // Развитие коммуникативных способностей при изучении филологии в вузе и школе: сб. научных трудов. – Харьков, 1992. – С. 3-6.

82. Дорошенко С. І. Співвідношення наукової і шкільної граматики / С. І. Дорошенко // Українська мова і література в школі. – 1992. – № 2. – С. 51-53.

1993 рік

83. Дорошенко С. І. Звук [в] української мови / С. І. Дорошенко // Культура слова. – Вип. 44. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 50-52.

84. Дорошенко С. І. Про зміст лінгвістичних дисциплін у вузівській підготовці вчителів початкових класів / С. І. Дорошенко // Розбудова національної початкової школи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава, 1993. – С. 112-114.

85. Дорошенко С. І. Рецензія на наукове видання – препринт С. В. Ломакович «Семантична організація займенниково-співвідносних речень у сучасній українській мові» / С. І. Дорошенко // Семантична організація займенниково-співвідносних речень у сучасній українській мові. – К.: НМК ВО, 1993. – 73 с.

1995 рік

86. Дорошенко С. І. Робота з орфограмами на уроках письма в 1-му класі / С. І. Дорошенко // Початкова школа. – 1995. – № 12. – С. 19-20. (у співавторстві).

1996 рік

87. Дорошенко С. І. До питання про семантико-структурну класифікацію безсполучникових складних речень / С. І. Дорошенко // Мовознавство: тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців. – Харків: Око, 1996. – С. 186-188.

88. Дорошенко С. І. «І упала на коліна тиша перед громом» (антоніми в поезії Василя Симоненка) / С. І. Дорошенко // Тенденції розвитку української літератури та літературної критики нових часів. – Харків, 1996. – С. 65-70.

89. Дорошенко С. І. Осмислене письмо за зразком як засіб формування правописних навичок у першокласників: методичні рекомендації / С. І. Дорошенко. – Полтава, 1996. – 29 с. (у співавторстві).

90. Дорошенко С. І. Функціонально-комунікативний підхід як засіб формування граматичних умінь молодших школярів / С. І. Дорошенко // Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу в початкових класах та дошкільних закладах: збірник статей за матеріалами міжвузівської науково-практичної конференції. – Ч. II. – Полтава, 1996. – С. 78-84. (у співавторстві).

1997 рік

91. Дорошенко С. І. До проблеми розрізнення понять «приєднання» і «парцеляція» / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: науковий вісник. – Вип. 3. – Харків, 1997. – С. 132-137.

92. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення / С. І. Дорошенко. – Харків, 1997. – 108 с.

93. Дорошенко С. І. Чинний «Український правопис» потребує доопрацювання / С. І. Дорошенко // Тези наукової конференції з проблем сучасного українського правопису і термінології. – К., 1997. – С. 45-46.

1998 рік

94. Дорошенко С. І. Оглушення дзвінких у кінці слова – орфографічна норма української мови / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Вип. 1. – Харків, 1998. – С. 3-11.

95. Дорошенко С. І. Рецензія на книгу І.І.Слинька та ін. «Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання» / С. І. Дорошенко // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. – Т. 6. – Харків, 1998. – С. 229-235.

96. Дорошенко С. І. Слово про колегу – вченого і викладача (Л. А. Лисиченко) / С. І. Дорошенко // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – Харків, 1998. – С. 3-9.

1999 рік

97. Дорошенко С. І. Методичні рекомендації до написання дипломних робіт з лінгвістичних дисциплін / С. І. Дорошенко. – Харків: РЦНІТ, 1999. – 20 с.

98. Дорошенко С. І. Рецензія на книгу Г.Ф.Калашникової «Синтаксис многокомпонентного сложного предложения в системе филологического образования в вузе и школе: учебно-методическое пособие» / С. І. Дорошенко // Язык и литература в школе: Украинский вестник. – Харьков. – 1999. – № 1-2. – С. 40-41.

2000 рік

99. Дорошенко С. І. Антоніми в ліриці В. Симоненка / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Вип. 3. – Харків: ХДПУ, 2000. – С. 27-31.

100. Дорошенко С. І. Багатозначність слів й омоніми / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Вип. 5. – Харків: ХДПУ, 2000. – С. 20-24.

101. Дорошенко С. І. Безсполучникове складне речення / С. І. Дорошенко // Українська мова: Енциклопедія – К.: Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2000 – С. 397-400; 2004. – С. 44.

102. Дорошенко С. І. Функціонування сполучників *щоб* і *аби* в складнопідрядних реченнях мети / С. І. Дорошенко // Вісник Харківського університету.– № 491. – Харків, 2000. – С. 397-400.

2001 рік

103. Дорошенко С. І. До питання про семантико-структурну класифікацію безсполучникових складних речень / С. І. Дорошенко // Слобожанщина. – Харків, 2001. – № 18. – С. 66-69.

104. Дорошенко С. І. Культура усного мовлення державного управлінця / С. І. Дорошенко. – Харків, 2001. – 96 с.

105. Дорошенко С. І. Основи наукових досліджень з лінгвістики / С. І. Дорошенко. – Харків: Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2001. – 76 с.

106. Дорошенко С. І. Розрізнення інваріантів, варіантів і синонімів у складних безсполучникових реченнях / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні студії: збірник наукових праць. – Вип. 7. – Донецьк: Дон НУ, 2001. – С. 72-75.

107. Дорошенко С. І. Станіслав Борисович Стасевський / С. І. Дорошенко // Слобожанщина. – Харків, 2001. – № 20. – С. 72-73.

108. Дорошенко С. І. Україністика – історія і сучасність / С. І. Дорошенко // Слобожанщина. – Харків, 2001. – № 18. – С. 45-53.

109. Дорошенко С. І. Ще раз про нову редакцію «Українського правопису» / С. І. Дорошенко // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка: збірник наукових праць. – Луганськ, 2001. – № 4. – С. 127-134.

2002 рік

110. Дорошенко С. І. Життя без коректур (спогади про В. Д. Тимченка) / С. І. Дорошенко // Від бароко до постмодерну. – Харків, 2002. – С. 4-10.

111. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення: навчальний посібник / С. І. Дорошенко. – 2-е вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», 2002. – 144 с.

112. Дорошенко С. І. Шляхи підвищення усного і писемного мовлення майбутніх класоводів / С. І. Дорошенко // Початкова школа. – 2002. – № 7. – С. 58-59.

2003 рік

113. Дорошенко С. І. «Вступ до мовознавства» – пропедевтичний курс загального мовознавства (шляхи практичного втілення мети і завдань курсу) / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Харків: ТОВ «Едена», 2003. – Вип. 10. – С. 7-12.

114. Дорошенко С. І. Вчимося говорити правильно і гарно / С. І. Дорошенко // Вивчаємо українську мову та літературу: науково-методичний журнал. – Харків: Основа. – 2003. – № 4. – С. 3-6.

115. Дорошенко С. І. Запитання і завдання до семінарських і практичних занять з курсу «Вступ до мовознавства» / С. І. Дорошенко. – Харків, 2003. – 35 с. (у співавторстві).

116. Дорошенко С. І. Культура мовлення радіо і телебачення / С. І. Дорошенко // На ниві української філології: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – С. 219-224.

2004 рік

117. Дорошенко С. І. Іван Олександрович Наумов у моїй пам'яті / С. І. Дорошенко // Наумівські читання: збірник наук. праць. – Вип. № 1. – Харків, 2004. – С. 16-17.

118. Дорошенко С. І. Новій навчальній дисципліні – наукову концепцію / С. І. Дорошенко // Вісник Сумського державного університету: Серія «Філологічні науки». – 2004. – № 1. – С. 6-8.

119. Дорошенко С. І. Розширення сполучних виразів у складнопідрядних реченнях в сучасній українській мові / С. І. Дорошенко // Функціонально-комунікативні аспекти граматики і тексту. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – С. 36-38.

2005 рік

120. Дорошенко С. І. Естафета поколінь Харківської філологічної школи в педагогічному університеті / С. І. Дорошенко // Від бароко до постмодерну: збірник наукових праць кафедри української та світової літератури – Харків, 2005. – С. 314-322.

121. Дорошенко С. І. Методичні рекомендації до написання дипломних і магістерських робіт з української мови і методики її викладання / С. І. Дорошенко. – Х.: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2005. – 20 с.

122. Дорошенко С. І. Мовна мозаїка / С. І. Дорошенко // Українська мова. – 2005. – № 2. – С. 43, 55, 70.

123. Дорошенко С. І. Полісемія та омонімія: розрізнення понять / С. І. Дорошенко // Вивчаємо українську мову та літературу: науково-методичний журнал. – Харків: Основа. – 2005. – № 6. – С. 2-3.

124. Дорошенко С. І. Практичне освоєння процесів асиміляції і дисиміляції у вступному курсі загального мовознавства / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Вип. 15. – Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2005. – С. 160-167.

2006 рік

125. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / С. І. Дорошенко. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 288 с.

126. Дорошенко С. І. Одиничні дієприслівники і дієприслівникові звороти як елементи образної системи мови / С. І. Дорошенко // Філологія: збірник наукових праць. – № 1. – Харків, 2006. – С. 20-25.

127. Дорошенко С. І. Пізнавальні завдання початкового курсу загального мовознавства / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Вип. 20. – Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2006. – С. 138-146.

128. Дорошенко С. І. Функціонування дієприслівника у нормативно-правових актах / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Вип. 18. – Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2006. – С. 70-75. (у співавторстві).

2007 рік

129. Дорошенко С. І. Науково-педагогічні пріоритети Є. П. Голобородько / С. І. Дорошенко // Голобородько Є. П. Педагогічна онтософія: проблеми і перспективи: науково-педагогічні праці. – Т. 2. – Херсон: ВАТ ХМД, 2007. – С. 5-10.

130. Дорошенко С. І. Помітний внесок у вивчення теоретичних основ синтаксису (рецензії на праці А.П. Загнітка) / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні студії: збірник наук. праць. – Вип. 15. – Донецьк: Дон НУ, 2007. – С. 528-531.

131. Дорошенко С. І. Українська мова професійного спілкування: посібник для студентів вищих аграрних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / С. І. Дорошенко. – Суми: Довкілля, 2007. – 282 с. (у співавторстві).

132. Дорошенко С. І. Функціонування безсполучникових складних речень у художньому стилі / С. І. Дорошенко // Ритми сучасної філології: збірник наук. статей. – Львів: Паіс, 2007. – С. 298-303.

2008 рік

133. Дорошенко С. І. Завжди у творчому пошуку / С. І. Дорошенко // Слово. Думка. Людина: збірник наукових праць із актуальних проблем лінгвістики. (До 80-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Л.А. Лисиченко). – Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2008. – С. 5-10.

134. Дорошенко С. І. Речення з дієприслівниковими зворотами і дієприслівникові звороти як газетні заголовки / С. І. Дорошенко // Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Вип. 24. – Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2008. – С. 117-121. (у співавторстві).

135. Дорошенко С. І. Творчий пошук триває (до 80-річчя Л. А. Лисиченко) / С. І. Дорошенко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2008. – № 8. – С. 2-5.

2009 рік

136. Дорошенко С. І. Мову треба плекати, а не руйнувати / С. І. Дорошенко // Лінгвістична палітра: збірник наукових праць з актуальних проблем лінгвістики. – Харків, 2009. – С. 313-319.

137. Дорошенко С. І. Наукові простори. – Харків, 2009. – 485 с.

2010 рік

138. Дорошенко С. І. Культура усного мовлення: граматичний і синтаксичний аспекти / С. І. Дорошенко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2010. – № 7. – С. 3-8.

139. Дорошенко С. І. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. І. Дорошенко. – К., 2010 (у співавторстві).

140. Дорошенко С. И. Признанный ученый / С. И. Дорошенко // Наука и жизнь. – Харьков, 2010.

141. Дорошенко С. І. Фронтіві роки / С. І. Дорошенко // «І доки є пам'ять у людей» і «Народні оповідання про Велику Вітчизняну війну». – Харків, 2010.

2011 рік

142. Дорошенко С. І. Безсполучникові складні речення в ролі заголовків газетних статей / С. І. Дорошенко // Незгасимий словоцвіт: збірник наукових праць на пошану професора Володимира Семеновича Калашника. / Уклад. Микола Філон, Тетяна Ларіна. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – С. 319-325.

143. Дорошенко С. І. Передмова / С. І. Дорошенко // С. Корнієнко. Лексичні старослов'янські в українській літературній мові ХІХ ст. (семантичний і стилістичний аспекти). – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – С.19-20.

144. Дорошенко С. І. Юрій Федорович Прадід як особистість / С. І. Дорошенко // Юрій Прадід. Життя у творчості, творчість у житті: До 55-річчя від дня народження і 30-річчя науково-педагогічної діяльності: – Сімферополь: ИП «АРИАЛ», 2011. – С.19-20.

2012 рік

145. Дорошенко С. І. До питання про розмовний характер безсполучникових складних речень у сучасній українській мові / С. І. Дорошенко // Мова. Культура. Взаєморозуміння : зб. наук. праць. – Дрогобич : Коло, 2012. – Вип. II. С. 152-159.

146. Дорошенко С. І. Переднє слово / С. І. Дорошенко // Ці невичерпні глибини мови: наукова монографія. – Х.: Видавнича група «Основа», 2012. – С. 5 – 11.

147. Дорошенко С. І. Перший в Україні паремійний словник як комунікативний кодекс українців / С. І. Дорошенко // Українська мова. – 2012. – № 4. – С.107-112.

**Кандидатські дисертації, виконані
під керівництвом С.І. Дорошенка**

1988 рік

1. Алексеюк М. И. Предикативные наименования лиц в современном украинском языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.02. / М. И. Алексеюк. – Харьков, 1988. – 23 с.

1989 рік

2. Гамова А. И. Синтаксическое выражение цели в современном украинском литературном языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.02. / А. И. Гамова. – Харьков, 1989. – 24 с.

1992 рік

3. Степул О. Л. Безсполучникові складні речення із значенням зіставності і протиставності в українській мові: автореф. дис. ...канд. филол. наук: спец. 10.02.02. / О. Л. Степул. – Харків, 1992. – 20 с.

1994 рік

4. Глотова О. В. Функціонально-синтаксичний аналіз категорії причиновості в сучасній українській літературній мові: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.02. / О. В. Глотова. – Харків, 1994. – 16 с.

1995 рік

5. Олійник С. П. Осмислене письмо за зразком як засіб формування правописних навичок у першокласників: автореф. ... канд. филол. наук: спец. 13.00.02./ С. П. Олійник. – Харків, 1995. – 24 с.

6. Черновол-Ткаченко Р. І. Формування орфографічної грамотності з української мови в російськомовних першокласників: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 13.00.02. / Р.І. Черновол-Ткаченко. – Харків, 1995. – 24 с.

7. Чернушенко Н.М. Безсполучникові умовно-наслідкові речення в функціонально-синтаксичному аспекті: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.02. / Н.М. Чернишенко. – Харків, 1995. – 29 с.

1999 рік

8. Беценко Т. П. Структура і поетичні функції атрибутивних словосполучень у поезіях шістдесятників: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.01. / Т. П. Беценко. – Харків, 1999. – 20 с.

9. Загревський Є. І. Безсполучникові складні речення з пояснювальним компонентом у сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. / Є. І. Загревський. – Харків, 1999. – 20 с.

2001 рік

10. Мясоєдова С. В. Категорія спонування і її вираження в непрямих висловленнях сучасної української мови: автореф. ...канд. філол. наук: спец. 10.02.01. / С. В. Мясоєдова. – Харків, 2001. – 19 с.

11. Кринська Н. В. Семантико-синтаксична категорія наслідку в складному реченні у книжних стилях сучасної української мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. / Н. В. Кринська. – Харків, 2001. – 16 с.

2002 рік

12. Телєжкіна О. О. Безсполучникові складні речення з компонентом обґрунтування: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. / О. О. Телєжкіна. – Харків, 2002. – 18 с.

2004 рік

13. Беляєва Т. В. Варіантність і синонімія в умовно-наслідкових складних реченнях: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. / Т. В. Беляєва. – Харків, 2004.– 20 с.

2005 рік

14. Ващенко О. І. Валентна і невалентна сполучуваність відприкметникових іменників у сучасній українській мові: автореф. дис. ...канд. філол. наук: спец. 10.02.01. / О. І. Ващенко. – Харків, 2005. – 20 с.

2007 рік

15. Марцин С. О. Нові явища у функціонально-стильовій диференціації безсполучникових складних речень в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. / С. О. Марцин. – Харків, 2007. – 20 с.

16. Лисак Л. К. Синтаксико-стилістичні функції речень з дієприслівником у стилях сучасної української мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. / Л. К. Лисак. – Харків, 2007. – 20 с.

Підготувала магістрант Юлія Грицай

Кваша (Тараненко) Віра Олександрівна (1.10.1930 – 22.07.2005) – старший викладач кафедри української мови

У 1953 р. закінчила Сумський державний педагогічний інститут, отримала кваліфікацію вчителя української мови і літератури (диплом з відзнакою). Була залишена викладачем на кафедрі української мови. Деякий час працювала асистентом кафедри української літератури.

Після великої перерви, пов'язаної з сімейними обставинами, повернулася на кафедру української мови, де почала працювати з 1 листопада 1963 року на посадах асистента, викладача, а з 1.09.1976 старшого викладача кафедри української мови. Читала лекції, вела практичні та лабораторні заняття з сучасної української літературної мови, стилістики української мови. У СумДПІ імені А.С. Макаренка пропрацювала до виходу на пенсію у квітні 1990 року.

Світлу пам'ять про високий професіоналізм і людяність Віри Олександрівни зберігають її численні випускники, серед яких і викладачі кафедри української мови Н. П. Дейниченко, Ю.В. Паляничко, В. В. Герман, Л. М. Лиманчук, колишні викладачі Л. М. Михайлюк, О. І. Книш, а також викладачі кафедри української літератури О. Р. Єременко, В. А. Захарова, М. П. Домчук. Педагогічну династію, започатковану В. О. Квашею, продовжує її дочка А. А. Силка. Разом вони присвятили навчанню і роботі в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка 65 років.

Кулікова Олена Анатоліївна – старший лаборант кафедри української мови, викладач-сумісник

У 2010 р. з відзнакою закінчила магістратуру Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, присвоєно кваліфікацію «викладач української мови і літератури, учитель української мови і літератури, зарубіжної літератури, англійської мови». У 2011 р. на відмінно склала кандидатські іспити з філософії та іноземної мови зі спеціальності 10.02.01. Працювала вчителем англійської мови,

української мови та літератури Степанівської ЗОШ №1. Працювала на кафедрі української мови у 2014-2016 рр.

Наукові інтереси: синтаксис поетичного мовлення, етнолінгвістика.

Публікації

2008

1. Кулікова О. А. Екзистенційні виміри художньої концепції особистості жінки в прозі Марії Матіос / О. А. Кулікова // Збірник наукових праць магістрантів «Актуальні питання філології та методології» – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – С. 145-152.

2011 рік

2. Кулікова О. А. Концепт «гріх» у мовній картині світу українців (на матеріалі фразеологізмів та паремій) / О. А. Кулікова // Філологічні науки: синхронічний та діахронічний аспекти. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – С. 137-146.

2014 рік

3. Кулікова О. А. Актуалізація експресивно-модальних значень у реченнях фразеологізованої структури (на прикладі висловлювань, побудованих за схемою «Щоб+V_{fin}it») / О. А. Кулікова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – Випуск 10. – Одеса, 2014 – С. 24-31.

Підготувала магістрант Юлія Грицай

Кумеда Олена Павлівна – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Народилася в місті Суми 7 серпня 1981 року. У 1998 році закінчила Сумську ЗОШ № 6; вступила на філологічний факультет (спеціальність – учитель української мови і літератури та зарубіжної літератури) Сумського педагогічного інституту імені А. С. Макаренка У 2003 р. із відзнакою закінчила філологічний факультет СумДПУ імені А.С.Макаренка.

Трудову діяльність розпочала одразу після завершення навчання (1.09.2003) головним редактором загальноуніверситетської газети «Гаудеамус».

Викладач кафедри української мови з 2004; у 2014-2017 рр. виконувала обов'язки заступника завідувача кафедри.

Кандидатську дисертацію «Ідіолект П. О. Куліша на тлі східнополіського діалекту» без навчання в аспірантурі успішно захистила в 2011 році в Інституті української мови НАН України під керівництвом д. філол. наук, проф., завідувача відділу діалектології, директора Інституту української мови НАН України Павла Юхимовича Гриценка; від 16.05.2014 присвоєно вчене звання доцента. Авторка близько 50 наукових та навчально-методичних праць. Співпрацює з відділом діалектології Інституту української мови НАН України, зокрема під керівництвом завідувача відділу, директора Інституту української мови д. філол. н., проф. П. Ю. Гриценка підготувала до друку монографію «Мова Пантелеймона Куліша та його східнополіське діалектне оточення».

У 2012–2015 рр. член науково-дослідної лабораторії «Український фольклор та фольклор національних меншин в умовах глобалізації».

З 2016 р. член науково-дослідної лабораторії при кафедрі української мови «Академічна культура дослідника в освітньому

просторі».

2017-2020 рр. – лекторка української мови на кафедрі русистики Університету ім. Костянтина Філософа в м. Нітра (Словацька республіка).

З 2021 р. відповідальний виконавець наукової теми «Текст у сучасних дослідницьких парадигмах» (реєстраційний номер 0121U108213, 2021 - 2023 рр.).

У 2022 р. здобула кваліфікацію судового експерта за спеціальністю 1.2 «Лінгвістичне дослідження мовлення».

Бере активну участь у міжнародних і всеукраїнських конференціях. Керує дипломними та магістерськими роботами на кафедрі української мови, готує студентів до участі у всеукраїнських олімпіадах та конкурсах; член журі обласного туру Всеукраїнського конкурсу знавців української мови імені П. Яцика.

Наукова інтереси: історія української мови; історія української літературної мови; проблеми взаємодії діалектів і літературної мови; українська діалектологія та глотогенез, зв'язки слов'янських діалектних систем.

Нагороджена грамотами Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за якісну підготовку студентів-філологів.

Публікації

2005 рік

1. Кумеда О. П. Розвиток духовної культури творчої особистості засобами благодатного слова (гомілетики) в контексті інноваційних пошуків освітян у галузі педагогічного красномовства / О. П. Кумеда // Педагогічні науки : збірник наукових праць. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – С. 363–371.

2. Кумеда О. П. Засоби художньої виразності в гомілетичній комунікації // Філологічні науки : збірник наукових праць / О. П. Кумеда. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – С. 47–55.

2006 рік

3. Кумеда О. П. Рефлексія етимологічного [о] в мові творів П.Куліша // Філологічні науки : збірник наукових праць / О. П. Кумеда. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – С. 68–76.

2007 рік

4. Кумеда О. П. Народнорозмовна основа ідіолекту П.Куліша // Філологічні науки: збірник наукових праць/ О. П. Кумеда. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – С. 33–39.

5. Кумеда О. П. Твори П. Куліша як джерело словника Б. Грінченка / О. П. Кумеда // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. – Луганськ, 2007. – №15 (131). – С. 267–272.

2008 рік

6. Кумеда О. П. Рефлекси давнього ё в мові творів П. Куліша / О. П. Кумеда // Філологічні науки : зб. наук. праць. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – С. 69–75.

2010 рік

7. Кумеда О. П. Лексичні регіоналізми в першодруках П. Куліша / О. П. Кумеда // Культура слова. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – Вип. 72. – С. 31–36.

8. Кумеда О. П. Джерела варіантності в мові першодруків творів П. Куліша/ О. П. Кумеда // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць / МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; відп. ред. Г. І. Мартинова. – Черкаси : Видавець Ю. Чабаненко. – 2010. – Вип. 10. – С. 131–136.

9. Кумеда О. П. Форми іменників II відміни в мові першодруків П. Куліша/ О. П. Кумеда // Література та культура Полісся ; відп. ред. і упорядник Г. В. Самойленко. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – Вип. 59 : Спадщина П. Куліша і її роль у розвитку української мови, літератури та культури. – С. 122–128.

10. Кумеда О. П. Мовні погляди П. Куліша і мова його творів / О. П. Кумеда // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць / відп. ред. М. Я. Плющ. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 6. – С. 27–31.

11. Кумеда О. П. Вказівні займенники в мові першодруків П. Куліша / О. П. Кумеда // Філологічні науки : синхронічний та діахронічний аспекти : зб. наук. праць / за заг. ред. Л. М. Горболіс. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – Вип. 2. – С. 30–37.

2011 рік

12. Кумеда О. П. Дієслівні форми в мові першодруків П. О. Куліша / О. П. Кумеда // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць / МОНМС України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; відп. ред. Г. І. Мартинова. – Черкаси, 2011. – Вип. 12–13. – С. 46–50.

2012 рік

13. Кумеда О. П. Риси східнополіського вокалізму в мові першодруків П. О. Куліша / О. П. Кумеда // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць / МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; відп. ред. Г. І. Мартинова. – Черкаси : Видавець Ю. Чабаненко. – 2012. – Вип. 13. – С. 25–30.

14. Кумеда О. П. Східнополіський контекст ідіолекту П. О. Куліша / О. П. Кумеда // Фольклор : мовно-літературні особливості дискурсу : [монографія] [С. В. П'ятаченко, Н. І. Кириленко, В. В. Герман та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – С. 141–181.

2013 рік

15. Кумеда О. П. Рефлекси праслов'янського проривного [g] у мові першодруків П. Куліша / О. П. Кумеда // Лінгвістика : зб. наук. праць / [за ред. К. Д. Глуховцевої]. – Луганськ : ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – Вип. № 3 (30). – С. 21–27.

16. Кумеда О. П. Риси східнополіського консонантизму в мові першодруків творів П. О. Куліша / О. П. Кумеда // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки» / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – Кн. 1. – С. 63–67.

17. Кумеда О. П. Методичні рекомендації до курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» / О. П. Кумеда. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 64 с.

18. Кумеда О. Л. Загальнонародна та рідкісна діалектна лексика XIX ст. у мові першодруків творів П. О. Куліша / О. П. Кумеда // Лексикографічний бюлетень : зб. наук. праць / відпов. ред. канд. філол. наук І. С. Гнатюк. – К., 2013. – Вип. 22. – С. 62–72.

2014 рік

19. Кумеда О. П. Діалектна основа мови першодруків П.О. Куліша / О. П. Кумеда // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). – Вип. 5 : зб. наук. праць ; за ред. акад. Л. І. Мацько. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 136–141.

20. Кумеда О. П. Східнополіські риси мови першодруків П. О. Куліша / О. П. Кумеда // Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст : тези доповідей міжнародної конференції ; за ред. П. Ю. Гриценка. Ін-т української мови НАН України. – К. : КММ, 2014. – С. 285–289.

21. Кумеда О. П. П. Куліш і Т. Шевченко: співпраця, редакторські впливи / О. П. Кумеда // Збірник матеріалів обласного науково-практичного семінару молодих науковців «Енергетика Шевченкового слова у вихованні української мовної особистості» (до 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка). – Суми : Сум ДПУ, 2014. – С. 11–12.

22. Кумеда О. П. Форми давального та місцевого відмінків іменників II відміни однини в мові першодруків П. О. Куліша / О. П. Кумеда // Філологічні трактати : Вісник Сум ДУ. – 2014. – Т. 6. – № 1. – С. 91–94.

23. Кумеда О. П. Мова П. Куліша та його східнополіське діалектне оточення : [монографія] ; Інститут української мови НАН України / О. П. Кумеда. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 275 с.

2015 рік

24. Кумеда О. Редакторський вплив Пантелеймона Куліша на мову Тараса Шевченка. *Культура слова*. 2015. Вип. 83. С. 59-65.

2016 рік

25. Кумеда О.П. Той звук, якого українці так часто соромляться... даремно! *Сумщина*. 2016. № 9. С. 5

26. Кумеда О.П. *Повернуті імена*. П. О. Куліш: письменник, етнограф... мовознавець. *Дивослово*. 2016. № 3. С. 42–46.

2017 рік

27. Кумеда О. Бібліотеці – імя Пантелеймона Куліша! Сумщина. 2017. 6 лип. (№ 27). С. 13.

28. Кумеда О. Фонетичний правопис Пантелеймона Куліша і мова його першодруків. ZBIÓR ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH FILOLOGIA, SOCJOLOGIA I KULTUROZNAWS. Випуск 30.01.2017 – 31.01.2017. С.9–16.

29. Одна східнополіська фонетична риса мови першодруків творів П.О. Куліша. *Студії з діалектології. Матеріали і дослідження* / Відп. ред. П.Ю. Гриценко. Інститут української мови НАН України. – Вип. 1. К.: КММ, 2017. С.59–64.

30. Діалект – ідіолект (текст) – літературна норма. Трансформація діалектного континууму і проблеми лінгвоекнології. До 30-річчя Чорнобильської трагедії / Інститут української мови НАНУ. Відп. ред. П.Ю. Гриценко. К.: КММ, 2017. С. 229–236.

2018 рік

31. Академічне викладання дисциплін історико-лінгвістичного циклу у вищій школі // *Slavica Nitrensis : časopis pre výskum slovanských filológií ; hlavný redaktor: prof. PhDr. Jana Sokolová, CSc. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 2018. Č. 2 – S. 100–105.*

32. Кумеда О. Вивчення рис східнополіського говору північного наріччя на матеріалі етнографічних записів XIX ст.: навчально-методичний посібник. Суми: В-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. 68 с.

33. Кумеда О. З досвіду викладання української мови як другої іноземної в словацькому університеті. Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі: збірник наукових праць V Міжнародної науково-практичної конференції (25 – 27 квітня 2018 року). Суми: Сумський державний університет, 2018. Вип. 5. С. 166–177.

2019 рік

34. Кумеда О. До 200-річчя Пантелеймона Куліша. Уваги до стилістично маркованих елементів в мові першодруків П.О.Куліша. *Язык и межкультурные коммуникации: сборник научных статей*. Бел. гос. пед. ун-т им. Максима Танка; редкол. В. Д. Старичёнок и др. Минск: БГПУ, 2019. С. 135–138 <http://elib.bspu.by/handle/doc/45420>

35. Кумеда О. До питання про роль Пантелеймона Куліша в історії української літературної мови. *Zborník vedeckých príspevkov «Slovenské spisovné jazyky v synchrónii a diachrónii: západoslovanský a východoslovanský kontext»*. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. 2019. С. 79 – 84.

36. Кумеда О. «Я є» як спосіб самоідентифікації Бога в тексті Священного Писання. *Slavica Nitrensis : časopis pre výskum slovanských filológií ; hlavný redaktor: prof. PhDr. Jana Sokolová, CSc. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 2019. Č. 1. S. 34–46.*

2020 рік

37. Кумеда О. До питання історії однієї відтопонімичної назви: сумчани – сум'яни – сумці. *Slavica Slovaca ročník 55 (2020). č.1. s. 53–63.* Slavistický ústav Jána Stanislava SAV a Slovenský komitét slavistov, Slovenská republika. Časopis je evidovaný: **SCOPUS**, CEJSH, DOAJ, C.E.E.O.L., ERIH PLUS, MLA, CARHUS Plus + 2014, CIRC, SJR, ProQuest, EBSCO.

2021 рік

38. Кумеда О. Особливості вивчення лексичного складу української мови через порівняльну характеристику лексики слов'янських мов. *Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції. Вип.5. 10-11 грудня 2021 року. С. 26-28.*

39. Chychuk, A., Zorochkina, T., Yachmenyk, M., Kyrylenko, N., Kumeda O., & Mougel, D. (2021). Innovative technologies for the implementation of educational activities in higher education institutions. *Laplage in Journal*, 7(3A), p. 370-377.

40. Кумеда О. Звертання людини до Бога в текстах Нового Заповіту: мовні засоби сакральної адресації на матеріалі перекладу І. І. Огієнка. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип. 41, том 2, 2021. С.119-127. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/41_2021/part_2/20.pdf

41. Кумеда О. Звертання людини до Бога в біблійних текстах: мовні засоби сакральної адресації на матеріалі перекладу І. І. Огієнка. 2021. *Slavica Nitrensis: časopis pre výskum slovanských filológií ; hlavný redaktor: prof. PhDr. Jana Sokolová, CSc. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre*. С. 85–112.

[http://www.krus.ff.ukf.sk/images/Slavica Nitrensis/Slavica%20Nitrensis%202021_1_web](http://www.krus.ff.ukf.sk/images/Slavica_Nitrensis/Slavica%20Nitrensis%202021_1_web)

42. Фонетичні маркери книжності в мові Пантелеймона Куліша. *Культура слова*. 2021. Вип. 94. С. 205-214: <https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2021-2/zbirnyk-kultura-slova-94-2021/fonetychni-markery-knyzhnosti-v-movi-pantelejmona-kulisha.html>

43. Стилiстично маркованi елементи в мовi Пантелеймона Кулiша. *Фiлологiчнi трактати*. 2021. Т. 13, № 2. С. 23-30. [https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2021.13\(2\)-3](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2021.13(2)-3)

44. Кумеда О. Схiднополiський аспект у вивченнi дiалектiв Сумщини. *Сумщина в iсторико-фiлологiчному вимiрi: монографiя / За заг ред. Н. Кириленко*. Суми: СумДПУ iменi А.С. Макаренка, 2021. С. 101-137.

2022 рік

45. Кумеда О. П. Одна фонетична риса мови творiв П.Кулiша у свiтлi словника Грiнченка. *Академiчнi студiї. Серiя "Гуманiтарнi науки"*, 2022. С. 33-38.

<http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/issue/view/14>
<http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/348>

46. Кумеда О. П. Ранні східнополіські риси мови першодруків П. Куліша. *Текст у дослідницьких парадигмах: теорія і практика*: [колективна монографія]: за заг. ред. О. М.Семенов. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. С. 61-89.

2023 рік

47. До питання про маловивчені риси ідіолекту Пантелеймона Куліша. Репрезентанти /о/ - /а/. *Культура слова*, 2023. Вип.97. <https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2023-2/zbirnyk-kultura-slova-98-2023/promovnu-praktyku-pantelejmona-kulisha-reprezentanty-o-a.html>

48. Науменко С., **Кумеда О.** До питання про об'єкти лінгвістичної (семантико-текстуальної) експертизи в умовах війни Росії *міжнародної науково-практичної конференції з нагоди ювілеїв видатних учених: 95-річчя від дня народження Л. Ю. Ароцкера («Ароцкерівські читання») і 105-річчя від дня народження М. В. Салтевського* (Харків, 19 травня 2023 року). Харків: ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2023. С.200-202.

49. Кумеда О. Старослов'янська мова та історична граматики української мови: методичні рекомендації для студентів 2 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. 73 с.

[https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/13532/1/Kumeda Staroslov.pdf](https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/13532/1/Kumeda%20Staroslov.pdf)

2024 рік

50. Ірина Савченко, Олена Кумеда. Особливості лінгвістичної (семантико-текстуальної) експертизи щодо встановлення ознак розпалювання релігійної ворожнечі та ненависті. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики* : Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 100-річчя від дня народження М. С.

Романова (Харків, 17 травня 2024 року). Харків : ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2024. С. 226-228.

51. Кумеда О. П., Рудь О.М. Стилiстичнi засоби українського перекладу бiблiйних текстiв. [Слобожанський науковий вiсник. Серiя: Фiлологiя](#) № 6 (2024). С. 24–29.

52. Гуменюк І.Л., Бондаренко В.О., Кумеда О. П. Мовні засоби вираження емотивності в англійськомовних пейзажних описах. [Слобожанський науковий вiсник. Серiя: Фiлологiя](#) № 7 (2024).

Пiдготувала магістранка Юлія Вернигора

Лазарко Микола Олександрович (14 грудня 1948 р. – 2 лютого 2011 р.) – старший викладач кафедри української мови, український поет, протоієрей Української православної церкви Московського патріархату)

Народився у родині селян 1948 р. у с. Стецьківка. Закінчив Стецьківську середню школу (1966 р.), протягом 1966-1970 рр. – студент Сумського педагогічного інституту імені А. С. Макаренка.

1970-1971 рр. – учитель української мови і літератури Могрицької восьмирічної школи.

1971-1973 рр. – заступник директора з навчально-виховної роботи восьмирічної Могрицької школи, член координаційної районної організації товариства «Знання».

1974-1975 рр. – учитель української мови і літератури Склярівської восьмирічної школи.

1975 р. – директор восьмирічної школи с. Склярівка. Талановитий педагог, який цікавився старослов'янською, володів болгарською, польською, сербо-хорватською, російською мовами, не залишився поза увагою, його запросили на кафедру української мови до Сумського педагогічного інституту.

1984-2009 рр. – старший викладач кафедри української мови. Викладав українську мову, історичну граматику української мови, вступ до слов'янської філології, шкільний курс української мови.

У 1999 р. очолював літературно-мистецьку студію «Орфей», що діяла при Сумському педагогічному університеті.

Микола Олександрович закінчив Сумське пасторське богословське духовне училище при Свято-Пантелеймонівському монастирі. Працюючи священнослужителем, отець Микола не

полишав педагогічної роботи, проводив семінари, читав лекції у педагогічному університеті.

2 лютого 2011 року Микола Лазарко помер. Похований біля храму Святого Великомученика Дмитрія Солунського, що в Стецьківці.

Публікації

1982 рік

1. Лазарко М. О. Навчально-виховна роль діалектологічної практики студентів-філологів / М. О. Лазарко // Методичні поради до комплексної підготовки студентів-філологів. – Запоріжжя, 1982. – С. 120–125.

1983 рік

2. Лазарко М. О. Изучение системы падежей имен существительных в северо-восточных говорах УССР / М. О. Лазарко // Тезисы докладов и сообщений к научной конференции. – Сумы, 1982. – С.24-25.

1983 рік

3. Лазарко М. О. Мировоззренческий аспект в анализе диалектологического материала восточнополесского региона / М. О. Лазарко // Тезисы докладов и сообщений областной научной конференции. – Сумы, 1983. – С.104-105.

4. Лазарко М. О. Використання діалектологічних записів у процесі вивчення лінгвістичних дисциплін / М. О. Лазарко // Професійна підготовка вчителів-філологів. – Запоріжжя, 1983. – С.82-89.

1984 рік

5. Лазарко М. О. Вивчення іменника в умовах східнополіських говорів / М. О. Лазарко // Педагогічно-фахова підготовка вчителів-філологів. – Запоріжжя, 1984. – С.27-35.

1986 рік

6. Лазарко М. О. К использованию технических средств обучения в процессе преподавания лингвистических дисциплин / М. О. Лазарко // Тезисы докладов и сообщений областной межвузовской научно-теоретической конференции. – Сумы, 1986. – С.35-37.

1987 рік

7. Лазарко М. О. Роль українсько-білоруських культурно-літературних взаємин у збагаченні української мови / М. О. Лазарко // Тези шостої обласної наукової конференції. – Суми, 1987. – С.32-33.

1988 рік

8. Лазарко М. О. Архаїчні форми як елемент поетики українських народних дум у зв'язку з особливостями їх музичної інтерпретації / М. О. Лазарко // Тези доповідей і повідомлень обласної науково-практичної конференції. – Суми, 1988. – С.66-69.

9. Лазарко М. О. Враца літературна. Історія і сьогодення. / М. О. Лазарко // Вперед. – 1988. – 7 жовтня.

10. Лазарко Н. А. К этимологии названия города Путивля / Н. А. Лазарко // Тезисы докладов и сообщений областной научной конференции. – Путивль, 1988. – С.56-57.

11. Лазарко М. О. Про нинішнє висвітлення проблеми хронології «Слова» і характер полеміки навколо неї / М. О. Лазарко // Тези доповідей і повідомлень першої наукової конференції учасників семінарію по вивченню «Слова». – Суми, 1988. – С.19-21.

12. Лазарко М. О. Східнополіські говори в «Словарі української мови» Б.Грінченка (особливості іменникових форм) / М. О. Лазарко // Вивчення життя і творчості Б. Д. Грінченка в школі і вузі: методичні рекомендації. – Суми, 1988. – С.39-41.

13. Лазарко М. О. Сьогочасне вивчення мови « Слова о полку Ігоревім » / М. О. Лазарко // Тези доповідей і повідомлень першої наукової конференції учасників семінарію по вивченню «Слова». – Суми, 1988. – С.27-28.

14. Лазарко М. О. Що в імені твоїм, Путивль? / М. О. Лазарко // Ленінська правда. – 1988. – 15 липня.

1989 рік

15. Лазарко М. О. Вірш «Хаджі Димитр» Х.Ботева в контексті перекладацької діяльності й суспільних позицій П.Грабовського / М. О. Лазарко // Тези доповідей і повідомлень обласних літературних читань. – Суми, 1989. – С.65-68.

1990 рік

16. Лазарко М. О. Деякі особливості східнополіських говірок як матеріал для дослідження історії української мови / М. О. Лазарко // Тези доповідей і повідомлень XVI Республіканської діалектологічної наради: Проблема української діалектології на сучасному етапі. – Житомир, 1990. – С.75-76.

17. Лазарко М. О. Ігор Новгород-Сіверський як історична особа і образ «Слова» / М. О. Лазарко // Тезиси докладов и сообщений второй научной конференции участников семинария по изучению «Слова». – Сумы, 1990. – С.53-55.

18. Лазарко М. О. Князь Ігор – постать героїчна / М. О. Лазарко // Вперед. – 1990. – 26 травня.

19. Лазарко М. О. Топонім Путивль в історико-лінгвістичному аспекті / М. О. Лазарко // Тези доповідей і повідомлень VI Республіканської ономастичної конференції. – Одеса, 1990. – С.46-48.

1991 рік

20. Лазарко М. О. Переклади М. Драй-Хмари поезій М. Богдановича // М. Богданович і Україна / М.О. Лазарко // Матеріали і тези доповідей сьомої наукової конференції питань білорусько-українських літературних та фольклорних взаємин. – Суми, 1991. – С.47-50.

21. Лазарко М. О. Канадські зустрічі з Кобзарем. (Про вшанування Т. Шевченка в Канаді) / М. О. Лазарко // Вперед. – 1991. – 12 березня.

1992 рік

22. Лазарко М. О. Автор «Слова о полку Ігоревім» і Чернігово-Сіверська мовна стихія / М. О. Лазарко // Проблеми хронології і авторства «Слова о полку Ігоревім» у сучасному трактуванні: тези доповідей та повідомлень третьої наукової конференції учасників семінарію з проблем вивчення «Слова». – Суми, 1992. – С.62-64.

23. Лазарко М. О. Леся серед українців Канади: Нотатки з подорожі / М. О. Лазарко // Вперед. – 1992. – 24 червня.

1993 рік

24. Лазарко М. О. Альманах «Слобожанщина» – 92: Спроба аналітичного (і небезстороннього) огляду / М. О. Лазарко // Вперед. – 1993. – 24 лютого.

1994 рік

25. Лазарко М. О. Специфіка мови «Слова о полку Ігоревім» / М. О. Лазарко, Г. І. Малишко // Специфіка «Слова о полку Ігоревім» як літературної пам'ятки: матеріали сьомої республіканської наукової конференції з питань вивчення «Слова». – Суми, 1994. – С.43-44.

1995 рік

26. Лазарко М. О. «Євгеній Онєгін» у перекладі М. Рильського / М. О. Лазарко // Максим Рильський і світова література: матеріали наукової конференції, присвяченої 100-річчю від часу народження Максима Рильського. – Суми, 1995. – С.22-25.

27. Лазарко М. О. Методичні вказівки та матеріали для діалектологічної практики: навч. посіб. / М. О. Лазарко. – Суми, 1995. – 54 с.

1996 рік

28. Лазарко М. О. Врачанський цвіркунець: Передмова до перекладів з болгарської поезії Яни Кременської / М. О. Лазарко // Ярославна. – 1996. – №2-3. – С.12.

1998 рік

29. Лазарко М. О. Особливості мови «Слова о полку Ігоревім» / М. О. Лазарко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми, 1998.

2000 рік

30. Лазарко М. О. «А починалось усе так...»: Передмова до добірки віршів «Орфею» та впорядкування добірки / М. О. Лазарко // Слобожанщина. – 2000. – Вип. 6. – С.111-112.

31. Лазарко М. О. Ігор Новгород-Сіверський як історична особа і образ «Слова» / М. О. Лазарко // Слобожанщина. – 2000. – Вип. 5. – С.96-100.

2001 рік

32. Лазарко М. Естетична функція слова в поетичному творі: навчальний посібник для студентів-філологів вищих навчальних закладів / М. Лазарко, Г.Малишко, В. Федоров. – Суми: Собор, 2001. – 68с.

2007 рік

33. Лазарко М. О. Імператоїдні композити в українській антропонімії / М. О. Лазарко // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр СумДПУ імені А.С. Макаренка у 2006 р. / [ред. кол. : Н. І. Кириленко, О. В. Білецька та ін.] – Суми : Сум ДПУ ім.А.С.Макаренка, 2007. – С.175-176.

2009 рік

34. Лазарко М . О. До проблеми катойконімних утворень Сумщини / М. О. Лазарко // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр СумДПУ імені А. С. Макаренка у 2008 р. / [ред. кол. : Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін.].–Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – С. 147-148

2011 рік

35. Лазарко М. О. Пам'ять і любов : поезії / М. О. Лазарко. – Суми : ПП Н.В. Кочубей, 2011. – 53 с.

Підготувала магістрант Марія Зацарна

Лиманчук Лідія Миколаївна – старший викладач кафедри української мови

Народилася 13 листопада 1954 року в с. Боромля Тростянецького району Сумської області.

У 1977 році закінчила Сумський державний педагогічний інститут із відзнакою.

«Бути вчителькою української мови та літератури – це моє покликання з дитячих років, – говорить педагог. – Рано навчилася читати. Цю любов до книги виховали батько (дуже багато читав) та старша двоюрідна сестра». З теплом на душі згадувала Лідія Миколаївна своїх педагогів : учителя української мови

Віру Федорівну, а серед викладачів педагогічного інституту – Квашу Віру Олександрівну. На той час в інституті українську мову викладали такі викладачі: Білецька Марія Михайлівна, Ганжа Ніна Борисівна, Кваша Віра Олександрівна, Малишко Галина Іванівна, Поставний Валерій Володимирович, а українську літературу – Кравецька Оксана Дмитрівна, Гаврилов Пилип Трохимович (декан філологічного факультету), Манченко Ольга Григорівна, старослов'янську мову – Бова Лідія Панасівна, методику навчання – Скорик Олександр Семенович (завідувач кафедри української мови, автор посібника «Методика викладання української мови», який є настільною книгою студентів-філологів.)

Після закінчення Сумського державного педагогічного інституту (1977 р.) отримала державне направлення на роботу в ЗОШ № 15 м. Суми, де й пропрацювала вчителем української мови та літератури до 1990 року, а з жовтня того ж року викладає на кафедрі української мови .

«Так склалося, що дисертацію не захищала, про що дуже шкодую», – зізнається викладач. Загальний обсяг наукових робіт понад 40.

З 1990 року Лідія Миколаївна – викладач кафедри української мови Сумського державного педагогічного інституту імені А.С.Макаренка. Педагог від Бога, з відкритим і добрим серцем, вона стала взірцем гідності, сумлінності, працьовитості та взаємоповаги для сотень випускників, учителів-філологів. Студентський ідеал сьогодення для Лідії Миколаївни – «студенти філологічного факультету – національно свідомі патріоти своєї країни, міста, ерудовані, високоосвічені, професійно досконалі». Своє найближче майбутнє Лідія Миколаївна просто не уявляє без улюбленої справи – бути педагогом нашого університету, за що ми, студенти, їй дуже вдячні.

Лідія Лиманчук відійшла у вічність у 2022 р.

Наукові інтереси: методика навчання української мови.

Нагороди: нагороджена знаком «Відмінник народної освіти» (1987 рік), грамотою Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за якісну підготовку студентів-філологів.

Публікації

1998 рік

1. Лиманчук Л. Метафорично-персоніфікаційні образи в поезіях Є. Маланюка / Л. Лиманчук // Філологічні науки : зб. наук. праць. – Суми, 1998. – С. 79-83.

1999 рік

2. Лиманчук Л. Народнопоетичні елементи в поезії Олександра Олеся / Л. Лиманчук, Л. Михайлюк // Олександр Олесь. Творча спадщина і сучасність : зб. наук. праць. – Суми : Козацький вал, 1999. – С. 258–266.

3. Лиманчук Л. Українська мова: метод. реком. абітурієнтам / Л. Лиманчук, Л. Михайлюк. – Суми, 1999. – 36с.

2001 рік

4. Лиманчук Л.М . Формування навчально-пізнавальної культури мовлення ліцеїстів / Л. М. Лиманчук // Збірник наукових доповідей викладачів ліцею : матеріали наук.-метод. семінарів. – Суми, 2001. – С. 5-6.

2002 рік

5. Лиманчук Л. М. Дидактичний матеріал як один із факторів

формування національної свідомості на уроках рідної мови / Л. М. Лиманчук // Зб. наукових доповідей викладачів ліцею : матеріали науково-методичних семінарів . – Суми, 2002. – С. 5-8.

2007 рік

6. Лиманчук Л. М. Народнопоетичні засоби в поезії Олександра Олеся / Л. М. Лиманчук // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр СумДПУ імені А. С. Макаренка у 2006 р. / [Ред. кол. : Н. І. Кириленко, О. В. Багацька та ін.] – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – С.176-177.

7. Лиманчук Л. М. Лексико-семантична організація діалектизмів у творах І. Я. Франка / Л. М. Лиманчук // Матеріали науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного ун-ту ім. А. С. Макаренка у 2007 р. / [ред. кол. : Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В.С. Бугрій та ін.]. – Суми, 2008. – С. 179-180.

8. Лиманчук Л. М. Мовленнева експресія поетичного доробку Олександра Олеся / Л. М. Лиманчук, Ю. Олексютенко // Лінгвокраєзнавство : мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, ономастики, діалектів Сумщини : збірник наукових праць / за ред. : В. В. Герман , О. М. Семеног. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – С. 55-67.

Підготувала магістрант Марія Зацарна

Малишко Галина Іванівна – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Галина Іванівна народилася 30 вересня 1939 року.

У 1964 р. Г. І. Малишко закінчила Запорізький педінститут, а в 1968 р. – аспірантуру цього ж навчального закладу.

З 1970 р. Галина Іванівна працювала на кафедрі української мови Сумського педінституту імені А. С. Макаренка.

У 1971 р. вона захистила кандидатську дисертацію.

Протягом 1972-1974 рр. – старший викладач кафедри, 1974-2001 рр. – доцент

кафедрі української мови.

Завідувачем кафедри Г. І. Малишко була в 1978-1980 рр., а деканом філологічного факультету – в 1980-1991 рр.

За багаторічну плідну роботу на педагогічній ниві в 1984 році Галина Іванівна була нагороджена значком «Відмінник народної освіти».

Наукові інтереси: загальне мовознавство, лінгвістика тексту.

Марковський Євген Михайлович – доцент кафедри української мови

Є. М. Марковський (19. 11. 1893, с. Папужниці Уманського району Київської області – 11. 08. 1983, м. Суми) – учитель, науковий співробітник, мовознавець, фольклорист, літературознавець. Народився в сім'ї вчителя.

У 1912 році з золотою медаллю закінчив першу Київську гімназію. У 1912 – 1917 роках навчався на слов'яно-російському відділенні історико-філологічного факультету Київського університету. У 1922 році завершив навчання у Вищому інституті народної освіти на факультеті професійної освіти, здобув ступінь кандидата філологічних наук.

З 1920 року працював учителем української та російської мов, науковим співробітником Комісії зі складання словника живої української мови. У Києві був вихователем і вчителем у дитячому будинку. У 1921-1926 роках був завідувачем кафедри української мови Київського інституту народного господарства. Працював під керівництвом відомого академіка Агатангела Кримського, був ученим секретарем бібліотеки ВУАН, а також старшим науковим співробітником Інституту мовознавства. У 1933-1941 роках був коректором науково-технічного видавництва, викладав українську мову і літературу на робітничому факультеті Київського медичного інституту. Завідував редакцією української мови і літератури навчально-педагогічного видавництва «Радянська школа».

У 1945-1948 роках – викладач кафедри української мови та літератури Чернівецького державного університету, читав курси з української мови та фольклору.

У 1948-1956 роках працював у Сумському педагогічному інституті. Очолював кафедру української мови, читав курси сучасної

української мови, методики викладання української мови, вступу до мовознавства.

Знав багато мов, зокрема: англійську, болгарську, грецьку, латинську, німецьку, польську, французьку. Працював над темою: «Про походження української мови».

Наукові інтереси: сучасна українська літературна мова, методика викладання української мови.

Публікації

1. Марковський Є. М. Збірник вправ із орфографії для середньої школи.
2. Марковський Є. М. Підручник з української мови для 5-6 класів середньої школи.
3. Марковський Є. М. Тлумачний словник іншомовних слів української мови.
4. Марковський Є. М. Український вертеп / Є. М. Марковський. – К.: Академія наук УРСР, 1929. – 138 с.

Підготувала магістрант Тетяна Дихтяренко

Михайлюк Людмила Миколаївна – старший викладач
кафедри української мови

Народилася 21 січня 1958 року в м. Сокаль Львівської області.

У 1975 році закінчила Сокальську школу №3. З 1975 до 1979 року навчалася на філологічному факультеті СумДПІ імені А.С. Макаренка, мала високі показники у навчанні, займала активну громадську позицію, отримувала іменну стипендію. Дипломну роботу виконувала на кафедрі української літератури. По закінченню навчання отримала диплом з відзнакою.

У період з 1979 до 2014 року працювала в університеті (загальний педагогічний стаж 35 років). Свою трудову діяльність Л. М. Михайлюк розпочинала інспектором заочного відділу, пізніше займала посаду начальника навчального відділу

Протягом 1993-2014 рр. працювала на кафедрі української мови. З 1999 до 2002 року навчалася в аспірантурі та працювала над темою «Структура бездієслівних речень у поезії другої половини ХХ століття» (науковим керівником був доктор філологічних наук, професор А. К. Мойсієнко).

Наукові інтереси: синтаксис поетичного мовлення та культура мови.

Нагороди: нагороджена грамотами Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за якісну підготовку студентів-філологів.

Публікації

1984 рік

1. Михайлюк Л. М. Стилiстичнi функцiї повтору в поезiї I. Драча / Л. М. Михайлюк // Культура слова. – К.: Наукова думка, 1984. – №17. – С. 15-19.

1994 рік

2. Михайлюк Л. М. Розвиток творчої активності учнів під час вивчення теми «Дієслово» у шостому класі / Л. М. Михайлюк // Доповіді і повідомлення на міжрегіональній конференції, присвяченій 70-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. – Суми, 1994. – С. 242-245.

1996 рік

3. Михайлюк Л. М. Національно-мовна зорієнтованість школярів (спроба соціолінгвістичної характеристики) / Л. М. Михайлюк, О. О. Поставна // Матеріали і методичні рекомендації Всеукраїнської науково-практичної конференції «Гуманітарна освіта і проблеми виховання молоді». – Херсон, 1996. – С. 23-24.

1998 рік

4. Михайлюк Л. М. Використання ідей А. С. Макаренка у формуванні мовної культури дітей / Л. М. Михайлюк // Творча спадщина А. С. Макаренка у контексті сучасної педагогічної науки і практики. – Суми-Харків-Полтава, 1998. – С. 169-171.

5. Михайлюк Л. М. Стилiстичнi функцiї словотвору у поезiї Д. Павличка (частиномовний аспект) / Л. М. Михайлюк // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми, 1998. – С. 83-92.

1999 рік

6. Михайлюк Л. М. Лабораторні роботи з сучасної української літературної мови. Синтаксис. Ч. II. / Л. М. Михайлюк, О.І. Книш // Методичні рекомендації та завдання для студентів філологічного факультету вищих навчальних закладів. – Суми: Ярославна, 1999. – 28 с.

7. Михайлюк Л. М. Народно-поетичні елементи в поезії Олександра Олеся / Л. М. Михайлюк, Л. М. Лиманчук // Олександр Олесь. Творча спадщина і сучасність: збірник наукових праць. – Суми: Козацький вал, 1999. – С. 258-266.

8. Михайлюк Л. М. Українська мова / Л. М. Михайлюк, Л. М. Лиманчук // Методичні рекомендації абітурієнтам. – Суми: СДПІ, 1999. – 36 с.

2000 рік

9. Михайлюк Л. М. Речення з нульовою формою присудка (за матеріалами поезії Ліни Костенко) / Л. М. Михайлюк // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2000. – С. 84-96.

2001 рік

10. Михайлюк Л. М. Бездієслівно-ад'єктивні речення з нульовою зв'язкою (за матеріалами української поезії другої половини ХХ століття) / Л. М. Михайлюк // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2001. – С. 23-30.

2002 рік

11. Михайлюк Л. М. Бездієслівні двоскладні речення з нульовою формою присудка в сучасній українській мові (на матеріалі поезії II половини ХХ століття) / Л. М. Михайлюк // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні проблеми категорійної граматики». – Переяслав-Хмельницький, 2002. – С. 190-193.

12. Михайлюк Л. М. Двоскладні бездієслівні речення в курсі сучасної української літературної мови / Л. М. Михайлюк // Педагогічні науки: частина друга: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. – С. 116-122.

13. Михайлюк Л. М. До питання дослідження іменних речень у сучасній українській мові (за матеріалами української поезії другої половини ХХ століття) / Л. М. Михайлюк // Вісник Сумського державного університету. Серія «Філологічні науки». – Суми: Сумський державний університет, 2002. – С. 69-75.

14. Михайлюк Л. М. Українська мова / Л. М. Михайлюк, В. В. Герман, Л. М. Лиманчук // Методичні вказівки абітурієнтам. Для слухачів довузівської підготовки (нефілологічних спеціальностей). – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. – 36 с.

15. Михайлюк Л. М. Роль безперервної освіти в професійній орієнтації ліцеїстів / Л. М. Михайлюк, С.В. Петренко // Сучасні проблеми науки й освіти: матеріали 3-ї Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції. – Харків, 2002. – С. 177-178.

2003 рік

16. Михайлюк Л. М. Роль керівника сучасного освітнього закладу в підготовці творчої особистості / Л. М. Михайлюк, С. В. Петренко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми управління навчальним закладом: теорія і практика» . – Хмельницьк, 2003.

17. Михайлюк Л. М. Лексико-граматичні можливості вираження підмета в двоскладних бездієслівних реченнях (за матеріалами української поезії другої половини ХХ століття) / Л. М. Михайлюк // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2003. – С. 35-41.

2004 рік

18. Михайлюк Л. М. Валентно-незв'язані компоненти в бездієслівно-ад'єктивних реченнях (за матеріалами української поезії другої половини ХХ століття) / Л. М. Михайлюк // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С. 39-46.

19. Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів / За ред. А.А.Силки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С. 104-112.

20. Михайлюк Л. М. Українська мова : збірник диктантів для студентів / Л. М. Михайлюк, В. В. Герман, Н. В. Громова, Н. П. Дейниченко, Л.І. Дорошенко, Л.М. Лиманчук. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – 220 с.

21. Михайлюк Л. М. Поетичне слово Олександра Олеся / Л. М. Михайлюк, Л.М. Лимачук// Лінгвокраєзнавство: Мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумщини. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2004. – С. 68-77.

2005 рік

22. Михайлюк Л. М. Формування творчих здібностей особистості у процесі впровадження профільного навчання / Л. М. Михайлюк, С. В. Петренко // Педагогічні науки: збірник праць. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2005. – С. 258-263.

23. Михайлюк Л. М. Асоціативно-дериваційні відношення між діалектними одиницями східнополіського говору / Л. І. Дорошенко, Л. М. Михайлюк // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – С. 35-41.

2006 рік

24. Михайлюк Л. М. Бездієслівні субстантивні речення з локальним і посесивним значенням (за матеріалами української поезії II половини ХХ століття) / Л. М. Михайлюк/ Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – С. 76-83.

25. Михайлюк Л. М. До питання про характер ендемічних виявів східнополіського діалекту / Л. М. Михайлюк, Л.І. Дорошенко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – С. 35-41.

26. Михайлюк Л. М. Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору / Л. М. Михайлюк, С.В. Петренко // Теорія та науково-методичний часопис. – Київ, 2006. – Т.1. – С. 71-74.

2007 рік

27. Михайлюк Л. М. Про особливості неперервної освіти в контексті Болонського процесу / Л. М. Михайлюк, С. В. Петренко // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Частина друга: Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – С. 66-71.

28. Михайлюк Л. М. Українська мова / Л. М. Михайлюк, В. В. Герман, Н. В. Громова, Н. П. Дейниченко, О. І. Книш, Л.М. Лиманчук // Збірник тестових диктантів. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – 260 с.

29. Михайлюк Л. М. Про підготовку студентів-педагогів у контексті Болонського процесу / Л. М. Михайлюк; [Ред. кол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, А. В. Гончаренко та ін.] // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр СумДПУ імені А. С. Макаренка у 2006 р. – Суми, 2007. – С. 177-178.

2008 рік

30. Михайлюк Л. М. Лексико-семантичне наповнення предикатів якості в бездієслівно-ад'єктивних реченнях / Л. М. Михайлюк // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2008. – С. 56-64.

31. Михайлюк Л. М. Українська мова. Тести / Л. М. Михайлюк, В. В. Герман, Н. П. Дейниченко, Л.М. Лиманчук // Навчально-методичний посібник для слухачів підготовчих курсів вищих навчальних закладів. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – 144с.

32. Михайлюк Л. М. Психологічні аспекти вживання суржику (на прикладі мовлення носіїв деформованої говірки м.Лебедина Сумської області) / Л. М. Михайлюк, В. А. Матвєєва // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – С. 99-105.

33. Михайлюк Л. М. Практикум із правопису української мови / Л. М. Михайлюк // Програма навчального курсу. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2008. – 12 с.

34. Михайлюк Л. М. Бездієслівні речення з предикатом якості в поезії Олександра Олеся /Л. М. Михайлюк// Вісник Сумського державного університету. Серія «Філологія». – 2008. – №2. – С. 129-133.

2009 рік

35. Михайлюк Л. М. Білінгвальна субкультура молоді крізь призму психолінгвістичного дослідження вчителя-філолога / Л. М. Михайлюк, В. А. Матвєєва // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – С. 88-96.

2010 рік

36. Михайлюк Л. М. Історія формування слобожанського різновиду українського суржику (на прикладі деформованої говірки м.Лебедин Сумської області) / Л. М. Михайлюк, В. А. Матвєєва // Лінгвокраєзнавство. Мовний аспект стилю письменників, періодичних видань, діалектів Сумщини. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – С. 67-72.

37. Михайлюк Л. М. Структурні особливості бездієслівних речень, зумовлені їх семантикою (за матеріалами української поезії другої половини ХХ ст.) / Л. М. Михайлюк // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – С. 83-94.

2011 рік

38. Михайлюк Л. М. Концепт «гріх» у мовній картині світу українців (на матеріалі фразеологізмів та перемій) / Л. М. Михайлюк, О. А. Кулікова // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2011. – С. 137-146.

2012 рік

39. Михайлюк Л. М. Просте речення / Л. М. Михайлюк; [за ред. А. А. Силки] // Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. – Суми: Університетська книга, 2012. – С. 199-212.

40. Михайлюк Л. М. Складне речення / Л. М. Михайлюк; [за ред. А. А. Силки] // Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. – Суми: Університетська книга, 2012. – С. 212-226.

2014 рік

44. Михайлюк Л. М. Пробне тестування з української мови і літератури / Л. М. Михайлюк, Н. П. Пономаренко. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 20 с.

Підготувала магістрант Юлія Коваленко

Полянничко Юрій Володимирович – викладач кафедри української мови

Народився у 1964 році в місті Суми.

Випускник ЗОШ № 3 відзнакою закінчив філологічний факультет СумДПУ імені А. С. Макаренка у 1988 році.

З 1992 р. до 1995 р. навчався в аспірантурі Харківський державний педагогічний університет імені Г.Сковороди. Тема кандидатського дослідження: «Космічна лексика в сучасній українській літературній мові». Науковим керівником дисертації був доктор філологічних наук, професор С. І. Дорошенко. На кафедрі української мови працював з 1988 р. На наукове становлення вплинув завідувач кафедри О. С. Скорик.

Автор понад 10 наукових статей у фахових виданнях, 2 навчально-методичних посібників для студентів і учнів. Брав активну участь у всеукраїнських науково-практичних та науково-теоретичних конференціях, керує дипломними роботами на кафедрі української мови.

Педагогічне кредо: «Викладач має бути творчим, подавати матеріал доступно, прагматично».

Упродовж трьох десятиліть Юрій Володимирович навчав української мови за професійним спрямуванням студентів різних факультетів університету. Студенти шанували цікаві заняття і неординарні думки, тепле слово наставника.

У 2022 р. Юрій Володимирович помер.

Наукові інтереси: українська мова за професійним

спрямуванням, науковий текст та термінологія.

Нагороди: нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки, грамотами Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за якісну підготовку студентів-філологів.

Публікації

2001 рік

1. Полянничко Ю. В. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Ділова українська мова»/ Ю. В. Полянничко. – Суми: СумДПУ, 2001. – 40с.

2003 рік

2. Полянничко Ю. В. Складні словосполучення у складі космічної лексики / Ю. В. Полянничко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету. – Полтава, 2003.

2004 рік

3. Полянничко Ю. В. Текст як гра змії зі скриптором, або знак і дух збірки «Життєпис змії» Сергія П'ятаченка / Ю. В. Полянничко, С. М. Шевель // Лінгвокраєзнавство: збірник наукових праць. – Суми, 2004. – С. 89-94.

4. Полянничко Ю. В. Астронім Місяць у поезіях Ліни Костенко / Ю. В. Полянничко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С. 66-73.

2007 рік

5. Полянничко Ю. В. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» / Ю. В. Полянничко. – Суми: СумДПУ, 2007. – 30с.

6. Полянничко Ю. В. Особливості номінації в системі прагмонімів (на матеріалі місцевих товаровиробників) / Ю. В. Полянничко // Лінгвокраєзнавство: збірник наукових праць. – Суми, 2007.

2009 рік

7. Полянничко Ю. В. Про структурні моделі стійких сполучень слів

у гуманітарному науковому тексті / Ю. В. Полянничко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – С. 108-114.

2010 рік

8. Полянничко Ю. В. Особливості номінації в системі прагмонімів (на матеріалі регіональних товаровиробників) / Ю. В. Полянничко //Лінгвокраєзнавство:збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ, 2010. – С. 91-96.

Підготувала магістрант Юлія Вернигора

Поставна Олена Олександрівна – старший викладач
кафедри української мови

Олена Олександрівна народилася 5 травня 1947 р. в м. Біла Церква в сім'ї службовців.

У 1966 р. закінчила середню школу №15 м. Білої Церкви. Протягом 1966-1970 рр. навчалася на філологічному факультеті Запорізького державного педагогічного інституту. На вибір майбутньої професії великий вплив мала шкільна вчителька української мови та літератури, яка виховала любов до народного слова і керувала літературознавчою студією.

З 1970 р. працювала у школі №1 м. Білої Церкви вчителем української мови та літератури. Протягом 1972-1974 років працювала на посаді вчителя української мови та літератури у Запорізькій середній школі № 37.

У Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка працювала з 1976 р. на посадах методиста, лаборанта та викладача української мови за сумісництвом. На кафедрі української мови працювала з 1987 до 2010 року.

Олена Олександрівна Поставна за роки своєї педагогічної діяльності читала такі курси: «Вступ до мовознавства», «Практикум з правопису української мови», «Сучасна українська літературна мова», «Методика навчання української мови».

За роки науково-педагогічної діяльності Олена Олександрівна Поставна опублікувала близько 20 наукових статей, 3 навчально-методичні посібники для студентів і учнів.

Наукові інтереси: культура української мови, лінгвістичне краєзнавство, методика викладання української мови.

Публікації

1988 рік

1. Поставна О. О. Діяльність Б. Д. Грінченка на Сумщині як матеріал для краєзнавчої роботи вчителя-словесника / О. О. Поставна // Методичні рекомендації до вивчення життя і творчості Б. Д. Грінченка в школі і вузі (до 125-річчя від дня народження). – Суми, 1988. – 47 с.

1989 рік

2. Поставна О. О. До проблеми перебування Т. Г. Шевченка на Сумщині / О. О. Поставна // Методичні рекомендації до вивчення життя і творчості Т. Г. Шевченка в школі і вузі (методика вивчення творів). – Суми, 1989. – 54 с.

2000 рік

3. Поставна О. О. Лабораторний практикум сучасної української літературної мови : навч.-метод. посіб. / О. О. Поставна. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2000. – 24 с.

2001 рік

4. Поставна О. О. Практикум з української мови : збірник текстових завдань / О. О. Поставна. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2001.

2004 рік

5. Поставна О. О. Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів / За ред. А. А. Силки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – 204 с.

2005 рік

6. Поставна О. О. Практикум з українського правопису (орфографія, пунктуація) / О. О. Поставна. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2005. – 46с.

2006 рік

7. Поставна О. О. Українська мова за професійним спрямуванням. Програма курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». – Суми : Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2006.

2008 рік

8. Поставна О. О. Емоційно-експресивні фразеологізми як засіб вираження в українському мовленні / О. О. Поставна // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного ун-ту імені А. С. Макаренка у 2007 р. / [ред. кол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін.]. – Суми, 2008. – С. 182-183.

2009 рік

9. Поставна О. О. Концепт «староруська мова» в історико-культурній спадщині П. Куліша / О. О. Поставна, В. В. Поставний // Лінгвокраєзнавство: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ, 2009. – С. 94–102.

Підготувала магістрант Юлія Береза

Поставний Валерій Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

Народився 27 жовтня 1948 р. в смт. Новомиколаївці Новомиколаївського району Запорізької області в родині вчителів. Першим учителем була мати, тому разом із пісню біля колиски, що відлунювала теплом і святістю з її уст, він зближався з українським словом. Уже у школі був активним відвідувачем літературного гуртка. З усмішкою згадує улюбленого вчителя – Миколу Васильовича Климовича, який навчав українській літературі і був класним керівником. Саме від нього й народилася істинна любов

до Слова, яку і досі трепетно береже у своєму серці.

Закінчивши Новомиколаївську школу у 1966 році, вступив на філологічний факультет Запорізького педагогічного інституту за спеціальністю «українська мова та література». Деякий час працював у студентському науковому товаристві, мовознавчому, літературознавчому та філософському гуртках.

У 1970 р., закінчивши Запорізький педагогічний інститут із відзнакою, працював у Наталівській СШ Запорізького району Запорізької області, а в листопаді 1970 р. вступив до аспірантури при кафедрі української мови Запорізького педагогічного інституту. У 1974 р., відразу після закінчення, був направлений Міністерством освіти до Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка, в якому і пройшла його подальша науково- педагогічна діяльність – від викладача кафедри української мови, заступника декана філологічного факультету, старшого викладача, доцента, проректора педінституту.

З 1991 по 1994 рр. працював на посаді проректора з питань

заочного навчання інституту.

У 2002-2015 рр. – доцент кафедри української мови.

Протягом багатьох років роботи в університеті був членом вченої ради, виконуючи обов'язки голови комісії з контролю за виконанням Закону про мови. За дорученням кафедри розробив курси історії української мови, історичної граматики української мови, старослов'янської мови, сучасної української літературної мови. Надійною допомогою стали глибокі знання, отримані ще під час навчання в Запорізькому педінституті, в аспірантурі та протягом стажування в Київському національному університеті імені Т. Г. Шевченка. Неодноразово виступав на телебаченні і Сумському радіо, присвячуючи свої ефіри питанням функціонування української мови в Сумській області.

«У становленні мене як науковця найбільший вплив мали члени кафедри української мови, професори С. П. Самійленко та І. С. Олійник, професори кафедри української літератури М. П. Тананенко та О. П. Нувідський, які підтримували морально, духовно, були взірцем людяності», – згадує Валерій Володимирович. Знайомство з провідними філологами України, професорами і докторами філологічних наук, зокрема І. К. Кучеренком, П. П. Охріменком, П. П. Чучкою, доцентами О. М. Волохом, М. Т. Чемерисовим допомогло у становленні як філолога і фахівця з проблем історії української мови.

Автор близько 30 наукових статей у фахових виданнях, 5 навчально-методичних посібників для студентів. Бере активну участь у міжнародних і всеукраїнських конференціях. Керує магістерськими та дипломними роботами на кафедрі української мови, готує студентів до участі у всеукраїнських олімпіадах та конкурсах, керує студентською проблемною науковою групою.

Дослідженню наукового доробку видатних особистостей, зокрема Т. Г. Шевченка, Лесі Українки, П. Куліша, Б. Грінченка, А. Кримського він присвятив свої праці. Серед основних праць із цієї проблематики Валерій Володимирович називає такі:

1. Б. Грінченко і питання нормалізації української літературної мови (Суми, 1988 р.);
2. Лінгвістичний коментар до фонетичних особливостей мови Т. Шевченка (система голосних) (Суми, 1989 р.);
3. Український глотогенез та його наукова інтерпретація у лінгвістичній спадщині А. Ю. Кримського (Суми, 2010 р.);
4. Проблеми українського глотогенезу в науковій спадщині М. Максимовича (Суми, 2014 р.).

Також видавав методичні посібники: Історична граматика української мови (Суми, 1997 р.), Практикум з правопису української мови. Збірник тестових завдань (у співавторстві) (Суми, 2005 р.), Лабораторний практикум з сучасної української мови (у співавторстві) (Суми, 2000 р.).

Загальний науково-педагогічний стаж – 40 років.

Наукові інтереси: проблема українського глотогенезу; історія української літературної мови; варіантні явища в сучасній українській мові.

Нагороди: «Відмінник народної освіти».

Публікації

1. Поставний В.В. Морфологічні варіанти іменників. Українська мова і література в школі. К., 1974. № 8. С. 35-44.
2. Поставний В.В. Із спостережень над морфологічними варіантами родового відмінка (на матеріалі іменників чоловічого роду однини II відміни). Дослідження з фонетики, граматики та фразеології української мови. К.: Вид-во Київського педагогічного інституту імені Горького, 1974. С. 37-47.
3. Поставний В.В. Морфологічні варіанти орудного відмінка іменників. Дослідження з мовознавства. К.: Вища шк. 1975. С. 165-176.
4. Поставний В.В. Лінгвістичний коментар до фонетичних особливостей мови творів Т.Шевченка (Система голосних). Вивчення життя і творчості Т.Г.Шевченка в школі і вузі: Методичні

рекомендації. Суми, 1989. С. 27-32 .

5. Лабораторний практикум з сучасної української літературної мови (Лексика. Фразеологія. Морфеміка. Словотвір): збірник завдань для студ. філологіч. факультету вищ. навч. закладів / упоряд.: В.В.Поставний, О.О.Поставна. Суми : Редакційно-видавничий відділ СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2000. 63 с.

6. Поставний В. В. Історія української мови. Фонетика : Зб.тест.завдань. Суми : СДПУ, 2001. 142 с.

7. Поставний В.В. П. Куліш як перекладач державного документа. Філологічні науки. 2002.

8. Поставний В.В. Мовна ситуація в освіті та соціальна престижність української мови як визначальні чинники формування культуромовної особистості (на прикладі Сумської області). Філологічні науки. 2007. – С. 123-132.

9. Поставний В.В. Історична граматика. Програма навчального курсу. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2008. 17 с.

10. Поставний В.В. Концепт «староруська мова» в історико-культурній спадщині П. Куліша. Лінгвокраєзнавство. Суми: СумДПУ, 2010. С.96-103.

11. Поставний В. В. Мовна ситуація і соціальна престижність української мови (на прикладі Сумської області). Філологічні науки: Збірник наукових праць. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. С. 135-141.

12. Поставний В.В. Український глотогенез та його наукова інтерпретація у лінгвістичній спадщині А.Ю. Кримського. Філологічні науки. Суми: СумДПУ, 2010. С.58-68.

Підготувала магістрант Альона Харіна

Рудь Ольга Миколаївна – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Народилася 8 березня 1968 року в селі Бобрик Білопільського району Сумської області. У 1985 році закінчила Тучненську середню школу Білопільського району. Протягом 1985–1990 рр. навчалася на філологічному факультеті Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка за спеціальністю «Українська мова і література».

З 1990 р. до 2006 р. працювала асистентом, старшим викладачем кафедри української мови, доцентом кафедри педагогіки, психології та методики початкового навчання, заступником декана соціально-гуманітарного факультету Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Протягом семи років (з 2006 р. до 2013 р.) О. М. Рудь очолювала факультет перепідготовки Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. У 2013-2016 рр. О. М. Рудь – заступник декана факультету підвищення кваліфікації та перепідготовки Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. З 2016 р. – доцент кафедри української мови СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Кандидатську дисертацію «Структура, семантика та функціонування складних прикметників в українській поетичній мові ХХ століття» захистила в 2002 році.

Вчене звання доцента присвоєно в 2005 році.

Наукові інтереси: поетична мова ХХ століття, культура фахової мови, риторична культура викладача, історія освіти Сумщини.

Нагороди: нагороджена нагрудним знаком «Відмінник освіти

України» (2010 р.).

Публікації

1996 рік

1. Рудь О. М. Функціонування складних слів з кольористичним компонентом у поезії ХХ століття. Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку: зб. наук. праць, присвячених пам'яті професора С. П. Самійленка. Запоріжжя, 1996. Ч. 2. С. 100-104.

1998 рік

2. Рудь О. М. Складні епітети семантичного поля із значенням «Україна» (на матеріалі української поезії ХХ століття) / О. М. Рудь. – К., 1998. – 40 с.

3. Рудь О. М. Складні прикметники на означення рослин (на матеріалі української поезії ХХ століття) / О. М. Рудь // Філологічні науки: зб. наук. праць. – Суми, 1998. – С. 57-63.

1999 рік

4. Рудь О. М. Складні слова з компонентом-кольоропозначенням синього спектра (на матеріалі української поезії ХХ століття) / О. М. Рудь // Філологічні науки: зб. наук. праць. – Суми, 1999. – С. 80-86.

5. Рудь О. М. Художньо-виражальні функції складних слів у поезії Василя Барки / О. М. Рудь // Культура слова. – К.: Наукова думка, 1999. – Вип. 52. – С. 26-29.

2000 рік

6. Рудь О. М. Структурно-семантичні моделі складних прикметників з першим компонентом на позначення кількості (на матеріалі української поезії ХХ століття) / О. М. Рудь // Вісник Сумського державного університету: зб. наук. праць. Серія: Філологічні науки. – Суми: Вид-во СумДУ, 2000. – С. 82-94.

2001 рік

7. Рудь О. М. Поетичне слововживання складних прикметників та дієприкметників. Словник. / О. М. Рудь. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2001. – 270 с.

8. Рудь О. М. Типи моделей складних прикметників з першим колірним компонентом (на матеріалі української поезії ХХ століття) / О. М. Рудь // Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць; за заг. ред. проф. Л. А. Лисиченко. – Харків: ХДПУ, 2001. – Вип.7. – С. 148-153.

2002 рік

9. Рудь О. М. Функціональні властивості складних прикметників у поетичній мові / О. М. Рудь // Слово. Стиль, Норма: зб. наук. праць, присвячений 65-річчю з дня народження доктора філологічних наук, проф. С. Я. Єрмоленко / відп. ред. Н. М. Сологуб. – К., 2002. – С. 99-105.

2003 рік

10. Рудь О. М. Семантичні типи складних прикметників із другим соматичним компонентом // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2003. – С. 47-55.

2004 рік

11. Рудь О. М. Методика викладання української мови в початковій школі: Методичні рекомендації для студентів заочного відділення спеціальності «Початкове навчання» / О. М. Рудь. – Ч. 1, 2. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – 60 с.

12. Рудь О. М. Порівняння у мові української поезії ХХ століття / О. М. Рудь // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – С. 73-80.

2005 рік

13. Рудь О. М. Метафоричні прикметникові композити в українській поезії ХХ століття / О. М. Рудь // Культура слова. – 2005. – Вип. 65. – С. 29-32.

14. Рудь О. М. Функціональний обсяг складних прикметників-епітетів на позначення зовнішніх ознак предметів (на матеріалі поетичної мови ХХ століття) / О. М. Рудь // Лінгвістика: збірник наукових праць. – Луганськ: Вид-во ЛНПУ імені Тараса Шевченка «Альма-матер», 2005. – № 1 (4). – С. 239-247.

2008 рік

15. Рудь О. М. Звертання в житті українців / О. М. Рудь // Педагогічна Сумщина. – 2008. – №3. – С. 42-45.

16. Рудь О. М. Культура мовлення вчителя. Мовні поради / О. М. Рудь // Педагогічна Сумщина. – 2008. – №1. – С. 47-49.

17. Рудь О. М. Курс «Риторика» у професійній підготовці педагогів вищої школи / О. М. Рудь // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Частина третя. – Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – С. 399-406.

18. Рудь О. М. Місце риторики у формуванні культуромовної особистості / О. М. Рудь // Українська культуромовна особистість учителя: теорія і практика: [монографія] / За ред. Л. І. Мацько, О. М. Семенов. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. – С. 180-192.

19. Науково-дослідна робота магістрантів: навч.-метод. посібник / Укладачі: Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. / За ред. О. М. Семенов. – Суми: СОІППО, 2008. – 94 с.

20. Рудь О. М. Риторична культура майбутніх педагогів вищої школи / О. М. Рудь // Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти: [монографія] / За ред. М. М. Солдатенко, О. М. Семенов. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. – С. 199-206.

21. Рудь О. М. Символ: дефініції поняття в філософській літературі / Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій: матеріали конференції. – Суми, 2008. – С. 182-184.

2009 рік

22. Рудь О. М. Мовні поради: вибір синтаксичної побудови / О. М. Рудь // Освіта Сумщини. – 2009. – №3. – С. 54–56.

23. Рудь О. М. Мовні поради / О. М. Рудь // Освіта Сумщини. – 2009. – №4. – 3 с.

24. Науково-дослідна робота магістрантів: навчальний посібник / Укладачі: Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. – 3-є видання, перероблене, доповнене. – Суми: СОІППО, 2009. – 104 с.

25. Рудь О. Риторика в таблицях і схемах: Довідник / О. М. Рудь. – Суми: СОІППО, 2009. – 321 с.

2010 рік

26. Науково–дослідна робота магістрантів: Навчальний посібник / Укладачі: Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. – Суми: СОІППО, 2010. – 96 с.

27. Рудь О. М. Топоси як категорія риторики // Філологічні науки: синхронічний та діахронічний аспекти: збірник наукових праць / за заг. ред. Л. М. Горболіс. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – С. 66-74.

28. Рудь О. М. Ці підступні пароніми. Мовні поради / О. М. Рудь // Освіта Сумщини. – 2010. – №2. – С. 50-51.

2011 рік

29. Рудь О. М. Особливості формування риторичних умінь в учнів професійно-технічних навчальних закладів / О. М. Рудь, О. В. Василенко // Освіта Сумщини. – №2 (10). – 2011. – С.43-45.

30. Культура фахової мови: Програма варіативної навчальної дисципліни підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010018 Адміністративний менеджмент / Розробники О. М. Семенов, О. М. Рудь // Типові програми навчальних дисциплін підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010018 Адміністративний менеджмент: збірник. – Суми: СОІППО, 2011. – С. 99-118.

31. Культура фахової мови: Програма варіативної навчальної дисципліни підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010020 Управління навчальним закладом / Розробники О. М. Семенов, О. М. Рудь // Типові програми навчальних дисциплін підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010020 Управління навчальним закладом: збірник. – Суми: СОІППО, 2011. – С.102-119.

32. Культура фахової мови: Робоча програма варіативної навчальної дисципліни підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010018 Адміністративний менеджмент / Розробники О. М. Семенов, О. М. Рудь / Робочі програми навчальних дисциплін підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010018 Адміністративний менеджмент: збірник. – Суми: СОІППО, 2011. – С. 175-201.

33. Культура фахової мови: Робоча програма варіативної навчальної дисципліни підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010020 Управління навчальним закладом / Розробники О. М. Семеног, О. М. Рудь / Робочі програми навчальних дисциплін підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010020 Управління навчальним закладом: збірник. – Суми: СОІППО, 2011. – С.177-199.

34. Науково-дослідна робота магістрантів: навчальний посібник / Укладачі: Н. Н. Чайченко, О. М. Семеног, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. – Суми: СОІППО, 2011. – 72 с.

35. Рудь О. М. Підготовка майбутніх педагогів вищої школи до невербального спілкування / О. М. Рудь // Імідж сучасного педагога. – 2011. – №3 (112). – С. 37-39.

36. Рудь О. М. Проблема вивчення топосів у курсі риторики / О. М. Рудь // Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон: РІПО, 2011. – Випуск 11. – С. 192-197.

37. Академічна риторика: Програма варіативної навчальної дисципліни підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи / Розробники О. М. Семеног, О. М. Рудь // Типові програми навчальних дисциплін підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи: збірник / За ред. О. М. Рудь. – Суми: СОІППО, 2012. – С. 85-101.

38. Академічна риторика: Робоча програма варіативної навчальної дисципліни підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи / Розробник О. М. Рудь // Робочі програми навчальних дисциплін підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи: збірник / За ред. О. М. Рудь – Суми: СОІППО, 2012. – С. 220-258.

39. Культура фахової мови: Програма варіативної навчальної дисципліни підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи / Розробники О. М. Семеног, О. М. Рудь // Типові програми навчальних дисциплін

підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи: збірник / За ред. О. М. Рудь. – Суми: СОІППО, 2012. – С. 102-122.

40. Культура фахової мови: Робоча програма варіативної навчальної дисципліни підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи / Розробники О. М. Семенов, О. М. Рудь // Робочі програми навчальних дисциплін підготовки магістрів напряму Специфічні категорії спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи: збірник / За ред. О. М. Рудь – Суми: СОІППО, 2012. – С. 259-298.

41. Рудь О. М. Культура фахової мови: збірник тестових і контрольних завдань / О. М. Семенов, О. М. Рудь // – Суми: СОІППО, 2012. – 148 с.

42. Рудь О. М. Культура фахової мови: навчальний посібник / О. М. Семенов, О. М. Рудь // – Суми: РВВ СОІППО, 2012. – 122 с.

43. Рудь О. М. Науково-педагогічне дослідження: навчальний посібник для магістрантів спеціальності «педагогіка вищої школи / О. М. Рудь, Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, – Суми: СОІППО, 2012. – 124 с.

2013 рік

44. Науково-педагогічне дослідження: навчальний посібник для магістрантів спеціальності «Педагогіка вищої школи» / Укладачі: Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. – Суми: Ніко, 2013. – 180 с. **(гриф МОН)**

45. Рудь О. М. Розвиток педагогічної майстерності вихованців Глухівського вчительського інституту (1874-1917 рр.) / О. М. Рудь // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць / Ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.). – Вип. 20 (30). – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Спец.вип. – Актуалітети філологічної освіти та науки. – С. 180-184.

46. Рудь О. М. Формування особистості майбутніх педагогів у Хрестовоздвиженському Трудовому Братстві Миколи Неплюєва // Педагогіка вищої та середньої школи : збірник наукових праць / За ред. доктора пед. наук, професора З. П. Бакум. – Випуск 39. – Кривий

Ріг: ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2013. – С. 331-337.

47. Рудь О. М. Культура фахової мови: навчальний посібник / О. М. Рудь, О. М. Семенов. – Суми: СОІППО, 2013. – 260 с. **(гриф МОН)**

48. Рудь О. М. Філологічна підготовка майбутніх педагогів у Конотопській жіночій гімназії (1908-1920 рр.) / О. М. Рудь // Післядипломна педагогічна освіта як технологія розвитку фахової компетентності: матеріали Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 3-30 жовтня 2013 р.) / редкол.: О. І. Чернишов та ін. – Т.2. – Донецьк : Витоки, 2013. – С. 44-48.

49. Рудь О. М. Розвиток жіночої педагогічної освіти на Сумщині (друга половина XIX – початок XX століть) // Матеріали Всеукраїнської з міжнародною участю наукового освітнього форуму «Відкриті інновації як феномен глобально-орієнтованого суспільства» (Суми, 13-17 травня 2013 р.) – Суми: РВВ СОІППО, 2013. – С. 31-34.

2014 рік

64. Рудь О.М. Школа підвищення професійної майстерності. *Освіта Сумщини*. 2014. № 2 (22). С. 2–9.

65. Рудь О.М., Семенов О.М. Культура фахової мови: Навчальний посібник. Суми: СОІППО, 2014. 260 с. – [Електронний ресурс] / Педагогічна майстерність – Режим доступу: <http://pedmaster.ucoz.ua/>

66. Рудь О. М. Ідеї педагогічної майстерності в науковій спадщині західноєвропейських мислителів (кінець XVIII – XIX століття). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: збірник наукових праць [редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2014. Вип. 39 (92). С. 39–44.

67. Рудь О.М. Погляди Адольфа Дістервега на формування педагогічної майстерності вчителя / Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 3 грудня 2014 р.). – Суми: РВВ СОІППО, 2014. – С. 62–64

2015 рік

68. Рудь О.М., Трофименко А.Б. Комунікативні вміння вчителя як складова його педагогічної майстерності / О.М. Рудь, А.Б.Трофименко / Актуальні проблеми сучасної науки : Зб. наукових праць студентів, магістрантів та молодих дослідників. – Суми: РВВ КЗ СОІППО, 2015. – С. 119–124.

69. Швець О.О., Рудь О.М. Педагогічні умови розвитку культури ділового спілкування у системі підготовки майбутніх керівників навчальних закладів / Швець О.О., Рудь О.М. // Сучасна наука: погляд молодих: Зб. наук. праць студентів, магістрантів та молодих дослідників. – Суми : СОІППО, 2015. – С. 182 – 188.

70. Рудь О.М., Баскова О. С. Система роботи щодо розвитку культури мовлення у майбутніх керівників навчальних закладів / Рудь О.М., Баскова О. С. // Сучасна наука : погляд молодих : Зб. наук. праць студентів, магістрантів та молодих дослідників. – Суми : РВВ СОІППО, 2015. – С. 115–122.

71. Рудь О. М. Вплив педагогічних ідей філантропістів на підготовку вчителя-майстра Сумщини середини XVIII–XIX століття / О. М. Рудь // Якість неперервної освіти в умовах євроінтеграційних процесів: тенденції, проблеми, прогнози : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ – Чернівці, 2–4 листопада 2015 р.). – Чернівці : Друк ФОП Горюк, 2015. – С. 154–157.

72. Науково-педагогічне дослідження : навчальний посібник для магістрантів / Укладачі: Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. – 2-ге вид. доп. і перероб. – Суми : СОІППО, 2015. – 168 с.

73. Рудь О. М. Вплив культурних процесів на розвиток педагогічної майстерності вчителя Сумщини (друга половина XIX століття) / О. М. Рудь // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 3 грудня 2015 року : у 4 ч. – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2015. – Ч. 4. – С. 75–78.

2016 рік

74. Рудь О. М. Особливості викладання спецкурсу «Саморозвиток педагогічної майстерності керівника навчального закладу» в системі підготовки магістрів / О. М. Рудь // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (06–07 квітня, 2016 р., м. Суми). – Том 2. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – С. 14–16.

75. Рудь О. М. Реалізація західноєвропейських ідей педагогічної майстерності в освітніх закладах Сумщини середини ХУІІІ–ХІХ ст. / О. М. Рудь // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – Вип. 46 (99). – С. 27–34.

76. Рудь О. Погляди Густава Фрідріха Дінтера на розвиток педагогічної майстерності вчителя-катехіта / Рудь О. // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (8 грудня, 2016 р., м. Суми): У трьох частинах. – Частина 3. – Суми, 2016. – С. 53–56.

77. Термінологічний словник вчителів курсів морально-етичного спрямування / Укладачі : Рудь О.М., Пінчук Д.М. – Суми : «Ярославна», 2016. – 88 с.

78. Рудь О.М. Саморозвиток педагогічної майстерності керівника навчального закладу : навчальний посібник / О.М. Рудь. – Суми : СОІППО, 2016. – 140 с.

79. Риторика в іменах: Довідник : Частина 1: А–К / Укладач О.М. Рудь. – Суми : РВВ СОІППО, 2016. – 148 с.

80. Культура фахової мови. Тестові завдання : навч. посіб. / О. Семенов, О. Рудь. – 2-е вид., перероб. і доп. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 204 с.

2017 рік

81. Рудь О.М. Попівська академія як культурно-просвітницький осередок / Рудь О.М. // Академічна культура дослідника в освітньому просторі : Матеріали Першої усеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 18 травня 2017 р. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2017. – С. 35–41.

82. Рудь О.М. Стан та організація навчально-виховного процесу в початкових народних училищах Лебединського повіту середини ХІХ – початку ХХ століття / Рудь О.М. // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : збірник наукових статей у 2 частинах / За заг. ред. О.В.Зосименко. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2017. – Ч. 2. – С. 214–219.

83. Рудь О.М. Погляди Григорія Сковороди на формування педагогічної майстерності вчителя / Рудь О.М. // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць, № (1)55 / Заг. редакція – проф. Матвієнко О. В., укладач – канд. пед. наук, доц. Кудіна В. В. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2017. – 140 с. – С. 3–6.

84. Рудь О.М. Організація навчально-виховного процесу в Лебединському повітовому училищі / Рудь О.М. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : збірник наукових праць. – Випуск 29 (39) / ред. кол. : Н.В. Гузій (відп. ред.). – Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – С. 60–65.

85. Рудь О.М. Академічна культура як науковий феномен / Рудь О.М. // Міжнародна конференція «Інноваційні технології в науці та освіті. Європейський досвід» (21–24 листопада 2017 р., м. Відень, Австрія) : Матеріали. У 2-х томах. – Том II. Упорядники: Хохлова Т.С., Кімстач Т.В. – Дніпро–Відень, 2017. – С. 116–121.

86. Риторика в іменах: Довідник : Частина 2: Л–Я / Укладач О.М. Рудь. – Суми : СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2017. – 136 с.

87. Рудь О.М. Культура фахової мови в системі лінгвістичної підготовки магістрів зі спеціальності «Менеджмент» / О.М. Рудь // Ефективні технології

навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців : монографія / авт. кол. О. Семенов, В. Герман, Н. Громова, О. Рудь, І. Левенок, Н. Пономаренко, М. Ячменик; за заг. ред. О. Семенов. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. – С. 271–296.

88. Рудь О.М. Формування культури документування у процесі лінгвістичної підготовки менеджерів освіти / О.М. Рудь // Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Випуск 1 (7 грудня 2017 року). – Суми, 2017. – С. 178–186.

2018 рік

89. Рудь О.М. Комунікативна компетентність як складова педагогічної майстерності: сутність понять / Рудь О.М. // Розвиток особистісно професійної компетентності педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти : колективна монографія / За заг. ред. О.В. Зосименко, Г.Л. Єфремової. – Суми : СОІППО, 2018. – С. 95–111.

90. Рудь О.М. Педагогічна майстерність учителя в історії західноєвропейської наукової думки / Рудь О.М. // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць КНЛУ, № (2) 58 / Заг. редакція – проф. Матвієнко О. В., укладач – канд. пед. наук, доц. Кудіна В. В. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2018. – С. 12–16

91. Рудь О. Лінгвістична підготовка менеджерів освіти: культурологічний підхід / Рудь О. // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : збірник наукових статей у 2 частинах / За заг. ред. О.В. Зосименко. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2018. – Ч. 2. – С 198–201.

92. Рудь О.М. Українська мова для державних службовців: навчальний посібник / Автори-розробники, упорядники Пшенична Л.В., Рудь О.М., Семенов О.М. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. – 278 с.

2019 рік

93. Рудь О.Н. Культура профессионального общения как составляющая менеджмента образования / Рудь О.Н. // Topical issues of higher and secondary education : Monograph / The editorship of Professor Oleg Mykhailychenko. – Saarbrücken, Deutschland / Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2019. – С. 92–104

94. Рудь О.М. Українська мова для державних службовців: методичні рекомендації / Рудь О.М. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2019. – 110 с.

95. Рудь О.М. Сполучуваність складних прикметників на позначення звукових якостей предметів з іменниками в українській поетичній мові ХХ століття / Рудь О.М. // SLAVICA NITRIENSIA : časopis pre výskum slovanských filológií. – Ročník 8. – 2019. – s.47-54.

96. Сучасна українська літературна мова. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія : Збірник тестових завдань / Укладач Рудь О.М. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. – 79 с.

97. Рудь О., Пісклова І. Текст як провідний засіб реалізації соціокультурної змістової лінії в процесі навчання української мови / Рудь О., Пісклова І. // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : збірник наукових статей у 2 томах / За заг. ред. О.В. Зосименко. – Т. 1. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2019. – С. 274-279.

98. Офіційно-діловий стиль української мови: правописні норми: Методичні рекомендації / Автор-розробник, упорядник Рудь О. М. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – 68 с.

99. Рудь О., Пісклова І. Реалізації соціокультурної змістової лінії на уроках української мови в середній школі: Монографія / Рудь Ольга, Пісклова Ірина. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. – 74 с.

100. Рудь О.М. Формування національно-мовної особистості учня на уроках української мови / Рудь О.М. // Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника : Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Випуск 3. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. – С. 83–91.

2020 рік

101. Рудь О.М. Складні прикметники поетичної мови ХХ століття : монографія. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 248 с.

102. Рудь О.М. Прикметник у сучасній українській мові : методичні рекомендації до практичних занять. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 34 с.

103. Рудь О. М. Вступ до мовознавства : Методичні рекомендації / Рудь О. М. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020. – 92 с.

104. Історія української лексикографії : Методичні рекомендації / Автор-укладач Рудь О. М. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020. 101 с.

105. Орфографія сучасної української літературної мови : методичні рекомендації до практичних занять. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 75 с.

106. Рудь О.М. Структурно-семантичні моделі складних прикметників з другим компонентом із семою «дія» (на матеріалі української поезії ХХ століття). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 31 (70) №2. 2020. С. 44-49 (**категорія Б, Copernicus**)

107. Рудь О.М. Трансформація фразеологічних одиниць у ліро-епічному тексті Ліни Костенко // The 10 International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (May 27-29, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 849–857.

108. Рудь О.М., Лемегова О.В. Типологія символів поетичного мовлення Ліни Костенко // «ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH» : збірник наукових праць I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Буенос-Айрес, 6-8 грудня 2020 р.). Буенос-Айрес, 2020. С. 520-524.

109. Рудь О., Горбатенко І. Символіка орнітологічних назв у поезії Сергія Жадана. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник*

наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Випуск 34. Том 4. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 143-148. (категорія Б, Copernicus)

110. Рудь О.М. Складні прикметники як засіб вербалізації образу України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія : збірник наукових праць. Випуск 46 том 2.* Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 100–103. (категорія Б, Copernicus)

2021 рік

111. Рудь О.М., Горбатенко І.С. Застаріла лексика в поетичних текстах Сергія Жадана: функціонально-семантичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація».* Випуск 1. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 130-137.

112. Рудь О.М. Юкстапозитні іменники в поетичних текстах Ліни Костенко. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Випуск 37. Том 3.* Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 124–128.

113. Рудь О.М. Складні слова в мовотворчості Ліни Костенко: структурно-семантичний аналіз. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71) №3. Частина 1.* Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 61–66.

114. Рудь О. М. Політичні, соціально-економічні та культурологічні передумови розвитку педагогічної майстерності вчителя на Сумщині середини XVIII – початку XX століття. *Сумщина в історико-літературному вимірі : монографія / За ред. Н. Кириленко.* Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 188–228.

115. Рудь О. М. Погляди Костянтина Ушинського на професійну підготовку вчителя. *Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника : Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. Випуск 5*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 57–60.

116. Рудь О.М., Горбатенко І. С. Метафора у поетичному мовленні Сергія Жадана. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «INNOVATIONS AND PROSPECTS OF WORLD SCIENCE» (1-3 грудня 2021 р., Ванкувер, Канада)*. Ванкувер, 2021. С. 1007–1013.

117. Рудь О. М., Грицай Є. Порівняння у поетичному мовленні Лесі Українки. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «THE WORLD OF SCIENCE AND INNOVATION» (Лондон, 1-3 липня 2021 р.). London, 2021. С.305–309.

118. Рудь О. М. Ідейні переконання та просвітницько-педагогічна діяльність Григорія Сковороди в оцінці М. Демкова. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: збірник наукових статей / За заг. ред. О.В. Гузенко*. Суми: ФОП Цьома С.П., 2021. 377 с. – С. 279–282

2022 рік

119. Rud' O. M. FORMATION OF RHETORICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS IN THE PROCESS OF STUDYING LINGUISTIC DISCIPLINES. *Theory and methods of educational activities in Ukraine: monograph edited by Prof. Oleh Mikhailychenko. Beau Bassin / Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing. 2022. 233 p. P. 123-137 (англ. мовою)*

120. Рудь О. М. Складні слова у поетичних текстах Ліни Костенко. *Текст у дослідницьких парадигмах: теорія і практика: колективна монографія : за заг. ред. О. М. Семеног*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. – 248 с. С. 113-144

121. Рудь О. М., Горбатенко І. С. Функціонування тропеїчних засобів у поетичних текстах Сергія Жадана. *Вчені записки Таврійського національного*

університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 33 (72). № 5. Ч. 1. 2022. С. 70–75 (категорія «Б», Copernicus)

122. Рудь О., Скляр А. Епітети в поетичному мовленні Агатангела Кримського: структурно-семантичний і функціональний аспекти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Випуск 57. Т. 3. Дрогобич, 2022. С. 160–167. (категорія «Б», Copernicus)

123. Рудь О., Рудь А. Формування комунікативної компетентності учнів закладів фахової передвищої освіти: теоретичний аспект. *Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів VI усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 27-28 жовтня 2022 року) / за заг. ред. О. М. Семеног*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. Випуск 6. С. 87–90.

124. Скляр А., Рудь О. Поняття «ідіостиль» у лінгвістичній літературі. *Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів VI усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 27-28 жовтня 2022 року) / за заг. ред. О. М. Семеног*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. Випуск 6. С. 119–123.

125. Драновська Є., Рудь О. Функціонування діалектизмів у романі Дари Корній «Щоденник Мавки». *Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів VI усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 27-28 жовтня 2022 року) / за заг. ред. О. М. Семеног*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. Випуск 6. С. 133–135.

126. Стрельцова І., Рудь О. Складні слова в мовотворчості поетів Сумщини. *Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів VI усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 27-28 жовтня 2022 року) / за заг. ред. О. М. Семеног*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. Випуск 6. С. 138–141.

127. Графіка й орфографія сучасної української літературної мови : Методичні вказівки до практичних занять / Укладач Рудь О. М. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2022. 54 с.

128. Українська мова за професійним спрямуванням : Методичні рекомендації до практичних занять для студентів спеціальності «Фізична культура» / Автор-розробник, упорядник Рудь О. М. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. 73 с.

2023 рік

129. Diadchenko, H. ., Tamozhska, I., Rud, O. ., Rudnytska, Z. ., Kulishenko, L. ., & Kumeiko, T. . (2023). Formation of Communicative Competence of Foreign Students in Post-Industrial Society: Electronic Tutoring and Mentoring. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 14(1), 207-219. <https://doi.org/10.18662/brain/14.1/414> (Web of Science) - індексована

130. Лексикологія сучасної української літературної мови : Методичні вказівки до практичних занять / Укладач – Рудь О. М. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. 66 с.

131. Рудь О. М. Індивідуально-авторські складні прикметники в поетичному мовленні ХХ століття. *Trends in the development of philological education in the era of digitalization: European and national contexts* : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2023. 784 p. P. 58–73.

132. Дядченко Г. В., Рудь О. М. Словесно-образна парадигма ЧОЛОВІК в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Культура слова. Збірник наукових праць. Вип. 99*. Київ : Інститут української мови НАН України, 2023. С. 179–192 https://ks.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/7/2024/07/ks_99.pdf

DOI: doi.org/10.37919/0201-419X-2023.99.14 (категорія «Б», Copernicus)

133. Рудь О. М. Одоративна лексика у поезії шістдесятників. *Нова філологія. Збірник наукових праць*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 91. С. 93–99 (категорія «Б», Index Copernicus, ERIH PLUS)

134. Іспит на визначення рівня володіння державною мовою : Методичні рекомендації / Упорядник Рудь О. М. Суми, 2023. 84 с.

135. Дорошенко Д. В., Рудь О. М. Термін як основна одиниця терміносистеми. *The 3rd International scientific and practical conference "Innovations and prospects in modern science" (March 13-15, 2023) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2023. 350 p. – С. 301-309.* <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-IN-MODERN-SCIENCE-13-15.03.23.pdf>

136. Рудь О., Гаращенко О. Опозиція білий-чорний у мовотворчості поетів Сумщини. *Trends and prospects for the development of modern education : збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції (20–22 листопада 2023 р., Мюнхен, Німеччина), 2023. С. 313–316*

137. Рудь О., Грицай Є. Порівняння у поетичному мовленні Лесі Українки і Ліни Костенко: лексико-семантичний аспект. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія. №4. 2023. С. 42–46 (категорія «Б», Index Copernicus)*

138. Veresh M., Demianenko N., Rud O., Bytsko N., Nastenka S. (2023) PHRASEOLOGICAL UNITS IN MODERN LINGUISTICS: SYSTEMATIZATION AND SEMANTIC ANALYSIS. *Métodos e técnicas de pesquisas científicas. Conhecimento & Diversidade, Niterói, v. 15, n. 40 out./dez. BRAZIL, 2023. С. 428–448* https://revistas.unilasalle.edu.br/index.php/conhecimento_diversidade/issue/view/407 (Web of Science) - індексована

139. Nefedchenko, V., Ostapenko, E., Bokhonko, Y., Gurevych, R., Shanaieva-Tsymbal, L., & Rud, O. (2023). Features of Information and Communication Technologies in the Educational Process: Neuroscience in Education. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 14(4), 292-307.* <https://doi.org/10.18662/brain/14.4/506> (Web of Science)

2024 рік

140. Рудь О. М. Функціонування складних іменників у поетичних текстах Анатолія Гризуна. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія. №5.*

2024. С. 44-48 (категорія «Б», **Index Copernicus**)

141. Рудь О. М., Дорошенко Д. В. Латинські запозичення в українській юридичній термінології. *SCIENCE AND SOCIETY: MODERN TRENDS IN A CHANGING WORLD : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (18-20.03.2024 р., Відень, Австрія), 2023. С. 335–342.

142. Tamozhska, I., Rud, O., Medynskyi, S., Polukhtovych, T., Kuzemko, N., & Rudenko-Kraievskaya, N. (2024). The Educational Paradigm as a Conceptual Model of Developing Competencies During Learning. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16(2), С. 152-164.
<https://doi.org/10.18662/rrem/16.2/851> (**Web of Science**)

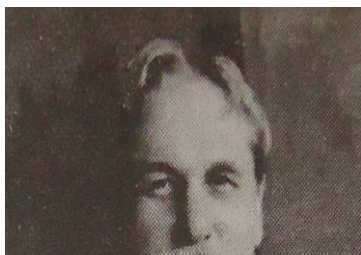
143. Кумеда О. П., Рудь О. М. Стилістичні засоби українського перекладу біблійних текстів. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія. №6*. 2024. С. 24–29 (0,6 авт. арк.; авт. вн. – 0,3 авт. арк.)

144. Рудь О. М. Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір. Морфологія : Навчально-методичний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. 181 с. (7,6 авт. арк.)
<https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c456fe9b-d247-447d-901d-cb1038e8cd72/content>

145. Рудь О.М., Грицай Є. О. Порівняння як образотворчий засіб поетичного мовлення Лесі Українки та Ліни Костенко. *Philology and philological education in the digital transformation era: European dimensions, national context, intercultural communication: Scientific monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2024. С. 398–422 (1,3 авт. арк.)
<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/484/13089/27353-1> DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-456-6-19>

Підготувала аспірат кафедри М. М. Ячменик

Самброс Юрій Пилипович – викладач

Самброс Георгій (Юрій)

Пилипович народився 20 квітня

1894 року в місті Тростянець на Сумщині у родині фельдшера. Згодом він виїздить до Сум, щоб продовжити навчання в гімназії. «Місто Суми, де мені судилося провести не лише гімназiальну, юнацьку пору, але, згодом, і понад сім років дорослого життя, – лишилися у моїх спогадах настільки ж рідним, як і незабутній Тростянець», – згадував педагог.

У справах народної освіти Ю. П. Самброса разом із невеликою делегацією було запрошено до міста Охтирка.

У 1923 році Ю. П. Самброс повернувся до міста Сум, де згодом обійняв посаду старшого інспектора соцвиху, тобто став фактичним завідувачем і керівником усієї шкільної і дошкільної освіти. Однак відбувалася своєрідна «чистка» апарату Сумської інспектури народної освіти. Під пильний нагляд чекістів потрапив і Ю. П. Самброс.

З 1925 року він був викладачем педагогіки в Сумському державному педагогічному інституті імені А. С. Макаренка. У березні 1925 року за рішенням колективу на посаду директора педкурсів було обрано кандидатуру Ю. П. Самброса, який виявив себе як творча людина й самовідданий педагог із організаторськими здібностями.

Кандидатура нового (другого) очільника педкурсів була затверджена народним комісаріатом освіти, однак в силу певних обставин (через втручання Сумського окружного виконкому) ухвалене рішення було скасоване. Відповідно до цього офіційним керівником було призначено за рішенням комісаріату іншого директора. Однак справжнім авторитетним неформальним лідером педкурсів залишався Ю. П. Самброс. Він був один із тих активістів, які сприяли відкриттю Сумських вищих педкурсів, порушуючи це питання перед виконкомом.

Крім того, Юрій Пилипович займався укомплектуванням викладацького корпусу, систематично подавав пропозиції щодо

вдосконалення педагогічного процесу. Тому завдяки поліпшенню керівництва навчально-виховним процесом відповідно до рішення методобкому була запроваджена посада завідувача навчальної частини, на яку в 1925 році було призначено Ю. Самброса.

Він автор методичних посібників з педагогіки, української мови, методики викладання предметів, за основу яких було взято педагогіку Я. – А. Коменського, К. Ушинського та ін. Цікавою та пізнавальною була його праця «Оцінка мови студентства педвишів» (1930).

Дбаючи про поширення та вдосконалення української мови, Ю. П. Самброс протягом 1926 – 1927 рр. досліджував мовну ситуацію в Сумському та Охтирському районах. Зокрема він послуговувався тестовими завданнями з правопису, стилістики, каліграфії тощо.

У 1931 році Ю. П. Самброс звільнився за власним бажанням, отримавши досить непогані рекомендації. Постало питання покинути Суми та переїхати до Харкова, де отримав посаду завідувача педагогічною практикою студентів.

Після подій 1932 року Ю. П. Самброс виїжджає до Сибіру – міста Новосибірськ. Помер Ю. П. Самброс на Уралі 7 листопада 1975 року.

Наукові інтереси: педагогічна творчість, українська мова, методика викладання української мови.

Публікації

1. Самброс Ю. П. Народна освіта на Сумщині. Наша освіта. 1928.
2. Самброс Ю. П. Оцінка мови студентів педвишів. 1930.
3. Самброс Ю. П. Система безперервного педагогічного практикуму. Харків, 1930.

Підготувала магістрант Тетяна Рева

Семеног Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор

У 1985 році закінчила філологічний факультет Харківського державного університету, працювала в Глухівському державному педагогічному університеті (тепер – Глухівський національний педагогічний університет імені О. П. Довженка) на посадах асистента, доцента, завідувача кафедри. На кафедрі української мови Сумського педуніверситету працює з 2007 року на посаді професора, згодом – завідувача – до 2024 р..

Вихованка наукової школи відомої мовознавиці Л.Мацько має наукову школу сподвижників. 4 доктори і 10 кандидатів наук, докторів філософії працюють на кафедрі університету, в навчальних закладах та наукових інституціях Києва, Черкас, Вінниці, Глухова, Білої Церкви, Харкова, Сум.

О.Семеног є гарантом та розробником освітніх програм, редактором фахового журналу «Слобожанський науковий вісник», ефективним менеджером науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника», ресурсного центру професійного розвитку учителя-словесника. Освітньо-наукова діяльність підрозділів здійснюється на засадах партнерської взаємодії «університет – школа» і спрямована на формування українськомовної компетентності, розвиток педагогічної майстерності, виховання академічної культури як європейської цінності.

Керівник держбюджетної теми, співвиконавиця ЕРАЗМУС+: Жан Моне Модуль. У межах грантів з інфомедійної грамотності IREX спільно з Українським мовно-інформаційним фондом НАН України розроблено платформу «МЕДІА&КАПСУЛИ» та віртуальну лабораторію «Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності».

О.Семеног системно реалізує інновації у змісті, методах і технологіях

викладання, проводить вебінари фахово-методичного спрямування спільно зі своїми колегами -вчителями та провідними вченими України, Польщі, Чехії, Австрії.

Дослідниця має понад 300 наукових праць у вітчизняних та зарубіжних виданнях українською, польською, англійською мовами. За 30 років наукової діяльності (1984–2024) творчий доробок професора наповнився монографіями, підручниками, навчально-методичними посібниками, програмами, статтями, з-поміж яких: монографії «Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури» (2005); «Українська культуромовна особистість учителя» (2007); «Розвиток педагогічної майстерності викладача» (2008); «Українська культуромовна особистість учителя: теорія і практика» (2008), посібники для студентів, учителів, школярів навчальних закладів: «Український фольклор» (2004); «Мовне родинознавство» (2005); «Етнолінгводидактична культура педагога» (2006); «Мовна особистість учителя в в художній літературі» (2008), «Культура наукової української мови» (2010); «Вступ до слов'янської філології» (2010); «Мова наша – українська» (2011) (у співавторстві), «Методика викладання української мови у вищій школі» (2012, 2014) (у співавторстві); «Культура наукової української мови» (2012), «Етнолінгводидактична культура вчителя-словесника» (2014). У загальноосвітніх навчальних закладах використовується програма з української мови для 10–11 класів (профіль – українська філологія), підготовлена спільно з доктором філологічних наук, професором, дійсним членом НАПН України Л.І. Мацько. Дієва співпраця з учителями міста Суми та регіону як популяризатора соціальних українознавчих проєктів, голови журі обласного етапу міжнародного конкурсу імені П. Яцика, конкурсу дослідницьких робіт слухачів Сумського територіального МАН України сприяє укладанню підручників для учнів 5, 6, 7 класів Нової української школи, посібників і програм з грифом ІМЗО для старшої школи.

Наукові інтереси. Виконує дослідження з теорії і методики, лінгводидактики вищої професійної освіти, профільного філологічного навчання

Нагороди: Відмінник освіти Олена Семенов має нагороди органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, медаль «За працю і звитягу», медаль НАПН України «Григорій Сковорода», нагрудний знак МОН України «За наукові та освітні досягнення», Почесну грамоту КМУ. Лауреат премії імені Івана Андрійовича Зязюна. Нагороджена знаком «За видатні заслуги перед колективом університету» (2022) та занесена на Дошку Пошани «Кращі імена» (2016).

Публікації:

у кн.: Семенов Олена Миколаївна : біобібліографічний покажчик : (до 55-річчя від дня народження) / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Наукова бібліотека ; [уклад.: І.О.Железняк, Н. А. Чайка]. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. 220 с.

Історія кафедри української мови Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка в іменах : науково- педагогічне видання. Вид. друге доповнене і оновлене / За ред. О.Семенов, Н. Дейниченко. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. 224 с.

Публікації у періодичних наукових виданнях, що включені до наукометричних баз, зокрема Scopus, Web of Science Core Collection

1. **Semenog O.**, Yurchenko A., Udovychenko O., Kharchenko I., Kharchenko S. Formation of Future Teachers' Skills to Create and Use Visual Models of Knowledge. *TEM Journal*. 2019. Volume 8, Number 1. P. 275–283. DOI:10.18421/TEM81-38 (**scopus**)
<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000459818100038>
2. Fast, O., **Semenog, O.**, Vovk, M., Buhaichuk, N., & Golya, G. Examining the practices and challenges of distance education of PhD candidates in the context of COVID-19. *Journal of Learning for Development*. 2022. 9(1). P. 73–88.
<https://jl4d.org/index.php/ejl4d/article/view/581/720> (**scopus**)
<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85127773194&origin=resultslist&sort=plf-f>
3. Drushlyak, M.G., **Semenog, O.M.**, Budianskyi, D.V., Sotska, H.I., Trynus, O.V., Semenikhina, O.V. The Use of Digital Technologies for the Development of

Pre-service Teachers' Rhetorical Skills: *The Experience of Ukraine. 45th Jubilee International ICT Convention, MIPRO 2022*. May 23 - 27, 2022 Opatija, Croatia. P. 668–672. (scopus)

<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85133950791&origin=resultslist&sort=plf-f>

4. [Yachmenyk, M.](#), [Kharchenko, I.](#), [Semenog, O.](#), ...[Bohoslavskiy, S.](#), [Semenikhina, O.](#) The Formation of Infomedia Literacy of Students in a Media Tournament. *46th ICT and Electronics Convention, MIPRO 2023 - Proceedings*, 2023. P. 660–665
<https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/10159736>

Web of Science

1. Dziubenko I., **Semenog O.**, Lokshyna O., Dzhurylo O., Hlushko O., Starokozhko O. Pedagogical Innovations: Problems, Tendencies of Development of Modern Education. *International Journal of Computer Science & Network Security*. Volume 21 Issue 9. P. 173-178. 2021.21.9.24 (WoS) <https://doi.org/10.22937/IJCSNS>

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000708805900024>

2. Друшляк, М.Г., **Семенов, О.М.**, Грона, Н.В., Пономаренко, Н.П., & Семеніхіна, О.В. Типологія інтернет-ресурсів для розвитку інфомедійної грамотності молоді. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. 88 (2). С. 1–22. <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786> (WoS)

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000798120700001>

3. Babiian, Y., Polina, Y., Breslavskya, H., Cherednyk, L., Kostyrytsia, N., **Semenog, O.** The Development of Motivation to Achieve Students in the Context of Modernization of Educational Content. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. 14(1Sup1). P. 49-66. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/536> (WoS) **Квартіль-2**

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000773540300003>

4. Marchenko, O., Noskova, M., Fedorenko, I., **Semenog, O.**, Vovk, M., & Romanyshyn, R. (2021). IT - Education In The Context Of Educational Activities. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 21(6).

<https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.6.20> (WoS)

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000674668400005>

5. **Semenog O.**, Semenikhina O., Oleshko P., Prima R., Varava O., Pykaliuk R. Formation of Media Educational Skills of a Future Teacher in the Professional Training. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2020. Volume 12, Issue 3, P. 219-245.

<https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/319>. (WoS)
<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000614810500014>

6. Karhut V., **Semenog O.**, Shumiatska O., Palamar N., Rubliova N. The Need for New Information Technologies During Foreign Language Learning for the Quality Training of a Specialist. *Amazonia Investiga*. 2023. 12 (65). P. 175–184. DOI: 10.34069/AI/2023.65.05 (WoS)

Монографії (одноосібні)

1. Семенов О. Концептосфера *освіта* в українському та польському дискурсах: міждисциплінарний підхід: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. 246 с.
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12050>

Колективні монографії

(за колективною темою кафедри СумДПУ імені А.С. Макаренка)

1. Семенов О., Ячменик М.М. Мовно-методична підготовка майбутнього вчителя-словесника до використання засобів медіаосвіти: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. 211 с.
2. Семенов О., Герман В., Громова Н. та ін. Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти: монографія / за заг. ред. О. Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ, 2020. 212 с.
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8712>
3. Семенов О. М. Кожем'якіна І.В. Розвиток професійної мовно-мовленнєвої компетентності вчителя початкової школи: теорія і практика: монографія. Суми: Видавництво СумДПУ, 2020. 239 с.
<http://surl.li/njdhx>
4. Пономаренко Н.П., Семенов О.М. Формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців з журналістики: теорія і практика: монографія / за ред. О.Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ, 2021. 225 с. (12.5 д.а.)
<https://www.repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11470>
5. Текст у дослідницьких парадигмах: теорія і практика: колективна монографія / за заг. ред. О. М. Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ, 2022. 247 с.
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12575>

Колективна монографія (опублікована за кордоном)

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка - партнер видання монографії

1. Trends in the development of philological education in the era of digitalization: European and national contexts : Scientific monograph. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2023. 784 p.

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/320>

Recommended for printing and distribution via Internet by the Academic Council of Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems according to the Minutes (N4 dated 25.04 .2023)

Розділ у колективній монографії (в інших ЗВО, НДІ)

1. Майковська, В. І., Семенов, О. М. (2019). Теорія і практика формування в Україні ринкового інституційного середовища активного молодіжного підприємництва. *Інституціональна модель інноваційної економіки*. 2019. Київ: НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2019. С. 187–215.
2. Семенов О., Семеніхіна О. Медіаосвітні уміння майбутнього вчителя та особливості їх формування у процесі професійної підготовки. *Професійна підготовка вчителя в умовах цифрового освітнього середовища* / за заг. ред. О.В. Семеніхіної. Суми, 2020. С.118-140. (1,1 д. а.; авт. 0,6 д. а.)
3. Семенов О.М. Передмова. Текст-дискурс-мовна особистість. Концепт освіта в законодавчо-нормативному, освітньому дискурсах. *Текст у дослідницьких парадигмах: теорія і практика: колективна монографія* / за заг.ред. О. М.Семенов. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. С.4-15, 155-175. 1,5 д.а. <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12575> 14.41 д.а.
4. Семенов О.М. Українське родинознавство: лінгвоаксіологічний аспект. *Українське буття у слові й тексті : студії з лінгвоукраїнознавства* : колективна монографія / за заг.ред. О.О. Маленко. Харків : ХНПУ; ХІФТ. 2022. С.262-275 - 1,5 д.а.
5. Вовк М., **Семенов О.** Технології розвитку мовнокомунікативної компетентності викладачів-дослідників в умовах неформальної освіти. *Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти: монографія* / відп. ред.: Барановська Л.В. (Київ, Україна), Морська Л.І. (Жешув, Республіка Польща). Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук». 2022. С. 268-278. Авт внесок - 1,5 д.а.
6. Семенов О. Інноваційні платформи для розвитку медіакультури та медіаграмотності молоді. *Інновації і трансфер технологій: методи, моделі та механізми управління* : колективна монографія / Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань / за ред. В.А. Омеляненка. Суми : Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань, 2023. DOI: 10.5281/zenodo.7785703 - 1,5 д.а.

Розділи у монографіях, опублікованих за кордоном

1. **Semenog O.**, Levenok I. Intercultural Approach to Forming the Linguistic Competence of Foreign Medical Students: World and Ukrainian Contexts. *Spółeczność międzynarodowa w obliczu przemian: ujęcie wieloaspektowe* / A. Kordonska, R. Kordonski, (red.); Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki. Lwów–Olsztyn, 2019. Tom 1. S. 287–307.
2. **Semenoh O.**, Semenikhina O. Interdepartmental projects in the conditions of education content integration: experience of the A.S. Makarenko Sumy State Pedagogical University. *Information and Innovation Technologies in the Life of Society*: monograph 28; edited by Aleksander Ostenda and Nataliia Svitlychna. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. p.221 -231.
3. Levenok I. S., **Semenog O.M.** The professional language competence of foreign students of medical specialties: content, forms, methods of formation at higher educational establishments. *Vector of modern pedagogical and psychological science in Ukraine and EU countries* : collective monograph. Riga : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2020. P.389- 400. (1,1 д.а.; авт. 0,5 д. а.) <http://surl.li/njqxs>
4. **Semenog O.**, Tomashevskaja I. Training in the speciality 01 «Education / pedagogy» : Ukrainian Experience in dimensions of priorities for European integration. *Third education level: quality control over scientific-professional training of a PhD: individual issues*: collective monograph. Riga, Latvia : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2021. p.86-121. (2,5 д.а.) <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-149-7-3>
<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/172/4984/10443-1>
5. Надутенко М.В., **Семенов О.М.** Концепт освіта в українському та польському дискурсах крізь призму національних лінгвістичних корпусів. *Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries* : collective monograph. Vol. 2. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P. 66-81 (1,5 д.а.) <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/100/2541/5453-1?inline=1>
<https://doi.org/10.30525/978-9934-26-031-5-27>
6. Vovk M., **Semenog O.**, Kondrytska O. Ausbildung von Doktoren der Philosophie im Bereich Pädagogik im Kontext der ukrainischen Sprachkultur...*Fragen der humanitären Hochschulbildung in der Ukraine*: monographie herausgegeben von Prof. Oleh Mikhailychenko / Beau Bassin, Deutschland / Germany: AV Akademikerverlag, 2021. p.129-151. <https://www.twirpx.com/file/3625524/> (1.5 д.а.)
7. **Семенов О. М.**, Вовк М. Технології навчання дорослих в умовах неформальної освіти. *Педагогіка і психологія постмодернізму: цінності, компетентності, діджиталізація* : колективна монографія / за наук. ред. проф. Г. Цветкової. Aerzen : Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt) InterGING Verlag, 2021. С. 358–372.<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11916>

8. Семенов О.М. Підготовка вчителя української філології в умовах війни: європейські пріоритети та національний досвід. *Trends in the development of philological education in the era of digitalization: European and national contexts*: scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 1, 5 д.а. <http://surl.li/njdjw>
9. Olena Semenoh. The concept of 'teacher' in Ukrainian and polish educational discourses. *Development of Modern Art and Pedagogical Education: National and European Context: Collective volume*. Nellia Nychkalo, Larysa Lukianova, Heorhii Filipchuk, Oksana Komarovska, and others; Foreword by Stefan Purici. Edited by Myroslava Vovk. Suceava, 2023. P.119-142.

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Семенов О.М. Термінологічна культура фахівця в об'єктиві українського лінгводидактичного дискурсу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка / редкол.: А.А.Сбруєва, М.А.Бойченко, О.Є.Антонова та ін. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. № 6 (90). С. 139–150. Index Copernicus
2. Семенов О. М., Козлова О.Г. Формування професійної мобільності майбутніх магістрів педагогічної освіти: теорія і практика. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка / редкол.: А. А.Сбруєва, М.А.Бойченко, О.Є.Антонова та ін. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. № 9 (93). С. 245–258. Index Copernicus авт-0,6 д.а
3. Семенов О.М. Методична підготовка майбутніх учителів-словесників до формування в учнів основ підприємливості та ініціативності. *Фізико-математична освіта*. 2019. Вип. 3 (21). С.133–139.
4. Семенов О. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. 2019. Вип. 20. С. 191–195.
5. Семенов О.М. Лексико-народознавчий компонент фахової компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки : зб. наук. праць. 2020. № 1 (68). Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського. С. 250–257. <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-68-2020-46.pdf>
6. Семенов О., Левенок, І. (2021). Формування українськомовної компетентності іноземних студентів-медиків у культурно-освітньому просторі закладу вищої освіти. *Викладання мов у вищих навчальних*

закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. 2021. Вип. 38. С. 170–188. (0,5 д.а.)

<https://doi.org/10.26565/2073-4379-2021-38-12> авт- 0,6 д.а

7. Семенов О., Кульбабська О. Формування м'яких навичок студентів-філологів у міжрегіональному проєкті з інфомедійної грамотності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. №4 (108). С. 231–248. <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2193> Index Copernicus авт- 0,6 д.а
8. Грона Н., Семенов О., Розвиток Soft skills майбутніх учителів в умовах закладів фахової передвищої та вищої освіти: міжрегіональний проєкт. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. № 7. Index Copernicus авт- 0,6 д.а <https://pedscience.ssru.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/6.pdf>
9. Семенов О.М. Підготовка майбутніх учителів рідної мови як культуромовної особистості: досвід Швеції. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022. № 9–10 (123–124). С. 361–370. DOI: 10.24139/2312-5993/2022.09-10/361-371 Index Copernicus
10. Надутенко М., Надутенко М., Семенов О. та ін. Застосування цифрового методу у викладанні філологічних дисциплін (на прикладі віртуальної лексикографічної лабораторії). *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2022, № 34. С. 7-26.
URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/1039> Index Copernicus
11. Семенов О.М., Вовк М.П., Фаст О.Л. (2023). Українсько-польське партнерство в галузі освіти: академічний дискурс. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. №3. С. 100-111. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.3.15> Index Copernicus авт- 0,4 д.а
12. Семенов О.М., Надутенко М.В. Платформа «Медіа&капсули» як засіб підвищення рівня медіакультури. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. Вип. 2. С. 39-50. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.2.6> (категорія Б) авт- 0,6 д.а
13. Семенов О. М., Вовк М. П. Педагогічне партнерство в умовах воєнних реалій: досвід взаємодії Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Вип. 4 (2), С. 1-14. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4214> 1,2 д.а. авт- 0,6 д.а (категорія Б)
14. Грона Н.В., Семенов О.М. Формування риторичної компетентності майбутніх учителів-словесників в умовах війни: міжрегіональний

- проект. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. №2. С. 74-86. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.2.11> (категорія Б)
15. Лук'янова Л.Б., Лянной Ю.О., Семеног О.М., Вовк, М.П. Педагогічне партнерство як чинник якісної практичної підготовки майбутніх педагогів в умовах воєнних реалій. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. Вип. 5(2). С. 1-
<https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5206> (категорія Б)
16. Семеног О., Буртовий Р., Юрченко А. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх морських офіцерів в умовах неформальної освіти: сутність ключових понять. *Фізико-математична освіта*. 2022. Вип. 36 (4). С. 70–78.
<https://doi.org/10.31110/2413-1571-2022-036-4-010> 1 д.а. - авт-0,4 д.а. (категорія Б)
17. Семеног О.М., Попова О.А., Кондрицька О.І. Трансверсальні компетентності у вимірах партнерської взаємодії: викладач і здобувач вищої освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 3, ч. 1. С. 111–120.
DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.1.17>. авт- 0,6 д.а
Стаття спільно із **О.Кондрицькою**, кандидатом педагогічних наук, **викладачем програм підготовки Асистент Викладання (Teaching Assistant) Манчестерської Служби Освіти Дорослих (Великобританія)**
18. Семеног О., Біличенко О. Розвиток академічного партнерства в умовах воєнних реалій на засадах етичних цінностей Пізанського університету. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2023. Вип. 27. С. 65–77. – DOI: 10.33989/2226-4051.2023.27.282102 Index Copernicus авт- 0,6 д.а <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2023.27.282102>
19. Семеног О., Надутенко М., Тимощук Р. Національні лінгвістичні ресурси Українського мовно-інформаційного фонду НАН України - ефективний засіб формування академічної культури дослідника: *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології /* голов. ред. А.А. Сбруєва. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020. № 10 (104). С. 245–258. DOI:10.24139/2312-5993/2020.10/245-258. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11297> Index Copernicus авт- 0,5 д.а
Стаття спільно із **Р. Тимощуком**, ст.науковим співробітником **Інституту славістики (Польща)**

Статті, опубліковані закордоном у виданнях країн Організації економічного співробітництва та розвитку

1. Semenog O., Shamunova K. The training of future primary school teachers for pedagogical internship during covid-19: challenges and possible solutions. *Scientific Journal of Polonia University*. Czestochowa, 2020. № 38(1-2), 196-203. (0,9 д.а.; 0,3 авт.)

<http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/486/458>

2. Belichenko O., Semenog O. European experience and Ukrainian practices of ensuring academic integrity. *Media4u Magazine*. 2023/1/1 <http://surl.li/nbtuu>
3. Семенов О.М. Міжрегіональні проекти ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури. Інноваційний університет лідерство: проєкт і мікропроєкти. Варшава: Фундація «Instytut Artes Liberales». 2021 С. 176–185.
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11805>
4. Belichenko O., Semenog O. The interdepartmental project of the media culture of the teacher-philologist. *Media4u Magazine : the Quarterly Journal for Education*. Praha, 2020. № 4, 17. ročník. С. 26–31.
https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9641/3/Semenoh_Belichenko_The%20Interdepartmental%20Project.pdf
5. Semenog O., Shamunova K. (2020). The training of future primary school teachers for pedagogical internship during COVID-19: challenges and possible solutions. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej, Częstochowa*, 2020, 38, 1–2. P. 199–207.
DOI: <https://doi.org/10.23856/3866>.
URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/486>

Підручники

1. Семенов О. М., Дятленко Т. І., Білясник М. Д., Волницька В. В. Українська мова : підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти . Тернопіль : Астон, 2022. 336с. : іл. 24 д.а. авт - 12 д.а. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України <https://shkola.in.ua/2670-ukrainska-mova-5-klas-semenoh-2022.html>
2. Українська мова : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти / за ред. О. Семенов., О. Калинич, Т. Дятленко, М. Білясника, В. Волницької. Тернопіль : Астон, 2023. 244 с. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 08.03.2023 № 254) <http://surl.li/njdqg>

Посібники

1. Семенов О.М. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти : навч. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ, 2021. 218 с. <http://surl.li/hbchf>
2. Лук'янова Л., Лянной Ю., Семенов О., Вовк М. Фахова практика вчителя : національний досвід та європейські цінності: посіб. Київ : Талком, 2023. 237 с.
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/13504>
3. Українська мова. 10 клас. Профільний рівень, українська філологія: навч-метод. посіб. / Л.І. Мацько, О.М. Семенов, Н.Б. Голуб, Ю.О. Романенко, О.М. Мацько, О.М.Сидоренко / за ред. Л.І. Мацько. К.: 228

Дивослово, 2020. 520 с.

4. Українська мова для державних службовців: навчальний посібник / за ред. Л.В. Пшеничної, О.М. Рудь, О.М. Семеног. Суми : Вид-во СумДПУ, 2019. 279 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9271>
5. Надутенко М. В. Пономаренко Н.П., Семеног О.М. Електронні словники Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України в освітньому процесі Київ : Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України, 2020. 51 с. <http://surl.li/njdpu>
6. Семеног О.М. Інтегративні основи розвитку педагогічної майстерності вчителя-словесника : навчальний посібник. Видання друге, доповнене. Суми : Вид-во СумДПУ, 2020. 234 с. <http://surl.li/njdwe>
7. МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус»:е-посібник / Уклад. Семеног О., Муратова О., Пономаренко Н. П. Суми – Бахмут, 2021. 166 с. (12 д.а.) https://rctpd.sspu.edu.ua/images/campus/E-posibnyk_MEDIAVCHYTEL.pdf
<https://rctpd.sspu.edu.ua/.../komandna.../posibnyk.html>
8. Семеног О.М., Вовк М.П., Дятленко Т., Громова Н. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: навч. посіб. Київ: Талком, 2021. 378 с. (22 д.а. авт. 14)
9. Семеног О., Дятленко Т., Білясник М., Волницька В. Українська мова : посібник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 1. Тернопіль : Астон.144 с. Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 3.0397-2021 [рішення експертної комісії з української мови від 26 серпня 2021 року (протокол № 6)].
10. Семеног О., Дятленко Т., Білясник М., Волницька В. Українська мова : посібник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 2. Тернопіль : Астон. 104 с. Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 3.0397 2021 [рішення експертної комісії з української мови від 04 жовтня 2021 року (протокол № 8)].
11. Семеног О., Дятленко Т., Білясник М., Волницька В.Українська мова : посібник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Частина III. Тернопіль : Астон, 2021. 256 с.
12. Семеног О., Калинич О., Дятленко Т., Білясник М., Волницька В. Українська мова : посібник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 1. Тернопіль : Астон, 2022. 144 с.
13. Ячменик М.М., Семеног О. М., Кириленко Н.І., Моцак С. Безпечний медіасерфінг підлітків : посібник. Суми : Вид-во СумДПУ, 2022. 51 с. 3 д.а. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12739>
14. Семеног О.М. Навчання української мови і літератури у вимірах ключових компетентностей: методичний посібник. Суми : Вид-во СумДПУ, 2023. 212 с. <http://surl.li/njprqi>
15. Семеног О., 2019. Українська мова. 10 клас. Змістова лінія

«Громадянська відповідальність»: навч-метод. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ, 340 с.

Електронні ресурси

1. Надутенко М., Надутенко М., Семенов О., Громова Н., Пономаренко Н. та ін. Трансдисциплінарний кластер «МЕДІАКАПСУЛИ»: [Електронний ресурс]. СумДПУ імені А.С. Макаренка; Український мовно-інформаційний фонд НАН України. 2022. доповнене. URL: <https://media-literacy.ulif.org.ua/>
2. Широков В., Загнітко А, Надутенко М., Надутенко М, Семенов О., Громова Н., Пономаренко Н. Віртуальна лексикографічна лабораторія «Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності» [Електронний ресурс]. СумДПУ імені А.С. Макаренка; Український мовно-інформаційний фонд НАН України. 2022. доповнене. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/InfoMediaVLL/>

Енциклопедія

1. **Семенов О.,** Вовк М. Мовленнєва компетентність // **Енциклопедія освіти.** Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва; редкол.: О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, П. Ю. Саух, Л. Д. Березівська, І. Д. Бех, В. Ю. Биков, М. С. Гальченко, В. В. Засенко, С. А. Калашнікова, М. О. Кириченко, Л. Б. Лук'янова, В. Г. Панок, В. О. Радкевич, О. Я. Савченко, М. М. Слюсаревський, О. В. Сухомлинська]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ. Юрінком Інтер, 2021. С.580-581. (0,1 д.а.)
2. Семенов О. М. Рецензія на рукопис посібника «Бути чесним у навчанні й науці». *Педагогічні науки.* 2021. Випуск 96. 108-109 DOI 10.32999, категорія Б, Copernicus (0.3 д.а.)
<file:///C:/Users/ukr/Desktop/263/4474%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-7780-1-10-20211115.pdf>

Збірники праць (редактор)

1. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів V усеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Суми, 29-30 жовтня 2021 року) / за ред. О. М. Семенов. Суми : Вид-во СумДПУ, 2021. Випуск 5. 149с.

[http://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/11649/3/Innovatsii
ta_pedagogichna_maisternist.pdf](http://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/11649/3/Innovatsii_ta_pedagogichna_maisternist.pdf)

2. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів IV усеукраїнської науково-практичної конференції, (26–27 листопада 2020 року, м. Суми) / [за ред. О. М. Семеног]. Суми : СумДПУ, 2020. Випуск 4. 142 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/10888>
3. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів VI усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 27-28 жовтня 2022 року). за заг. ред. О. М. Семеног. Суми: СумДПУ, 2022. Випуск 6. 142 с.
4. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Суми, 26–27 жовтня 2023 року). Випуск 7 / редкол.: О. Семеног, Н. Кириленко, В. Герман та ін. ;. Суми : СумДПУ, 2023. 134 с.
5. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів III усеукраїнської науково-практичної конференції (24–25 жовтня 2019 року, м. Суми) / [за ред. О. М. Семеног]. Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. Випуск 3. 192 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9508>
6. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 14-15 травня 2021 року) / за ред. О.М. Семеног. Суми : Вид-во СумДПУ, 2021. 113 с. https://jmm.sspu.edu.ua/images/2021/kursi_vse/ACR_course/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC-%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0_e4074.pdf
7. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Суми, 12–13 травня 2022 року) / МОН України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. Макаренка, 2022. 161 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12262>
8. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 14–15 травня 2020 року / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 194 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9441>
9. Актуальні питання філології та методології: збірник наукових праць студентів / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний

педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Факультет іноземної та слов'янської філології ; [редкол.: В. В. Герман, А. М. Коваленко, О. М. Семеног та ін.]. Суми, 2021. 196 с.
<https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/11490/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%202021%20%d0%90%d0%9f.pdf>

10. Філологічні студії: збірник статей студентів, магістрантів, молодих учених / МОН України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Факультет іноземної та слов'янської філології; [ред.кол.: В.В. Герман, А.М. Коваленко, О.М. Семеног та ін.]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. 92 с.
<https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/11492/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%202021%20-%d0%a4%d0%a1.pdf>
11. Збірник студентських есе «Цінності академічної доброчесності та етики» / Вступне слово О. Семеног / За ред. Л.Пшеничної, Г. Довгополової, А. Вертеля, М. Ячменик. Суми. 2021. 80 с.
12. Культуромовна особистість фахівця у ХХІ столітті : збірник матеріалів V міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 грудня 2021 року. Випуск 5 / Міністерство освіти і науки України, Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [за ред. О. М. Семеног]. Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2022. 154 с.

Силка Алла Анатоліївна – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Народилася 11 травня 1956 року. Закінчила Сумську середню школу №26 із золотою медаллю. З 1973 р. до 1977 р. навчалася на

філологічному факультеті
Сумського державного
педагогічного інституту імені
А.С. Макаренка. Закінчила інститут
з відзнакою.

Працювала вчителем в
загальноосвітній школі № 27
м.Суми.

З 1979 року – викладач
кафедри російської мови
Сумського педінституту.

Протягом 1980–1983 рр. навчалася в аспірантурі Київського державного педагогічного інституту ім. М. Горького. У 1984 році захистила кандидатську дисертацію з проблем синтаксису російської та української мов. У 1988 році отримала звання доцента.

З 1999 року почала працювати на кафедрі української мови. Викладала синтаксис сучасної української літературної мови, курс «Основи наукових досліджень», спецкурс для магістрів «Динаміка функціонування лексико-семантичної системи української мови на межі ХХ-ХХІ століть». Пропрацювала в СДПУ 36 років, з них - 16 років доцентом кафедри української мови.

Понад 15 років за сумісництвом викладала також в Сумському державному університеті, де проводила заняття з іноземними студентами, читала курс «Сучасна українська літературна мова» майбутнім перекладачам.

Протягом кількох років є членом журі обласного туру Всеукраїнського конкурсу знавців української мови імені П. Яцика, обласного конкурсу наукових робіт учнів Малої академії наук. Студенти А. А. Силки неодноразово ставали призерами Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, брали участь у міжнародних наукових конференціях.

А. А. Силка – автор понад 100 наукових праць. Коло наукових інтересів: синтаксис української мови та методика його викладання, методика викладання української мови як іноземної, актуальні

питання функціонування лексичної системи на сучасному етапі.

Брала участь у підготовці 15 навчальних посібників (одноосібно або в складі авторського колективу), серед яких 4 – з грифом МОН України. Керувала колективною науковою темою кафедри української мови з підготовки навчального посібника «Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів».

Нагороди: нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки, грамотами Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за якісну підготовку студентів-філологів.

Публікації

1982 рік

1. Силка А. А. О статусе бессоюзных сложных предложений с императивом в обуславливающей части / А. А. Силка // Лексическая и синтаксическая семантика русского языка : сб. научных работ. – Киев : КГПИ, 1982. – С. 47-53.

1983 рік

2. Силка А. А. О грамматической природе одного из видов сложных предложений / А. А. Силка // Методика преподавания русского языка и литературы : респ. научн.-метод. сборник. Вып. 16. – Киев : Радянська школа, 1983. – С.21-26.

1984 рік

3. Силка А. А. Сложные предложения с транспонированным императивом в синонимическом ряду условных конструкций (на материале современного русского языка): автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец.

10.02.01 «Русский язык» Киев : КГПИ, 1984. 24 с.

4. Силка А. А., В. И. Кононенко Бессоюзные сложные предложения с транспонированным императивом и их синонимы. Лексическая и синтаксическая синонимика русского языка : сб. научных трудов. Киев : КГПИ, 1984. С.122-130.

1986 рік

5. Силка А. А. Смысловая соотносительность синонимических

условных сложных предложений. Композиционно- семантический анализ единиц речи : межвузовский сб. научных трудов. Тула, 1986. С.34-45. Рукопись деп. в ИНИОН АН СССР №29625 от 01.06.87.

1987 рік

6. Силка А. А. Зачин в письменных работах учащихся 4-8-х классов. Вып.1 : методические рекомендации. Сумы: СГПИ, 1987. (в соавторстве).

1988 рік

7. Силка А. А. Системные отношения внутри синонимического ряда условных конструкций. Структурно- семантический анализ единиц речи. Тула, 1988. 12 с. Рукопись деп. в ИНИОН АН СССР №37022 от 6.03.89.

1989 рік

8. Силка А. А. Взаимодействие предикативных частей в составе бессоюзного сложного предложения с транспонированным императивом. Русское языкознание. Вып.18. Киев : КГУ, 1989. С. 33–39.

1991 рік

9. Силка А. А. Об одном из типов бессоюзных предложений в свете грамматических идей Г.О. Винокура. Изучение творческого наследия проф. Г.О. Винокура (региональная научная конференция) : тезисы, Ч.1. Киев, 1991. С.120–122.

10. Силка А. А. Фомина Л. Б. Воспитание чувств на уроках родного языка. Матеріали міжвузівської наукової конференції «Викладання вузівського і шкільного курсів мови та літератури в умовах національного відродження України» (Київ, 22-24 листопада 1991 року). Частина II. Київ, 1991. С.169-170.

1992 рік

11. Силка А. А. Транспозиция императива и ее проявления в русском и украинском языках. Проблемы описания грамматических систем славянских языков : тезисы научной конференции. Измаил, 1992.

1993 рік

12. Силка А. А. Некоторые аспекты преподавания синтаксиса

русского языка студентам украинского отделения филологического факультета. Наукові записки Сумського державного пед. інституту імені А. С. Макаренка. Випуск 1. Педагогіка. Методика. Суми, 1993. С.196–203.

13. Силка А. А. Стилистический компонент в семантике синонимичных сложных предложений. Стилистика русского языка : теоретический и сопоставительный аспекты : материалы IV научной конференции по проблемам семантических исследований. Часть 1. Проблемы стилистической семантики. Киев – Харьков, 1993. С.87 – 88.

14. Силка А. А. Изучение особенностей русского синтаксиса на украинском отделении филологического факультета / А. А. Силка // Взаємодія української і російської мов на території України та актуальні проблеми їх дослідження і викладання (Матеріали 1 Ганичевських читань). – Полтава, 1993. – Т.2. – С. 81 – 83.

15. Силка А. А. Взаємодія формально-граматичної і семантичної структури складних умовно-наслідкових речень / А. А. Силка // Питання синтаксису української мови : тези доповідей і повідомлень респ. наук. конференції до 100-річчя від дня народження Сергія Смерчинського. – Запоріжжя, 1993. – С. 68 – 69.

1994 рік

16. Силка А. А. Метод моделирования в курсе «Научный стиль речи» / А. А. Силка // Активные методы обучения в учебном процессе. – Ч.2. – Сумы : СумГУ, 1994. – С. 12.

17. Силка А. А. О некоторых особенностях функционирования императивных форм в поэтической речи / А. А. Силка // Языковые единицы в аспекте функционирования : сборник научных статей. – Сумы : СГПИ, 1994. – С. 18 -25.

1995 рік

18. Силка А. А. Способы выражения сопоставительных отношений в русском языке / А. А. Силка // Вопросы функционирования русского языка и методики его преподавания : сборник статей. – Сумы : СГПИ, 1995. – С. 19-27.

1996 рік

19. Силка А. А. Сопоставительная семантика и способы ее выражения в сложном предложении / А. А. Силка // Семантика мови і тексту : матеріали V Міжнародної наукової конференції. Частина 1. – Івано-Франківськ, 1996. – С. 165-166.

20. Силка А. А. Исторический компонент в лингвистической интерпретации урбанонимов / А. А. Силка // Актуальные проблемы изучения и преподавания русского языка : сборник статей. – Сумы, 1996. – С. 11-16.

1997 рік

21. Силка А. А. Особенности функционирования русских и украинских вокативов в аспекте речевого этикета / А. А. Силка // Функциональный аспект семантики языковых единиц : материалы VIII Международной научной конференции по актуальным проблемам семантических исследований. Часть 1. – Харьков, 1997. – С. 52-54.

1998 рік

22. Силка А. А. Виды лингвистического анализа в образцах и комментариях : учебное пособие по обобщающему курсу русского языка для студентов-филологов / [О. Н. Волкова, А. А. Евграфова, А. А. Силка и др.] ; под. ред. О. Н. Волковой и А. А. Силки. – Сумы : РВО СДПИ, 1998. – 316 с.

2000 рік

23. Силка А. А. Тестовые и контрольные задания по современному русскому языку. Часть 1 : Фонетика, фонология, орфоэпия, графика, орфография, лексикология, фразеология, словообразование / [О. Н. Волкова, А. А. Силка, Л. Б. Фомина и др.] ; под ред. С. Г. Ивасюк и И. И. Пахненко. – Сумы : РИВО СДПИ, 2000. – 158 с.

24. Силка А. А. Про деякі зміни у лексико-семантичній системі української мови на сучасному етапі / А. А. Силка // Семантика мови і тексту : збірник статей VI Міжнародної наукової конференції (Івано-Франківськ, 26-28 вересня 2000 р.) – Ів.- Франківськ : Плай, 2000. – С. 503-505.

25. Силка А. А. Транспозиція імператива в світлі вчення О. О. Потебні про граматичну форму / А. А. Силка // Філологічні науки :

збірник наукових праць. – Суми : Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2000. – С. 109–117.

2001 рік

26. Силка А. А. Современное состояние и перспективы развития украинско-русского билингвизма / А. А. Силка // Актуальні питання міжнародного співробітництва та навчання іноземних громадян у вищих навчальних закладах України : пошуки, знахідки, перспективи : збірник матеріалів відкритого науково-методичного семінару (Суми, 19-21 грудня 2001 р.). – Суми : СумДУ, 2001. – С. 47-54.

2002 рік

27. Силка А. А. Методичні аспекти викладання синтаксису сучасної української мови / А. А. Силка // Педагогічні науки : збірник наукових праць. – Ч.2. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. – С. 141-147.

2003 рік

28. Силка А. А. Особливості засвоєння новітніх англійських запозичень (на прикладі комп'ютерної лексики) / А. А. Силка, Т. Калашник // V Всеукраїнська наукова конференція «Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях студентської молоді». – Черкаси, 2003. – С. 7.

29. Силка А. А. Практикум із синтаксису складного речення : збірник тестових і контрольних завдань для студентів філологічних факультетів / А. А. Силка. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2003. – 80 с.

30. Силка А. А. Про деякі особливості формування мікросистеми комп'ютерної лексики в українській мові / А. А. Силка // Слов'янський вісник : збірник наукових праць. Серія «Філологічні науки». Випуск 4. – Рівне, 2003. – С.82-86.

31. Силка А. А. Система тестових и контрольных заданий по современному русскому языку / А. А. Силка, Н. А. Хомула, Л. Б. Фоміна // II міжнародна науково-практична конференція «Проблемы преподавания и изучения русского языка в школе и вузе на современном этапе». – Нежин, 2003. – 5 с.

32. Силка А. А. Эстетический потенциал цветовой лексики в языке произведений Владимира Набокова / А. А. Силка, І. Б. Іванова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського : збірник наукових праць. Вип. 6. – Вінниця : Вид-во Вінницького держ. пед. ун-ту, 2003. – С. 399-403.

33. Силка А. А. Рецензія на підручник І. П. Ющука «Українська мова» (Київ: Либідь, 2003) / А. А. Силка // NOVA КНИГА : науковий критико-бібліографічний журнал. – 2003. – №12.

2004 рік

34. Силка А. А. Від звука до тексту: аналіз мовних одиниць різних рівнів: навч. посіб. для студентів філологічних факультетів / [Т. П. Беценко, І. І. Брага, В. В. Герман та ін.] ; за ред. А. А. Силки. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2004. – 204 с.

2006 рік

35. Силка А. А. Актуальні проблеми теорії односкладних і неповних речень (спецсеминар для бакалаврів) / А. А. Силка // Науково-теоретичні, теоретико-прикладні, професійно-орієнтовані спецкурси й спецсеминари з української мови. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – С. 131-135.

36. Силка А. А. Актуальні проблеми теорії складнопідрядних речень (спецсеминар для спеціалістів) / А. А. Силка // Науково-теоретичні, теоретико-прикладні, професійно-орієнтовані спецкурси й спецсеминари з української мови. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – С. 136-139.

37. Силка А. А. Динаміка функціонування лексико-семантичної системи української мови на межі ХХ-ХХІ ст. (спецкурс для магістрів) / А. А. Силка // Науково-теоретичні, теоретико-прикладні, професійно-орієнтовані спецкурси й спецсеминари з української мови. – Суми : СумДПУ ім. А. С.Макаренка, 2006. – С. 140–143.

2007 рік

38. Силка А. А. Продуктивні способи афіксального словотворення іменників-неологізмів (на матеріалі української і російської мов) / А. А. Силка, А. В. Різниченко // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2007. – №10. – С. 107-118.

39. Силка А. А. Практикум із синтаксису простого речення : збірник тестових і контрольних завдань : навч. посібник / А. А. Силка. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – 184 с.

40. Силка А. А. Фоностилестичні особливості поезії Ніни Гавриленко / А. А. Силка, Н. А. Пилипенко // Філологічні науки : зб. наук. праць. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2007. – С. 141-147.

2008 рік

41. Силка А. А. Продуктивность агентивных суффиксов имен существительных в русском и украинском языках / А. А. Силка // Взаимодействие и взаимопроникновение языков и культур : состояние и перспективы: материалы Международной научной конференции. Ч. 1. – Минск : БГПУ, 2008. – С. 171-172.

42. Силка А. А. Використання системи тестових завдань у вивченні синтаксису української мови / А. А. Силка // Міжнародна наукова конференція «Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії» : збірник наукових робіт. Ч. III. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – С. 220-226.

43. Силка А. А. Практикум із синтаксису складного речення : збірник тестових і контрольних завдань для студентів філологічних факультетів. – 2-ге вид., випр. й доп. / А. А. Силка. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – 144 с.

2009 рік

44. Силка А. А. Виды лингвистического анализа в образцах и комментариях : учебное пособие для студ. высш. уч. завед. / [О. Н. Волкова, А. А. Евграфова, О. П. Конек и др.]; под ред. А. А. Силки. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Сумы : Университетская книга, 2009. – 254 с.

45. Силка А. А. Динаміка функціонування лексико-семантичної системи української мови на межі ХХ-ХХІ століть : програма спецкурсу для магістрів / А. А. Силка. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2009. – 24 с.

2010 рік

46. Силка А. А. Основи наукової діяльності : методичні рекомендації для студентів-філологів / А. А. Силка. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – 40 с.

47. Силка А. А. Вивчення односкладних і неповних речень / Алла Силка // Дивослово. – 2010. – №2. – С. 2 – 5.

48. Силка А. А. Односкладні речення (Тестовий тренінг) / А. А. Силка // Дивослово. – 2010. – №2. – С.17- 19.

49. Силка А. А. Сучасні тенденції у творенні іменників – назв осіб в українській та російській мовах / А. А. Силка // Наукові праці Чорноморського державного ун-ту ім. Петра Могили. – Філологія. Мовознавство. – Вип. 125. Том 138. – 2010. – С. 78-82.

2011 рік

50. Силка А. А. Сучасні тенденції родової диференціації невідмінюваних іменників – назв істот / А. А. Силка // Філологічні науки : синхронічний та діахронічний аспекти : збірник наукових праць. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – С. 174-184.

2012 рік

51. Силка А. А. Динаміка категорії назв осіб в лексиці української та російської мов: інтеграційні та диференційні процеси / А. А. Силка // Славянские языки : системно-описательный и социокультурный аспекты исследования : материалы V Междунар. науч.-метод. конф. – Брест : Альтернатива, 2012. – Ч. 1. – С. 20-23.

52. Силка А. А. Від звука до тексту : Аналіз мовних одиниць різних рівнів : навч. посібник. – Вид 2-ге, випр. і доп. / [П. І. Брага, Л. І. Дорошенко, А. А. Силка та ін.] ; за ред. А. А. Силки. – Суми : Університетська книга, 2012. – 348 с.

53. Силка А. А. Изучение условных конструкций в курсе «Научный стиль речи» / А. А. Силка // Актуальні проблеми навчання іноземних студентів на сучасному етапі : матеріали міжнар. наук.-практ. семінару. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – С. 77-82.

54. Силка А. А. Зорові і слухові образи в мовній картині світу Ліни Костенко-прозаїка / А. А. Силка // Семантика мови і тексту : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. – Івано-Франківськ, 2012. – С. 561-563.

2013 рік

55. Силка А. А. О некоторых особенностях адаптации новейших англицизмов в системе украинского языка / А. А. Силка // Язык и культура в эпоху глобализации : сб. науч. трудов по материалам первой международной научной конференции «Язык и культура в эпоху глобализации». Вып. 1. В 2-х томах. Т. 2. – СПб : Изд-во СПбГЭУ, 2013. – С. 255-261.

56. Силка А. А. Нові та оновлені фразеологізми в сучасній публіцистиці / А. А. Силка // Лексико-грамматические инновации в современных славянских языках : VI Международная научная конференция (Днепропетровск, ДНУ имени Олеся Гончара, 22-23 апреля 2013 г.) : материалы / составитель Т. С. Пристайко. – Днепропетровск : Нова ідеологія, 2013. – С. 274-277.

2014 рік

57. Силка А. А. Основні типи іменників *genus commune* і динаміка їх функціонування в сучасній українській мові / А. А. Силка // Славянские языки : системно-описательный и социокультурный аспекты исследования : сб. науч. тр. В 2 ч. / Брест. гос. ун-т им. А. С. Пушкина ; редкол. : Л. А. Годуйко и др. ; под. общей ред. О. Б. Переход. – Брест : БрГУ, 2014. – Ч. 1. – С. 160-163.

58. Основи наукових досліджень : методичні рекомендації для студентів Інституту філології / [укл. А. А. Силка]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 43 с.

59. Силка А. А. Практикум із синтаксису складного речення : збірник тестових і контрольних завдань для студентів філологічних факультетів. / А. А. Силка. – 3-е вид., випр. й доп. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 140 с.

Підготувала магістрант Гриценко Ірина

Скорик Олександр Семенович – кандидат філологічних наук, доцент.

Скорик Олександр Семенович народився 26 серпня 1921 року на Черкащині в мальовничому селі Скориківка Золотоніського району в селянській родині.

Жага до знань покликала молодого Олександра Семеновича стати в 1937 році учнем Золотоніської педагогічної школи, яку він закінчив у 1940 році.

Під час навчання О. С. Скорик працював один навчальний рік (із 17 жовтня 1939 року по 11 жовтня 1940 року) учителем початкових класів Харківецької середньої школи Пирятинського району.

Напередодні Другої світової війни був призваний до лав Червоної Армії (1940 рік). 20 серпня 1944 року отримав військове звання молодшого сержанта. На основі Указу від 25 вересня 1945 року був ремобілізований 30 листопада того ж року.

Після повернення додому О. С. Скорик працював учителем Золотоніської школи № 5 (1946 р.). Потім учителем у рідній Скориківській семирічній школі (1947 р.) та вчителем Великохутірської середньої школи (1948 р.). У 1948 році О. С. Скорика було призначено завучем Великохутірської середньої школи, де він виконував за сумісництвом обов'язки завуча та вчителя (до 1952 року).

У 1952 р. О. С. Скорик став слухачем курсів із підготовки викладачів мовознавчих дисциплін для вузів (Київський університет імені Т. Г. Шевченка), які він успішно закінчив (1953 р.). У 1953 році

одержав призначення на посаду викладача української мови до Сумського державного педагогічного інституту.

З вересня 1961 року працював деканом філологічного факультету і старшим викладачем кафедри мовознавства. У період з 1961 року до 1968 р. був за сумісництвом деканом філологічного факультету і старшим викладачем кафедри української мови.

З 1 вересня 1975 року О. С. Скорик – завідувач кафедри української мови педінституту імені А. С. Макаренка.

У 1999 році О. С. Скорик завершив викладацьку діяльність на кафедрі української мови інституту імені А. С. Макаренка.

За успіхи в справі навчання та виховання студентської молоді, за активну участь в громадському житті та у зв'язку з 60-річчям із дня заснування Сумського педінституту імені А. С. Макаренка О. С. Скорика було нагороджено у 1984 році Почесною Грамотою Міністерства освіти УРСР.

Публікації

1957 рік

1. Скорик О. С. Синоніми в гумористичних творах Г. Ф. Квітки-Основ'яненка. Наукові записки Сумського педінституту, 1957.

1958 рік

2. Скорик О. С. Емоційно забарвлена лексика в творах Г. Ф. Квітки-Основ'яненка як один із засобів гумору. Українська мова в школі. 1958. № 4.

1959 рік

3. Скорик О. С. Мовні засоби гумору в українських повістях і оповіданнях Г. Ф. Квітки-Основ'яненка : автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. філол. наук : спец. 10. 02. 01 «Українська мова». К.: 1959. 25 с.

4. Скорик О. С. Народні прислів'я та приказки в творах Г.Ф.Квітки-Основ'яненка. Народна творчість та етнографія, 1959. № 3.

1960 рік

5. Скорик О. С. Про усний та письмовий переказ у молодших класах восьмирічної школи. Тези доповідей. 1960.

1964 рік

6. Скорик О. С. Про культуру мови вступників педагогічних інститутів. Українська мова і література в школі. 1964. № 5.

1965 рік

7. Скорик О. С. Про усний і письмовий переказ у 1-х – 4-х класах. Українська мова і література в школі. 1965. № 3.

1970 рік

8. Скорик О. С. Розмовно-побутова лексика вчителів Сумщини. Усне літературне побутове мовлення. К. 1970.

1973 рік

9. Скорик О. С. Мовні засоби оптимізації в творах Лесі Українки. Публікації, статті, дослідження АН УРСР, 1973.

1976 рік

10. Скорик О. С. Робота з граматичними синонімами. К., 1976.

1977 рік

11. Скорик О. С. Про факультативні заняття з мови. К., 1977.

1979 рік

12. Методика викладання української мови в середній школі : посібник для вузів / І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О.С. Скорик. К.: Вища шк., 1979. 310 с.

13. Скорик О. С. К. Д. Ушинський про вивчення рідної мови. Суми, 1979.

14. Скорик О. С. Уникати штампів та канцеляризмів. К., 1979.

1982 рік

15. Скорик О. С. Поетичні твори Я. Коласа в перекладі українською мовою. Суми, 1982.

1985 рік

16. Скорик О. С. Про мову персонажів драматичних творів І. Карпенка-Карого. Кіровоград, 1985.

1987 рік

17. Скорик О. С. Мовні засоби ліризму творів Л. І. Глібова. Ніжин, 1987.

1989 рік

37. Методика викладання української мови в середній школі : навч. посібн. / І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик. К.: Вища шк., 1989.

Підготувала магістрант Рева Тетяна

Цупрун Лука Данилович – викладач кафедри української мови

Народився 1897 року в м. Ворожбі Лебединського району Сумської області в сім'ї селянина, який періодично займався дрібною торгівлею. Після закінчення початкової школи вчився чотири роки у Белгородській вищій школі. Далі вчитися Лука Данилович не міг, бо не мав матеріальної можливості, а тому, витримавши іспит на звання вчителя початкової школи, працював у школі до мобілізації в армію 1916 р. Після демобілізації з лютого 1918 р. знову вчителював у школах колишнього Лебединського повіту – у Володимирівці, Пашковому і м. Ворожбі.

У 1923 р. за рекомендацією КНС вступив до Харківського інституту народної освіти й закінчив його в 1927 р. У цьому ж році був направлений на роботу в м. Суми, де працював спочатку в школі, потім у технікумі, міжрайонній партшколі, а з 14. 10. 1932 р. до 01. 07. 1935 р. у педінституті. Залишив роботу в інституті у зв'язку з переведенням мовно-літературного факультету до Полтави (українське відділення) і до Харкова (російське відділення).

З 1935 р. до серпня 1941 р. працював у Сумському технологічному технікумі й обласному інституті вдосконалення кваліфікації вчителів.

У період німецької окупації виїхав до іншої області, де працював у школі.

Повернувшись у 1944 р. до Сум, знову продовжив роботу в технікумі й був запрошений до педінституту.

Протягом 1944-1949 рр. працював у педінституті старшим викладачем кафедри української мови, а з 1954 р. до жовтня 1957 р. – викладач кафедри мовознавства.

Проводив практичні заняття з дисциплін українського мовознавства на достатньому ідейно-творчому і методичному рівні. До роботи ставився добросовісно.

Л. Д. Цупрун займався написанням посібників для педвузів із сучасної української мови, брав участь у суспільно-політичному житті

інституту: керував випуском стінгазети історично-філологічного факультету і виконував інші доручення партбюро і дирекції.

1 жовтня 1957 року вийшов на пенсію.

Публікації

1. Цупрун Л. Д. Збірник вправ із сучасної української літературної мови. (Графіка і орфографія. Морфологія): посібник для студ.-заочників пед. ін-тів / Л. Д. Цупрун . – Київ : Рад. школа, 1961 . – 171 с.

2. Цупрун Л. Д. Практикум з української мови. Синтаксис. Пунктуація / Л. Д. Цупрун ; за ред. : С. І. Дорошенко . – Київ : Рад. школа, 1968 . – 107 с.

Підготувала магістрант Міняйло Вікторія

Швачко Карпо Кирилович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, проректор із навчально-виховної роботи

Народився 16 лютого 1922 року в с. Вища Дубечня Вишгородського району Київської області у сім'ї селянина-бідняка.

У 1939 р. закінчив Остерську середню школу і вступив до Київського університету імені Т. Г. Шевченка на філологічний факультет. У 1941 р. разом із Київським держуніверситетом евакуювався до м. Кзил-Орда (Казахська РСР), де продовжував навчання в Об'єднаному українському університеті до 1942 р.

Потім закінчив Харківське артилерійське училище (м. Фегате, УзРСР) і був відправлений на фронт. Воював на Волковському, Третньому Прибалтійському і Першому Українському фронтах командиром вогневого взводу, командиром взводу управління та командиром батареї.

У 1945 р. був поранений. Із лав Радянської Армії демобілізований у 1946 р.

Навчання у Київському університеті ім. Т. Г. Шевченка відновив у 1946 р. Закінчив університет у 1949 р.

З 1949 р. до 1952 р. навчався в аспірантурі при Київському держуніверситеті ім. Т. Г. Шевченка.

З 1954 р. до 1975 р. працював ректором Горлівського педагогічного інституту іноземних мов.

У 1975 р. рішенням колегії Міністерства освіти УРСР був переведений на роботу в Сумський педінститут імені А. С. Макаренка, де і працював проректором із навчально-виховної роботи та доцентом кафедри української мови.

Наукові інтереси: порівняльний аналіз мов, перекладознавство.

Нагороди: нагороджений орденами Червоної Зірки і «Знак Пошани» та медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.».

Публікації

1953 рік

1. Швачко К. К. Историчний роман в українській радянській літературі дис. на здобуття... канд. філолог. наук / К. К. Швачко. – К., 1953. – 409 с.

1962 рік

2. Швачко К. К. Отражение первой русской революции в украинской советской литературе довоенного периода / К. К. Швачко. Научные записки ГПИИЯ. Т. II. Горловка, 1962. – 36 с.

1964 рік

3. Швачко К. К. Воспитательная работа среди студентов / К. К. Швачко // Из опыта работы педагогических вузов Украинской ССР: сборник. – К., 1964. – 36 с.

1977 рік

4. Введение в сравнительную типологию английского, русского и украинского языков: учебное пособие для студентов педагогических институтов и факультетов иностранных языков /К. К. Швачко, П. В. Терентьев, Т. Г. Анукян, С. А. Швачко. – К. : Вища школа, 1977. – 147 с.

1978 рік

5. Швачко К. К. Применение педагогического наследия А. С. Макаренко в воспитательной работе кураторов студенческих групп / К. К. Швачко // А. С. Макаренко – педагог и писатель : тезисы докладов и сообщений республиканской научной конференции «Педагогическое наследие А.С.Макаренко и современные проблемы коммунистического воспитания», посвященной 90-летию со дня

рождения выдающегося педагога и писателя. – Сумы, 1978. – С. 128-130.

1990ік

6. Швачко К. К. Адъективизация денумеративов в английском и русском языках / К. К. Швачко // Аспекты контрастивного анализа языковых и речевых единиц: сборник. – Сумы, 1990. – С.33-38. Деп. в ІНІОН АН РСР, 19.04.90 № 41617.

1991

7. Швачко К. К. Когнітивна функція українських та англійських числівників / К. К. Швачко, С. О. Швачко // Українська мова як базова у вивченні іноземних мов: тези доповідей науково-практичної конференції (Київ, 13-14 жовтня). – Київ, 1992. – С. 82-84.

Підготувала магістрант Міняйло Вікторія

Ярова Алла Григорівна – кандидат філологічних наук,
доцент

Навчалася в Сумському державному педагогічному інституті імені А.С. Макаренка з 01.09.1989 до 22.06.1994 на філологічному факультеті, за спеціальністю «Українська мова і література та іноземна мова». Одержала диплом із відзнакою.

З 15.08.1994 призначена асистентом кафедри української мови згідно з направленням молодого спеціаліста.

У 1995 році вступила до цільової аспірантури Українського державного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, а в 1998 році закінчила аспірантуру й була призначена викладачем кафедри української мови Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка.

У 2002 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Дієслівна синоніміка прозових творів Івана Багряного», науковий керівник – доктор філологічних наук, професор С. П. Бевзенко.

17.09.2002 рішенням спеціалізованої вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України присуджений науковий ступінь кандидата філологічних наук.

З жовтня 2002 року переведена на посаду старшого викладача кафедри української мови, а з травня 2003 до червня 2005 року працювала на посаді доцента кафедри української мови. У квітні 2004 року присвоєне вчене звання доцента.

Наукові інтереси: проблеми сучасної української мови, історії української мови, соціолінгвістики.

Автор понад 40 наукових праць.

Публікації

1998 рік

1. Ярова А. Г. Із спостережень над дієслівною синонімікою повісті Івана Багряного «Огненне коло» / А. Г. Ярова // Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наукових праць. – Київ, 1998. – С. 154–158.

2000 рік

2. Ярова А. Г. Дієслівна синоніміка у прозових творах Івана Багряного / А. Г. Ярова // Дивослово. – 2000. – № 10. – С. 16-21.

3. Ярова А. Г. Фольклоризми в поезії Ю. Федьковича / А. Г. Ярова // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія: зб. наукових праць. – Вип. 93. – Чернівці, 2000. – С. 177-184.

2001 рік

4. Ярова А. Г. Російсько-український словник Овсія Ізюмова / А. Г. Ярова // Історія української лінгвістики: зб. наукових праць. – Київ – Ніжин, 2001. – С. 117-122.

2002 рік

5. Ярова А. Г. Етюди з топонімії Сумщини / А. Г. Ярова // Мовознавство. – 2002. – №1.

6. Ярова А. Г. Лексико-синонімічні заміни в різних редакціях роману «Людина біжить над прірвою» / А. Г. Ярова // Українська мова та література. – 2002. – № 18.

7. Ярова А. Г. Мова художніх творів Івана Багряного / А. Г. Ярова. – Суми, 2002. – 112с.

2004 рік

8. Ярова А. Г. Мовна картина світу в ідіолекті Івана Багряного / А. Г. Ярова // Сучасна картина світу: інтеграція наукового та позанаукового знання.: зб. наукових праць. – Вип. 3. – Суми, 2004. – С. 292-298.

9. Ярова А. Г. Спецкурс із термінознавства як засіб формування професійно-зумовленого мовлення / А. Г. Ярова // Вісник Сумського державного університету. Філологічні науки. – №1 (60). – Суми, 2004.

2012 рік

10. Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. – Суми, 2012. – 348с. (У співавторстві).

Підготував магістрант Микола Кавунник

Ячменик Марина Михайлівна – кандидат педагогічних наук, магістр філології, магістр психології, старший викладач кафедри української мови і літератури, керівник лабораторії інфомедійної грамотності СумДПУ імені А. С. Макаренка, науковий співробітник, заступник голови Товариства молодих вчених, аспірантів та докторантів СумДПУ імені А. С. Макаренка. Експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Ячменик Марина Михайлівна – також є членом Асоціації кар’єрних консультантів України, кар’єрним консультантом, профорієнтологом; розробницею авторської програми “Школа кар’єрного консультування для старшокласників “Маю. Мрію. Буду””; освітнім тренером, методологом освітніх програм, авторкою посібників та тренеркою з проблематики медіаграмотності, розвитку критичного мислення, методики дистанційного

навчання, профорієнтації у ззсо, ігропрактики та освіти дорослих.

Народилася 15 січня 1989 року в с. Білятичі, Сарненського району Рівненської області. У 2007 році закінчила Ганнівсько-Вирівську ЗОШ I-III ступенів Білопільського району Сумської області. Цього ж року почала працювати кореспондентом районної газети «Білопільщина», співпраця з якою тривала з 9 класу. Згодом вступила на філологічний факультет СумДПУ імені А. С. Макаренка. Закінчила магістратуру з відзнакою. У 2014 році вступила до аспірантури та успішно захистила дисертацію “Підготовка майбутніх учителів до використання засобів медіаосвіти у професійній діяльності” (науковий керівник – д.п.н., проф. О. М. Семенов).

Додаткова освіта:

Навчання за міжнародним грантовим проектом «Вивчай і розрізняй: інфомедійна грамотність» Ради міжнародних наукових обмінів та

досліджень (ІКЕХ) (2019-2020 рр). Результатом участі у проєкті є розробка сертифікованих програм навчальних дисциплін за вільним вибором здобувачів вищої освіти, що входять до каталогу вибіркових дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка - «Інструменти інфомедійної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури», «Медіаосвіта та критичне мислення».

Здобуття кваліфікації "Тренер із медіаграмотності" за результатами навчання за програмою для тренерів з медіаграмотності від Академії Української Преси та Фонду Конрада Аденауера в Україні.

Освітній тренер програми "Вивчай і розрізняй: інфомедійна грамотність в освіті" IREX (2023 р.).

Здобуття кваліфікації "Кар'єрний консультант" Business Coaching School (2023 р.).

Закінчення курсу "Кар'єрне консультування для закладів освіти" та отримання сертифікату з правом консультування від Центру "Розвиток КСВ" та Career Hub (2023 р.).

Педагогічну діяльність розпочала в 2010 році педагогом-організатором Міжнародного дитячого центру "Артек". У 2011 року працювала вчителем у Ганнівсько-Вирівській ЗОШ І-ІІІ ступенів Білопільського району Сумської області. З 2012 року працює в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка на кафедрі української мови і літератури. Протягом 2020-2022 років очолювала Центр забезпечення якості вищої освіти СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Постійна учасниця міжнародних і всеукраїнських конференцій і семінарів, систематично готує студентів до участі в програмах академічної мобільності Erasmus+ та міжнародних грантових проєктах. Керівник проблемної наукової студентської групи "Медіакультура вчителя-словесника". Керівник 7 всеукраїнських грантових проєктів: "Школа відповідального батьківства "Медіапазли" (Ради міжнародних наукових обмінів та досліджень), Всеукраїнський турнір із медіаграмотності для зсо

(IREX), Мультфільм “Країна сонцеквітиків” (Кунш та Інститут Гете), Кейс-чемпіонат із медіаграмотності для здобувачів вищої освіти (USAID), Всеукраїнський хакатон “Лабіринти медіаграмотності” (АУП).

З 2022 року М.М. Ячменик під керівництвом провідних учених СумДПУ імені А.С. Макаренка, В. Омеляненка та О. Омеляненко, долучилася до виконання наукового проєкту «Організаційно-економічне забезпечення повоєнного сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот», що виконується за рахунок коштів МОН України.

Протягом 2022-2023 навчального року Марина Михайлівна на волонтерських засадах працювала директоркою Української суботньої школи м. Гент (Королівство Бельгія) та виконувала обов’язки вчителя української мови і літератури.

Провела понад 100 тренінгів, вебінарів, майстер-класів на регіональному та всеукраїнському рівні для вчителів, здобувачів ЗВО, ЗПТО, МАН з питань психологічної підтримки в умовах війни, інтеграції профорієнтування у ззсо, формування медіаграмотності, якості дистанційного навчання, методики навчання, академічної доброчесності, інтеграції штучного інтелекту в освітній процес.

Наукові інтереси: методика навчання української літератури, підготовка майбутніх учителів до використання засобів медіаосвіти у професійній діяльності, інтеграція технологій штучного інтелекту в освітній процес, резильєнтність учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання, медіаосвіта, медіакультура, медіаграмотність учителя, академічна доброчесність, якість освіти, soft skills, meta skills, профорієнтування молоді, кар’єрна грамотність, психологічна компетентність і ментальне здоров’я учасників освітнього процесу в умовах повоєнного відновлення України.

Нагороди: Грамота Державного підприємства України “Міжнародний дитячий центр “Артек” за ініціативу та творчість у реалізації тематичних

програм (2010 р.), Грамота Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за якісну підготовку студентів до обласного етапу Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика (2013 р., 2014 р.), Грамота Голови міської ради (2021 р.). Грамота Ради молодих учених Міністерства освіти і науки України (2022 р.), Подяка МАН України (2024).

Публікації

2012 рік

1. *Готуємося до уроку української мови: метод. посіб. для вчителя.* Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. С. 54-74.

2. *Українською говори або Мовне обличчя Сумщини /* За ред. В. Герман, Н. Пономаренко. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. С.15-17.

2013 рік

3. Ячменик М. М. Етносимвол «вода» у фольклорному тексті. *Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр СумДПУ імені А. С. Макаренка у 2012 році.* Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2013. С. 12-13.

4. *Культура професійного спілкування: мовний тренінг /* За ред. К. М. Грамми, М. М. Ячменик. Суми : Видавництво імені А.С. Макаренка, 2013. 60 с.

5. Ячменик М. М. Становлення та розвиток медіаосвіти за кордоном і в Україні. *Українське мовознавство.* 2013. С. 72-77.

2014 рік

6. Ячменик М. М. Застосування нових медіа учителями-словесниками у професійній діяльності. *Вплив нових медіа: міждисциплінарний підхід: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції.* Одеса: НУ «Одеська юридична академія», 2014. С.92-95.

7. Енергетика Шевченкового слова у формуванні української мовної особистості: збірник тез обласного науково-практичного семінару молодих науковців / За ред. О. М. Семеног. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2014. С. 83.

8. Ячменик М. М. Медіаосвіта майбутніх учителів рідної мови: досвід Німеччини й України. *Порівняльна професійна педагогіка: наук. журнал.* К.

Хмельницький : ХНУ, 2014. С. 216-222.

9. Yachmenyk M. Media education of future native language teachers: experience of Germany and Ukraine. *Comparative Professional Pedagogy : scientific Journal*. Kyiv-Khmelnytskyi : KhNU. 2014. s. 110-116.

2015 рік

10. Ячменик М.М. Інтегрований спецкурс із медіакультури в підготовці майбутнього вчителя-словесника: досвід Сумського педагогічного університету. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2015. 12, 184-195.

11. Семенов О. М., Ячменик М.М. *Медіакультура вчителя-словесника* : навчальний посібник. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2015. 156 с.

12. Ячменик М.М. *Медіакультура вчителя-словесника*: програма навчального курсу. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка. 2015. 32 с.

2016 рік

13. Ячменик М.М. *Медіаосвіта*: програма навчального курсу. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка. 2016. 40 с.

2017 рік

14. Ячменик М. М. Медіатехнології сучасного заняття. О. Семенов (ред.). *Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2017. с. 119-139.

2018 рік

15. Ячменик М.М. Підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до застосування засобів медіаосвіти у професійній діяльності: методологічні підходи. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Педагогічні науки. 2018. 4, 143-151.

16. Ячменик М.М. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів-словесників до використання засобів медіаосвіти у професійній діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. 4, 237-249.

17. Ячменик М.М. Підготовка майбутніх учителів-словесників до використання засобів медіаосвіти у професійній діяльності: розробка моделі та її експериментальна перевірка. *Педагогічні науки: теорія, історія,*

інноваційні технології. 2018. 5, 281-293.

2020 рік

18. Ячменик М. М. Академічна доброчесність як елемент забезпечення якості освіти у вищій школі: досвід Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал / МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. 8 (102). С.342–351.

19. Ячменик М. М. Підготовка майбутнього вчителя української мови і літератури: інтеграція проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». *Фізико-математична освіта : науковий журнал* / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Фізико-математичний факультет. 2020. Вип. 3 (25), ч. 2. С.113–118.

2021 рік

20. Петренко Л.В, Ячменик М.М., Лянной Ю.О. Моніторинг організації педагогічної практики під час дистанційного навчання: досвід Сумського педагогічного університету. *Педагогічні науки теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. 10. С.214-224.

2022 рік

21. Пимоненко М., Ячменик М., Ходикіна Ю. Цифровізація освітнього процесу у вищій школі та кліповість мислення: аналіз переваг та недоліків. *Академічні візії*. Випуск 14/2022. авт -0,3 д.а.

22. Ячменик М., Корнус О., Браславська О., Рожі І. Особливості формування soft skills у здобувачів вищої освіти в умовах педагогічного закладу вищої освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2022. С.16-25.

2023 рік

23. Гуц Н., Ячменик М., Руда О. Дистанційні платформи для навчання і саморозвитку здобувачів вищої освіти в умовах воєнного часу. *Академічні візії*. Випуск 16/2023.

24. Ячменик М.М., Велущак М.Я., Балабай А.А., Цифровізація освітніх послуг у країнах ЄС: нові можливості. *Академічні візії*. Випуск 17/2023. авт-0,4 д.а.

25. Yachmenyk M., Kharchenko I., Semenog O.,...Bohoslavskyi, S., Semenikhina, O. The Formation of Infomedia Literacy of Students in a Media Tournament. 2023 46th ICT and Electronics Convention, MIPRO 2023 — Proceedings, 2023. P.660–665.

2024 рік

26. Кочарян А. Б., Ячменик М.М., Гарасимчук І.Д.Інтеграція віртуальної реальності та штучного інтелекту в освітній процес. *Наука і техніка*. No 1(29). 2024. с. 488-500.

27. Yachmenyk M., Kharchenko I., Semenog O., ...Ostroga, M., Semenikhina, O. Development of Information and Media Literacy in the System “Students-Parents-Teachers”: Ukrainian Practice. 2024 47th ICT and Electronics Convention, MIPRO 2024 - Proceedings, 2024. P. 430-435.

28. Myroslava Sosnova, Kateryna Hlianenko, Tetiana Nikolashyna, Oksana Kyrylchuk, Maryna Yachmenyk (2024) ADAPTATION OF TEACHERS TO THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE CLASSROOM AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research Double-Blind Peer-Reviewed Volume 14, Issue 1, Special Issue XLII., 2024. 7–11.

29. Ячменик М. М. Організація позакласної роботи з української літератури в ззсо в умовах дистанційного навчання. *Академічні студії*. Серія “Педагогіка”. 2024. 1. С.109–115.

30. Ячменик М.М. Формування інфомедійної грамотності учнів на уроках української літератури у 5-6 класах НУШ на основі інтеграції міжпредметних зв'язків. *Педагогічні науки теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. 1-2. С.410-419.

ПОКАЖЧИК ІМЕН

Абрамович П. Н. – 5, 20
Антонова Катерина Олександрівна – 33
Беценко Тетяна Петрівна – 27, 43, 51-58
Білецька Марія Михайлівна – 25
Бова (Ковальчук) Лідія Панасівна – 24, 38, 43, 59-60
Брага Ірина Іванівна – 29, 61-67
Ведмицький Олександр Микитович – 23
Вишневська Катерина Семенівна – 5, 20, 22, 35
Воропай Світлана Валеріївна – 29, 68-69
Гавриленко Галина Григорівна – 33
Гаврилов Пилип Трохимович – 25
Ганжа Ніна Борисівна – 26
Гелеверіна (Солдатенко) Тамара Яківна – 26
Герман Вікторія Василівна – 5, 11, 21, 28, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 70-85
Горяний Валентин Давидович – 26, 86-88
Грамма Катерина Миколаївна – 30, 33, 89-91
Громова Наталія Василівна – 11, 30, 33, 45, 46, 92-108
Гужва Неллі Григорівна – 25
Гужва Федір Кирилович – 5, 20, 25, 36, 109-112
Дахновський Олександр Васильович – 32
Дейниченко Наталія Павлівна – 26, 33, 43, 44, 45, 113-126
Добровольський Аркадій Йосипович – 5, 20, 22, 43, 127-128
Дорошенко Любов Іванівна – 28, 45, 129-134
Дорошенко Сергій Іванович – 5, 20, 24, 36, 48, 135-154
Закоморна Альона Вікторівна – 34
Зленко Аліна Олександрівна – 33
Євграфова Алла Олександрівна – 29
Івашина Світлана Вікторівна – 30
Істраніна Катерина Павлівна – 23, 32
Кваша Віра Олександрівна – 24, 155
Кіяницька Ганна Павлівна – 32
Книш Олена Іванівна – 28
Ковальков Омелян Андрійович – 22
Ковтуненко Олена Олександрівна – 34
Колтаков Стефан Олексійович – 25
Кулікова Олена Анатоліївна – 31, 33, 156-157
Кумеда Олена Павлівна – 30, 44, 47, 48, 158-167
Куриленко Йосип Максимович – 23

Лазарко Микола Олександрович – 27, 168-173
Лесік В. А. – 23
Лиманчук Лідія Миколаївна – 28, 45, 174-176
Лисянська Вікторія Віталіївна - 33
Лобунець Олена Юріївна – 23, 39
Малишко Галина Іванівна – 5, 21, 26, 48, 177
Марковський Євген Михайлович – 5, 20, 24, 38, 43, 178-179
Мартиненко Василь Андрійович – 26
Махлин Натан-Тархун Борисович – 23
Михайлюк Людмила Миколаївна – 28, 44, 180-186
Мокеєва Валентина Олексіївна – 24, 38
Мороз Яків Миколайович – 22
Наконечний М. Ф. – 25
Нестеренко Раїса Леонідівна – 27, 33
Нестеренко Юрій Гаврилович – 5, 20, 23, 39
Осадча Ольга Полікарпівна – 33
Павлова Ольга Володимирівна – 34
Панченко Сергій Ілліч – 5, 20, 22
Переломова Олена Степанівна – 29
Петленко Лариса Петрівна – 30
Полінко Юлія Юріївна – 29
Полянничко Юрій Володимирович – 28, 187-189
Поставна Олена Олександрівна – 28, 33, 190-192
Поставний Валерій Володимирович – 5, 21, 27, 44, 45, 193-196
Прокопенко Марія Сергіївна – 34
Рождественський Петро Васильович – 32
Рудь Ольга Миколаївна – 11, 27, 46, 48, 197-216
Сабатовська Олександра Макарівна – 23
Самброс Юрій Пилипович – 5, 22, 217-218
Северинова Ганна Йосипівна – 33
Семеног Олена Миколаївна – 5, 11, 21, 29, 43, 45, 47, 48, 219-233
Семиволос Михайло Васильович – 23
Сеник Володимир Андрійович – 26
Силка Алла Анатоліївна – 29, 43, 44, 48, 234-244
Скорик Олександр Семенович – 5, 21, 24, 36, 48, 245-248
Скрипник Лариса Григорівна – 24
Старченко Любов Григорівна – 33
Сухонос Оксана Іванівна – 33
Тараненко Тетяна Петрівна – 24, 36, 39
Трехліб Наталія Євгенівна – 33
Хорунжий Михайло Іванович – 32

Цупрун Лука Данилович – 22, 39, 249-250
Чабаненко Іван Ілліч – 23
Черевко Григорій Андрійович – 5, 20
Швачко Карпо Кирилович – 27, 251-253
Шевель Святослав Миколайович – 30
Ярова Алла Григорівна – 28, 254-256
Ячменик Марина Михайлівна – 11, 30, 33, 48, 257-26

Навчальне видання

За редакцією

О. М. Семеног, Н. П. Дейниченко

**Історія кафедри української мови
Сумського педагогічного університету
імені А. С. Макаренка в іменах**

Суми: СумДПУ, 2024

Свідоцтво ДК №231 від 02.11.2000 р.

Відповідальна за випуск **О. Ю. Кудріна**

Комп'ютерний набір **М. С. Прокопенко**

Комп'ютерна верстка **М. С. Прокопенко**

Обкладинка **Н. Пономаренко**

Відповідальні редактори **О. М. Семеног, Н. П. Дейниченко**

Комп'ютерний редактор **М. С. Прокопенко**

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, Суми, вул. Роменська, 87

Свідоцтво ДК №231 від 02.11.2000 р.